

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI
MADDE SATIN ALMAK, KABUL ETMEK VEYA
BULUNDURMAK YA DA UYUŞTURUCU VEYA
UYARICI MADDE KULLANMAK SUÇU

Menekşe ÇİRKİN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Behiye EKER KAZANCI

İZMİR-2020

TEZ ONAY SAYFASI



YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

04/07/2019

Menekşe ÇİRKİN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Kullanmak İçin Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek Veya Bulundurmak Ya Da Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu Menekşe ÇİRKİN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Kamu Hukuku Programı

Yüksek Lisans Tezi

Geçmiş çok eski tarihlere dayanan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, tarihin her çağında insanlar tarafından merak konusu olmuş, Dünya çapında hemen hemen her medeniyette izlerine rastlanan bu maddelerin kimi zaman olağanüstü güçler kazandırdığına inanılarak büyücüler tarafından kullanılmış, kimi zaman keyif veren etkisine aldanılıp eğlencelerde, özel günlerde bu etkisinden faydalanılmış, kimi zaman da hastalıkları tedavi ettiğine inanılmıştır.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zamanla zararlı etkilerinin ortaya çıkması ve tehlikenin farkına varan bireylerce yayılması ile söz konusu maddelere yasaklar getirilmeye başlanmıştır. Fakat konulan yasaklara rağmen günümüzde halen bu maddelerin yalancı etkilerine kanıp hayatını göz göre göre riske eden, bir süre sonra maddelerin de etkisi ile topluma yabancılaşarak potansiyel tehlike oluşturan onlarca birey bulunmaktadır.

Tez çalışmasının kapsamı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 191. maddesinde düzenlenen “Kullanmak İçin Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek Veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak” suçuna ait düzenlemedir. Bu düzenleme, Kanunumuzun genel sistemi esas alınarak ele alınmıştır.

Birinci bölümde Uyuşturucu ve Uyarıcı maddelere ilişkin geçmişteki ve günümüzdeki ulusal ve uluslararası alanda bu konudaki birtakım gelişmeler ve yapılan düzenlemeler hakkında bilgi verilerek, TCK 191. madde anlamında suç

tanımında yer alan “uyuşturucu ve uyarıcı maddeler” olarak ifade edilen grup kapsamında hangi zehirli maddelerin olduğu ve bu maddelerin ayırt edici özellikleri ile kullanan kişiye etkileri açıklanmıştır. Bu tanımlar yapılırken, tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelere ait ek listelerde sayılmış olan uyuşturucu veya uyarıcı madde türleri esas alınmıştır.

İkinci bölümde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 191. maddesini oluşturan “Kullanmak İçin Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek Veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak” başlıklı suç tipi, unsurları tasnif edilerek, ceza genel sistemi çerçevesinde incelenmiş; özellikle “29.06.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun”, “19.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun”, “14.04.2011 tarih ve 6217 sayılı Kanun” ve “18.06.2014 tarihinde ise 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” düzenlemeleri ile gelen değişiklikler ve bu konuda doktrinin değerlendirmeleri ve bu değişikliklerin uygulamaya etkileri incelenerek örnek kararlar ile çalışma zenginleştirilmiştir

Anahtar Kelimeler: Madde Kullanımı, Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde, Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanımına İlişkin Suçlar, Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti. Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanımını Kolaylaştırma, Güvenlik Tedbiri, Tedavi Tedbiri, Uyuşturucu Rotaları, İnfaz Kurumuna Veya tutukevine Uyuşturucu Madde Sokmak, Uyuşturucu Kaçakçılığıyla Mücadele, Uyuşturucu Veya Uyarıcı Maddelere İlişkin Uluslararası Sözleşmeler.

ABSTRACT

Master's Thesis

The Crime Of Purchase, Receipt or Possession of Narcotics or Psychotropic Substances for Personal Use or Use Of Narcotics or Psychotropic Substances

Menekşe ÇİRKİN

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Public Law

Public Law Program

Narcotics or Psychotropic Substances, whose history dates back to ancient times, have always been the subject of curiosity among people and these substances encountered in almost every civilization around the world have since been used by sorcerers who believe that they let people gain extraordinary powers, and sometimes these substances have deceived people with their pleasure-giving features which are on special occasions abused and these substances have sometimes been believed to have healing power on diseases.

With the emergence of harmful effects of narcotics and psychotropic substances and spread of the news about their effects by individuals who have become aware of their dangers, prohibitions have been introduced to these substances. However, despite the prohibitions imposed, there are still dozens of individuals who are misled by the false effects of these substances openly risking their lives, which results in individuals who are alienated from the society, posing potential danger for where they are located.

The scope of this thesis study is within the subject matter of the regulation set forth in Article 191 of the Turkish Penal Code no 5237 regarding the crime of "Purchasing, Accepting or Carrying Narcotics or Psychotropic Substances for Use, or Using Narcotics or Psychotropic Substances". This regulation is handled on the basis of the general system of our Law.

In the first chapter, information on some developments and regulations on narcotics and psychotropic substances in the past and present in the national

and international area is provided, explaining which narcotics are to be considered within the scope of the definition of crime in TPC Article 191 in the group defining "Narcotics and Psychotropic Substances" with reference to their distinctive features and effects on those using them. These definitions are based on the types of narcotics or Psychotropic substances listed in the additional lists of the international conventions to which we are party.

In the second chapter, the type of crime defined under Article 191 of the Turkish Penal Code no. 5237, entitled "Purchasing, Accepting or Carrying Addictive Narcotics or Psychotropic substances for Use or Using Narcotics or Psychotropic substances" was examined by classifying the elements of crimes within the framework of the general systematic of punishment. By addressing to, in particular, Law No. 5377 dated 29.06.2005", Law No. 5560 dated 19.12.2006", Law No. 6217 dated 14.04.2011" and Law No. 6545 on the Amendment of the Turkish Penal Code and Some Laws, the study was enriched with the sample decisions by examining the amendments made by the related regulations and the evaluations of the doctrine on this subject and the effects of these changes on the implementation of the laws.

Keywords: Narcotics Use, Narcotics or Psychotropic Substances, Crimes Related to Narcotics or Psychotropic Substances, Narcotics and Psychotropic Substances Production and Trade. Facilitating the Use of Narcotics or Psychotropic Substances, Security Measures, Treatment Measures, Narcotics Routes, Smuggling Narcotics into the Prison or Detention Center, Combating Narcotics Trafficking, International Agreements on Narcotics or Psychotropic Substances.

**KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN
ALMAK, KABUL ETMEK VEYA BULUNDURMAK YA DA
UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANMAK SUÇU**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

**UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI, TARİHİ GELİŞİM,
HUKUKSAL DÜZENLEMELER, UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE
TÜRLERİ**

I. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI, TARİHİ GELİŞİMİ	2
A. Genel Olarak	2
B. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramı	3
C. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Sınıflandırılması	7
D. Tarihte Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler	8
E. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerle Mücadelede Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler	14
F. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerde Serbesti Fikirleri	20
II. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERE İLİŞKİN DÜZENLEMELER	26

III. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TÜRLERİ VE ETKİLERİ	34
A. Genel Olarak	34
B. Merkezi sinir sistemi Üzerinde Yavaşlatıcı Etkiye Sahip Olan Maddeler (Depresanlar)	36
1. Doğal Uyuşturucular	36
a. Afyon	36
b. Morfin	39
c. Eroin	40
d. Kodein	43
2. Sentetik Uyuşturucular	44
a. Barbitüratlar	44
b. Trankilizanlar	45
c. Benzodiazepinler	46
d. Yatıştırıcılar (Depresantlar)	47
C. Merkezi Sinir Sistem Üzerinde Uyarıcı Etkiye Sahip Olanlar (Stimulanlar)	48
1. Doğal Uyaranlar	48
a. Koka Yapağı	48
b. Kokain	49
c. Crack	52
2. Sentetik Uyaranlar	53
a. Amfetaminler	53
b. Captagon	56
c. Extacy	57
d. Bonzai	59
A. Halisünajenler (Hayal Gösterici) Etkisi Olanlar	62
1. Doğal Hallüsinojenler	62
a. Esrar	62
b. Marihuana	66
c. Meskalin	67
d. Psilosibin ve Psilosin	68
2. Sentetik Hallüsinojenler	69

a.Lsd	69
b.Ketamin	72
c.Fensiklidin (Pcp, Melek Tozu)	72
d.Uçucu ve Çözücü Maddeler	73
3. Hallüsinojen Özelliği Olan Diğer Maddeler	74

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA, KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN ALMAK, KABUL ETMEK VEYA BULUNDURMAK SUÇU

I. GENEL OLARAK	76
II. KORUNAN HUKUKİ YARAR	79
III. SUÇUN MADDİ UNSURLARI	83
A.Genel Olarak	83
B.Suçun Konusu	86
C.Fail	86
D.Mağdur	87
E.Eylem	89
F.Suçta Etki Eden Nedenler	93
IV.HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	95
V. SUÇUN MANEVİ UNSURU	99
VI. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	110
A.Teşebbüs	110
B. Gönüllü Vazgeçme	116
C. İştirak	118
D. İçtima	123
1. Genel Olarak	123
2. TCK m. 191/1 'de Düzenlenen Suçların İçtimaı	124
3.TCK m. 191 ile TCK m. 188'in İçtimaı	126
4.TCK m. 191 İle 2313 sayılı Kanun m. 23'ün İçtimaı	129
5. TCK m. 191 ile TCK m. 297 İçtimaı	130

VII. CEZAYI AZALTAN VEYA KALDIRAN ŞAHSİ SEBEP OLARAK ETKİN PİŞMANLIK HALİ	132
VIII. YAPTIRIM	138
IX. MUHAKEME	150
A. Soruşturma Ve Kovuşturma	150
B. Yetkili Ve Görevli Mahkeme	151
C. Zamanaşımı	154
 SONUÇ	 156
KAYNAKÇA	163



KISALTMALAR

TCK	Türk Ceza Kanunu
TUBİM	Türkiye Uyuşturucu Ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
EMCDDA	<i>European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction</i> Avrupa (Uyuşturucu Ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi)
EUROPOL	Avrupa Polis Teşkilatı
AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
INL	International Narcotics and Law (Uluslararası Narkotik ve Polis İşleri Bürosu)
TADOC	Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi.
EGM	Emniyet Genel müdürlüğü
KOM	Kaçakçılık Ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı
AMATEM	Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi
MHRS	Merkezi Hekim Randevu Sistemi
UNODC	<i>(The United Nations Office on Drugs and Crime)</i> Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
DSM	Amerikan Psikiyatri Birliği
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
TMO	Toprak Mahsülleri Ofisi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
ATK	Adli Tıp Kurumu
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CGTİHK	Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
FDA	Amerikan Gıda Ve İlaç İdari

GİRİŞ

İnsanlığın ortak sorunlarından biri olan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, dünyanın birçok yerinde çeşitli zamanlara ait topluluklarda bir şekilde var olmuştur ve günümüzde de halen sorun teşkil etmeye devam etmektedir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanan kimseler, hem fiziken hem de ruhen birtakım zararlara uğramaktadır. Bunun yanında, bazen bu maddelerin etkisi ile bazen ise uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ulaşmak amacıyla kişiler çeşitli suçlara karışmakta; bu kimselerin çoğunluğu ise gençlerden oluşmaktadır. Kişiliği henüz oturmakta olan bu kimselerin yanında iradesi zayıf ya da toplum dışına itilmiş kimseleri seçerek ağlarına düşüren suçu meslek edinmiş çıkar gruplarınca bu kimseler bir anlamda istismar edilmektedir. Bu çıkar grupları, illegal her türlü yolu kullanarak ülke içinde ya da dünya çapında güçlü örgütlenmeler şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemiz hukukunda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılmak için satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması veya kullanılmasını yaptırıma bağlayan temel hüküm, 5237 sayılı Türk ceza Kanununun 191. maddesidir. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği 26. 09. 2005 tarihi öncesinde yürürlükte bulunan 657 sayılı Eski Ceza Kanunumuzda 404. Maddeye karşılık gelmektedir. Yeni Türk Ceza Kanununun 13/11/2005 tarih ve 25642 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 04/11/2004 tarih ve 5252 sayılı kanunun 12. Maddesi uyarınca 1 Haziran 2005'te yürürlüğe girmesiyle birlikte düzenleme yeniden kaleme alınan şekliyle uygulanmaya başlanmıştır. Madde bu ilk halinden sonra bile çeşitli seferler değişiklik yaşamış, hatta en son tamamen yenilenmiştir.

Suç tanımında “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde” ifadesi kapsamında hangi maddelerin olduğu ve bu maddelerin ayırt edici özellikleri ile kullanan kişiye etkileri açıklanmıştır. Bu suça ait unsurların daha iyi anlaşılması adına ilgili olduğu ölçüde geçmişteki ve günümüzdeki ulusal ve uluslararası alanda bu konudaki birtakım gelişmelere ve yapılan düzenlemelere ve uygulamaya değinilmiştir. Günümüze kadar pek çok kez değişikliğe uğrayan hatta kimi zaman tamamiyle evrim geçiren düzenlemenin zaman içindeki bu değişimi ve etkileri üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI, TARİHİ GELİŞİM, HUKUKSAL DÜZENLEMELER, UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TÜRLERİ

I. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMI, TARİHİ GELİŞİMİ

A.Genel Olarak

Geçmişten beri insanoğlunun gündeminde her zaman bir şekilde var olmuş olan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, günümüzde halen varlığını sürdürmeye devam etmektedir¹. Teknolojinin gelişimi ve devlet dışı aktörler olarak terör örgütlerinin de büyük etkisi ile uyuşturucu ve uyarıcı maddeler dünyanın birçok yerine kolaylıkla ulaştırılabilmektedir².

Ülkemizin ve tüm dünyanın ortak sorunlarından olan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımı ve bağımlılığı her geçen gün artmakta³, sentetiklerin de piyasada yerini alması ve gün geçtikçe çeşitlerinin artmaya devam etmesi ile özellikle gençlik⁴ için ciddi tehdit oluşturmaktadır⁵. Verilere göre, 2012 yılında dünya üzerinde 183.000 kişinin uyuşturucu maddeler sebebiyle öldüğü kaydedilmiştir⁶. Madde kullanımında risk gruplarının ergenler, gençler ve erişkinler olduğu vurgulanmaktadır⁷. Türkiye’de 2014-2015 ve 2015-2016 Öğretim yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı liselerde 15-18 yaş arası gençler üzerinde yapılan bir

¹ Günsel Koptagel, “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal- Psikolojik Dinamizması”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 45, Sayı:1-4 , ss. 1045-1059, s. 1046.

² Hasan Sınar (Ed.), **Disiplinler Arası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele**, Lale Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 55.

³ Mustafa Dönmez, “Türkiye’de Uyuşturucu Satıcılarının Genel Profili”, **Güvenlik ve Toplum Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, 2016, ss. 72-87, s. 72.

⁴ Sosyal Ekonomik Ve Kültürel Araştırmalar Merkezi, **Türkiye’de Gençlik Ve Uyuşturucu Madde Sorunu**, Sekam Yayınları: 11, İstanbul, 2015, s. 5.

⁵ Hande Ulutürk, **Türk Ceza Hukukunda Akıl Hastalığı ve Akıl Hastalığının Kusur Yeteneğine Etkisi**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 97.

⁶ Öner Süzer, **Türk Farmakoloji Derneği 23. Ulusal Farmakoloji Kongresi 6 Klinik Toksikoloji Sempozyumu 7. Klinik Farmakoloji Sempozyumu Kongre Programı ve Bildiri Özet Kitabı**, 7-10 Eylül 2015 Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi, Sıhhiye, Ankara.

⁷ Mehmet Muhsin Aslan, “*Uyuşturucu Madde Kullanımı Olan Ergen ve Gençlerde Tedavi Yaklaşımı ve Bir Model Önerisi*”, **Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı “Uluslararası Yaklaşımlar”**, 8-10 Aralık 2015, İstanbul, ss. 425-431., s. 425.; Sınar, s.15.

araştırma verilerine göre; örneklem içindeki alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı sorunu yaşayan öğrencilerin depresyon, kaygı bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, kendine zarar verme eğilimi gibi rahatsızlıklar yaşamaları arasında istatistiki olarak kayda değer bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır⁸. Yine 2010 yılında yapılmış bir başka araştırmaya göre madde kullanımı olan ve okuldan kaçma davranışı gösteren öğrenciler arasında ciddi bir paralellik olduğu saptanmıştır. Hatta Çanakkale’de 5546 öğrenci üzerinde yapılmış bir başka araştırmaya göre uyuşturucu madde kullanan arkadaşları olan öğrencilerin de bu risk faktörlerini taşıdığı gözlemlenmiştir⁹. Gençler ve ergenler üzerinde yapılan bir başka çalışmada da benzer istatistiklere rastlanmaktadır¹⁰.

T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’na ait 2018 yılı raporuna göre; Adli Tıp Kurumu’ndan bildirilen doğrudan narkotik maddeye bağlı ölüm sayısı 2018 yılında 657 kişidir. Raporda ölümlerin yaş ortalamasının 32,6 olduğu görülmektedir. Yine istatistiklere yansıyan verilere göre; 2018 ve 2017 yıllarına madde bağlantılı ölümlerin %50’ye yakınının sentetik kannabinoid kaynaklı olduğu tespit edilmiştir¹¹.

B. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramı

Tarih öncesi çağlardan bu yana insanlar acılarını dindirmek, hastalıklarını tedavi etmek, korkularını gidermek, haz almak gibi arzularla uyuşturucu, uyarıcı, hallüsinojeniki psikotropik maddelere yönelmişlerdir¹². Her bir medeniyette değişik isimlerle anılmış olan bu maddeler, doğada bulunan bitkilerden elde edilmiştir¹³.

⁸ Selen Özakar Akça, Filiz Selen, Emre Demir ve Tahir Demir, “Cinsiyet ve Yaş Farklılıklarının Ergenlerin Depresyon, Anksiyete Bozukluğu, Kendine Zarar Verme, Psikoz, Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Alkol- Uyuşturucu Bağımlılığı ve Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ile İlişkili Sorunlara Etkisi”, **Dicle Tıp Dergisi**, Sayı: 45, 2018, ss. 255-264, s. 259.

⁹ Ali Ünlü ve Uğur Evcin, “2008 ve 2010 Yılları Arasında İstanbul Bağcılar İlçesinde Gençler Arasında Madde Kullanım Yaygınlığı, Risk ve Koruma Faktörlerinin Değerlendirilmesi”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 3, ss. 127- 140, s. 129.

¹⁰ Fatma Eker, Dilek Akkuş ve Özge Kapısız, “Ergenler İçin Madde Bağımlılığından Korunma Öz-Yeterlik Ölçeği’nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Değerlendirilmesi”, **Psikiyatri Hemşireliği Dergisi**, Cilt:4, Sayı: 1, 2013, ss. 7-128, s. 12.

¹¹ <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/tub%c4%b0m/ulusal%20yay%c4%b1nlar/2019-turkiye-uyusturucu-raporu.pdf>, (17.11.2019)

¹² Yılmaz Günel, **Uyuşturucu Madde Suçları**, Kazancı Yayınları, Ankara, 1976, s. 29.

¹³ Ahmet Gündel, **5237 s. TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 13.

Sümerlerin “gil”, Hititlerin “hassika” dedikleri haşhaş bitkisi bilinen en eski uyuşturucu özellik ihtiva eden bitkilerdendir. Haşhaş bitkisinden elde edilen alkoloitin Latinlerin “opium” dedikleri ve Farsça “afyün” kelimesinden Türkçeye “afyon” olarak geçen madde de eski zamanlardan bu yana bilinen bitkisel uyuşturucu hammaddelerindendir¹⁴.

Yunan dilinde “Narke” olarak kullanılan ve “uyku” anlamına gelen kelimedenden türeyen uyuşturucu maddelere verilen bu isim, İngilizce’ye “Narcotics” olarak geçmiştir. Bu sözcük “narkotik” ifadesi ile Türkçe’de de kullanılmaktadır¹⁵. Uluslararası literatürde yaygın olarak kullanılmakta olan; “narcotics”, “drug” ve “substance” kelimeleri “insan bedeni ve zihninin normal fonksiyonlarına etki eden maddeler” anlamına gelmektedir. Bunlar dışında “nikotin”, “kafein” gibi bağımlılık yapma özelliği olsa da illegal olmayan maddeler için ise; “illicit drug” tabiri kullanılmaktadır¹⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin incelenmesi yahut değerlendirilmesini konu alan farmakoloji, tıp, sosyoloji, psikoloji, kimya gibi çeşitli bilim dallarınca söz konusu maddeler hakkında çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır¹⁷.

Tıbbi anlamda uyuşturucu madde; organizma ve sinirleri uyuşturarak merkezi sinir sisteminde dikkat dağınıklığı, bilinç bulanıklığı ve uyku gibi haller ile kendini belli ederek duyarlılığı azaltan, kasları gevşeten maddeler olarak tanımlanmaktadır¹⁸.

Uyuşturucu madde; en genel tanımıyla, merkezi sinir sistemi üzerinde uyuşturucu etki gösteren yapıdaki maddeler olarak ifade edilebilir¹⁹. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler; insan üzerinde fiziki ve psikolojik anlamda bağımlılığa neden

¹⁴ Burak Çıtır, “Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu”, **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi**, Cilt:1, Sayı: 1, 2015, ss. 17-49, s. 19.

¹⁵ Sulhi Dönmezer, “Uyuşturucu maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri”(Kriminoloji), **Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 36, Sayı: 1-4, 1970, s. 1.

¹⁶ Dönmez, s. 75.

¹⁷ Yusuf Yaşar, **En Son Değişikliklerle Öğreti ve Yargıtay Uygulamalarına Göre Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK m. 188)**, Digesta Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 6.

¹⁸ Sevimli, s. 8.

¹⁹ Hasan Hüseyin Çalı, Türkiye’de Kentsel Mekânda Mağdursuz Suç Örneği Olarak “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanma”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** 2012 16 (1): 37-56, s. 44.

olarak uyuşturucu ve uyarıcı etkisine girme arzusuna sürükleyen maddelerdir²⁰. Uygulama ve doktrinde geniş anlamda “uyuşturucu madde” kavramının merkezi sinir sisteminde uyarıcı ya da psikotropik etkiler gibi diğerk farklı etkilere sebebiyet veren maddeler için de bu tabirin kullanıldığı görülmektedir²¹. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey’in bir çalışma örgütü²² olan Dünya Sağlık Örgütü, uyuşturucu maddeleri; “*Bitkisel veya Sentetik Menşeli olup, merkezi sinir sistemini etkileyerek fizik ve/ veya psişik bağımlılık hallerine yol açan ve bazı hallerde tek konulu (kullanmanın devamı üzerine dozajı artırmak ihtiyacının duyulması) ve diğerk bazı hallerde ise aynı kişinin diğerk uyuşturucu kullanması gibi çift konulu tutku yaratan bütün maddeler uyuşturucu madde sayılırlar.*” Şeklinde tanımlamıştır²³.

Uyarıcı maddeler, merkezi sinir sisteminde uyarıcı etkilere sahip olan yapıdaki maddeler olarak tanımlanmaktadır²⁴. Bu maddelerin bazen hallisünojenik etkilere sebep olabildiğı ifade edilmektedir²⁵. Bu özellikte olan maddelerin çoğı sentetik yollarla elde edilen psikotrop maddelerdir²⁶.

Psikotrop madde; sentetik yollar ile elde edilmiş maddeler yahut ilaçlar olarak ifade edilebilir²⁷. Tıpta kullanılmak üzere üretilen ancak kötüye kullanılabilen ilaçlar bu kapsamdadır²⁸. Çoğunlukla uyarıcı etkiler gösterse de uyuşturucu etkileri bulunan psikotrop maddeler de mevcuttur. Ülkemiz mevzuatı da kapsamı geniş tutmuş, ister doğal ister sentetik olsun, 1971 Tarihli “Psikotrop Maddeler Sözleşmesi 1, 2, 3, 4 nolu ek cetvellerde sayılı tüm maddeleri psikotrop madde olarak değerlendirmiştir²⁹.

²⁰ Fatma Karakaş Doğan, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 9. ; Durmuş Tezcan, “Türk Ceza Kanunu’ndaki Değişiklikler Açısından Uyuşturucu Madde Tedarik Suçları”, **AÜSBFD**, Prof. Dr. H. Yılmaz Günel’a Armağan, C. 49, S. 3-4, 1982, s. 205-215, s. 205.

²¹ Abdurrahman Ünlü, Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2019, s. 6.

²² Dünya Sağlık Örgütü hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Tuğçe Yavuz Gündüz, **Türk Ceza Kanununda Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK 188)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s. 31.

²³ Ulutürk, s. 98.

²⁴ Öner, s. 6.2

²⁵ Ünlü, s. 8.

²⁶ Tuncer, s. 12.

²⁷ Ünlü, s. 9.

²⁸ Ahmet Cemal Ruhi, **Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, ss. 8–9.

²⁹ TBMM, **Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu**, s. 59.

Uyuşturucu maddelere ilişkin olarak “bağımlılık” ve “tolerans” kavramlarına da değinilmesinde fayda vardır. Bağımlılık kavramının kelime anlamı; bir şeye bağlı olan, kendi özerkliği olmayan, maddi veya manevi anlamda aşırı düşkün olma halidir.

Uyuşturucu madde bağımlılığı ise; bağımlı olma halinin uyuşturucu maddelerin etkisi ile ve bu maddelere yönelik olmasıdır. Bu maddelerin kullanılması isteği miktarının her seferinde artarak devam etmesi, sosyal hayattan soyutlanarak zamanının çoğunu bu maddelerin kullanımına harcama gibi hallerde bu maddelere karşı bağımlılık oluşmasından söz edilir³⁰. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı’nın web sitesinde uyuşturucu bağımlılığı; *“Bir maddenin ruhsal, fiziksel ya da sosyal sorunlara yol açmasına rağmen, alımına devam edilmesi, bırakma isteğine karşılık bırakılamaması ve maddeyi alma isteğinin durdurulamamasıdır. Bağımlılık kronik bir beyin hastalığıdır.”* Şeklinde tanımlanmıştır³¹. Tolerans kavramının anlamı ise, uyuşturucu maddenin ilk kullanımında duyulan hazzı sonraları almama nedeniyle söz konusu maddeleri artan miktarlarda alma isteği içinde olma durumudur³².

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yeterli dozda alınmaması ya da dozun azaltılması hallerinde ortaya çıkan, bağımlıyı ruhen ve fiziken kötü hissettirerek bir an önce bu maddelere ulaşma arzusu uyandıran etkilerine de yoksunluk sendromu denilmektedir³³.

Ceza hukuku anlamında bir tanımlama yapılacak olursa uyuşturucu ve uyarıcı maddeler; kullanan kimsede keyif ve tutku yaratan³⁴, tedavi gereği kullanımı haricinde olan kullanımı suç olarak düzenlenmiş maddelere verilen genel ad olarak ifade edilebilir³⁵. Söz konusu maddelerden hangilerinin uyuşturucu hangilerinin uyarıcı maddeler olduğu hakkında net ayrımlar yoktur³⁶.

Özellikle sentetik maddelerin ortaya çıkması sonrasında her geçen gün yeni maddelerin türetilmesi, uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin kapsamlı ve spesifik bir tanım yapılabilmesini zorlaştırmaktadır. Türk Ceza Kanununun da uyuşturucu ve

³⁰ Mehmet Muhsin Aslan, **Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı “Uluslararası Yaklaşımlar”**, 8-10 Aralık 2015, İstanbul, ss. 425-431. , s. 426.

³¹ <https://alo191uyusturucu.saglik.gov.tr/TR,21183/bagimlilik-nedir.html>

³² Ünlü, s. 10

³³ Uzuntok, s. 53.

³⁴ Durmuş Tezcan, “Türk Ceza Kanunu’ndaki Değişiklikler Açısından Uyuşturucu Madde Tedariki Suçları”, **AÜSBFD**, Prof. Dr. H. Yılmaz Günel’a Armağan, C. XLIX, S. 3, 1994, s. 429-437, s. 429.

³⁵ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 18.

³⁶ Sevimli, s. 10.

uyarıcı maddelerle ilgili suçları düzenlerken bu maddelerin tanımını yapmadığı görülmektedir. Yine, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'da da uyuşturucu veya uyarıcı maddeler hakkında herhangi bir tanımlamanın yapılmadığı, örnekleyici bir sayım yapıldığı görülmektedir³⁷. Anılı kanunun 19. maddesi ise yeni ortaya çıkan bağımlılık yapıcı maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden sayılması için Bakanlar Kurulu'na yetki verilmiştir³⁸.

Uluslararası sözleşmelerde birtakım tanımlamalar yapılmıştır. Örneğin 1961 Tek Sözleşmesi uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri; *"Uyuşturucu madde deyimi, doğal veya sentetik olsun I ve II numaralı cetvellerde anılan maddeleri ifade eder."* şeklinde tanımlamış ve ayrıca 3. maddesindeki düzenleme ile yeni bir uyuşturucu veya uyarıcı madde ortaya çıkması ihtimalini de gözeterek yeni maddelerin de ek cetvellere eklenerek kapsama alınacağını öngörmüştür³⁹.

C. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Sınıflandırılması

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin gerek çok fazla çeşidinin bulunması gerekse kullanan kimselerde gösterdiği etkilerin değişken olması, bu maddelere ilişkin sınıflandırmalarda farklı ölçütler kullanılmasına sebep olmuştur⁴⁰. Bu maddeler ilk kez farmakoloji uzmanı Levin tarafından tasnif edilmiştir. Bu tasnif, fiziksel etkiler dikkate alınarak yapılmıştır. Buna göre uyuşturucu maddeler; "keyif vericiler (Euphorica)", "hayal gördürücüler (Phantastica)", "sarhoşluk verenler (İnebriantia)", "uyku verenler (hypnotica)" ve "uyarıcılar excitantia" olmak üzere beş grup olarak belirlenmiştir.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler tasnif edilirken; bu maddelerin fiziki yahut kimyasal yapıları, imal edilme biçimleri, kullanıcıda yarattığı etkiler gibi ayrımlara gidilmektedir⁴¹. Uygulamada daha çok uyuşturucu maddelerin üretilme biçimlerine

³⁷ Selbes, s. 9.

³⁸ Sahir Erman ve Çetin Özek, **Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selametine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369- 413)**, Globus Dünya Basımevi, İstanbul, 1995, s. 256. ; Alaaddin Akçasu, **Uyuşturucu Madde Sorunları, 2. Ulusal Adli Tıp Günleri - Panel 3**, İstanbul, 1986, s. 91.

³⁹ Yaşar, s.5.

⁴⁰ Ünlü, s. 11.

⁴¹ Öner, s. 12.

göre sınıflandırmaların yapıldığı gözlenmektedir⁴². Doğal yollarla elde edilen “doğal uyuşturucu ve uyarıcılar” ile doğada bulunmayıp kimyasal metodlarla üretilen “sentetik uyuşturucu ve uyarıcılar” olarak sınıflandırmalar yapılmaktadır⁴³.

Dünya Sağlık Örgütü, uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin tanımında bağımlılık yapan maddeleri sınıflandırarak on ayrı gruba ayırmıştır. Bunları; “alkol, kafein, esrar, halüsinojenler, inhalandlar, opiyatlar, sedatif- hipnotikler, stimulanlar, nikotin ve diğer yeni üretilecekler için ayrılan son grup” olarak sıralanmıştır. Bu maddelerden uyarıcı özellikte olanların kafein, nikotin, stimulanlar ve halüsinojenler olduğu ve bunlar dışında sayılanların ise uyuşturucu özellikte olduğu ifade edilmiştir⁴⁴.

D. Tarihte Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler

Başlangıçta zehirli etkileri bilinmeyen uyuşturucu veya uyarıcı maddeler içeren bitkiler, insanları acılarından uzaklaştırıp haz alma duygusu verme özelliği nedeniyle tarih boyunca insanlığın ilgisini çekmiştir⁴⁵. Bulgulara göre esrar ve afyon maddelerinin yetiştirilmesi ve bu maddelerin uyuşturucu özelliğinin bulunduğunu tarihte ilk olarak Sümerler bilmektedir⁴⁶. Bu maddeleri eski Mısır ve Yunanda gerek ilaç olarak gerekse verdiği keyif dolayısıyla; bazen de zehirleyici etkisi nedeniyle kullanılmıştır. Afyon maddesinin zararlı olduğundan bahisle söz konusu maddenin yasaklanması, “Dragoras” tarafından gerçekleştirilmiştir. Sümerlerin de milattan 6000 yıl öncesinde Mezopotamya coğrafyasında afyon ve esrarı tanıdıkları bilinmektedir⁴⁷. İnsanlığın varoluşundan beri Cannabis (Kenevir) bitkisi kağıttan tekstile, mutfaktan tıbbı çeşitli alanlarda kullanılmıştır⁴⁸. Örneğin; MS 980-1030

⁴² Yasin Beşer, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarının Önlenmesinde Coğrafi Bilgi Sisteminin Kullanımı: Beyoğlu İlçesi Pilot Çalışması**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Fen Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul, 2010, s. 67.

⁴³ Ünlü, s. 13.

⁴⁴ Yener Ünver ve Kerem Öz, **Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 158.

⁴⁵ Karakaş Doğan, s. 31.

⁴⁶ Sadık Toprak, Ahmet Özgür Doğru ve Burak Gümüş, “Türkiye’de uyuşturucu madde suçları ve sosyodemografik özellikleri”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, Sayı: 32, 2010, ss. 19-25, s. 20.

⁴⁷ Günel, s.29.

⁴⁸ Serkan Gönen, “**Cannabis Sativa L Bitkisinin morfolojisi ve Anatomisi Üzerine Bir Araştırma**”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2009, s. 2.

yılları arasında yaşamış olan İbni Sina'nın "El- Kanun Fit- Tıbb" adlı eserinde "kunnab" ismiyle hint kenevirinden bahsettiği bilinmektedir⁴⁹. Çok eski zamanlardan bu yana, insanların çeşitli duygu hallerinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelere yöneldikleri görülmektedir. Zamanla doğal bitkiler kullanılarak imal edilen bu tür maddelere, kimyasal işlemlerle üretilen zarara tehlikesi daha yüksek olabilen maddeler eklenerek piyasaya sürülmüştür⁵⁰.

Haşhaş bitkisinin 11. Yüzyılda bir devlete ismini verdiği görülmektedir. Hasan Sabbah tarafından kurulan "Haşhaşiler" isimli bu devlette, sistemin temelini alkol ve uyuşturucu madde kullanımı oluşturmuştur⁵¹. Kimi kaynaklara göre "devlet" yerine "örgüt" tabiri kullanılan bu yapı, şu an İran sınırlarında yer alan kayalıkların tepesine inşa edilmiş olan Alamut Kalesi'nde konuşlanmıştır. Büyük Selçuklu Devleti'nin çağdaşı olan Haşhaşiler'in, dönemin önemli Selçuklu devlet büyüklerine düzenledikleri suikastlarla adlarından söz ettirmişlerdir. Hasan Sabbah'ın, bu suikastleri işlemesi için azmettirdiği militanlarına haşhaş verilerek bilinçlerini etkilediği kaydedilmektedir⁵².

Haşhaş ve haşhaştan üretilen afyon maddelerinin anavatanı olarak Anadolu coğrafyası kabul edilmektedir. diğer medeniyetlere de bu bölgeden yayıldığı tahmin edilmektedir. "Esrar" maddesini ilk kez kullananların "asurlular" olduğu bilinmekte, daha sonra ise Hindistan, Suriye ve İran'a ulaştığı, buralarda birtakım dinsel törenlerde kullanıldığı günümüze ulaşan bilgiler arsındadır⁵³. Orta Doğu'dan Arap'lar vasıtasıyla 6.ve 7. Yy. itibariyle İran, Hindistan ve Çin'e tanıtıldığı zannedilmektedir. Çinliler afyon maddesini 18.yy.a kadar ağırları dindirmek ve uykusuzluğu gidermek gibi tıbbi amaçlarla kullanmışlardır. İngilizlerin bu dönemde Hindistan'da kurduğu "The British East Company" isimli şirket aracılığıyla Çin'e çok sayıda Afyon ihracı sonrası Çin'de afyon kullanıcılarının sayısı artış göstermiştir. O dönem, bölgenin uyuşturucu tekeli elinde bulundurmıştır. Her

⁴⁹ Sınar, s. 12.

⁵⁰ İlhan Akbulut, "Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu, **İHFM**, Cilt: LV, Sayı: 3, 1997, ss.111-142, s. 111.

⁵¹ Mazlum Çöpür, Ahmet Eryılmaz ve Duran Çakmak, "Alkol, Madde Kullanımı ve Yasal Sorunlar", **Okmeydanı Tıp Dergisi**, Cilt. 30, Sayı: Ek sayı 2, 2014, ss: 84-88, s. 85.

⁵² Murat Balcı, **Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları (TCK.m.188)**, Adalet Yayınları, İstanbul, 2009, s.54.

⁵³ Brahim Mahamat Saleh Chekhadine, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2016, s. 13.

sene afyon maddesinin kullanımından binlerce insanın öldüğü kaydedilmiştir. Bu gelişmeler etkisiyle 1831 yılı itibariyle Çin hükümeti afyon ithali ve kullanımına yasak getirmiştir. Fakat İngilizlerin çıkarlarını zedeleyecek olan bu duruma tepki olarak İngilizler “tüccarlarının haklarını korumak” gibi bir gerekçe göstererek Çini bombalayınca “afyon savaşları” başlamış oldu. Bu savaşlar sonrasında afyon maddesinin tehlikesini öngören devletlerin birer birer bu maddeyi yasakladığı görülmektedir⁵⁴.

Zaman içinde bir ticaret sujesi haline gelen uyuşturucu ve uyarıcı maddeler özellikle 20. yy. başından itibaren çıkar grupları için rant elde etme, terör örgütlerinin finansman sağlama amaçları ile kullanılmasının yanı sıra devletler arası ilişkilerde de ideolojik ve siyasal amaçlarla⁵⁵ kullanıldığı ve ticaretinin yaygınlaştığı görülmektedir⁵⁶. Bunun yanında yoksulluğun, işsizliğin bir sonucu olarak da bireylerin bu maddelerin ticaretine yöneldikleri gözlemlenmiştir⁵⁷.

Coğrafi konumu gereği Türkiye, haşhaşın ve kenevirin ekimi ve üretimini yapıldığı yerlere yakındır⁵⁸. Bir kente adını verebilecek kadar Anadolu coğrafyasında kendine yer edinmiş olan afyon, Osmanlı İmparatorluğu için gerek tıbbi gerekse ekonomik açıdan her zaman önemli bir faaliyet alanı olmuştur⁵⁹. Osmanlı’nın afyonu üretme amacı maddenin dış ülkelere ihracı idi. Afyon maddesine olan rağbetin dünya çapında arttığını gören Osmanlı Devleti de bu bitkilerin yetiştirilmesine özel ihtimam göstermeye yönelmiştir. Öyle ki, afyon bitkisinin ekim ve hasadını anlatan layihalar hazırlanmış, böylece afyon üretiminin verimi artmıştır⁶⁰. Anadolu’da o dönem dünyanın en kaliteli afyonu üretilmiş ve İzmir Limanı üzerinden İngiltere’ye ihraç edildiği kayıtlara geçmiştir. Kraliçe I. Elizabeth beratı ile kurulan “Levant Company” adlı şirkete imtiyaz ticari tanınmış, Osmanlı- Britanya arası ticaret bu şirket tekelinde sürdürülmüştür. Şirket; İstanbul, İzmir, Halep’te şubelerini açarak

⁵⁴ Karakaş Doğan, s. 33.

⁵⁵ Yenisey, s. 178.

⁵⁶ Sınar, s. 72.

⁵⁷ Ali Ünlü ve Uğur Evcin, “2008 ve 2010 Yılları Arasında İstanbul Bağcılar İlçesinde Gençler Arasında Madde Kullanım Yaygınlığı, Risk ve Koruma Faktörlerinin Değerlendirilmesi”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 3, ss. 127- 140, s. 2.

⁵⁸ Günel, s. 11.

⁵⁹ Şener Güngör ve Ali Kınacı, **(Öğreti ve Uygulama Boyutu İle) Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Suçlar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s. 42.

⁶⁰ Çıtır, s. 25.

yıllarca Anadoludaki afyonun taşınması ve dağıtımında rol oynamıştır⁶¹. İngiltere’ye afyon ihracatımız karşılığında pamuk ithal edildiği kaydedilmiştir⁶². Afyon piyasasında Osmanlı Devleti 1827-1860 yıllarında dünyanın %80-%90’ına hakim olduğu bilinmektedir⁶³.

Kanunlarında uyuşturucu maddelere ilişkin doğrudan düzenleme olmasa da hapis, dövölme, azarlanma gibi yaptırımlar uygulandığından söz edilmektedir. Ancak tüketimi gizli yapılsa da Osmanlı Devleti içinde de afyon bağımlılarının olduğu bilinmektedir⁶⁴.

Afyon maddesi “Tiryak” ismi ile de anılmakta idi. Bu nedenle afyon bağımlısı olanlara “tiryaki” denmekteydi. Hatta afyon tiryakilerinin zamanla afyonun dozunu artırmasına rağmen keyif alamaz olunca adına “ak sölumen” denilen bir zehir ile karıştırarak içtikleri bilinmektedir⁶⁵. İstanbul Süleymaniye mevkiinde afyon tiryakisi olanlar için bir çarşının bulunduğu, burada satış yapan esnaf sınıfının, ürettikleri afyonlara bazı işlemler uygulayarak macunumsu bir kıvam verdikleri söylenmektedir. Bu çarşı için “Tiryakiler Çarşısı”, “Esnafl-ı ehl-i keyf”, “afyoncuyan” isimleri kullanılmıştır. Tiryakiler Çarşısı’ndan Evliya Çelebi’nin “Seyahatname” adlı eserinde de bahsedilmiştir⁶⁶. Yine Osmanlı döneminde, ulema tarafından “beng” adını verilen afyon ihtiva eden hapları içtikleri, bu hapların bağımlısı olanlara da “bengi” dendiği ve bu hapların kullanımının 4. Murat zamanında yasaklandığı bilinmektedir⁶⁷.

Anadolu coğrafyasında, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler serüveninin ceza hukuku boyutunun nasıl seyrettiğini anlamak için, hukuk tarihimize göz gezdirmekte fayda vardır. Tanzimat öncesinde ceza hukuku alanında şariat (İslam hukuku) kuralları uygulanmaktaydı⁶⁸. Bunun yanında zaman zaman padişahlar “kanunname” adı verilen birtakım düzenlemeler yapmakta idi.⁶⁹ Kaynağını Türklerin örf ve adet

⁶¹ Yaşar, s. 17.

⁶² Çelik ve Sezgin, s. 11.

⁶³ Çelik ve Sezgin, s. 12.

⁶⁴ Karakaş Doğan, s. 36.

⁶⁵ Sınar, s. 74.

⁶⁶ Çıtır, ss. 27-28.

⁶⁷ Balcı, s. 54.

⁶⁸ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Seçkin Yayınları, İzmir, 2018, s. 96. (Genel Hükümler)

⁶⁹ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, İstanbul, 2015, (Genel Hükümler), s. 34.

hukukundan alan kanunnamelerin hem Selçuklu hem de Osmanlı hükümdarları tarafından yayımlandığı bilinmektedir⁷⁰. Osmanlı Devleti'nde İslam ceza hukukunun yanında, 1858'de Fransa'dan iktibas edilmiş olan "1810 Fransız Ceza Kanunu" uygulanmıştır. Bu kanunun yürürlüğü 1926 yılında "1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu" iktibas edilinceye kadar devam etmiştir⁷¹. İslam ceza hukukunda "şürb (şarap) içmek" suçu ile, bilinci ortadan kaldıracak kadar sarhoşluğa yol açan maddeleri yiyen, içen veya benzer başka usuller ile vücuduna alanlar cezalandırılmıştır⁷². Şürb suçuna had cezası verilmiş; uyuşturucu madde kullananlar hapis cezasına çarptırılmıştır⁷³. İslam hukuku kuralları uyarınca gözetilen ana hedefler: "aklın, malın, canın ve neslin korunması" olarak karşımıza çıkar. İslam ceza muhakemesinde yapılacak tüm düzenlemeler bu temel hedefler çerçevesinde şekillenmelidir⁷⁴. İslam ceza hukuku suçları had, tazir ve kısas olmak üzere üç kategoriye ayırmaktadır. Bunlardan had suçları dar anlamda yedi tanedir ve bu yedi suçtan biri de sarhoşluktur⁷⁵.

Kaynaklara göre Osmanlı devletinde ilk esrar kullanımı Yıldırım Bayezid döneminde görülmüştür⁷⁶. Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman'ın çıkarmış oldukları kanunnamelerde "hamr içme" kapsamındaki fiiller suç sayılmış ve yaptırıma bağlanmıştır⁷⁷. Suç sayılmış olan "hamr içme" ifadesinin "aklı örten şey" manasına geldiği, bu nedenle uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri de kapsadığı ifade edilmektedir⁷⁸. Osmanlı padişahlarından 4. Murat'ın da afyonu yasakladığı bilinmektedir⁷⁹. Yalnız, II. Abdülhamit'in esrar kullanmanın cezasını hafifletmesi sebebiyle esrar kullanımında bir artış görüldüğü ve hatta bu dönemde esrar kahvehanelerinin işletildiği bilinmektedir. 1872 yılına gelindiğinde hint keneviri

⁷⁰ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, Köksal Bayraktar, Serap Keskin Kızıroğlu, Hamide Zafer, Hasan Sınar, R. Murat Önok ve R. Barış Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt 1**, 14. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2016, s. 153.

⁷¹ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, (Genel Hükümler), s. 71.

⁷² Mustafa Avcı, **Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler**, İlaveli ve Tashihli 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 392.

⁷³ Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, s. 83.

⁷⁴ Mehmet Akman, **Osmanlı Devletinde Ceza Yargılaması**, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 19.

⁷⁵ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve Ahmet Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 15. Baskı, Adalet Yayınevi, 2015, Ankara, s. 24. (Özel Hükümler)

⁷⁶ Karakaş Doğan, s. 37.

⁷⁷ Balci, s. 55.

⁷⁸ Kuran, İçki ve Uyuşturucu İçin Ne Demektedir?, <http://www.kurandakidin.com/2012/03/kuran-icki-ve-uyusturucu-icin-ne-demektedir/> (.01.07.2019), s.1.

⁷⁹ Chekhadine, s. 14.

yetiştirmenin yasaklandığı görölmektedir⁸⁰. Sonrasında 1917 yılında kahvehanelerin esrar satmayacaklarını beyan ettikleri tasdikli kefaletnameler alındığı görölmüştür. Dönemin şeyhülislamı uyuşturucu maddelerin haram olduğu yönünde fetva vermiş, bu maddeyi kullananlara ve maddenin ticaretini yapanlara para cezası verilip bu kimselerin sürgüne gönderilmelerini önermiştir. Esrar içmenin helal olduğu söylenerek bu maddeye özendirilmesi fiillerine idam cezası yaptırımını uygulanmıştır. Yine, afyon kullananlara hapis ve kürek cezaları verildiğı kaydedilmiřtir⁸¹.

Cumhuriyetin ilk yıllarında da Türkiye’de uyuşturucu ticareti bir süre serbestçe devam etmiştir. Hatta o dönemlerde üç adet eroin fabrikasının kurulmuş olduğu bilinmektedir. İtalya’dan iktibas edilen⁸² Cumhuriyet’in ilk ceza kanunu 765 sayılı Kanun’dur⁸³. Bu kanun döneminde, uyuşturucu maddelerin yasaklanmasını öngören 1925 tarihli bir kararname çıkarılmış ve Kanun’un 403.- 439. maddelerinde suç olarak düzenlenmiştir. Bu tarihlerden sonra konuyla ilgili iç mevzuatımızda yapılan düzenlemeler yanında uluslararası platformdaki düzenlemeler de takip edilmiş, bazı sözleşmelerin tarafı olunmuřtur⁸⁴. Günümüzde ölkemizde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına bakıldığında, ölkeler bazında iyi bir durumda olsa da her geçen gün kullanıcı sayısının artması ve kullanım yaşının düşmesi göz ardı edilmemelidir. TUBİM verilerine göre, 2011 yılında yapılmış bir istatistik sonuçlarına göre; 15-64 yaş aralığındaki kimselerin; %2,7’si, 15-16 yaş aralığındaki kimselerin % 1,5’i yaşamlarında en az bir defa uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış olduğunun tespiti yapılmıřtır⁸⁵

⁸⁰ Özcan Köknel, **İnsanlık Tarihi Boyunca Dünyada ve Türkiye’de Uyuşturucu Madde Sorunları**, Çelikkilt Matbaası, İstanbul, 1976, s. 47.

⁸¹ Arzu Tuncer, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011, s. 10.

⁸² Nevzat Toroslu ve Haluk Toroslu. **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016, s. 25.

⁸³ Özbek, Doğın, Bacaksız ve Tepe, Genel Hükümler, s. 98.

⁸⁴ Çelik ve Sezgin, s. 12.

⁸⁵ Doğın Karakaş, s. 270.

E. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerle Mücadelede Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler

Dünya çapında bir boyutu olan uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suç organizasyonlarıyla mücadelede ülkeler mevzuatlarında çeşitli düzenlemeler yapmış ve bunun yanında ulusal yasalar her zaman yeterli olmadığından bunlara ek uluslararası birtakım düzenlemelere de ihtiyaç duyulmuştur.⁸⁶ Uluslararası anlamda uyuşturucu maddelerle mücadele adına ilk adımın şangay’da atıldığı görölmektedir. Amerika’nın teklifi ile şangay’da 1 şubat 1909 tarihinde gerçekteşirilen konferans sonucunda 12 ülkeden üyenin bulunduğu “Milletlerarası Afyon Komisyonu” adında bir heyet kurulmuřtur⁸⁷. Bu komisyonun kuruluş amacı, afyon maddesinin kullanımını kademe kademe ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler alınması idi. Tavsiye niteliğinde kararlar alan bu komisyon, afyon bağımlılığının ortadan kaldırılması, afyon ihracına sınırlama getirilmesi, afyon maddesini ihtiva eden ilaçların üretiminin ve piyasaya sürölmesinin yasaklanması gibi önlemler olarak afyon maddesinin suiistimalinin önüne geçilmesini öngörmüştür. Morfin imali ve satışına da kota getirilmesi önerilmiştir⁸⁸.

Amerika’nın konferansa hazırlık sırasında hazırladığı 1907 tarihli bir rapordaki verilere göre; Osmanlı’nın o yıl miktar olarak 150 tona denk gelen 2300 sandık Afyon ürettiği; bu sayılarla Dünya sıralamasında Çin, Hindistan ve İran’ı takip ederek dördüncü sırada bulunduğu kaydedilmiştir.⁸⁹ Bu konferansa Osmanlı Devleti temsilci göndermemiştir. Konferansa katılan ülkelerin temsilcilerinin ise imza yetkileri olmadığından bahisle konferansta alınan kararları onaylamaktan çekinmeleri tartışmalara yol açmıştır. Sonunda bu temsilcilerin, ülkeleri adına “danışman” sıfatı ile hareket edecekleri konusunda uzlaşmıştır⁹⁰. Bundan sonra “23

⁸⁶ Mustafa Tören Yücel, **Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi**, 4. Baskı, TBB Yayınları, Ankara, 2007, s. 87.

⁸⁷ Arif Akgöl ve Kürşad şahinli, “Türkiye’nin Taraf Olduğu Birleşmiş Milletler Anlaşmalarının Meclis Onay Süreci: 1961, 1971 ve 1988 Uyuşturucu Konvansiyonlarının İncelenmesi”, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt: 10, Sayı: 38, 2014, ss.1-31, s. 3.

⁸⁸ Niza Özdemir, “**Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2009, s. 20.

⁸⁹ Çıtır, s. 31.

⁹⁰ Sanal ve şimşek, s. 11.

Ocak 1912 tarihli La Haye Afyon Sözleşmesi” akdedilmiştir⁹¹. Sonrasında, “19 Şubat 1925 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi” ile “koka yaprağı”, “kenevir” gibi bitkiler de yasaklı maddeler kapsamına alınmış, “13 Temmuz 1931 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi” ve “26 Haziran 1936 tarihli Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men’i Hakkında Cenevre Sözleşmesi” imzalanarak, dünya çapında uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile mücadele devam etmiştir⁹². Yine “1946 Lake Succes Protokolü”, 1948 Tarihli Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında Paris Protokolü”, “1953 New York Afyon Protokolü” de bu anlamda imzalanan sözleşmelerdir⁹³. Tüm bu sözleşme ve protokoller yeknesak bir uygulama amacı ile “1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi” ile yürürlükten kaldırılmış ve sözleşme ve protokollerin düzenlediği konular bu sözleşme çatısı altında birleştirilmiştir⁹⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tıbbi ve bilimsel amaç haricinde kullanımını yasaklayan 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi (Single Convention on Narcotic Drugs of 1961); sözleşme kapsamına giren uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri, listelemiştir⁹⁵. Söz konusu sözleşme ile; uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin maddi ve manevi zararlarına karşı insanlığın korunması amaçlanmıştır⁹⁶. Listede sayılan maddelerin hammaddesini ihtiva eden bitkilerin ekimini, üretimini, ticaretini yasaklayan birtakım hükümler düzenlenmiştir. Bu konularda taraf ülkelerin iç hukuklarında da bu faaliyetleri cezalandırılmaları hakkında yükümlülüklerin öngörüldüğü kaydedilmiştir. Bu yükümlülükler gereği taraf devletler anılan fiillere ait suçların “teşebbüs”, “iştirak”, “kasten hazırlık fiilleri” gibi hallerinin de yaptırıma bağlanması, bu yaptırımların hapis cezası şeklinde olması öngörülmüştür. Bunun yanında, uyuşturucu madde kullanıcısı olan kimselerin cezaya alternatif olarak yahut ceza ile birlikte tedavisi, tedaviden sonraki süreçte bakımı, topluma adaptasyonunun sağlanması gibi tedbirlerin alınmasını da öngörmüştür. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin suiistimalinin engellenmesi

⁹¹ Akgül ve Şahinli, s. 8; Güngör ve Kınacı, s. 77.

⁹² Karakaş Doğan, s. 45.

⁹³ Akgül ve Şahinli, s. 10.

⁹⁴ Özdemir, s. 20.

⁹⁵ Güngör ve Kınacı, s. 80.

⁹⁶ Neslihan Ateş, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK m. 191)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, İstanbul, 2016, s. 38.

amacıyla bir uluslararası mekanizma kurulmasını da öngörmüştür. Bu kapsamda; “Uyuşturucu Maddeler Kontrol Organı” adı verilen bir kurul oluşturulmuş, bu yapının adı sonraları “Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Denetim Kurulu” şeklinde değiştirilmiştir⁹⁷.

Zamanla, doğal uyuşturucu maddelere, sentetik yollarla elde edilen psikotropik (yatıştırıcı) ve psikotonik (uyarıcı) maddeler eklenmiştir⁹⁸. Bu durum, madde kullanımı ve ticaretini konu alan düzenlemelerin de kapsamını genişletme ihtiyacını doğurmuştur. Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesinin kabulünden sonra uygulamadaki birtakım gereksinimler nedeniyle sözleşmenin yeniden ele alınarak güncel bir değerlendirme ile tadil edilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu amaçla 6-24 Mart 1972 tarihlerinde, BM Ekonomik ve Sosyal Konsey çağrısı ile Cenevre’de bir konferans düzenlenmiştir. Bu konferans sonucu hazırlanan “1972 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi’nin Tadiline İlişkin Protokol” kapsamında, sentetik maddeler de sayılmıştır. Böylelikle uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin denetimi sıkılaştırılmıştır. Yine bu konferansta, “Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Kontrol Organı”nın yapısı yenilenerek “Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Denetim Kurulu” adını almıştır⁹⁹. Ülkemiz, “1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi”, “1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi” ve “1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler sözleşmesi”ne taraftır¹⁰⁰.

Uyuşturucu madde bağımlılığı ile mücadelede amacıyla kurulmuş olan “Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA)”; “Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi” uyuşturucu alanında önemli roller üstlenmektedir¹⁰¹. Her geçen gün yenileri ortaya çıkan psikoaktif maddeler için hem uluslar arası hem de bazı ulusal mekanizmalarca birçok “Erken Uyarı Sistemi” geliştirmişlerdir. Bunlardan “AB Erken Uyarı Sistemi” EMCDDA tarafından geliştirilmiş, 28 Avrupa Birliği ülkesi ile Norveç ve Türkiye’yi kapsayan bir projedir. Üye ülkeler, “Avrupa Tıbbi Ürünler Ajansı” ve “Avrupa Hastalık Önleme ve

⁹⁷ Mehmet Zülfü Öner, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçları**, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara, 2010, ss. 26-28.

⁹⁸ Beşer, s. 68. ; Erman ve Özek, s. 257.

⁹⁹ Öner, s. 29.

¹⁰⁰ Çöpür, s. 85.

¹⁰¹ Ateş, s. 47.

Kontrol Ajansı Merkezi” gibi AB organları vasıtasıyla yeni sentezlendiği tespit edilen psikoaktif maddeler hakkında EMCDDA ve EUROPOL’e sürekli olarak bilgi akışı sağlanmaktadır¹⁰².

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının önlenmesi için en temel husus bu maddelerin ticaretinin önüne geçilmesidir. Bu bağlamda uluslararası ve ulusal platformda yapılmış olan temel birtakım düzenlemelerden de bahsedilmelidir. Uyuşturucu maddelerin suiistimalini kontrol altına alma çabalarının başlangıcı 20.YY. başlarına rastlamaktadır¹⁰³. Birleşmiş Milletler bünyesinde uyuşturucu ve psikotrop maddelerle mücadele amaçlı ilk antlaşma olan “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi(Viyana Sözleşmesi)”dir¹⁰⁴. BM tarafından hazırlanan “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi(Palermo Sözleşmesi)”dikkati çekmektedir. BM tarafından bu anlamda son olarak 10 Aralık 2003 tarihinde “BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi” akdedilmiştir. Yine Avrupa Konseyi de bu anlamda bazı sözleşmeler hazırlamış ve uluslararası alanda çeşitli ülkeler tarafından bu sözleşmelere taraf olunmuştur. Bunlar içinde 8.11.1990 yılında Strazburg’da kabul edilen “Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme” önem arz etmektedir. bu kapsamda yine Strazburg’da imzaya açılmış 27.01.1999 tarihli “Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi” karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de bu sözleşmelerin tarafıdır¹⁰⁵.

Günümüzde de ülkelerin sınırlarını aşan suçlarla mücadele adına uluslararası platformda geçerli bir ceza hukuku kurulması yönünde çalışmalar yapılmakta, bilhassa ceza muhakemesinde ve milletler arası adli yardımlaşma yapılanmaları bu anlamda öne çıkmaktadır. “Europol”, “Avrupa Yakalama Emri”, Eurojust”, “Shengen Bilgi Sistemi” ve daha birçok mekanizma, Avrupa çapındaki suçlar açısından takip yapılmasını kolaylaştırma amacına hizmet etmektedir¹⁰⁶. Yine 2013 yılında ABD dışişleri bakanlığına bağlı olarak kurulan “Uluslararası Narkotik ve Polis İşleri Bürosu (INL)”

¹⁰² Çetin, Çelik ve Sezgin, s. 37.

¹⁰³ Günel, s. 31.

¹⁰⁴ Güngör ve Kınacı, s. 83.

¹⁰⁵ İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s.137. (Suç Örgütleri)

¹⁰⁶ Dönmezer, Erman, Bayraktar, Kızıroğlu, Zafer, Sınar, Önok ve Erman, s. 127.

Türkiye de uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımı ve bağımlıların oluşması ve artmasının önüne geçmek adına çeşitli düzenlemeler yapmıştır¹⁰⁷. Bu anlamda hem kullanılmasına hem de üretiminin ve ticaretinin yapılmasını yaptırımlara bağlamıştır¹⁰⁸. İdari alanda da bu maddelerle mücadelede yetkili organlar vardır. Bu organlar; İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı İle Gümrük Müsteşarlığı olarak sayılabilir¹⁰⁹. Ülkemiz, 13.11.1996 tarih ve 4208 sayılı “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda,657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda Ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadelede ilk adımı atmıştır. Sonrasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 288.Maddesi uyarınca “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama” fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. 5237 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2005 itibariyle 4208 sayılı “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda,657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda Ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ilga edilmiştir¹¹⁰.

Mevzuatımızda yapılan düzenlemelere, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadelede önem arz eden birimlerin oluşturulması da eşlik etmiştir. Özellikle doksanlı yıllarda halk arasında yaygınlaşan madde kullanımı ve buna bağlı ölümlerin artışı bu önlemlerin alınmasında etkili olmuştur. Birleşmiş Milletlerin de etkisiyle 2000 yılında “Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC)”; 2002 yılında İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (KOM) bünyesinde Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM)” kurulmuştur¹¹¹. Ayrıca, teknolojik araçlar vasıtasıyla suç haritaları

¹⁰⁷ Rasim İsa Bilgen, **Uyuşturucu Maddelerin Arzı İle Mücadele**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, İstanbul,1998, s. 30.

¹⁰⁸ Ferit Yolcu, **“Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçu (TCK m.188)”**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, 2015, s.1.

¹⁰⁹ Bilgen, s. 31.

¹¹⁰ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 140.

¹¹¹ Çelik ve Sezgin, s. 13.

oluşturulmak suretiyle, suç işleme yoğunluğu fazla olan alanların saptanması ve analizi ile suç oluşumunun önlenmesini amaçlayan “coğrafi bilgi sistemi” kullanılarak elde edilen verilerin, uyuşturucu madde kullanımı suçunun önlenmesinde etkili olabileceği yönünde yapılan çalışmalar bulunmaktadır¹¹². Bununla beraber, özellikle gençliğin bu zararlı maddeler konusunda eğitilmesi noktasında kapsamlı eğitimlerin düzenlenmediği, yapılan çalışmaların seminer düzeyinden öteye geçemediği yönünde eleştiriler mevcuttur¹¹³. Türkiye çapında bu anlamda hazırlanan verilere bakıldığında, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 2013 yılında hazırlanan ve 2013-2018 yılları arasında uyuşturucu ile mücadelede hedeflenen politika ve stratejilerin belirlendiği görülmektedir¹¹⁴.

Üniversitelerin tıp fakülteleri bünyesinde kurulu Uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılarının tedavi edildiği AMATEM birimleri oluşturulmuştur¹¹⁵. Bağımlılar birimlere gelerek ya da Merkezi Hekim Randevu Sistemi (MHRS) aracılığıyla randevu alarak madde bağımlılığı tedavisi görmeyi talep edebilmekte, burada yapılan muayene ve tetkikler sonrasında ayaktan ya da gerekli ise yatarak tedavilerine başlanmaktadır¹¹⁶. Tedavi kapsamında medikal tedavinin yanı sıra psikoterapi, aile görüşmeleri, danışmanlık hizmetleri ve grup psikoterapileri gibi tedavi yöntemleri kullanılmakta, çeşitli araştırmalarla da bu tedaviler sonrası etkiler araştırılmaktadır¹¹⁷. AMATEM birimleri, sayı ve kapasite yetersizliği tedavi için gelen gönüllüler ile denetimli serbestlik kapsamında zorunlu tedaviye alınanların aynı ortamda bulunmasından doğan sorunlar gibi yönlerden eleştiri almaktadır¹¹⁸.

¹¹² Beşer, s. 61.

¹¹³ Diğdem Siyez ve Ayşem Palabıyık, “Günebakan Madde Bağımlılığını Önleme Eğitim Programının Lise Öğrencilerinin Madde Kullanım Sıklığı, Uyuşturucu Maddeler Hakkındaki Bilgi Düzeyleri Ve Yanlış İnanışları İle Madde Reddetme Becerileri Üzerindeki Etkisi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 28, 2009, ss. 56- 67, s. 58., www.esosder.org, (14.12.2018)

¹¹⁴ T.C. Başbakanlık Ulusal Uyuşturucu Politika Ve Strateji Belgesi (2013-2018), Ankara, 2013.

¹¹⁵ <https://izmirataturkeah.saglik.gov.tr/TR,270689/amatem.html> (24.11.2019)

¹¹⁶ Ömer Asan, Baise Tıkr, İhsan Tuncer Okay ve Erol Göka, “Bir AMATEM Birimine Başvuran Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu olan Hastaların Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri”, **Bağımlılık Dergisi**, 2015, Cilt:16, Sayı:1, ss. 1-8, s. 1.

¹¹⁷ Ayşegül Savaşan, Esra Engin ve Dilek Ayakdaş, “Bir Amatem Kliniğinden Taburcu Olan Bağımlı Hastaların Yaşam Tarzı Değişiklikleri ve Nüks Durumları”, **Psikiyatri Hemşireliği Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2013, ss. 75-79, s. 78.

¹¹⁸ Kamil Alptekin, Ercan Mutlu ve Elmas Akın, “Madde Bağımlılığı Tedavisi İçin Denetimli Serbestlik Şubeleri Tarafından Amatem’e Gönderilen Kişilere Yönelik Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar”, Akgül ve Lofça, s. 94.

Ayrıca, Sağlık Bakanlığı Uyuşturucu ile Mücadele ve Destek Hattı; “Alo 191” üzerinden bağımlılara danışmanlık hizmeti sunulmaktadır¹¹⁹.

Ülkemiz iç mevzuatında yapmış olduğu düzenlemeler yanında Anayasa’mızın 90. maddesi gereği “usulüne göre onaylanarak yürürlüğe konmuş” olan tarafı olduğumuz uluslararası Sözleşmeler de kanun hükmündedir¹²⁰. Bu nedenle iç hukukumuzda bağlayıcıdır¹²¹. Uluslararası sözleşmeler de kanunlar ile eş değer şekilde uygulanacak bir iç hukuk normu olarak mevzuatta yerini alır¹²². Bu anlamda ülkemizin uyuşturucuyla mücadele amacıyla taraf olduğu anlaşmaların iç mevzuatta uygulamamızın bir parçası haline geldiği hem de uluslararası platformda bu alanda yapılan çalışmalarda diğer ülkeler ile işbirliği içinde hareket etmektedir¹²³.

F. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerde Serbesti Fikirleri

Türlü zarar ve tehlikelere sahip uyuşturucu ve uyarıcı maddeler dünyanın ortak sorunudur. UNODC 2015 yılı verilerine göre küresel çapta yaklaşık 246 Milyon madde kullanıcısının mevcut olduğu ifade edilmektedir¹²⁴. 1990’lı yıllarda yapılan bir araştırmada verilen bilgilere göre; henüz o yıllarda ABD ‘de her 10 kişiden birinin herhangi bir uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmakta olduğu kaydedilmiştir. Bununla beraber, kullanıcı sayısının her geçen gün artış gösterdiği de kayıtlara yansımıştır. ¹²⁵. Bu nedenler otoriteleri uyuşturucu maddeler konusunda mücadeleye yöneltmiştir¹²⁶. Bu gelişmeler bir yana, söz konusu maddelere karşı

¹¹⁹ <https://alo191uyusturucu.saglik.gov.tr/TR,21212/izmir.html> (24.11.2019)

¹²⁰ Akgül ve Şahinli, s. 5.

¹²¹ Cumhur Şahin, **Ceza Muhakemesi Hukuku- I**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s.41.

¹²² Mustafa Özen, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 2.

¹²³ Yener Ünver, **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s.9.

¹²⁴ Ünver ve Öz, s. 29.

¹²⁵ Çetin, Çelik ve Sezgin, s. 46.

¹²⁶ Gülbin Dökmeci, Ahmet Saltık ve İsmet Dökmeci, “Edirne Merkezinde Halkın Uyuşturucu ve Non- Medikal İlaç Kullanımı Epidemiyolojisi”, **Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1988- 1990, ss. 93- 103, s. 94.

¹²⁶ Bkz. Yukarıda; “Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerle Mücadelede Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler”

savaş politikasının tam karşısında yer alan ve bu maddelerin legalize olması gerektiği yönünde çeşitli görüşler de ortaya atılmıştır¹²⁷.

Hukuk kuralları, toplum içinde yaşayan insanlara birtakım davranış normları belirler¹²⁸. Sosyal yaşam düzeni ancak bu şekilde var olabilir¹²⁹. Bu normlar bir şeyi yapma veya yapmama şeklinde olabilir¹³⁰. Zaman içinde değişen toplum yapısı, değer yargıları¹³¹, teknolojik ilerlemeler ve yeni tıbbi bulguların ortaya çıkması ile ceza normlarının temelinde yer alan hukuksal değer korumasına ihtiyaç kalmayabilir¹³². Bu durumda, ceza normunun kaldırılması ya da değiştirilmesi gerekliliğinin doğacağı kabul edilebilir¹³³. Ancak, bir normun bir eylemi yasaklamasının nedeni o eylemin birey veya toplum için zarar oluşturmasıdır¹³⁴. Bu nedenle kanaatimizce bir ceza normunun kaldırılabilmesi ya da değiştirilmesinin koşullarının titizlikle incelenmiş ve sağlam verilere dayandırılmış olması elzemdir.

Genellikle ceza normları oluşturulurken, fail değil; failin verdiği zarar esas alınmaktadır. Fakat uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları ile failin çevresine verdiği zararın yanında bu kimseler madde kullanma eylemleri ile kendilerine verdikleri zarardan da korunmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının yaptırımının düzenlenmesi noktasında; “kişi özgürlüğü” ve “toplum sağlığı” gibi iki temel hakkın karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu şekildeki suç tiplerinde “üstünlük ölçütü” ne göre hareket edilmektedir. Kanun koyucu, söz konusu madde hükmünde üstün norm olarak kamu sağlığını ön planda tutmuştur. Uyuşturucu yahut uyarıcı madde kullanımının kanun koyucu tarafından suç olarak düzenlenmesindeki temel hareket noktası, madde kullanımı olan kişilerin topluma karşı tehlike arz etmesidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kimseler, maddelerin kişide yarattığı fiziki ve ruhsal etkiyle de birlikte toplumun benimseyeceği değerlere karşı bir duruş sergilemekte, toplumdan giderek uzaklaşmaktadır. Bağımlıların oluşturduğu

¹²⁷ Bahadır Küçüküysal, “Uyuşturucuların Yasallaştırılması Tartışması”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:24, 2011 ss.215-224, s. 215.

¹²⁸ Özgenç, Genel Hükümler, s. 25.

¹²⁹ Sulhi Dönmezer, **Genel Ceza Hukuku Dersleri**, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003, s.3. (Ceza Genel)

¹³⁰ Özen, s. 2.

¹³¹ Köksal Bayraktar, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 51, Sayı: 1-4, 1985, ss. 45-64, s. 51.

¹³² Köksal Bayraktar, “Suç Olmaktan Çıkarma Akımı”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 50, Sayı: 1-4, 1985, ss. 197- 212, s. 199.

¹³³ Ünver, s. 640.

¹³⁴ Dönmezer, Ceza Genel, s. 8.

topluluklar toplumdan kopuk ve aykırı bir yaşam sürmekte ve kurulan bu farklı dünyada madde bağımlılığı etkisiyle çeşitli suçlar işlenebilmektedir¹³⁵. Bu durumların oluşması toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürmesine engel olacak, toplum yaşamına zarar verecektir¹³⁶. Tüm bunları önlemek amacıyla kanun koyucunun bu konuda bir düzenleme yapma gereği doğmaktadır¹³⁷. Uyuşturucu madde kullanımının yaptırıma tabi olup olmaması noktasında Ceza Hukuku'nda yoğun tartışmalar mevcuttur. Kişilerin bu maddeleri kullanmasını cezalandırmak yerine tedavisinin gerçekleştirilmesi gerektiği fikri doktrinde her geçen gün artmaktadır¹³⁸.

Son dönemlerde, ABD de dahil olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerinde uyuşturucu maddelerle mücadele politikaların ne derece başarı sağladığı konusunda birtakım tartışmalar neticesinde uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadelede yeni yöntem arayışları ortaya çıkmıştır. Bu konuda 2011 yılında gerçekleştirilen ve Kofi Annan, George P. Shultz gibi önemli isimlerin dahil olduğu 22 kişilik “Küresel Uyuşturucu Politikaları Komisyonu(Global Commission on Drug Policy)” bir rapor yayınlamıştır. Rapora göre; kolluğun uyuşturucu maddelerle mücadele adına uyguladığı sert politikaların bireyler üzerinde faydalı olmadığı; tam aksine şiddette artışa yol açtığı ifade edilerek söz konusu maddelerin kullanımının serbest bırakılması hakkında teklif sunulması dikkat çekmektedir. ABD'nin Colorado ve Washington eyaletleri 2012 yılında marihuana kullanımını illegal olmaktan çıkarmıştır¹³⁹. Küresel Uyuşturucu Politikaları Komisyonu' nun ikinci raporu 2014 yılında yayınlanmış ve uyuşturucu politikalarında kamu sağlığına ve bireyin cezalandırılmasından ziyade rehabilitasyonunun amaçlanması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Yine New York'ta kurulu olsa da dünya çapında etkileşimi olan bir sivil toplum kuruluşu olan “Uyuşturucu Politikaları İttifakı (Drug Policy Alliance)” isimli derneğin uyuşturucu serbestliği yönünde çalışmalar yürütmektedir¹⁴⁰.

¹³⁵ Feridun Yenisey, “Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 1983, ss. 171- 191, s. 174.

¹³⁶Kayıhan İçel, **İçel Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yenilenmiş Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2016, s. 47.

¹³⁷ Tuncer, ss. 138.

¹³⁸ Karakaş Doğan, s. 273.

¹³⁹ Çelik ve Sezgin, s. 21.

¹⁴⁰ Çelik ve Sezgin, s. 20.

Diğer uyuşturucu maddelere nazaran daha hafif olduğundan bahisle; esrar kullanımının uyuşturucu madde kapsamından çıkarılması tartışılmakta ve bu yöndeki görüşler yaygınlaşmaktadır¹⁴¹. Bu görüşü savunanların dayanak noktası, bu maddelerin kullanıcılara etkisi düşük olduğundan suç işleme eğilimine girmeyecekleri ve dolayısıyla bazı maddelerin kullanımının kamusal güvenliği zedelemeyeceğini öne sürmüşlerdir. Bu nedenle de etkisi ağır olmayan bazı maddeleri yasak kapsamına almamanın toplum açısından daha faydalı olacağı görüşündedirler. Diğer yandan; esrar yasal olursa diğer maddelerin kullanımının azalacağı, bu sayede denetimin devletin elinde olacağı ve maddenin kontrolünün sağlanmasına da katkıda bulunacağı dile getirilmektedir¹⁴². Örneğin Hollanda’da “coffee shop” adlı mekanlarda denetimli şekilde esrar maddesi kullanılabilir. Tıp alanındaysa sağlık açısından gerekliliği sorgulanmaksızın satışı yapılabilecektir. Ayrıca bu gruplar: “her insan kendi sağlığı konusunda kendisi karar verebilmelidir” tezini öne sürmekte; esrar maddesinin “kullanılması yasaklı maddeler” kapsamından çıkarılması için çaba göstermektedirler¹⁴³. Dönmezer’e göre; bu zararlı maddelerin her birinin kullanımının başkalarına örnek teşkil etmesi, kriminolojik zarar anlamında en başta gelmektedir. Uyuşturucu maddeye bağımlılık arttıkça toplumsal sorunlar da artacaktır. Bizzat uyuşturucu madde kullanan tarafından olmasa da bu maddenin ticareti ile uğraşan “mafya” örgütlerince çeşitli suçlar işlenmektedir. İlegal eylemlerini şiddet aracılığı ile gerçekleştiren bu örgütler, insan öldürmeden rüşvete her türlü ağır suça karışabilmektedirler. Devlet otoritesi dışında bir otorite ile kendi içlerinde, güç üzerine kurdukları kirli bir düzende varlıklarını sürdüren “mafya” oluşumlarının bulunduğu bölgelerde yerli halk kendini güvende hissetmemekte, buralarda yaşayamamaktadır¹⁴⁴.

Yapılan bazı araştırmalara göre, kanser, AIDS gibi birtakım hastalıklarda tedaviyi destekleyici olarak (istifra ve zayıflamayı engelleme gibi) kullanılabildiği iddia edilmiş ve bu iddialar bazı tıp otoritelerinden de destek bulmuştur¹⁴⁵. ABD’ye baktığımızda bu konuda yeknesak bir uygulama bulunmadığını görmekteyiz. Bazı

¹⁴¹ Sınar, s. 12.

¹⁴² Özdemir, s. 12.

¹⁴³ T. Tellioğlu ve Z. Tellioğlu, s. 98.

¹⁴⁴ Dönmezer, Sulhi, “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Konusuna Sosyo-Politik Yaklaşım” (Sosyopolitik Yaklaşım), İÜHFM, Atatürk’e Armağan, C.XLV-XLVII, İstanbul 1979-80-81, 1015-1043, s. 1036.

¹⁴⁵ T. Tellioğlu ve Z. Tellioğlu, s. 99.

eyaletler bazında çıkan özel düzenlemelerle tıp alanıyla sınırlı bir serbesti mevcut olsa da FDA (Amerikan Gıda ve İlaç İdaresi) tıbbi alanda dahi esrarı kabul etmemiştir. Yani federal anlamda suç teşkil eden esrar bulundurma eylemi bazı eyaletlerde yasaldır. Örneğin, Rhode Island eyaletinde 2006’da çıkan Tıbbi Esrar Yasası doktorlara bazı hastalıkları olan hastaları için: “esrar kullanımının potansiyel faydaları risklerinden daha fazladır” yazan bir form düzenleyebilme yetkisi vermektedir. Bu kimselere birer kimlik kartı düzenlenmekte ve belli miktarlara kadar esrar bulundurabilme ve belirlenen adette esrar bitkisi yetiştirebilme hakkı tanınmaktadır. Kendileri yetiştirmek istemeyenler de eyalet denetiminde oluşturulmuş “Compassionate Care Centers” adlı bakım merkezlerinden kartları ile esrar satın alabilmektedirler. Bu haklara hangi hastalıkları taşıyanların sahip olabileceği, söz konusu düzenlemede sayılmıştır. Bunlar, kanser, hepatit gibi ciddi hastalıklar yahut aşırı mide bulantısı, kronik ağrı gibi semptomlara sebebiyet veren durumlardır. Kolorado eyaletinde de 2000 yılında esrarın tıbbi kullanımı yasallaşmıştır. Yine hangi hastalıklar ya da durumlarda reçete edilebileceği de zikredilen yasada sayılmıştır. Bu eyalette tıbbi esrar maddesini kullanma ve bulundurmanın yasallaşmasıyla madde ciddi bir talep görmüştür. Kolorado Sağlık Departmanı’na kaydolan hastaların sadece %3’lük kısmının kanser vb. sebeple esrar maddesini reçete ettirdiği; ancak %94’lük kısma bakıldığında daha soyut sebep olan “şiddetli ağrı” nedeniyle bu maddeyi kullanma izni aldığı görülmektedir. Hatta psikiyatrik hastalıklar için de bu maddenin kullanımıyla ilgili öngörüler gündeme gelmektedir. ABD’deki genel duruma bakıldığında “tıbbi amaç” ile meşruiyet kazanan esrar kullanımı sağlık sektörüne ciddi rant sağlamaktadır. Amerika’da devletçe desteklenen tıbbi esrara karşı çıkanlar da mevcuttur. Bağımlılık üzerine çalışmalar yapan bazı otoritelere göre maddi kazanç uğruna “alternatif ağrı kesici” adıyla ilaç olarak kullandırılmasıyla esrarın zararsız olduğu algısı yaratılmakta ve kamuoyu yanıltılmaktadır¹⁴⁶.

Değinilmesi gereken önemli bir nokta da, esrarın bağımlılığa neden olup olmadığı konusundaki görüşlerdir. Esasen esrar maddesinin bağımlılık yapmadığını varsaydığımızda bile bu maddenin uyuşturucu etkilerinin mevcudiyeti ve vücuda zarar verdiği gerçeğine bir etkisi olmayacaktır. Kaldı ki, diğer uyuşturuculara göre

¹⁴⁶ T. Tellioğlu ve Z. Tellioğlu, s. 99.

hafife alınan bu madde zamanla kullanan kişileri tatmin etmeyip bu kimselerde daha ağır maddelere geçme meyili oluşturmaktadır. Bu maddenin etkisi altında iken oluşan yalancı mutluluk hali de bu etki geçtikten ve kişi günlük hayatına döndükten sonra yaşadığı boşluk halinin psikolojisini olumsuz etkilemediği görülmektedir¹⁴⁷. Ayrıca bağımlılık yapma konusunda Adli Tıp Kurumu (ATK) daha önce “esrarın bağımlılık yapmadığı” yönünde görüş bildirmiş olsa da; bu konuda yeni bilimsel verilerin ortaya çıkmış olacak ki 06.01.1984 tarihinde vermiş olduğu 23708/10 sayılı kararıyla “esrar maddesinin bağımlılığa sebep olduğu” kabul edilmiştir. Esrar maddesinin yadsınamaz zararlarını göz önünde bulundurduğumuzda ve bilimsel anlamda dayanak olan ATK kararı da bu yönde iken; esrar maddesinin bağımlılığa sebep olmadığı yönündeki görüşlere katılmamız mümkün değildir¹⁴⁸. Her şeyden önce; pozitif bilime konu her şeyde olduğu gibi uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin de zararsız olduğu fikri ancak bilimsel kanıtlara dayanırsa kabul edilebilir olacaktır. Bilimsel anlamda yeterli veriye ulaşmadan, maddenin sırf tedavi edici etkileri üzerinde durulması ve elde edilmesi amaçlanan tıbbi yarar yan etkileriyle birlikte değerlendirilmeden bu konu ile ilgili gerçeğe ulaşamayacaktır. Tabi ilk etapta bu konuda serbestçe araştırma yapabilme özgürlüğünün (zararsız olduğu algısına mahal vermemek koşulu ile) gerektiği kanısındayız.

Kanımızca; uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımının yukarıdaki gerekçelerle serbest bırakılması, umulan faydaları elde etmek açısından ütöpiktir. Şöyle ki; bu maddenin içilmesinin serbest bırakılmasının başka maddelere geçişi engelleyebilmesiyle bir bağlantısı yoktur. Aksine, söz konusu maddeye erişim kolaylaşacağından daha çok esrar tüketilecek ve ilk zamanlardaki hazzı alamayan kullanıcının daha güçlü etkili olan maddelere geçişi çok daha kısa sürecektir. Ayrıca yasal düzlemde bu maddenin kabul görmesiyle bu maddeyle mücadelede başarının nasıl sağlanacağı da merak konusudur. Kanımızca her şeyden önce; pozitif bilime konu her şeyde olduğu gibi uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin de zararsız olduğu fikri ancak bilimsel kanıtlara dayanırsa kabul edilebilir olacaktır. Bilimsel anlamda yeterli veriye ulaşmadan, maddenin sırf tedavi edici etkileri üzerinde durulması ve elde edilmesi amaçlanan tıbbi yarar yan etkileriyle birlikte değerlendirilmeden bu konu ile ilgili gerçeğe ulaşamayacaktır. Tabi ilk etapta bu konuda serbestçe

¹⁴⁷ Sanal ve Şimşek, s. 9.

¹⁴⁸ Selbes, s. 13.

araştırma yapabilme özgürlüğü (zararsız olduğu algısına mahal vermemek koşulu ile) gerekmektedir. Uyuşturucu maddelerin kullanımının cezalandırılmasının ölçütü olarak insan vücuduna etkisinin boyutuna ve kişiyi suç işlemeye yöneltmesine bakılarak bir ayırma gidilmesi anlamsızdır. Az ya da çok fark etmeksizin birey sağlığını tehdit eden ve beraberinde türlü toplum sorunlarına sebebiyet vereceği aşikar olan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımı ile ilgili düzenlemeler yapılması gerekli ve yerindedir. Ancak, uyuşturucu madde kullanan kimseler ile ilgili düzenlemeler yapılırken; özellikle de haklarında “yaptırım” uygulanan bu kimselerin aslında “tedaviye muhtaç” kimseler oldukları her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle uyuşturucu madde kullanan kimseler hakkındaki düzenlemelerin “ceza” yerine “güvenlik tedbiri” öngörmesinin, bahsi geçen sorunların çözümünde daha etkili olacağı kanısındayız.

II. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Öteden beri insanlık için tehdit oluşturan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, dünyanın birçok yerinde bu maddelerin neredeyse her çeşidi yayılmaya ve sorun teşkil etmeye devam etmektedir¹⁴⁹. Dünya üzerinde toplumdan topluma değişen yaklaşımlar sonucu bu maddeler hakkında çeşitli politikalar izlendiği görülmektedir¹⁵⁰. Bu başlıkta, farklı ülkelere ait hukuk sistemlerinin uyuşturucu ve uyarıcı maddelere bakış açıları ele alınacaktır.

Almanya’da uyuşturucu madde kullanımının yaygınlaşması 20. yüzyıl başlarına dayanmaktadır¹⁵¹. Uzun yıllardır, Almanya’nın uyuşturucu maddeler ile mücadelesi sürmektedir. Uyuşturucu maddelerle ilgili hükümler Alman Ceza Kanunu içinde yer almamış, ayrıca bir Uyuşturucu Maddeler Kanunu düzenlenmiştir¹⁵². Almanya, 1925 yılında Cenevre Afyon Sözleşmesi’ne taraf olduktan sonra “Afyon Kanunu” nu çıkarmış ve 1972 yılına kadar bu kanun yürürlükte kalmıştır. Nazi

¹⁴⁹ Uzuntok, s. 56.

¹⁵⁰ Durmuş Bozkurt, **Gençler Arasında Uyuşturucu Madde Kullanımının Nedenlerinin Suç Sosyolojisi Kapsamında İncelenmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2016, s. 2.

¹⁵¹ Öner, s. 42.

¹⁵² Sevdin, s. 88.

döneminde uyuşturucu maddelerin kullanımına ciddi yasaklamalar getirildiği kaydedilmiştir¹⁵³. 1982 yılında madde bağımlılarına hapis cezasına seçenек olarak tedavi tedbiri getirilmiş; 1988’de ise uyuşturucu madde kullanma fiili suç olmaktan çıkarılmıştır¹⁵⁴. Afyon Kanunu uyuşturucu ile mücadelede yeterli başarıyı sağlayamayınca, yeni bir Narkotik Yasası çıkarılmış, bu kanun da tam anlamı ile beklentileri karşılamamıştır¹⁵⁵. Son olarak 1994 tarihli Uyuşturucu Maddeler Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin neler olduğunu sayma yöntemi ile belirlemiştir¹⁵⁶.

Alman Ceza Kanunu’na göre; uyuşturucu madde kullanımına ceza öngörülmemiş, bu maddelerin “izinsiz bulundurulması” fiili suç olarak düzenlenmiştir¹⁵⁷. Söz konusu maddelerin “izinsiz olarak üretilmesi, imal edilmesi, ithali, ihracı, temliki ve tedavüle çıkarılması” fiilleri için ise ağır yaptırımlar getirilmiştir. Bir kimsenin kullandığı uyuşturucu maddenin kendi kişisel kullanımına yetecek miktar sınırı içinde kalması halinde bu kimseye ceza verilmemektedir¹⁵⁸. Uyuşturucu madde bağımlısı kimsenin bu maddelerin etkisi altında suç işlemesi halinde verilecek ceza, kişinin tedavisi süresince ertelenebilmekte¹⁵⁹, tedavi süresinin cezadan mahsubu ya da kamu davasının hiç açılmaması kararı da verilebilmektedir¹⁶⁰. Almanya’da hukuki düzenlemelerin yanı sıra rehabilitasyon amacıyla kurulmuş sivil toplum örgütü çatısı altında da önemli çalışmalar yapıldığı gözlenmektedir. Madde bağımlılığından yeni kurtulmuş 14-21 yaş arasındaki gençlere hizmet veren PARCEVAL Gençlik Dairesi, sistemli tedavi ve terapiler uygulayarak bu gençlerin topluma kazandırılmasını sağlamaktadır¹⁶¹. Kişilerin tedavisi ve ıslahının ön planda tutulduğu görülmektedir. Ancak bu kimselere uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri sağlayan, kullanımı teşvik eden, küçükleri uyuşturucuya alıştıran kişiler hakkında yaptırımlar öngörülmüştür.

¹⁵³ Öner, s.43.

¹⁵⁴ Özmen, s. 33.

¹⁵⁵ Uzuntok, s. 128.

¹⁵⁶ Balcı, s. 68. ; Tuncer, s. 45.

¹⁵⁷ Tuncer, s. 45.

¹⁵⁸ İdil Su Ekmekçi, **Suç Ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Hukuk’unda Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2015 s. 89.

¹⁵⁹ Öner, s. 43.

¹⁶⁰ Tuncer, s. 45.

¹⁶¹ Aslan, s. 430.

Fransa’da uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ülkeye girişi genellikle Fas üzerinden olmaktadır¹⁶². Bu maddelerin ticaretinin daha çok ülkenin refah düzeyi yüksek olmayan kesimlerinde yaygın olduğu ifade edilmektedir¹⁶³. 1994 Tarihli Yeni Fransız Ceza Kanunu (Nouveau Code Penal)¹⁶⁴ içinde düzenlenen uyuşturucu madde suçları, bu maddelerin imal ve ticaretini ve yasa dışı kullanımını kolaylaştırma fiillerini suç olarak düzenlemiştir. Uyuşturucu ve uyarıcı maddenin satın alınması, ticareti ve ithaline aynı oranda cezalar öngörülmüş; söz konusu maddeleri imal fiili için daha ağır yaptırımlar düzenlenmiştir¹⁶⁵. Uyuşturucu madde kullanımı ise Ceza Kanunun kapsamına alınmamış; Fransa Kamu Sağlığı Kanunu (Code de la sante publique)¹⁶⁶ içerisinde düzenlenmiştir. Anılan Kanunun 628. Maddesinde yer alan uyuşturucu maddenin kişisel kullanımı hakkında Ceza Kanununda düzenlenen fiillere nazaran daha hafif yaptırımlar öngörülmektedir¹⁶⁷. Diğer ülkelere göre uyuşturucu madde ticaretine en ağır yaptırım öngören ülke Fransa’dır¹⁶⁸. Fransız Ceza Yasası’na göre uyuşturucu madde ticareti ile bu suçu işlemek üzere örgüt kurulması halinde her bir fiili ayrı suç olarak değerlendirmektedir¹⁶⁹.

Hollanda’nın uyuşturucu maddeler süreci ABD ve diğer Avrupa ülkelerinden farklı seyretmiştir¹⁷⁰. Şangay’da 1909 yılında düzenlenen Afyon Konferansı sonrası afyon ticareti yasaklanmış ancak ABD’nin de baskılarına rağmen Hollanda bu yasağa uymamıştır. Sonrasında, 1912 Hague Konferansında alınan kararlar ve 1919 yılında çıkarılan Afyon Yasası (Opium Act) ile Hollanda’da uyuşturucu ve uyarıcı maddelere sınırlandırmalar getirilmiştir¹⁷¹. Hollanda, uyuşturucu madde kullanan kimselerin tedavi edilmesi gereken bireyler oldukları bakış açısıyla hareket

¹⁶² Balcı, s. 78.

¹⁶³ Uzuntok, s. 143.

¹⁶⁴ Öner, s. 44.

¹⁶⁵ Tuncer, s. 47.

¹⁶⁶ Öner, s. 44.

¹⁶⁷ Sevdin, s. 85. ; Uzuntok, s. 145. ; “Kamu Sağlığı Yasası (code de la sante publique) madde L3421-1’e göre her türlü uyuşturucu madde kullanımıyla ilgili suç 1 yıla kadar hapis cezası veya 25,000 Fransız Frankı veya mahkeme kararıyla zorunlu tedavi programını (injonction therapeutique) önermektedir. Yine aynı yasanın L3411-1 maddesine göre de savcılık makamı uyuşturucu tedavisi altında olduğunu resmi bir dokümanla ispatlayan zanlıya karşı hiçbir yasal işlem yapamaz; lakin zanlı kendi durumunu ispatlayamazsa o zaman savcılık onu mahkeme kararıyla tekrar doktor kontrolü altında bir tedavi programına gönderecektir (madde L3423-1)”

¹⁶⁸ Balcı, s. 78.

¹⁶⁹ Özmen, s. 34.

¹⁷⁰ Öner, s. 45.

¹⁷¹ Uzuntok, s. 134.

edilmekte, bu maddelerin verdiği zararların azaltılmasına yönelik politikalar yürütülmektedir¹⁷².

Hollanda mevzuatında uyuşturucu maddelerin Ceza Kanunu kapsamında düzenlenmediği görülmektedir. Bu kimselere müdahalenin sadece bağımlıların ya da madde etkisinde olup tehlike arz edenlerin tedavi merkezlerine gönderilmesi biçiminde uygulandığı gözlemlenmektedir¹⁷³. Uyuşturucu maddeler ile ilgili düzenlemeler; “1928 sayılı Afyon Kanunu” ve “1958 tarihli İlaç Kanunu” kapsamında ele alınmıştır¹⁷⁴. Hollanda Afyon Kanunu uyuşturucu maddelerin nelerden ibaret olduğunu ayrıntılı şekilde tanımlamamış; tahdidi olmamak kaydıyla yasaklı maddeleri saymıştır¹⁷⁵. Hollanda sisteminde, uyuşturucu maddeler yumuşak ve sert uyuşturucular olarak iki ayrı grupta değerlendirilmekte; sert uyuşturucuların kullanımı suç teşkil etmekte iken yumuşak uyuşturucuların kullanımı ve kişisel kullanım amacıyla bulundurulması kabahat olarak kabul edilmektedir.¹⁷⁶ Sayılı maddelerin üretimi, işlenmesi, tedariki, hazırlanması, satışı, nakli, ithali ve ihracı, teşviki fiilleri suç sayılmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin bireysel kullanımı suç kapsamında değildir. 1958 Tarihli Tıbbi İlaçlar Kanunu’na göre ise ilaç üretimi lisansa tabi kılınmış, ilaçların sporda kötüye kullanımını engellemeye yönelik hükümler getirilmiştir¹⁷⁷. Hollanda tarafından uygulanan esnek uyuşturucu politikaları, uluslar arası platformda eleştirilere maruz kalmaktadır¹⁷⁸.

İsviçre’nin uyuşturucu maddeleri konun alan ilk düzenlemesini 1924 yılında yaptığı¹⁷⁹ bilinmekte ise de bahse konu maddelerin ciddi anlamda sorun haline gelmesi, 1960’ lı yılların sonuna rastlamaktadır¹⁸⁰. İlerleyen yıllarda bu maddelerle mücadelede çeşitli politikalar denenmiş ve nihayet 1991 yılında birtakım önemli

¹⁷² Handan Yokuş Sevük, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 115.

¹⁷³ Tuncer, s. 46.

¹⁷⁴ Yokuş Sevük, s. 116.

¹⁷⁵ Sevim, s. 91. ; “Hollanda Afyon Kanunu’nun 3a maddesi konuyu ayrıntılı olarak düzenleme altına almıştır. Bu düzenlemeye göre, 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 yılında Psikotrop Maddeler Sözleşmesi’nde uyuşturucu madde olarak tespit edilmiş maddeler, Hollanda Afyon Kanunu’na göre de uyuşturucu madde olarak kabul edilecektir.”

¹⁷⁶ Tuncer, s. 46. ; Uzuntok, s. 135. ; “Opium yasası narkotik ilaçları iki gruba ayırmıştır:

1. Cetvel, Hollanda toplumuna risk ve zarar verecek olan eroin, kokain, amfetamin ve LSD gibi ilaçları içermektedir.”

2. Cetvel, marihuana ve haşhaş gibi bitkilerden oluşturulan ilaçları içermektedir.

¹⁷⁷ Sevim, s. 92.

¹⁷⁸ Öner, s. 46.

¹⁷⁹ Uzuntok, s. 133.

¹⁸⁰ Öner, s. 46.

adımlar atılmıştır. Uyuşturucu maddelerin kullanımının önlenmesi, tedavisi, imali ve ticaretinin kontrolünü amaçlayan Uyuşturucu Maddeler ile Mücadele Programı açıklanmıştır¹⁸¹. Ancak başarısızlıkla sonuçlanan bu adım sonrası yeni atılımlar gerçekleştirilmiştir. Hoşgörü politikası çerçevesinde uyuşturucu bağımlılarına tahsisi gerçekleştirilen “uyuşturucu odaları” hizmet vermeye başlamıştır¹⁸². Bulundurulan madde miktarının az olması halinde kullanmak için bulundurma eylemine de ceza verilmemektedir¹⁸³.

Amerika Birleşik Devletleri’nde uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili olarak oldukça eski dönemlerden beri ciddi politikalar yürütüldüğü göze çarpmaktadır¹⁸⁴. Amerika Birleşik Devletleri başkanlarından Nixon’ın tarafından “war on Drugs (Uyuşturucu ile Savaş)” sloganı ile dünya çapında bu maddelerle mücadele politikaları geliştirilerek zararlarının önüne geçilmeye çalışılmıştır¹⁸⁵. ABD’de bu konuda eyaletler arasında farklı yaklaşımların mevcut olduğu görülmektedir. Bazı eyaletlerde madde bağımlısı suçlular hakkında hapis cezası öngörülmekte iken; diğer bazı eyaletlerde ise şiddet eylemlerinde bulunmayan bağımlı suçlular için denetimli serbestlik ve iyileştirme tedbirlerine hükmedilebilmektedir¹⁸⁶. Ayrıca; ABD’nin Colorado ve Washington eyaletleri 2012 yılı itibarıyla marihuana kullanımını illegal olmaktan çıkarmıştır¹⁸⁷. Eyaletler arasında düzenlemeler farklılık arz etse de genel yaklaşım, madde kullanıcısı kimselerin tedavi edilmesi ve topluma kazandırılması gereken kimseler oldukları yönündedir¹⁸⁸.

ABD ceza hukukunun uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri kazuistik biçimde düzenlediği görülmektedir¹⁸⁹. ABD Kongresi tarafından uyuşturucu maddelerle ilgili kanunların “Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasının Önlenmesi ve Kontrol Edilmesi Kanunu” çatısı altında düzenlendiği görülmektedir. Bu kanun, uyuşturucu maddelerin artan tehlikesine karşı kapsamlı bir düzenleme yapılması; bahse konu maddelerin kötüye kullanımının önlenmesi ve kullanıcı kimselerin tedavisinin

¹⁸¹ Öner, s. 46.

¹⁸² Uzuntok, s. 133.

¹⁸³ Ekmekçi, s. 91.

¹⁸⁴ Akgül ve Lofça, s. 316.

¹⁸⁵ Çetin, Çelik ve Sezgin, s. 46.

¹⁸⁶ Ekmekçi, s. 88.

¹⁸⁷ Çelik ve Sezgin, s. 21.

¹⁸⁸ Ekmekçi, s. 88.

¹⁸⁹ Sevdin, s. 85.

sağlanması amaçlarını taşımaktadır¹⁹⁰. 1970 Tarihli Kanun’a göre ABD’de uyuşturucu maddelere ilişkin suç oluşturan fiiller; “imal etmek, dağıtmak, hazırlamak, imal etmek kastıyla bulundurmak, hazırlamak kastıyla bulundurmak, dağıtmak kastıyla bulundurmak” şeklindedir. Bu fiillerin suç oluşturabilmesi için ayrıca başka şartların da oluşması gerekmekte olup; bu şartlar ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir¹⁹¹. ABD uygulaması ile ilgili olarak bahsedilmesi gereken bir düzenleme de; madde kullanımının azaltılması amacıyla uyuşturucu madde suçlularına alternatif bir yargılanma usullünü öngören “Uyuşturucu Tedavi Mahkemeleri”dir¹⁹². Şiddet eylemlerine karışmamış uyuşturucu suçlularının yargılabileceği bu mahkemelerde yargılanma failin tercihinin bağlıdır. Bağımlının rehabilitasyonunun amaçlandığı bu mahkemelerde kişinin hakim kontrolünde tedavi süreci gerçekleşmektedir¹⁹³. Bunun benzeri bir mahkeme yapılanması, Afganistan’da mevcuttur¹⁹⁴. ABD düzenlemesinde suç olarak sayılan eylemleri gerçekleştirmeyi meslek edinmiş kimselere ve bu maddelerin imali veya nakli sırasında ölüme sebebiyet verilmesi halleri de ağır yaptırımlar öngören suçlar olarak düzenlenmiştir¹⁹⁵.

Kanada’nın uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin hukuksal sürecine bakıldığında, başlangıçta ABD ile benzer aşamalar geçirdiği gözlemlenmektedir. Kanada’da halen yürürlükte olan Uyuşturucu Kanunu son halini 1997 yılında almıştır¹⁹⁶. Kanada Ceza Kanunu uyarınca; “uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ithali, ihracı, üretimi, satımı ve bulundurulması” yasaktır. Ayrıca, “uyuşturucu madde kullanımına cesaret verici, eğitici ve reklâmını yapıcı bütün görsel ile yazılı

¹⁹⁰ Ekmekçi, s. 87.

¹⁹¹ Sevdin, s. 86. ; “Eylemin suç oluşturabilmesi için birtakım şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki, sanığın söz konusu uyuşturucu maddeyi kanunda yasaklanan uyuşturucu maddelerden olduğunu bilmesi gerekmektedir. Fakat maddelerin özel tanımını bilmesine gerek yoktur. iddia makamının bu durumlarda, sanığın uyuşturucu maddeyi yasaklanan uyuşturucu maddelerden olduğunu bildiğini ispatlaması gerekmektedir. Örneğin; savunmanın uyuşturucu madde imal ettiğini iddia eden savcı, bu durumda söz konusu maddelerin kanunda yasaklanan maddelerden biri olduğunu savunmanın bildiğini ve kasıtlı olarak bu maddeleri imal ettiğini ispat etmek zorundadır.”

¹⁹² Akgül ve Lofça, s. 317.

¹⁹³ Ekmekçi, s. 88.

¹⁹⁴ Ahmad Omid Jonbesh, **Türkiye Ve Afganistan’da Uyuşturucu Suçları Ve Yargısı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2017, s. 25.

¹⁹⁵ Sevdin, s. 86.

¹⁹⁶ Uzuntok, s. 124.

malzemelerin bulundurulmasını, dağıtımını ve satımını” suç olarak düzenlenmiştir¹⁹⁷. Bu suçlara ilişkin tekerrür hallerine ilişkin yaptırımlar da ayrıca düzenlenmiştir¹⁹⁸.

Rusya, gerek nüfusu gerekse coğrafi konumu sebebiyle uyuşturucu maddelerin tehdidi altında olan ülkelerden biridir. Bu ülkeye uyuşturucu maddeler çoğunlukla Afganistan üzerinden gelmektedir¹⁹⁹. Rusya mevzuatında, uyuşturucu maddelere ilişkin düzenlemeler; 1998 tarihli “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun” kapsamında yer almaktadır. Kanun, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin ticaretini “ İnsanlığa ve Kamu Ahlakına Aykırı Suçlar” başlığı altında suç olarak düzenlemiştir²⁰⁰. Uyuşturucu madde miktarının fazlalığı cezada artırım nedeni olarak kabul edilmiştir²⁰¹. Faile, işlediği suç nedeniyle hakkında işlem başlatılmadan önce olmak kaydı ile etkin pişmanlık ve gönüllü vazgeçme hakkı tanınmıştır²⁰². Yine farklı bir düzenleme olarak Rusya Federal Ceza Kanunu m. 229’da “Uyuşturucu ve Psikotrop Madde Hırsızlığı” şeklinde bir suç tanımlandığı görülmektedir²⁰³.

Çin, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili 1990’lı yıllardan itibaren ciddi politikalar yürütmektedir²⁰⁴. Tarihsel süreçte uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden oldukça ağır zararlar gören bu devlet, uyuşturucu ile mücadeleyi sıkı bir şekilde yürütmektedir²⁰⁵. Öyle ki, 1980 yılında getirilen düzenleme ile uyuşturucu madde ile ilgili bazı suçlar hakkında ölüm cezası öngörülmüştür²⁰⁶. Çin hukukunda uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçlar, Çin Ceza Kanunu’nda “Sosyal Yönetim Düzenine Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir. Bu kanuna göre uyuşturucu maddeler; “afyon, eroin, amfetamin, morfin, esrar, kokain ve devlet kontrolünde olup akıl hastalıklarına yol açan diğer nesneler” olarak sayılmıştır. Rusya düzenlemesi gibi Çin Ceza Kanunu da suçun ağırlığını uyuşturucu madde miktarına göre belirlemiştir. Yine uyuşturucu maddelerin nitelikleri de cezayı etkileyen bir hal

¹⁹⁷ Öner, s. 41.

¹⁹⁸ Uzuntok, s. 125.

¹⁹⁹ Öner, s. 49.

²⁰⁰ Yaşar, s. 95.

²⁰¹ Balcı, s. 81.

²⁰² Sevdin, s. 82.

²⁰³ Balcı, s. 81.

²⁰⁴ Öner, s. 49.

²⁰⁵ Karakaş Doğan, s. 33.

²⁰⁶ Uzuntok, s. 141.

olarak düzenlenmiştir²⁰⁷. Gençlerin uyuşturucu kaçakçılığı, nakliyesi ya da üretiminde kullanılması veya bu faaliyetlere teşvikine ağır cezalar öngörülmüştür²⁰⁸. 1997 Tarihli Çin Ceza Kanunu m. 348’de kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurulması fiili suç olarak kabul edilmiştir²⁰⁹.

Çin Hükümeti’nin uyuşturucu ile mücadelede idari yapı bünyesinde oluşturduğu “Ulusal Narkotik Kontrol Komisyonunu (Office of China National Narcotics Control Commission-NNCC)” ile de ciddi faaliyetler yürütüldüğü gözlemlenmektedir²¹⁰. Yine, Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Daimi Komitesi tarafından 2007 yılında “Çin Halk Cumhuriyeti Narkotik Kontrol Kanunu” nun kabul edildiği kaydedilmektedir²¹¹. bu kanunun hükümleri, uyuşturucu maddelerle ilgili halen yürürlükte bulunan ve temel düzenleme olan 1997 sayılı Kanun hükümlerini tamamlayan bir düzenleme olmuştur. Her ne kadar uyuşturucu ile mücadele amaçlı çalışmalar olsa da, temel hak ve özgürlüklere ağır müdahalelerde bulunulması nedeniyle Çin’in eleştirilere maruz kaldığı görülmektedir²¹².

İngiltere’de uyuşturucu maddeler ile ilgili en önemli düzenleme, 1971 tarihli “İlaçların Yanlış Kullanımı Yasası (Misuse of Drugs Act)” dır. Bu yasa, 1985’te birtakım değişikliklere uğrayarak günümüzdeki halini almıştır. Yasaya göre, ilaçlar tehlikelilik derecesine göre A,B ve C sınıflarına ayrılmıştır. A grubu en tehlikeli maddelerin yer aldığı gruptur. Yasaya göre, yalnızca afyon ve türevlerinin kullanımı için ceza öngörülmüştür. Bunun dışındaki maddelerin kullanımının herhangi bir cezai yaptırımını bulunmamaktadır²¹³. Birleşik Krallık’ta 1994 tarihli “Uyuşturucu Kaçakçılığı Yasası” ve 1979 tarihli “Gümrük ve Vergi İdaresi Yasası” uyuşturucu ile mücadelede zikredilen düzenlemelerdir. Ayrıca, 1998 yılında, uyuşturucu madde kullanımıyla mücadele amacı ile 10 yıllık strateji planı yayınlanmıştır²¹⁴. Bu strateji

²⁰⁷ Balcı, s. 74.

²⁰⁸ Ekmekçi, s. 92. ; Yokuş Sevük, ss. 117-118.

²⁰⁹ Sufeyya Dilixiati, **Çin Ve Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuk Bilim Dalı, Bursa, 2016, s. 28.

²¹⁰ Öner, s. 49.

²¹¹ Dilixiati,29.

²¹² Uzuntok, s. 142.

²¹³ Özmen, s. 35.

²¹⁴ Öner, s. 42.

planını hükümetin “Daha İyi bir Britanya’nın İnşası İçin İlaçlarla Mücadele (Tackling Drugs to Build a Better Britain)” başlığı ile basıldığı kaydedilmiştir²¹⁵.

Fin Ceza Kanununda 2001 yılı itibariyle uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Bu suça ilişkin yaptırım, 18 yaşından büyükler için 6 aya kadar hapis cezası iken; küçükler için mahkeme huzurunda kınanmadan ibarettir²¹⁶. Uyuşturucu maddelerin hammaddelerinin yetiştirilmesi de bu kanun kapsamında yaptırıma bağlanmıştır. Madde miktarının fazlalığı ve uyuşturucu maddenin niteliği cezayı etkileyen sebep olarak düzenlenmiştir²¹⁷.

İtalya’da sert ve yumuşak uyuşturucu ayrımı bulunmakta olup madde kullanımına ceza verilmemektedir²¹⁸.

III. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TÜRLERİ VE ETKİLERİ

A. Genel Olarak

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin hepsini çeşit olarak saymak zordur. Gerek doğal gerekse sentetik olarak karşımıza çıkan bu maddelerin hepsi bilinmemektedir²¹⁹. Öğretide de bu maddelerin sınıflandırılması noktasında bir birlik bulunmamaktadır. Maddelerin kimyasal içerikleri, doğal veya yapay olmaları²²⁰, kullanım alanları, kişideki fiziki etkileri, elde edilme biçimleri, kişi psikolojisi üzerinde yarattığı tesirler gibi ölçütlerden hareketle çeşitli sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir²²¹. Bu alanda yapılmış uluslararası düzenlemeler olan “1971 tarihli Psicotrop Maddeler Sözleşmesi” ve “1961 Tek Sözleşmesi”nde de uyuşturucu maddenin kapsamlıca tanımı yapılmamış, eklerinde liste halinde belirtilmiştir²²².

Bağımlılık etkisi olan ilaçların sınıflandırması ilk kez 1924’te “Lewin” tarafından gerçekleştirilmiştir. Lewin’in bu tasnifine göre: keyif vericiler(Eughorica),

²¹⁵ Uzuntok, s. 126.

²¹⁶ Tuncer, s. 43.

²¹⁷ Balcı, s. 83.

²¹⁸ Özmen, s. 34.

²¹⁹ Günel, s. 11.

²²⁰ Güngör ve Kınacı, s. 45.

²²¹ Ünver ve Öz, s. 11.

²²² Ali Erdem Sevdin, *Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 19.

hayal uyandırıcılar(phantastica), sarhoşluk verenler(Nebriantia), uyku verenler(hypnotica), uyarıcılar(Excitantia) olmak üzere beş tür bulunmaktadır²²³. Lewin'in bu sınıflandırmasına ek olarak Fransız nöropsikiyatri uzmanları olan John Delay ve Pierre Deniker sayılan maddelerin bazılarının aynı anda birden fazla etki gösterebilmesi sebebiyle, beş kategoriden yalnızca birine dahil edilemeyeceklerini ifade etmişlerdir. Bu düşünceden hareketle:

- “1. Psikoleptikler veya Sedatifler; Eroin, Nöroleptikler vb.
2. Psikanaleptikler veya Stimulantlar; Kokain, Antidepressörler vb.
3. Psikodisleptikler veya Psişizm Perturbatörleri; LSD, Peyot ve çeşitli bitkiler ” şeklinde bir sınıflandırma yapmışlardır²²⁴.

Dünya Sağlık Örgütü, uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri sınıflandırırken “bağımlılık” ifadesini kullanmaktadır²²⁵. “Bağımlılık” kavramı, 2015 yılında “Amerikan Psikiyatri Birliği(DSM)’nin Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı” nda; “madde ile ilişkili bağımlılık bozuklukları” ismi ile bir hastalık türü olarak tanımlanmıştır. Söz konusu kitap, bağımlılık yapma özelliği bulunan maddeleri on adet gruba ayırmıştır. Bunlar; “alkol, kafein, esrar, halüsinojenler, inhalandlar, opiyatlar, sedatif- hipnotikler, stimulanlar, nikotin ve diğer yeni üretilenler için ayrılan son grup” olarak sıralanmıştır. Bu maddelerden uyarıcı özellikte olanlar; kafein, nikotin, stimulanlar ve halüsinojenlerdir. Bunlar dışında sayılmış olanlarsa uyuşturucu özelliktedir²²⁶.

Uyuşturucu ve Uyarıcı maddelerin gerek kullanıcıda yarattığı etkiler bakımından gerekse bu maddelerin hangi özellikte olduğu ve bitkisel yahut kimyasal yapıda olduklarına dair şu şekilde bir sınıflandırma yapılabilir:

- I. Merkezi Sinir Sistemi Üzerinde Yavaşlatıcı Etkiye Sahip Olanlar (Depresanlar);
 - Doğal Uyuşturucular; Afyon, Morfin, Eroin, Kodein
 - Sentetik Uyuşturucular; Barbitüratlar, Trankilizanlar, Benzodiazepinler, Yatıştırıcılar (Depresantlar)

²²³ Günal, s. 16.

²²⁴ Ünver ve Öz, s. 13.

²²⁵ Çöpür, Eryılmaz ve Çakmak, s. 84.

²²⁶ Ünver ve Öz, s. 158.

II. Merkezi Sinir Sistemi Üzerinde Uyarıcı Etkiye Sahip Olanlar (Stimulantlar);

- Doğal Uyaranlar; Koka Yaprığı, Kokain, Crack
- Sentetik Uyaranlar; Amfetaminler, Captagon, Extacy, Bonzai,

III. Hallüsinojen (Hayal Gösterici) Etkisi Bulunanlar;

- Doğal Hallüsinojenler; Esrar, Marihuana, Meskalin, Psilosibin ve psilosin, İbogain, Morning Glory Seed.

Sentetik Hallüsinojenler; LSD, Ketamin, Fenisiklidin (Pcp, Melek Tozu), Uçucu ve Çözücüler, Dekstrometorfan.

B. Merkezi sinir sistemi Üzerinde Yavaşlatıcı Etkiye Sahip Olan Maddeler (Depresanlar)

1. Doğal Uyuşturucular

a. Afyon

Haşhaş adlı bitkinin olgunlaşmamış kapsüllerinin çizilerek içinden akan sütün yoğunlaşmış katılaşmış halidir. Haşhaş bitkisinin çiçekleri döküldükten sonra olgunlaşmamış koza, kelle veya kabalak denilen meyveleri yeşil renkte iken ortasından çizilir. Çizilen yerden süte benzeyen ve hava ile temas edince koyulaşan madde özel bıçakla kozaların üzerinden kazınarak toplanır. Tazeyken akıcı ve beyaz olan bu madde zamanla sertleşip koyu kahverengiye dönüşür. Ağır bir tadı ve acı bir kokusu vardır²²⁷.

Uluslararası adı “Opium”²²⁸ olan afyonun birtakım kimyasal işlemlere tabi tutulması ile Morfin, Eroin, Kodein gibi uyuşturucular (Afyon Türevleri) imal edilir²²⁹. Afyon için, “paper somniferum İpavot” ismi de kullanılmaktadır. başlangıçta sakızimsı kıvamda olan bu madde bekledikçe kırılgan, sert bir hal

²²⁷ Özdemir, s. 8.

²²⁸ Özmen, s. 1.

²²⁹ Ramazan Cengiz Derdiman, ”Uyuşturucu Maddeler Hakkında Genel Bilgi ve Uyuşturucu Maddelerle Mücadele Esasları”, **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 28, 2006, ss. 103-122, s.105.

almaktadır²³⁰. Ayrıca afyon maddesi, opioid familyasındandır²³¹. Yetiştirilme ve kullanımının yaygınlığı bakımından diğer maddelere nazaran ilk sırada yer alan haşhaşın tarihi de oldukça eskiye dayanır. Sümerler, Asurlular, Eski Mısır uygarlıklarınca bilinmekte olan bu bitkiye Sümerler “geli”, Asurlular “irru”, Mısırlılar “mekone” demişlerdir²³². İbn-i Sina da El Kanun Fit Tıb adlı eserinde bu maddeden bahsetmiştir²³³.

Ham afyonda yetiştirme koşullarına bağlı olarak % 3,1 ile 19,2 arasında morfin, % 0,7 ile 6,6 arasında kodein, % 0,2 ile 10,6 arasında tebain, % < 0,1 ile 9,0 arasında papaverin ve % 1,4 ile 15,8 arasında noskapin alkaloidleri bulunmaktadır Morfin, kodein ve tebainin bağımlılık yapıcı özellikleri vardır ve kontrol altında tutulan maddeler arasındadırlar. Olgun haşhaş bitkisinde değişik boyutlarda kapsüller oluşur²³⁴. Kapsüllerden afyon alkaloidleri elde edilir²³⁵. Haşhaş bitkisi, yaz sıcaklığı yaşanan ve kışın da orta dereceli yağışların olduğu iklimleri sever. Kapsüllerin içerisindeki tohumlar herhangi bir uyuşturucu madde içermezler. Tohumları pasta, çörek, ekmek yapımında ve yağ çıkartmak için kullanılır²³⁶.

Afyon yutulur ya da çiğnenerek tüketilebilir; sigara ile içilebilir veya sıvı olarak enjekte edilebilir. Kişinin içinde bulunduğu ruhsal durum, eğitimi ve yaşam arzusunun göre birkaç kullanımda mutlaka bağımlılık yapar²³⁷. Afyon alındığında, varsa ağrılar diner, zihin açılır ve yalancı bir keyif hali başlar²³⁸. Fakat bu keyif hali çok kısa sürer, ardından mide bulantısı, baş dönmesi, renk solması, kalp ve solunum

²³⁰ Günel, s.18.

²³¹ Sevdin, s. 29.

²³² Adil Sanal ve Edip Şimşek, **Uyuşturucu Maddeler Kaçakçılığı Mevzuatı ve Tatbikatı, Ajans-Türk Matbaası**, Ankara, 1966, s. 3. ; Yaşar, s. 15.

²³³ “ Afyon için kişinin el ve ayaklarında hissizlik oluşur. Üşüme ve kaşıntı olur. Onda Afyon kokusu olur; baş dönmesi, hıçkırık, gözlerde kararma, boğazda daralma ve nefes darlığı görülür...Afyondan iki dirhem için iki günde ölür. Özellikle şarapla içerse onun etkisi daha yoğun olur.”; İbn-i Sina, **El-Kanun Fi't-Tıbb**, T.C. Başbakanlık Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Çev. : Esin Kahya, Ankara, 2015, s. 435

²³⁴ Gündel, s. 15.

²³⁵ H. Polat. , Özel Ceza Yasalarındaki Suçlar, s. 740.

²³⁶ Ahmet Coşar, “**Uyuşturucu Madde Suçları, Madde Bağımlılığı Suç ilişkisi ve Eroin Analizi**”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2011, s.60.

²³⁷ Gündel, s. 15.

²³⁸ Sosyal Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi, **Türkiye’de Gençlik Ve Uyuşturucu Madde Sorunu**, Sekam Yayınları: 11, İstanbul, 2015, s. 19.

yavaşlaması ile beraber zehirlenme hali başlar. Eğer Afyon çok miktarda ve birden kullanılmışsa, içen insan komaya girer, ölüm tehlikesi ortaya çıkar²³⁹.

Dünyada haşhaş ekiminin, Birleşmiş Milletler Teşkilatı denetiminde yapıldığı ifade edilmelidir. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Türkiye, Hindistan, Avustralya, Fransa, İspanya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Çin'i yasal ana üretici ülkeler olarak belirlemiştir. Türkiye ve Hindistan BM Teşkilatınca geleneksel haşhaş üreticisi ülkeler olarak kabul edilmektedir²⁴⁰. Türkiye'de Haşhaş ekiminin çizilmemiş haşhaş kapsülleri halinde 3298 sayılı "Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun ve Yönetmelik" çerçevesinde çiftçilerimizin kontrolü sağlanarak yapılmaktadır²⁴¹. Ülkemizde 1974 yılına kadar haşhaş kapsüllerinin çizimi ile üretim yapılırken 06.12.1974 tarih ve 7/9204 sayılı kararname ile bu üretim şekli yasaklanmış ve daha güvenli bir yöntem olan çizilmemiş haşhaş kapsüllerinden yani kuru kapsüllerden alkaloit üretimine Afyon ili Bolvadin ilçesinde kurulan Alkaloit Fabrikasında geçilmiştir. Bu durum dünyada ülkemizi en güvenilir şekilde afyon alkaloitleri üreten ülkeler arasına sokmuştur. Çünkü bu yöntem ile üretilen afyonun herhangi bir şekilde yasadışı kullanımına imkân tanınmamaktadır²⁴². Yasal şekilde yapılan haşhaş ekimi ülkemiz düzenlemelerine göre bir denetim sistemine tabidir²⁴³. Haşhaş ekim alanları, her sene Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilmekte, Resmi Gazetede yayımlanmaktadır. Haşhaş ekimi ve işlenmesi konularının düzenlenmesi Toprak Mahsulleri Ofisi(TMO)'ne aittir. Haşhaş ekimi için izin belgeleri temmuz ayından itibaren TMO'ca muhtarlıklara gönderilir, bu belgeler kışlık haşhaş yetiştirme için ekim ayı sonu, yazlık yetiştirme için 15 Mart tarihine kadar dilekçelerle birlikte TMO'ya verilir. Mart ayı sonunda TMO ekipleri haşhaş tarlalarının ekim alanlarını inceler, gerekli ölçümleri yapar tarlaların uygunluğunu kontrol eder²⁴⁴. Haşhaş yetiştirilen alan, izin belgesinde belirlenen alanı aşamaz. Haşhaşların olgunlaşma dönemlerinde TMO ekipleri tarlaları dolaşır ve çizim

²³⁹ Özmen, s. 12.

²⁴⁰ Yusuf Arslan, Duran Katar, Fatma Kayaçetin ve İlhan Subaşı, "Afyon (Opium) Alkaloitleri ve Önemi", *Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1-2, 2008, ss. 63-73, s. 63.

²⁴¹ Yasin Özgen, Neşet Arslan ve Nilgün Bayraktar, "Türkiye Açısından Önemli Bir Bitki Haşhaşın Önemi ve Tarımı", *Ziraat Mühendisliği Dergisi*, Sayı: 364, 2017, ss. 4-8, s.7.

²⁴² Karakaş Doğan, s.310.

²⁴³ Arslan, Katar, Kayaçetin ve Subaşı, s. 63.

²⁴⁴ Halil Polat, Uygulamadan Örnek Evraklarla, *Soruşturma ve Kovuşturma Aşamasında Özel Ceza Yasalarındaki Suçlar, Adalet Yayınları*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, 2016, s. 694. (Özel Ceza Yasalarındaki Suçlar)

kontrolü yapar. TMO ekipleri uygun gördükleri takdirde köy bazında "Kırım Belgesi" verirler. Haşhaşlar koza başlarından kırılmak suretiyle tohumları alınarak TMO'ya teslim edilir. TMO teslim aldığı afyon kozalarını kendisine bağlı Alkaloid Fabrikasında işler. Üretilen haşhaşın % 90-95'i ihraç edilmektedir²⁴⁵.

b. Morfin

Afyon içersinde bulunan en önemli alkaloit, afyonun 1/10 gibi bir oranını oluşturan morfindir²⁴⁶. Morfin, afyon içerisinde bulunan “alkaloit” denilen 25’e yakın zehirden en tanınanıdır²⁴⁷. Morfinin keşfi, 1803 yılında yirmi bir yaşında bir eczacı olan Adam Serturmer tarafından gerçekleştirilmiştir²⁴⁸. Morfinden türetilen ilaçlara “opiate” denilmiştir²⁴⁹. Afyonun en önemli alkaloiti olan morfin adını Yunan Uyku Tanrısı “Morpheus” dan almaktadır²⁵⁰. Amerikan iç savaşı sırasında askerler arasında kullanımı yaygındır²⁵¹. Afyon ile morfin benzer özellikler göstermekle birlikte morfin daha güçlü bir maddedir. Narkotik analjezikler içinde güçlü ve en ucuz olanlardandır²⁵². Bazı kimyasal işlemler sonucunda afyondan elde edilen ilk madde “bazmorfin”dir²⁵³. Bazmorfinin bazı kimyasal ve fiziksel işlemlere tabi tutulması sonucunda ise “morfin” elde edilir²⁵⁴. Morfin sülfat; beyaz renkte ve yumuşak bir maddedir. Su içinde % 15 oranında ve alkol ve eterde daha düşük oranda erimektedir. Morfin hidroklorür; beyaz renktedir ve ince uzun kristaller şeklindedir. Su içinde % 25 oranında alkol ve gliserinde ise daha yüksek oranlarda erimektedir²⁵⁵.

Morfin; tebeşir tozu, kireç görünümünde veya tablet halinde bulunabilmektedir Kas ya da damara enjeksiyon yoluyla, ağız yoluyla veya tozunun

²⁴⁵ Coşar, s. 61.

²⁴⁶ Sevdin, s. 31.

²⁴⁷ Sanal ve Şimşek, s. 4. ; Özmen, s. 13.

²⁴⁸ Günel, s. 20.

²⁴⁹ Sınar, s.7.

²⁵⁰ Yaşar, s.18.

²⁵¹ Cem Çetin (Der.), Ahmet Çelik, Erkan Sezgin, **Uyuşturucuyla Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 10.

²⁵² Mesut Uzuntok, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s.27.

²⁵³ Gündel, s. 15.

²⁵⁴ Ece Selbes, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 11.

²⁵⁵ Tuncer, s. 10.

ya da dumanının solunum yoluyla çekilmesi şeklinde kullanılmaktadır. Tıpta analjezik (ağrı kesici) ve anestezi olarak kullanılmaktadır²⁵⁶. Morfinin çok hızlı ve şiddetli bağımlılık yapma özelliği vardır. Morfin başlangıçta kişinin ağrılarını dindirmekte, yapay bir iyi olma hali vermektedir. Fakat bu iyi olma hali uzun sürmemekte; ağrılar, sızılar, kötümserlik, ruhsal sıkıntılar eskisinden daha fazla şekilde yeniden ortaya çıkmakta, kişi bir şey düşünemez hale gelmektedir. Kişide uyuşukluk, sersemlik, halsizlik, uyuklama durumları ortaya çıkmaktadır. Vücut aşırı düzeyde kırgın yorgundur. Kalp çarpıntısı, soğuk terleme, el ayakların buz kesmesi, ağız kuruluğu oluşmakta; eklemlerde ve belde şiddetli ağrılar meydana gelmektedir²⁵⁷.

c. Eroin

Ham afyonun bileşimindeki elde edilmiş olan bazmorfinin alkaloitlerden “asetilasyon” veya “asetik anhidrid” adlı kimyasallarla girdiği tepkime sonucu elde edilir²⁵⁸. En tehlikeli ve bağımlılık yapan uyuşturucu madde türlerindendir²⁵⁹. Eroin, 1898 yılında Almanya’da Bayer laboratuvarlarında çalışan Heinrich Dreser tarafından morfinin sentezi sonucunda keşfedilmiştir²⁶⁰. Dreser, eroini morfine bağımlılığı ortadan kaldıracak bir ilaç olarak bulmuştur ve bu ilaca, Almanca’da “Çok kuvvetli, kahramanca” anlamlarına gelen “Heroisch” adını vermiştir. Bu firma tarafından piyasaya sürüldüğünde “öksürük dindirici” olarak satılmıştır²⁶¹. Belli bir süre “bağımlılık yapmayan aynı zamanda etkili bir ağrı kesici ve öksürük giderici ilaç” olarak Avrupa ile ABD’de kullanılmıştır. Kısa süre sonra ilacın morfinden daha fazla bağımlılık yaptığı fark edilmesi üzerine eczanelerde doktor tarafından

²⁵⁶ Güngör ve Kınacı, s. 50.

²⁵⁷ Coşar, s.13.

²⁵⁸ Esra Nihan Duman, **Deri Benlik Kavramı Ve Uyuşturucu Madde Kullanan Bireylerin Deri Benlik Yapılanmasının Rorschach Testi İle İncelenmesi**, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, s. 40.

²⁵⁹ Derdiman, s. 105.

²⁶⁰ Karakaş Doğan, s. 20.

²⁶¹ Yaşar, s. 19.

yazılan reçete ile satılabileceği düzenlenmiştir. 1910 yılından itibaren de uluslararası anlaşmalar ile yasaklanmış ve denetim altına alınmaya çalışılmıştır²⁶².

Tek bir kullanımda bile bağımlılık yapabilme özelliği vardır, tedavisi ve bağımlılıktan kurtulması en zor uyuşturucu maddedir²⁶³. Beyaz, kokusuz ve acımsı bir tadı vardır, görünümü nişastaya benzer. Saf eroin suda ve alkolde eriyen bir özelliğe sahiptir²⁶⁴. Yasadışı yollarla elde edilen eroin saf olarak satılmaz, içine satıcılar tarafından nişasta, pirinç unu, tebeşir ya da kireç tozu, şeker tozu gibi maddeler karıştırılarak küçük paketler halinde satılır²⁶⁵. Eroinin içine katılan bu maddeler eroin oranını düşürmektedir. Fakat bağımlı tarafından sokaktan alınan eroin oranının alışageldiği dozdan daha fazla olduğu durumlarda solunumun baskılanması sonucu ölümler meydana gelebilmektedir²⁶⁶.

Eroin sigaraya sarılarak (koreks), buruna çekilerek, alüminyum folyo üstünde ısıtılıp buharı içe çekilmek suretiyle (kaydırma) ve damardan enjekte edilerek (shot) kullanılabilir²⁶⁷.

Eroin kullanımı ile kişi coşku (öfori) ve hoşnutsuzluk içindedir, kendisini ruhsal olarak iyi hisseder, ağrı hissi varsa kaybeder. Kişinin kalp ve solunum hızı yavaşlar, kan basıncı artar, yüz kızarması (flushing) oluşur. Göz bebekleri küçülür, kusma ve kabızlık meydana gelir. Kişinin konuşması yavaşlar, beden ısısında düşme görülür²⁶⁸. Karında orgazm benzeri kramplar olur. Pnömoni(zatürre), tüberküloz(verem) gibi hastalıklar eroin kullananlarda sıkça görülür. Eroin burun septumunda (burunu ayıran duvar) delinmelere sebebiyet verebilir. Hijyen kurallarına uymaksızın yapılan intravenöz uygulamaları sonucu ciddi enfeksiyon problemleri ortaya çıkabilir(Örneğin; Hepatit B ve C, HIV gibi hastalıklar). Kronik eroin kullanımlarında bu maddeler kolayca çözülmediğinden akciğerlere, karaciğere, böbreğe yada beyne giden kan yollarını tıkarlar. Bu durum enfeksiyona sebep olur ve aynı zamanda çok önemli organların içerisindeki hücrelerin ölümüne de neden olurlar. Bunun yanında, enjeksiyon malzemeleri yada sıvılarının paylaşımı çok

²⁶² Hacı Uğur Eydemir, “Uluslararası Ve Bölgesel Yasa Dışı Uyuşturucu Ticareti İle Mücadele Anlaşmalarının Türkiye'deki Mücadeleye Etkileri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s.21.

²⁶³ Gündel, s. 16.

²⁶⁴ Tuncer, s. 11.

²⁶⁵ Özmen, s. 13.

²⁶⁶ Coşar, s. 65.

²⁶⁷ Sanal ve Şimşek, s. 5.

²⁶⁸ Güngör ve Kınacı, s. 53.

tehlikeli bir şekilde eroin kullanma enfeksiyonlarına sebep olabilir. Eroin kullanma hamilelik döneminde çocuk düşürme ve erken doğum gibi çok ciddi sorunlara sebep olabilir²⁶⁹ Bazen başlangıçta kullanan kimse damar yerine deri altına enjeksiyon yapmakta, zamanla ustalaşmakta ve damara enjeksiyona geçmektedir. Genellikle kolayca ulaşılabilirdiği için kolların ön kısmındaki damarlara enjekte edilmektedir. Sürekli kullanılan bu damarlarda iğne izleri bulunmaktadır. hijyenik şartlarda gerçekleşmeyen enjeksiyonlar kişide enfeksiyon oluşmasına neden olmaktadır. Eroinin, kullanan kimseye verdiği etki; “havalarda uçarcasına kuşkusuz bir güven duygusu” şeklinde tabir edilmektedir²⁷⁰.

Eroin kullanmaya alışan kişi iki veya üç saatte bir mutlaka bu zehri almak zorundadır. Aksi halde çok ağır yoksunluk krizlerine girer²⁷¹. Eroine olan bağımlılığı artan kişide ilk başlardaki dünyadan soyutlanıp kendinden geçme veya coşku hali, neşe ve canlılık gibi hisler yok olur²⁷². Sonraki kullanımlarda yerini durgunluğa bırakır²⁷³. Artık kişi yalnızca yoksunluk krizi halinden kurtulabilmek amacıyla söz konusu maddeyi kullanmaya devam etme ihtiyacı hissetmektedir²⁷⁴. Eroin kullananlarda da morfinde olduğu gibi terleme, çarpıntı, vücutta kırgınlık, diz, bel ve başta şiddetli ağrılar, iştahsızlık ve çalışma gücünü kaybı görülür. Ten renginde solgunluk, ağız kuruluğu, nefes daralması, akut bronkospazm ve astım krizleri, durgunluk, ilgisizlik ve çevreden kopma gözlenir²⁷⁵. Bu kimselerde, toplumla olan ilişkinin yitilmesi sebebiyle sıkça depresyon meydana gelmektedir. Gelişen depresyon ya da bağımlılığın getirdiği umutsuzluk ve çaresizlik sonucunda intihar girişimleri sıklıkla meydana gelmektedir. Genellikle intiharlar “altın vuruş “ şeklinde de ifade edilen yüksek doz eroin alımı ile olmaktadır²⁷⁶. Eroine ulaşmak için bağımlı; cana, mala, genel ahlaka karşı her türlü suçu gözünü bile kırpmadan işleyebilecek hale gelebilmektedir²⁷⁷.

²⁶⁹ Uzuntok, s. 29.

²⁷⁰ Günel, s. 22.

²⁷¹ Selbes, s.12.

²⁷² Koptagel, s. 1047.

²⁷³ Derdiman, s. 105.

²⁷⁴ Ulutürk, s. 97.

²⁷⁵ Fulya Çiyiltepe, **Alkol Dışı Madde Bağımlılığı Olan Kişilerde Solunum Sisteminin Değerlendirilmesi**, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Antalya, 2014, s. 38.

²⁷⁶ Coşar, s. 66.

²⁷⁷ Günel, s. 23.

d. Kodein

Afyondan, haşhaş kapsülünden veya morfinin bazı kimyasal işlemlerden geçirilmesi sonucu imal edilen bir maddedir²⁷⁸. Kimyasal adı “metilmorfin” dir. Tıp alanında kullanılan kodein genellikle morfinden kimyasal sentezle edilmektedir. Afyonda 0,5 oranında kodein maddesi bulunur. Kodein kelimesi yunanca “ haşhaş başı” anlamına gelmektedir²⁷⁹. Beyaz renkli kokusuz acımsı tattadır²⁸⁰. Ağızdan, makattan ya da enjeksiyon yolu ile tablet veya toz olarak kullanılabilir. Güçlü bir öksürük giderici ve ağrı kesicidir. Etkisi morfinin onda biri kadardır²⁸¹. Haşhaş kozası yahut afyonda bulunan kodein maddesi, kimyasal olarak “C18H21NO3” kodu ile isimlendirilmektedir²⁸².

Kodeinin morfine nazaran daha az bir etkisi olduğundan kodein kullananlarda bağımlılık oranı da daha düşüktür²⁸³. Ancak uzun süreli kullanımda bağımlılık mümkün olabilmektedir²⁸⁴. Bununla birlikte, uyuşturucu müptelalarının morfin ve eroin gibi maddelere ulaşamadıklarında, idareten bu maddeyi kullandıkları görülmektedir. Kodeinin tıp alanında kullanımına baktığımızda birçok ilacın içerisinde bulunduğunu görürüz²⁸⁵. Özellikle “Aferin” isimli ilaç 10 mg kodein barındır. Bu ilaç bağımlılar tarafından kötüye kullanılmaktadır. Kodein Vücuda alındıktan sonra beyinde morfine dönüşür ve etkisi 6,5 saate kadar sürer. 800 mg ve üzeri dozda kullanılması ölüme yol açabilmektedir²⁸⁶. Kodein kullanıcılarında rastlanan bazı etkiler şunlardır: uyuşukluk, iştah kaybı, reflekslerde azalma ve kabızlık²⁸⁷.

²⁷⁸ Uzuntok, s. 30.

²⁷⁹ Karakaş Doğan, s. 21.

²⁸⁰ Özmen, s. 16.

²⁸¹ Selbes, s. 12.

²⁸² Sevdin, s. 35.

²⁸³ Uzuntok, s. 31.

²⁸⁴ Sosyal Ekonomik Ve Kültürel Araştırmalar Merkezi, **Türkiye’de Gençlik Ve Uyuşturucu Madde Sorunu**, Sekam Yayınları: 11, İstanbul, 2015, s. 7.

²⁸⁵ Gündel, s. 16.

²⁸⁶ Eydemir, s. 21.

²⁸⁷ Sevdin, s. 23.

2. Sentetik Uyuşturucular

Sentetik uyuşturucular, kaynağı organik maddeler olmayan, daha çok kimyasal sentez sonucu elde edilen maddelerdir²⁸⁸. Bu şekilde imal edilen uyuşturucular, morfin yerine geçen yapay maddelerdir. Bunlar bazen beyaz tabletler şeklinde hazırlanmakta; bazen de üzerine çeşitli renklerde tabakalar geçirilerek sunulmaktadır. Tıbbi amaçlar için üretilen sentetik uyuşturucuların mutlaka hekim kontrolünde kullanılması gerekmektedir²⁸⁹.

Sentetikler bazı kimyevi işlemlerle oluşturulmaktadır. 20. yy. itibariyle ortaya çıkan bu maddeler de tıpkı natürel uyuşturucular gibi başlangıçta ilaç olarak üretilmiş fakat zararları sonraları ortaya çıkmıştır²⁹⁰. Kişide aldatıcı iyi olma hissi uyandıran bu ilaçlar merkezi sinir sistemini etkilemekte ve bağımlılık yapmaktadır²⁹¹.

Bilinen doğal uyuşturuculara göre sentetikler nispeten daha az bir yatırım ve risk ile ticaretinin yapılabilmesi, sentetiklerin piyasaya sürülmesinde zehir tacirlerince tercih sebebi olmaktadır²⁹².

a. Barbitüratlar

1903 yılında, barbitürik asidin bir türevi olan barbital ortaya çıkarılmış uyku artıran ve kaygı gideren etkileri sebebiyle tıp alanında çok rağbet görmüştür²⁹³. 1912’de ise “fenobarbital” isimli madde bulunmuştur. Bu madde depresan etkilidir ve epilepsi (sara) tedavisinde kullanılmıştır. Keşfinden günümüze kadar 2500’den fazla barbitürat sentezlenmiştir. Bilinen bu kadar çok çeşit barbitürat olmasına rağmen günümüzde tıp alanında fazla kullanılmamaktadır. Haşhaştan elde edilmiş ilaçlara bağımlılığı olan kimseler (opioide bağımlıları) bağımlı oldukları ilaca (örneğin morfin) ulaşamadıklarında barbitürat kullanmışlardır. Tiopental, Metohexital gibi barbitüratlar genel anestezi olarak kullanılmaktadır. Fenobarbital ise antikonvülzan (sara benzeri nöbetleri önleyici) olarak yaygın şekilde

²⁸⁸ Uzuntok, s. 36.

²⁸⁹ Özmen, s. 17.

²⁹⁰ Sevdin, s. 36.

²⁹¹ Günel, s. 28.

²⁹² Sevdin, s. 37.

²⁹³ Yaşar, s. 38.

kullanılmaktadır Barbitüratların keyif artırma özelliği de vardır bu nedenle kötüye kullanıma müsaittir²⁹⁴.

Barbituratlar uyku ilaçlarının içeriğinde kullanılmaktadır. Bu maddenin sürekli kullanımı kişinin metabolizmasına hızlandırıcı etki etmektedir²⁹⁵. Ayrıca Barbitüratlar merkezi sinir sistemini etkiler, yatıştırıcı etki gösterir. Çeşitli renk, boyut ve şekillerde, kapsül veya tablet biçiminde üretilirler. Söz konusu maddeler hekim tarafından hastayı sakinleştirmek veya uyumasını sağlamak amacıyla kullanılan ilaçlardır. Bu maddelerden 300 mg alındığında derin bir uyku vermekte ve bu uyku hali 4-8 saat kadar sürmekte, 1 gram alındığında ölüme neden olduğu zannedilmektedir. Ayrıca barbitüratlar alkol ile birlikte alınırsa ölüme sebebiyet verebilmektedir²⁹⁶. En çok suiistimal edilen barbitüratlar: “Pentobarbital Sodyum” ve “Amobarbital Sodyum” ve “Secobarbital Sodyum”dur. Alkol etkisine benzeyen etkiler gösterir. Kişinin hareketlerini yavaşlatır, konuşmada peltekleşme, şuur karışıklığı, dikkat dağınıklığı görülür. Bağımlı, bahse konu maddeyi alınmadığı zaman sıkıntı, huzursuzluk, el titremesi, kalp çarpıntısı, bulantı, kusma, terleme gibi etkiler yaşanır²⁹⁷. Barbitürat bağımlılığında güçlü bir fiziksel bağımlılık oluşur. İlacın türüne göre değişen derecelerde psikolojik bağımlılık da oluşur. Süregelen kullanımla birlikte tolerans ortaya çıkar. Tolerans gelişimi, aynı etkiyi oluşturabilmek için zamanla daha fazla doza ihtiyaç duyulur. İlacın aniden kesilmesi ile yoksunluk sendromu oluşur²⁹⁸.

b. Trankilizanlar

Trankilizanlar; ruhsal çöküntü, sıkıntı, gerilim gibi durumlarda hekim tarafından yazılacak reçete ile kullanılabilen ilaçlardır. Ruhsal bunalımı olan kimseyi sakinleştirmek, mental ve fiziksel uyanıklığını azaltmaksızın kişinin endişelerini ortadan kaldırma saiki ile kullanılır²⁹⁹.

²⁹⁴ Uzuntok, s. 37.

²⁹⁵ Sevdin, s. 38.

²⁹⁶ Özmen, s. 17.

²⁹⁷ Özdemir, s. 16.

²⁹⁸ Uzuntok, s. 38.

²⁹⁹ Selbes, s. 18.

Trankilizanların en çok bilinenleri: “meprobamte”, “oxazepam (Serepax,adumban)”, “glutethimide(doridene)”, “methypylon, chlordiazepoxide (librum)” ve “diazepam (diazem, valium)” olarak sayılabilir³⁰⁰. Bu ilaçlardan en çok suiistimal edilenler: “Chlodiaepoxide”, “Mepromate”, “Diazepam”, “Oxazepam” ve “Benzodiazepinler” dir. Trankilizanların barbitüratlara oranla bağımlılık yapma etkisi daha azdır. Fakat on hafta ve daha uzun süreli düzenli ve yüksek doz kullanımlarda tolerans gelişmekte ve bağımlılık gerçekleşmektedir. Kullanım şekli ve etkileri barbitüratlar ile aynıdır. Ticari markalarca tablet şeklinde imal edilerek piyasaya sunulmaktadır³⁰¹.

c. Benzodiazepinler

Benzodiazepinler kimyasal yapı olarak birbirlerine yakın olan bir ilaçlar grubudur³⁰². Zihni faaliyetleri yavaşlatan, merkezî sinir sistemini uyuşturan, endişe giderici ve rahatlatıcı etkisi olan maddelerdir. Kimyasal yapı olarak barbitüratlara yakındır³⁰³. Tıpta kullanım amacı, kişide uyku hali yaratmadan veya zihnen veyahut fiziken uyuşturmaksızın kişiyi sakinleştirmek, kaygısını dindirmektir³⁰⁴.

Reçeteyle satılan bu maddeleri içeren ilaçların uzun süreli ve yüksek dozlarda kullanılması halinde uyuklama, ataksi, ağız kuruluğu ve ağır vakalarda solunum depresyonu ve koma görülmektedir³⁰⁵. Yaklaşık olarak 200 çeşit bu tür ilaç üretilmiştir³⁰⁶. En bilinen türleri arasında “meprobamte”, “oxazepam (serepax, adumban)”, “glutethimide (doridene)”, “methypylon”, “chlordiazepoxide (librum)” ve “diazepam (diazem, valium)” sayılabilir³⁰⁷. Ayrıca diğerlerine nazaran “Flunitrazepam” isimli benzodiazepin, keyif verme ve bağımlılık yapma etkisi daha fazla olduğundan kötüye kullanım ihtimali yüksektir. Yine “Lorazepam”, “Triazolam”, “Nitrazepam”, “Temazepam” ın da bağımlılık yapma etkisi diğerlerine göre daha fazladır. Benzodiazepinlerin sürekli kullanımında hastalarda kötüye

³⁰⁰ Sevdin, s. 39.

³⁰¹ Eydemir, s. 22.

³⁰² Özdemir, s. 16.

³⁰³ Öner, s. 88.

³⁰⁴ Uzuntok, s. 39.

³⁰⁵ Özmen, s. 17.

³⁰⁶ Yaşar, s. 37.

³⁰⁷ Sevdin, s. 27.

kullanım ya da bağımlılığa yol açması noktasında aksi görüşler de mevcuttur. Yine bu görüşte olanlara göre; benzodiazepin kullanımının bırakılmasıyla da net bir yoksunluk sendromu oluşmamakta, Kişi ancak geçici endişe, kaygı durumu yaşayabilmektedir. Fakat kullanım süresi ve günlük doz yüksek alınmaktaysa ilaç kesilmesi neticesinde yoksunluk sendromu daha şiddetli olabileceği, barbitüratlardakine benzeyen yoksunluk belirtileri görülebileceği söylenmektedir³⁰⁸.

d. Yatıştırıcılar (Depresanlar)

Depresanlar, diğer bir deyişle yatıştırıcılar merkezi sinir sistemini uyuşturan, zihni faaliyetleri yavaşlatan maddelerdir. Ağrı kesici analjezikler, uyku yapan hipnotikler, sinirsel heyecan gideren sedatifler bu gruptaki ilaçlardır. Bu ilaçlar hem psikolojik hem de fizyolojik bağımlılık sebebiyet vermektedir³⁰⁹. Söz konusu ilaçların az miktarda alınması kişide yatıştırıcı bir etki yapabilir fakat doz aşımalarında vücudun dengesini bozabilmektedir³¹⁰.

Barbiturat ve benzadiazepin bu gruptaki başlıca önemli yatıştırıcılardandır. Uzun süreli kullanımlar teloransa neden olur ve kişide her seferinde daha fazla kullanma isteği oluşur. Madde yoksunluğunda, sinirlilik, uykusuzluk gibi etkiler görülür ve hatta ölümler görülebilir. Ayrıca bu tip yatıştırıcıların alkol ile birlikte alınması da ölüme yol açmaktadır³¹¹. Merkezi sinir sistemini yavaşlatarak, uyku verici ve yatıştırıcı özelliği olan depresanlardan bazıları anksiyete(kaygı, endişe) ve uyku bozukluklarında kullanılmaktadır. Türkiye’de bu tür içerikli ilaçlar Sağlık Bakanlığı kontrolünde yeşil reçete ile satılmakta kötüye kullanımın önlenmeye çalışılmaktadır³¹². Bağımlılar başlangıçta kendilerini cesur ve iyi hissetseler de sonrasında bu hisler yerini yalnızlık ve kaybolmuşluğa bırakır³¹³.

³⁰⁸ Uzuntok, s. 39.

³⁰⁹ Selbes, s. 16.

³¹⁰ Sevdin, s. 28.

³¹¹ Tuncer, s. 15.

³¹² Uzuntok, s. 36.

³¹³ Özmen, s. 17.

C. Merkezi Sinir Sistem Üzerinde Uyarıcı Etkiye Sahip Olanlar (Stimulanlar)

Tıbbi amaçlarla zihinsel faaliyetleri geliştirmek, arttırmak, yeme isteğini azaltarak obeziteyi tedavi etmek için kullanılan bu maddeler merkezi sinir sistemine etki eden ilaçlardır. Bu ilaçların içeriğinde en çok kullanılan madde “amfetamin” dir. İçeriğinde amfetamin maddesi bulunan ilaçlardan en yaygını ise “exstasy” olarak karşımıza çıkmaktadır. Tıp alanında narkolepsi, epilepsi ve Parkinson adlı hastalıklarda kullanılan ilaçların kötüye kullanımının epey yaygın olduğu görülmektedir. Kimyasal adı “metilendioksi metam fetamin (MDMA)” olan bu madde; kapsül, tablet, toz ya da sıvı halde bulunabilmektedir. Bu maddenin bulunduğu ilaçların doz aşımında su yitimi, kalpte ve tansiyonda problemler, ateş yükselmesi, kalp ritminde bozukluk, saldırgan bir ruh hali, vücutta kramplar oluşması, ölümler görülebilir³¹⁴. Burada, amfetaminin bir türevi olan “metamfetamin” maddesine de değinilmelidir. Bu maddenin etkisi amfetaminden daha yüksektir. Metamfetamin maddesi çoğunlukla kristal, toz ve tablet şeklinde olabildiği gibi; sıvı yahut macunumsu bir biçimde de karşımıza çıkabilir³¹⁵.

1. Doğal Uyanlar

a. Koka Yaprığı

1961 Tek Sözleşmesi’nin 1. Maddesinde tanımlanan koka ağacı, tür olarak erythroxylaceae (koka ağacıgiller) ailesinden olan tüm bitkiler olarak ifade edilmiştir³¹⁶.

Bolivya, Peru, Cava ve Sri Lanka gibi tropik iklime sahip yerlerde yetişmektedir. Bu ağaç, çalı görünümüne, boy uzunluğu 1-2 metre civarında olan, küçük sarımsı çiçekli, meyvesi kırmızı kiraza benzeyen bir bitkidir. Yapraklarında kokain ve başka maddeler bulunmaktadır. Bu bitki, Güney Amerika kıtasında yer

³¹⁴ Köksal Bayraktar, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 51, S: 1-4, 1985, ss. 45-64, s. 47.

³¹⁵ Selbes, s. 18.

³¹⁶ Karakaş Doğan, s. 21.

alan And dağlarında yabani olarak yetişmekte ve ayrıca yaprakları nedeniyle özel olarak da yetiştirilmektedir. Bitkinin yapraklarının kurutulmuş haline “koka” denmektedir. Koka yaprağının uyarıcı, güç verici özelliği de vardır³¹⁷. Koka yaprağının Peruda Inca’ lar tarafından ağrı kesici, uyuşturucu ve uyarıcı olarak kullanıldığı bilinmektedir³¹⁸. Bu bitki, mucizevi etkileri olduğundan bahisle And dağlarında geçen mitlere de konu olmuştur³¹⁹.

Koka yaprağının içinde bulunan müessir maddeler; tanen, uçucu yağ ve alkaloidlerdir. Alkaloid oranı % 0,7-2 arasında değişmektedir. Kokain ve tuzlar, özellikle küçük cerrahi müdahalelerde lokal anesteziye kullanılmaktadır³²⁰.

Güney Amerika’da yaşamakta olan Kızılderililer, koka yaprağını uyarıcı ve iştah kapatıcı olarak tütün lokması biçiminde çiğnemektedirler. Koka bitkisi yetiştirme alanlarının %60’ı Bolivya, %30’u Peru, %10’u da Kolombiya’da bulunmaktadır. Yılda yaprakları 3-4 defa hasat edilebilen bu bitkinin yetiştiriciliği oldukça karlıdır. 1 hektarı 20 hektar kahvenin geliri kadar gelir sağlamaktadır³²¹. Tropikal iklimlerde yetişebilen, boyları 1 yahut 2 metre civarı olan ağaççıklardır³²².

Koka yaprağı, Güney Amerika yerlilerince milat öncesinden bu yana tanınmaktadır. Avrupa’da da 20. Yüzyılda sanatçılar arasında“ Mariani’nin Koka Şarabı” ve “Fransız Koka Şarabı” adlı koka içeren içkiler meşhurdur. Öyle ki, dünyaca bilinen ve günümüzde de tüketilmekte olan “Cocacola” içeceği ilk üretildiğinde bileşiminde koka maddesi ihtiva etmekteydi. ABD, 1906 yılında gıdalar ve ilaçların içeriğinden zararlı maddelerin çıkarılmasını öngören bir düzenleme yapana kadar da bu şekilde üretilmiş ve piyasaya sürülmüştür³²³.

b. Kokain

Kokain maddesi, koka bitkisinin yapraklarından elde edilmektedir. Koka yaprakları Ekim ayında erken saatlerde toplanıp güneşte kurutulur ve elekten

³¹⁷ Sevdin, s. 28. ; Sanal ve Şimşek, s. 7.

³¹⁸ Niyazi Yılmaz, **Ceza Hukuku Açısından Uyuşturucu Madde Sorunları**, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, 1998, s. 18. ; Sınar, s. 9.

³¹⁹ Yaşar, s. 23.

³²⁰ Uzuntok, s. 34.

³²¹ Özmen, s. 18.

³²² Sevdin, s. 39.

³²³ Öner, s. 87.

geçirilir, damarlarından ayrıştırılır. Sonra özel değirmenlerde öğütülerek toz kokain elde edilir. Kokainin rengi beyaz, parlak, tadı acıdır. Kokusuzdur. Su ve alkol içinde kolayca eriyebilmektedir³²⁴. Kokainin zararlı etkilerinin ve bağımlılığa sebebiyet veren bir madde olduğu henüz bilinmezken; bu maddenin tıp alanında birtakım rahatsızlıkları tedavi etmek amacıyla kullanıldığı bir dönem yaşanmıştır. Hatta Sigmund Freud'un kokainin tedavide kullanılması konulu 1884 tarihli bir makalesi mevcuttur³²⁵. Maddenin tehlikesi fark edildikten sonra sentetik olarak elde edilen başka maddelere yönelim gerçekleşmiştir³²⁶.

Kokainin buruna çekilerek solunum yolu ile alınması en yaygın kullanım şeklidir. Deri altına enjekte edilerek veya başka maddelerle karıştırılıp sakız gibi çiğnenerek de kullanılabilir. Söz konusu maddenin kullanımının kişide adeta derisinde yürüyen bir haşere varmışçasına bir his uyandırdığı tarif edilmektedir³²⁷. Maddeyi kullananlarda gerginlik, kendine veya başkalarına zarar verme isteği, akıl rahatsızlıklarının oluşabileceği ve kişinin bu hislerin etkisiyle çeşitli suçlara karışabileceğinden endişe edilmektedir³²⁸.

Kokain kullananların göz bebeklerinde büyüme, kan basıncında ve kalp atışında artış, vücut sıcaklığında yükselme görülür. Kokain maddesini almış olanlar kendilerini daha enerjik ve dikkatli hissederler. Yorgunluk açlık ve susuzluk hissetmezler. İlk başlarda kişide normalden fazla konuşma, öfori, kıskançlık, cinsel istekte artış gibi etkiler görülmekte fakat bu zaman geçtikçe vücutta zayıflama, ruhsal bozukluklar, zihinsel aktivitelerde azalma, mazoşist veya sadist davranış halleri, alzheimer ve korkulu rüyalar ortaya çıkmaktadır. Kokain maddesi bulabilmek için veyahut bu madde etkisinde iken suç işlenebilmektedir. Araştırmalara göre kokain maddesinin diğer uyuşturuculara göre tedavisinin daha kolay olduğu gözlemlenmiştir³²⁹. Kokain kötüye kullanım haricinde tıpta tedavi için de kullanılmaktadır. Göz, kulak ve boğaz cerrahisinde lokal anestezik olarak kullanılması örnek verilebilir. Ana olarak kokainin; “hydrochloride tuz” ve “freebase” olmak üzere iki tür kimyasal formu vardır. Kokainin toz haline getirilmiş

³²⁴ Özdemir, s. 13.

³²⁵ Yaşar, s. 23.

³²⁶ Sevdin, s. 40.

³²⁷ Sanal ve Şimşek, s. 7.

³²⁸ Günel, s. 27.

³²⁹ Özdemir, s. 13.

hali olan hydrochloride tuz suda çözünebilmektedir. Bu hali burna çekilerek ya da şırınga ile damara enjekte edilerek kullanılmaktadır. İkinci tür olan freebase, sigara şeklinde içilebilmektedir³³⁰.

Kokain koka yapraklarından ilk kez 1859 yılında Nieman tarafından izole edilmiştir. Koller de oftalmolojide lokal anestezi olarak kullanmıştır³³¹.

Keyif veren maddeler içinde en yaygın kullanılan maddelerdendir. Burun ile çekilmek suretiyle vücuda alındıktan hemen sonra, başlangıç etkileri denen etkiler oluşur. Kan basıncı ve solunumun artması, nabzın yükselmesi, kasların gerilip kasılması başlıca etkileri gözlemlenir. Ayrıca kişide oluşan aşırı enerji bu kimsede hareketliliğe ve cinsel duygularında artışa sebep olur. Fakat sürekli kullanımlarda zihinsel yanılgılar, illüzyon ve halüsinasyon görme ortaya çıkar. Kişide ruhsal ve sinirsel bozukluklar, paranoya, acelecilik; fiziksel olarak da kalp ve solunum rahatsızlıkları, mide ve baş ağrısı ve felç etkileri görülür. Kokainin tedavisi diğer maddelere göre farklılık arz etmektedir. Diğer maddeler kademe kademe azaltılırken; kokain maddesinin bir anda kesilmesi söz konusudur.³³²

Kokainin fiziksel değil ruhsal bağımlılık yaptığı kabul edilmektedir³³³. Kokainin üretilme yeri olan Güney Amerika 'nın Türkiye'ye uzaklığı nedeniyle diğer uyuşturucu ve uyarıcı maddelere göre ülkemizde bu madde ve türevleri açısından kaçakçılığa daha az rastlanmaktadır. Ayrıca yerel kullanım düşüktür ve Türkiye coğrafi konumu itibarıyla kullanıcı kitlesine ulaşan güzergahta değildir. Bunlar da kokain yakalamalarının Ülkemizde oldukça az olmasına sebeptir³³⁴. Kokain yoksunluğunda bunalım, mutsuz bir ruh hali, yaptığı şeylerden keyif duymama, iç sıkıntısı, endişe, sinirli olma, güçsüz hissetme, uykusuz hissetme ya da fazla uyuma isteği, kabus görme ve ereksiyon bozukluğu etkileri vuku bulmaktadır. Bu etkiler 18 saat devam etmekte; yoğun kullanım olduğunda 1 haftaya kadar uzayabilmektedir. Yoksunluğun hislerinin tavan yaptığı 2 ile 4 gün arasında intiharlara rastlanabilmektedir³³⁵.

³³⁰ Uzuntok, s. 34.

³³¹ Özmen, s. 18. ; Hayri Sözen, **Analitik Toksikoloji**, İstanbul, 1966, s. 286.

³³² Uzuntok, s. 35.

³³³ Öner, s. 87.

³³⁴ Eydemir, s. 117.

³³⁵ Coşar, s. 75.

c. Crack

Crack, kokain maddesinden nispeten ucuz olmakla birlikte çok daha zararlı bir kokain türevi olan uyuşturucudur. Yemeklerde kullanılan “soda” olarak bilinen “sodyum bikarbonat” maddesi ve kimyasal bir madde olan “hidroklit” karıştırılır ve ısıtılır. Bu şekilde crack maddesi elde edilmiş olur³³⁶. Bu işlem koka macunun içilebilir hale gelmesini sağlar³³⁷. Beyazın tonlarında bir renge sahip olan bu maddenin bağımlılık derecesinin kokainden birkaç kat daha yüksek olduğu, hatta eroinden bile tehlikeli olduğu söylenmektedir³³⁸.

Crack maddesinin saflığı kokainden daha fazladır³³⁹. İçeriğine bakıldığında crack maddesinin “aseton” ve “eter” ihtiva ettiği görülür. Burna çekilerek kullanılabilirdiği gibi sigaraya sarılarak da tüketilmektedir. Kullanıldığı anda vücutta çok hızlı şekilde etki gösterir. Algı yavaşlığı, paranoya, şiddeti yüksek ağrılar, sarhoş hissetme, aritmi, halüsinasyonlar, nefesin daralması, aşırı asabiyet, vücudun tahribata uğraması görülen etkilerdir³⁴⁰. Crack kokainin inhaler yolla kullanımında bronkokonstriktör etkiye sahip olmaktadır³⁴¹.

Burundan yahut sigarayla kullanımı bulunmaktadır. Solunum yoluyla vücuda alındığında on saniye dahi geçmeden beyne ulaşmakta; sigaraya nazaran etkisi daha fazla görülmektedir. Maddeyi kullananların hareketlerinde aşırılık, iştah azalışı ve zayıflama görülmektedir. Yine bu kimselerde solunumla ilgili hastalıklar ve beyinde birtakım yapısal bozulmalara rastlanmaktadır³⁴². Kullanım süresi uzadığında kişide ruhsal sıkıntılar, kendine yahut başkalarına karşı öldürme eğilimine varan etkilerin görüldüğünden bahsedilmektedir³⁴³.

³³⁶ Karakaş Doğan, s. 23.

³³⁷ Yaşar, s. 34.

³³⁸ Özdemir, s. 14.

³³⁹ Tuncer, s.13.

³⁴⁰ Özmen, s. 19.

³⁴¹ Çiyiltepe, s. 38.

³⁴² Sevdin, s. 30; Ayrıca Bkz. Öner, s. 87.

³⁴³ Uzuntok, s. 36.

2. Sentetik Uyarılar

Sentetik uyuşturucular ve uyarıcılar, yirminci yüzyılda gelişmeye başlayan teknolojik ve bilimsel ilerlemeler sonucu ortaya çıkmıştır³⁴⁴. Başlangıçta tıpta kullanılmak üzere üretilmiş ancak bir süre sonra uyuşturucu ve uyarıcı etkileri sebebiyle kötüye kullanımının önüne geçilememiştir³⁴⁵. Bu maddelere olan rağbet gün geçtikçe artmıştır ve bugün de artmaya devam etmektedir. Öyle ki sentetik maddelerin kullanımı, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi Erken Uyarı Sistemi 2014 yılı verilerine göre dünya genelinde sentetik uyuşturuculardan olan Amfetamin benzeri uyarıcıların kullanım oranı, eroin ve kokain kullanımı toplam oranından daha fazladır³⁴⁶. Avrupa Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi kayıtlarına göre sadece 2014 yılında dünya genelinde 541, Avrupa’da 101 adet psikoaktif madde sentezlenmiştir. Araştırmalar ışığında değerlendirildiğinde, psikoaktif madde kullanımındaki artışın bir sebebi de internet vasıtasıyla erişimin kolaylaşması olarak değerlendirilmiştir. İnternet üzerinde; “besin takviyesi”, “araştırma kimyasalı”, “banyo tuzu”, “parti hapi”, “oda koku giderici” gibi adlar altında pazarlanmakta olan uyuşturucu maddeler, dünya genelinde birçok alıcı kitlesine ulaşmaktadır. Ayrıca, internetin herkese açık olmayan ve “derin web” olarak bilinen karanlık kısmında bu tür illegal alışverişler için denetimsiz bir ortam sunmaktadır. “Kriptomarket” olarak bilinen “agora”, “silk road”, “evolution” gibi web sitelerine çeşitli şifre çözücü yazılımlar vasıtasıyla erişilebilmektedir³⁴⁷.

a. Amfetaminler

Merkezi sinir sistemini uyarıcı sentetik maddeler içinde “amfetaminler” başı çekmektedir. İlk sentezi 1887 senesinde yapılan amfetamin, “feniletamin” maddesinin türevidir³⁴⁸. Tat olarak acımsı, koku oranı az, saydam ve sıvı halde bir

³⁴⁴ Çetin, Çelik ve Sezgin, s. 31.

³⁴⁵ Karakaş Doğan, s. 27.

³⁴⁶ Ömer Faruk Demirel ve İbrahim Balcıoğlu, “Alkol ve Madde Bağımlılığında Ceza Sorumluluğu ve Fiil Ehliyeti”, **Yeni Symposium Dergisi**, Cilt: 53, Sayı: 1, 2015, ss. 27- 32, s. 27.

³⁴⁷ Çetin, Çelik ve Sezgin, s. 36.

³⁴⁸ Öner, s. 89.

maddedir³⁴⁹. Bu maddelerin ilaç olarak; “narkolepsi” tedavisi için, kilo kontrolünde iştah azlığını sağlama amaçlı, hiperaktivite sorunu bulunan çocukların tedavilerinde, bazı ilaç zehirlenmesi türlerinde, “epilepsi” için ve “Parkinson” hastalarında tedavi amacıyla yahut tedaviye yardımcı ilaç olarak kullanımları bulunmaktadır³⁵⁰. Yine, Almanların paraşüt operasyonlarında; İspanyolların İkinci Dünya Savaşı’nda gemilerde günlerce kalan askerlerinin dayanıklılığının sağlanmasında; İngilizlerin askerlerde korku ve yorgunluk hissini azaltmak üzere kullanıldığı kaydedilmiştir. Türkiye’de amfetamin maddesinin imali ve ticareti 1978 yılı itibariyle yasaktır³⁵¹.

Amfetaminin en önemli etkisi beynin açlık ve uykusuzluk gibi aktiviteleri düzenleyen merkezi olan hipotalamus üzerindedir. Kullanıldığında uykusuzluk ve açlık hislerine karşı dirayet artmaktadır. Bu etkileri nedeniyle maddeye sıkça başvurulmaktadır. Sınavda odaklanma arttırıcı olarak yahut geceleri verimli çalışma için uyku açıcı olarak kullanımı öğrencilerden şoförlere; doping olarak kullanımında sporculardan zayıflamak için iştah kesici olarak kullananlara kadar toplumun birçok kesitinden insan tarafından kullanılmaktadır³⁵².

Yapı itibariyle “βfenetilamin” maddesinde bulunan “9H” atomunun yerine farklı bileşenler getirilerek türetilmekte olan amfetaminler bu teknik yoluyla hemen hemen sayısız aktif farmakolojik bileşik ortaya çıkarılabilmektedir³⁵³.

Merkezi sinir sistemi üzerinde uyarıcı etkiye sahip olan amfetaminler daha ilk kullanımda bile kişi kendini güçlü, zinde hisseder, uykuya direnci artar. Yüksek ateş, tansiyonun artması, kalpte ritim artışı, solunumun hızlanması gibi etkiler gözlenir. Kullanımın sürekliliğinde, kişide çarpıntı, kaygı bozukluğu, hipertansiyon, hayaller görme, hafıza kayıpları, paranoya ve şiddet eylemleri görülebilmektedir. Amfetaminler, kısa sürede bağımlılık yaratmaktadır. Etkileri; nefeste daralma, istifra, huzursuz ruh hali, konuşmanın normalden fazla olması, uykusuz hissetme, deri kızarıklığı, nefeste daralma, çarpıntı, ateş yüksekliği, baş dönmesi, istifra şeklinde olmaktadır. Yakın zamanda çokça zikredilen ve halk arasında “Extasy” ismiyle bilinen “MDMA” maddesi de amfetamin türevi ihtiva etmektedir³⁵⁴.

³⁴⁹ Yaşar, s. 42.

³⁵⁰ Öner, s. 89; Güngör ve Kınacı, s. 62.

³⁵¹ Sevdin, s. 31.

³⁵² Ergin Ergül, **Uyuşturucu Maddeler ve Suçları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997, s. 45.

³⁵³ Özdemir, s. 75.

³⁵⁴ Öner, s. 89.

Amfetaminin enjeksiyon yoluyla ya da hap olarak kullanımına rastlanmaktadır. Uzun süreli kullanımında bağımlılık riski oldukça fazladır. Oral yola alımında kısa zamanda kişide solunum, nabız ve tansiyon artışı gözlenmekte; damardan alımlarda dolaşım sistemi etkilenmekte ve yüksek dozlarda ani ölümler dahi yaşanabilmektedir. Bu maddeyi oral yolla alan kimse günler boyu uykusuz ve yemeksiz yaşayabilir. Fakat madde yoksunluğu kişide depresif ruh halleri, asabiyet gibi sıkıntılara neden olmaktadır³⁵⁵.

Gün içinde aşırı doz alımlarda kişinin akıl sağlığında bozulmalar ortaya çıkabilmekte, karakteri değişmektedir. Daha ileri safhada hallisünasyonlar görme gibi sıkıntılar ortaya çıkar³⁵⁶. Yine bu maddenin fazla dozda alımında baş dönmeleri, panikatak, huzursuz hissetme, iştahın kesilmesi, konuşmada artış olduğu gözlenmektedir³⁵⁷. Kişinin fiziki anlamda performansını arttıran amfetamin türevlerinden en bilinenleri: “metamfetamin”, “fenitilin”, “captagon” isimli maddelerdir. Bu sentetikler, amfetamin maddesi ile “kloramefenikol” karışımlarından oluşturulmaktadır³⁵⁸.

Methamfetamin maddesi; amfetaminlerden türetilen, kısaca “meth” olarak da adlandırılan, saydam ve kristal görünüme sahip bir sentetik uyarıcıdır³⁵⁹. Bu madde, saydam, sıvı halde olan ve yağa benzeyen görünümde bir uçucudur³⁶⁰. Bazı reçeteli ilaçlarda da kullanılan bu maddenin bağımlılığa neden olma ihtimali çok yüksektir. Bu maddenin bir diğer isimlendirmesi de: “ice” dir. Çok fazla türe sahip olan meth maddesi, kristal yahut toz şekilde oluşuna ya da elde ediliş şekillerine göre değişik adlarla anılmaktadır. Meth maddesinin tuzundan oluşan kremi renk tonundaki türü “speed” ismiyle bilinmektedir. Maddenin kırılmış camlara benzer görünümdeki bazik oluşumlu türü ise “crystal” ismindedir. Bir diğer methamfetamin türü olan “ice” adlı madde ise etki olarak daha yoğundur. Ice, çeşitli kimyevi işlemler sonucu elde edilir ve görüntü itibariyle cama benzemektedir. Methamfetamin kullanımı kişinin özgüvenini artırıcı etki yapar, coşkulu ve telaşlı ruh hali oluşur. Kişide 6-24 saat

³⁵⁵ Salih Yaşar Özden, **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı**, Nobel Akademik Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul, 2019, s.41.

³⁵⁶ Sevdin, s. 31.

³⁵⁷ Özmen, s.19.

³⁵⁸ Tuncer, s. 12.

³⁵⁹ Çetin, Çelik ve Sezgin, s.32.

³⁶⁰ Coşar, s. 76.

sürebilen aşırı neşeli bir ruh hali ortaya çıkarır³⁶¹. Fiziksel etkileri ise uyku ve iştahın kaybolması, kalp ritmi ve kanda basınç artışı, aşırı hareketlilik şeklinde kendini gösterir. Maddenin uzun süreli kullanımlarında, kişinin göz bebekleri büyür; terlemede artış, vücudun halsizleşmesi, fazla konuşma, dişleri gıcırdatma şeklinde kebdini gösterir. huzursuz ve asabi davranışlar ortaya çıkar, paranoyak düşünceler hallüsinasyonlar görülür. Vücuda bir kez alındığında bile bağımlılık yapabilecek etkide bir maddedir. Yoksunluğunda ağır depresyonlar, korkular, halsizlik gibi durumlar yaşanır³⁶².

Methamfetamin maddesinin tüketim yolları ağız, burun ya da enjeksiyondur. Etkisi on iki saate varan ice türündeki methamfetaminin 80’li yıllarda sigara olarak içilmeye başlandığı bilinmektedir³⁶³. Metamfetamin hidroksit olarak bilinen oldukça tehlikeli bir madde olan “speed” adlı ilacın maalesef ki halen bazı ülkelerde reçetelenerek hastaların tedavisinde kullanıldığı görülmektedir³⁶⁴.

MDMA maddesi de amfetamin türevi bir diğer maddedir. MDMA maddesi, sıvı halde bulunan ve saydam renkte bir maddedir³⁶⁵. Bu maddeyi kullanan kimsede dokunsal hislerin yoğunlaştığı, maddenin kişiye neşelilik hali verdiği görülmektedir. Uzun adı “Metilendoksi Amfetamin” olan bu amfetamin türevi madde, etkisel anlamda LSD maddesine benzemektedir. Özellikle yüksek doz alımlarında kişideki etkileri LSD maddesine benzemektedir³⁶⁶.

b. Captagon

Etken maddesi “Fenetyline” olan bir sentetik uyarandır. Captagonun etkin maddesi fenetylinedir. Piyasada tabletler halinde bulunan captagon adlı bu haplar Almanya’da kötüye kullanımı önleme amacıyla yasal olmaktan çıkarılan³⁶⁷ ve

³⁶¹ Sınar, s. 10.

³⁶² Tuncer, s. 14.

³⁶³ Uzuntok, s. 46.

³⁶⁴ Sevdin, s. 45.

³⁶⁵ Coşar, s. 77.

³⁶⁶ Uzuntok, s. 46.

³⁶⁷ Sosyal Ekonomik Ve Kültürel Araştırmalar Merkezi, **Türkiye’de Gençlik Ve Uyuşturucu Madde Sorunu**, Sekam Yayınları: 11, İstanbul, 2015, s. 25.

üretimi durdurulan bir maddedir³⁶⁸. Arap ülkelerinde kullanımı oldukça yaygın olan captagonun kullanım amacı cinsel performans artışı sağlamaktır³⁶⁹.

Captagone tabletler iki aşamada üretilmektedir. İlk aşama “fenetylline” maddesinin imali; ikinci aşamaysa bu maddenin tablet haline getirilme sürecidir. Araştırmalara göre yasal olmayan bu hapların imali, laboratuvar şartlarında imal edilebilen etken maddenin uzman olmayan şahıslarca üretilmesi zor olduğundan, üretilmiş “fenetylen” in alınması ve bunu tablet haline getirmek şeklinde olmaktadır³⁷⁰. Fenetylline maddesi; “Etilteofilin” ile “amfetamin” maddelerinin kimyasal işlemlerle birleştirilmesiyle elde edilmektedir³⁷¹.

Captagone isimli hapların üretimine yasak getirilmesinden sonra da yasadışı yollarla imaline devam olunmuştur. Ne yazık ki el altından yapılan bu üretimlerde esasını teşkil eden “fenetiline” dışında bambaşka içerikler eklenmesi, bu hapları kullananlarda ekstra zararlara sebep olmaktadır.³⁷²

Türkiye, Bakanlar Kurulu tarafından alınan 01.04.1999 tarih ve 2313 sayılı karar ile “Fenetylline ve tuzları ile bunların müstahzarları”nı, “Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun” kapsamında saymıştır³⁷³.

c. Extacy

Kimyasal formülü: “metilendioksimetamfetamin (MDMA)” olan extacy; yapı itibariyle hem “stimulan”, yani uyaran; hem de hayal gördüren, diğer bir deyişle “hallisünojen” etkilere sahip sentetik bir maddedir³⁷⁴. Uyarıcı etkilerinden dolayı **tercih sebebi olan** Extasy madesi; son dönemlerde ismi fazlaca kulağıımıza çalınan bir madde olarak karşımıza çıkmaktadır³⁷⁵. Bu madde, 1912 yılında Alman markası

³⁶⁸ Özdemir, s. 17.

³⁶⁹ Tuncer, s. 13.

³⁷⁰ Özmen, s. 20.

³⁷¹ Uzuntok, s. 47.

³⁷² Sümeyra Demirkıran, Cem Zeren, Adnan Çelikel, Muhammet Mustafa Arslan, “Hatay İlinde 2011-2012 Yıllarında Ele Geçirilen Captagon Tabletleri”, **Adli Tıp Dergisi/ Journal of Forensic Medicine**, Cilt: 28, Sayı: 1, 2014, ss. 17-23, s. 9.

³⁷³ Öner, s. 90.

³⁷⁴ Uzuntok, s. 46.

³⁷⁵ Öner, s. 89.

olan “Merk” tarafından “anoreksi” tedavisinde ve “iştah baskılayıcı” olarak kullanılmak amacıyla sentezlenmiştir³⁷⁶.

Amfetaminler grubundan olan ve ticareti sağlanırken ekstazi ismiyle piyasaya sürülen bu madde, diğer amfetaminlere nazaran en tanınanıdır³⁷⁷. Tabletleri, sıvısı ve tozu bulunan ekstazi yaygın olarak tabletler halinde kullanılmaktadır. Extazi maddesi, dans yahut cinsel birliktelik gibi genellikle fiziksel aktivitelerin fazla olduğu eylemlerde kullanıldığından, vücuda alımından sonra artan eylemler vücut ısını yükselterek sıvı kaybına sebep olmaktadır³⁷⁸. Maddenin bir süre kullanılması kişilerde baş ağrıları, halsizlik, sarhoş hissetme, depresif haller, ağızda kuruluk ve çene kaslarında kasılmalar ortaya çıkmaktadır. Kişiler tarafından daha fazla dozlarda alınan madde bu kimselerde “konvülziyon, seğirme, tetani, koma, ölüm” sonuçlarını doğurabilmektedir. Bu maddenin yoksunluğunda kişilerde ağır şekilde depresyonlar oluşmaktadır³⁷⁹.

Ekstazi kullanımı, sosyal ortamlarda iletişim becerilerini geliştirmekte; özgüvende ve enerjide artış ortaya çıkmaktadır. Extasy maddesi kullanan kişide mide bulantısı ve istifra, başın dönmesi, tansiyon yükselmesi, kalp atışında hızlanma, görmede bulanıklaşma, ağızda kuruluk, dişlerin gıcırdatılması ve çenede kilitlenme ortaya çıkan etkilerdir. Başkaca etkiler de kaygısal bozukluklar, panik atak, depresiflik, zihin yorgun yorgunluğu, olumsuz düşüncelere kapılma ve özgüven eksikliği, muhakeme yeteneğinin azalması, tükenmişlik sendromu, zaman algısı değişimleridir³⁸⁰.

Dünya çapında üreticilik yapan Hollanda ve Belçika’dan sonra Asya’nın doğusu ve güneydoğusu içinde yer alan ülkelerde yüksek miktarlarda ekstazi imalatlarının yapıldığı verilerle sabitti. Ekstazi imali ile ilgili olarak 2010 yılı itibariyle Avusturalya’da 17, Kanada’da 13 ve Endonezya’da 12 adet laboratvuar bulunduğu kayıtlara geçmiştir³⁸¹. Ekstazi maddesinin sonraki kullanımlarında artık

³⁷⁶ Sınar, s. 10.

³⁷⁷ Güngör ve Kınacı, s. 61.

³⁷⁸ Özdemir, s. 17.

³⁷⁹ Coşar, s. 81.

³⁸⁰ Yaşar, s. 43.

³⁸¹ Eydemir, s. 49.

bağışıklık kazanmış olan bünyede aynı heyecan ve coşkululuk hali hissedilmeyince bağımlı kimseler çareyi dozu arttırmakta bulmaktadırlar³⁸².

Yapılan bazı araştırmalara göre; extacy kullananlarda irade ve hafızada birtakım bozuklukların ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, maddenin doz aşımında vücutta oluşan yüksek ateş ve diğer etkileri sonucu her biri metabolizmanın bir parçası olan böbrek, kalp, karaciğer gibi organlarda yahut damarlarda sistematik tahribatlar oluşmaktadır.

Üretimi ilk başta 1921’de böcek sokmalarının tedavisinde kullanılmak üzere ilaç olarak gerçekleştirilen ekstazi maddesinin uyuşturucu madde olarak kullanımının 1985 yılında başladığı kayıtlara geçmiştir. Bu yıllarda ev partilerinde gençlik ortamlarında hızla trend olan ekstazinin Türkiye’ye gelişi, doksanlı yıllar sonu itibariyle olmuştur ve 2005 yılına kadar da hızlı bir şekilde kullanımı yaygınlaşmıştır³⁸³. Bu maddenin imalinde dünya çapında başı çeken ülkeler Belçika ve Hollanda’dır³⁸⁴.

Ülkemizde, ekstazi maddesine erişim çoğunlukla dünya çapında ekstazi pazarında büyüa sahip bulunan ülkeler olan Hollanda’dan ve Belçika’dan sağlanmaktadır. Zamanla bu maddenin ülkemizdeki popularitesi azalsa da, coğrafi konumu itibariyle geçiş yollarında yer aldığı için³⁸⁵ ülkemizde halen afaki miktarlarda extasy yakalamaları gerçekleşmektedir³⁸⁶.

d. Bonzai

Bonzai; Gerek ülkemiz gerekse dünya genelinde hızlı bir şekilde yayılan ve özellikle gençlik açısından büyük tehdit oluşturan, psikotrop maddeler grubundan bir sentetik kannabinoiddir³⁸⁷. Bonzai maddesinin içinde bulunduğu sentetik kannabinoidler grubunun kimyasal formülü: “1-naphthalenyl (1-pentyl-1H-indol-3-

³⁸² Tuncer, s. 13.

³⁸³ T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2001, Ankara, s. 42.

³⁸⁴ Özmen, s. 20.

³⁸⁵ Toprak, Doğru ve Gümüş, “Türkiye’de uyuşturucu madde suçları ve sosyodemografik özellikleri”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, Sayı: 32, 2010, ss. 19-25, s. 24.

³⁸⁶ Sevdin, s. 34.

³⁸⁷ Efeoğlu Özşeker Pınar, Aybike Dip, Nebile Dağlıoğlu ve Mete Korkut Gülmen, “Sentetik Kannabinoidler: Yeni Nesil Esrar”, **Türk Aile Hekimliği Dergisi**, C: 21, S: 1, 2017, ss. 34- 40, s. 35.

yl) methanone” yahut “JWH-018 grubu” dur³⁸⁸. Uyarıcı etkisi olan bu maddeye “bonzai” isminin verilmesinin nedeni, çoğunlukla üretilen sentetik sıvının kurutulan bonzai bitkisinin yapraklarına nüfuz ettirilerek kullanılmasıdır³⁸⁹. Maddenin sıvısı ya da tozu da ülkemiz içinde yapılan yakalamalar ile ele geçirilmiştir. Yasa dışı maddelerin kaçakçılığıyla uğraşan örgütlerce durmaksızın sentetik kannabinoidler grubuna yeni maddeler eklenerek pazara sunulmaktadır. Bu maddelerin bazı ülke yasalarına göre hala kapsam dışı olduğu görülmekte ve bundan dolayı da suçun ve suçla ortaya çıkan zararın önlenmesi çok daha zor olmaktadır. Sentetik kannabinoidler, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi verilerine göre 2008-2013 yılları arasında sentezlenen psikoaktif maddeler içinde ilk sırada yer almıştır³⁹⁰. Türkiye’de “sentetik kannabinoid türevi” maddelerin ortaya çıkışı, 2010 yılındadır. Sonraki süreçte bu yeni madde hemen popüler olmuş ve hızlı bir yayılma göstermiştir. 2014 yılı KOM verilerine göre; bu maddelerin ülkeye girişi Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Almanya, KKTC, Portekiz, Hollanda, İspanya, Macaristan, Gürcistan ülkeleri üzerinden olmaktadır³⁹¹. JWH-018 türevi maddelerin gündeme gelişi, kullananların önemli yakınmalar ile acil servislere koşmasıyla olmuştur. Bu maddelerin etkisi sonucu gerek “kardiyovasküler” gerekse “nörolojik” sistemde yaşanan tahribatlar ölümcül olabilmektedir. Bonzai kullanımı ile kişide: “Çarpıntı, mide bulantısı, istifra, terleme, yüksek tansiyon, göğüste ağrı, akut miyokard infarktüsü, görmede bulanıklık, serebral iskemi, halüsinasyon görme, psikozlar, ajitasyonlar, agresif davranışlar³⁹², panik ataklar, kaygı bozuklukları, kısa süreli hafıza kayıpları, akut böbrek hasarı, koordinasyon bozuklukları, halsizlik, baş ağrıları, delüzyon, kognitif bozukluklar, konfüzyon, kserostomi, motor becerilerde koordinasyonun sağlanamaması, konuşmanın peltekleşmesi, konjonktivada hiperemi, midriyazis, solunum depresyonu, akut böbrek hasarı, kas ağrıları, hipokalemi, hiperglisemi, asidoz” gibi durumlar gelişebilmektedir³⁹³. Bu etkilerin ortaya çıkması toplumsal alanda kişinin başkalarına zarar verme riskini ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, bu madde etkisindeyken motor becerilerini kullanamayan kimse trafiğe

³⁸⁸ Çöpür, Eryılmaz ve Çakmak, s. 85.

³⁸⁹ Selbes, s. 19.

³⁹⁰ Çetin, Çelik ve Sezgin, s. 35.

³⁹¹ Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Müdürlüğü, **2014 Faaliyet Raporu**, EGM Yayınları, Ankara, 2015, s. 121.

³⁹² Koptagel, s. 1047.

³⁹³ Efeoğlu Özşeker, Dip, Dağlıoğlu ve Gülmen, s.37.

çıkıldığında kazaya sebebiyet vermesi kaçınılmaz hale gelmektedirJWH018 formülünün sentezi öncesinde 1988 yılında HU 210 maddesi sentezlenmiş bulunmaktaydı. 1995'te sentetik kannabinoidlerin imalinin ardından 2004 yılında internet üzerinden satışa arz edilmiştir. Bu dönemde “marihuana ya yasal bir alternatif”, “tasarımcı uyuşturucusu” gibi ifadelerle reklamı yapılmış, zararsız olduğu iddia edilmiştir. Devam eden sentezleme çalışmaları sonucu 2008 yılında JWH018, HU0210, CP047 ve CP0497 maddeleri K2'den izole edilmiştir. Ülkemizde de 2010 yılında yakalanan ilk sentetik kannabisten sonra 2011 yılında Bakanlar Kurulu'nun kararıyla bu maddeler de yasaklı maddeler kapsamına alınmıştır. Esrara oranla etkisinin fazla olması, ucuzluğu ve ulaşılabilirliği sentetik kannabinoidleri kullananların tercih sebepleridir. Doğal kannabise göre 100 kat fazla etkisi olduğundan bahsedilen sentetik cannabis bileşenleri, beynin hücresel alıcılarına etki etmektedir. Bu nedenle bu yapay marihuana maddesi çok fazla tehike ve tahmini imkansız zarar riskleri içermektedir³⁹⁴.

Yapay kannabinoidlerin saf hali; katı veya yağ formundadır. “sentetik kannabinoid” olarak anılan maddeler, esrarın içeriğinde doğal olarak mevcut olan “tetrahidrokannabinoil(THC)” maddesine benzeyen etkiler yaratan “psikoaktif” özellikteki bazı kimyevi maddelerin kullanılmasıyla üretilen bileşiklerdir. Aseton gibi bir çözücü vasıtasıyla çözündürülen bileşim kurumuş bitkilere emdirilerek, püskürtülerek yahut damlatılarak kullananda bitkisel cannabis hissi uyandırmaktadır. Bu maddelerin paketlerine; “insan tüketimi için değildir”, “tütsü”, “sadece aromaterapi (koku tedavisi) kullanımı için” şeklinde ibareler yazıldığı görülmektedir³⁹⁵. Paketlerin içeriği her zaman aynı değildir. Bazen paketler yalnızca bir tür sentetik cannabis ihtiva etmekte; bazen ise bir pakette birden fazlası bulunabilmektedir. Esrar benzeri bu sentetik yapıların sentezi ilk kez 1940'lar itibariyle kannabinoid reseptörleriyle ilgili araştırmalar sırasında bulunmuştur. 90'lı yıllardaysa bu sentetikler grubu ABD Clemsen Üniversitesi'nde bir bilim insanı olan John W. Huffman tarafından geliştirildiği için, adının ilk harflerinin birleşiminden oluşan “JWH” ile anılmaya başlanmıştır. Yapısal olarak “JWH” türevi olan sentetik

³⁹⁴ Cihan Bedel, Toplumda Artan Tehlike: Sentetik Kannabinoidler, **Eurasian Journal Of Health Sciences**, Cilt: 1, Sayı: 1., ss. 13-17, s. 15.

³⁹⁵ Sınar, s. 13.

kannabislerin sayısının 450'ye yakın olduğu söylenmektedir. Bunlar içinden en yaygınlarıysa: “JWH-18” metaboliti ile “JWH-73” metabolitidir³⁹⁶.

Bu ürünlerin tanıtımında “bitkisel tütsü” tanımı kullanılmakta ve değişik isimlerle anılmaktadır. Söz konusu maddeler: “Spice”, “K2”, “Super Nova”, “Yucatan Fire”, “Diamond ve “Cloud 9” gibi birçok ticari marka ile isimlendirilerek satışa sunulmaktadır. Madde internetten temin edilebileceği gibi tekellerde ve aktar tarzı yerlerde bile bulunabilmektedir. Maddeler çeşitli renklerde tasarım paketlerde satılmaktadır. Her bir paket içinde 0,5 gramdan 3 grama kadar değişen miktarlarda yeşilimsi ya da kahverengi tonlarında bitkilerin incecik kesilmesiyle oluşturulmuş materyal vardır. Yasaklar getirilmesi ve özendirme olmaması açısından medyada daha az yer alması da bu maddenin kullanımına engel olabilmiş değildir. Sanal mecrada illegal satışı devam eden onlarca çeşit sentetik cannabinoid türevine rağbet oldukça fazladır³⁹⁷.

A. Halisünajenler (Hayal Gösterici) Etkisi Olanlar

1. Doğal Hallüsinojenler

a. Esrar

Öncelikle belirtmeli ki esrar; kullanım yaygınlığı ve bilinirliğinin yanı sıra zararları yahut kanunen yaptırıma tabi olmasının isabetli olup olmadığı tartışmaları gibi birçok önemli yönü bulunan bir maddedir. Bu nedenle bu madde detaylı ele alınacaktır.

Esrar, hammaddesi hint keneviri olan işlenmemiş bir uyuşturucu maddedir³⁹⁸. Hint kenevirine yabancı dillerde “Cannabis İndica” denmektedir. Esrar maddesi, neredeyse dünyanın her yerinde yetişebilmektedir³⁹⁹. İsmi ve fiziksel özellikleri toplumdan topluma değişen esrar maddesinin, dünya çapında yaygın bir kullanımı vardır. Bu yaygın kullanım, çok eski tarihlere dayanır. Esrarın çeşidinin bu kadar

³⁹⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı, **Sentetik Kannabinoidler Kitapçığı**, EGM Yayınları, Ankara, 2016, s. 34.

³⁹⁷ Yaşar, s. 31.

³⁹⁸ Balcı, s. 32.

³⁹⁹ Gündel, s. 17.

fazla olmasının nedeni, hint kenevirinin etken maddesinin gövdesinde, yapraklarında ve reçinesinde farklı oranlarda bulunmasıdır. Her bir bölümünden çıkan madde ile farklı tür esrar yapılmaktadır. Esrar, genellikle toz halde kınaya benzer bir renktedir. Bazen katı yahut sıvı formda da bulunabilmektedir⁴⁰⁰.

Kenevirin aktif maddesi Delta-9 Tetrahidrokannabiol (THC) isimli maddedir⁴⁰¹. Esrar bitkisinin toprak üstündeki bütün bölümleri kullanılabilir. Çiçekler ve ince dallar en kaliteli kısımlardır. Reçine, toz, kubar, paspal, takoz isimlerinde esrar türleri mevcuttur. Bu türler, içerikteki THC oranı ve uygulanan işleme göre oluşur⁴⁰². Kenevirin tohum, yaprak ve çiçeklerinin kurutulması ile ürüne kubar esrar (marihuana) elde edilir. Bu haldeki esrar elenip un haline getirilirse toz esrar; rengi kınayı andıran bu toz esrar preslenirse de plaka esrar (takoz, pres) elde edilmiş olur. Reçine esrar (hashish) ise kenevirin tüylerinde bulunan yapışkan salgıdan elde edilmektedir⁴⁰³. Esrar genellikle toz hali sigara tütününe karıştırılarak içilir. Ayrıca burna çekilebilir ya da sigarada olduğu gibi piponun yahut nargilenin içine konularak içilebilir⁴⁰⁴.

2008 yılı verilerine göre; dünyadaki erişkin nüfusun takribi %2.9- 4.3'ü esrar kullanmaktadır. Hatta öyle ki %0.6' lık bir kesim bu maddeyi günlük olarak tüketmektedir. ABD'ye baktığımızda; erişkin nüfusun kullanım oranı %4'tür. Anavatanı Asya olan bu maddenin kullanım yaygınlığının sebebi, çeşitli iklim şartlarında yetişebilmesi ve erişim kolaylığıdır. Neredeyse bütün ülkelerde üretimi yapılmaktadır. Ancak bu bitkinin yasa dışı yollarla ticaretini yapmak amacıyla yoğun biçimde yetiştirildiği alanlara bakacak olursak: Güneydoğu ve Güneybatı Asya ülkelerinden Afrika, Tunus, Sudan, Fas; Avrupa ülkelerinden; Makedonya ve Arnavutluk dikkati çekmektedir. Bu madde, ülkemizde yakalaması en çok olan maddedir⁴⁰⁵.

Tetrahidrokannabiol maddesi, kişide geçici bir keyif ve memnuniyet hali yaratır. Bu maddeyi kullanan kişilerde zamanla hem fizyolojik hem de psikolojik anlamda birçok değişiklik gözlemlenmektedir. Esrar alan kimse ilk başta kendini

⁴⁰⁰ Öner, s. 82.

⁴⁰¹ Yaşar, s. 32.

⁴⁰² Uzuntok, s. 32.

⁴⁰³ Coşar, s. 69.

⁴⁰⁴ Özmen, s. 21.

⁴⁰⁵ Tahir Telliöğlu ve Zuhall Telliöğlu, "Tıbbi Esrar Psikiyatrik Bozuklukların Tedavisinde Kullanılabilir mi?", **Klinik Psikofarmakoloji Bülteni**, Cilt: 22, Sayı: 1, 2012, ss. 106-107, s. 99.

daha mutlu, cesaretli hisseder; cinsel uyarılma artar⁴⁰⁶. Ancak bir müddet sonra nabızda artış, kan basıncında yükselme, ağız ve boğazda kuruluk, bulantı, kusma, göz bebeği büyümesi, ışığa duyarlılık, bedende uyuşukluk, iş gücü kaybı; hatta ilerleyen zamanlarda irade de bozukluklar oluşmaktadır⁴⁰⁷. Yine hafıza zayıflığı, dikkatte dağınıklık, ağız ve boğazda yanma hissi, solunum yolu hastalıkları esrarın bilinen etkileridir. Uzun süreli kullanımlarda, kronik öksürük ve balgam, göğüs rahatsızlıkları, akciğerde enfeksiyon riski, solunumda tıkanma şeklinde bir dizi probleme yol açması muhtemeldir. Yapılan araştırmalara göre; esrar maddesi sigara şeklinde içildiğinde, solunum yolları hastalıkları ve akciğer kanseri riskini iki ila üç kat arttırmaktadır. Esrar kullanıcısı kimse; günlük hayatına adapte olamamakta; zihinsel, sosyal ve mesleki faaliyetlerinde yetersizlik yaşamaktadır. Esrar alımının üzerinden birkaç gün hatta birkaç hafta geçmesine rağmen kişi öğrenme güçlüğü ve bellek problemleri yaşayabilmektedir⁴⁰⁸. Zaman geçtikçe bu durumlara şiddetli baş ağrısı nöbetleri, ölümden korkma hissi, aşırı duyarlı olma, çabuk parlama gibi etkiler de eklenmektedir. Ayrıca, uzun süreli esrar kullanımlarının bir akıl hastalığı olarak kabul edilen kronik zehirlenmeye⁴⁰⁹ yol açma tehlikesi vardır. Bir diğer önemli konu da esrar ile madde kullanımı yolculuğuna başlayan bağımlıda, bir süre sonra etki derecesi daha yoğun diğer maddelere geçiş yapma eğilimi görülmesidir⁴¹⁰.

Türkiye’de en yaygın kullanımı olan uyuşturucu madde esrardır. Bunun nedeni, esrarın diğer maddelerle kıyaslandığında daha ucuz oluşu ve ulaşılabilirliğinin kolay olmasıdır⁴¹¹. Son dönemlerde esrar maddesi ile ilgili olarak, bağımlılığa neden olmadığı ve hatta bazı tıbbi tedavilerde destekleyici olarak (istifra ve zayıflamayı engelleme gibi) kullanılabileceği iddiaları gündeme gelmektedir⁴¹². Bu konular, uyuşturucu maddelerin serbestisi tartışmalarını konu alan başlığımız altında ayrıntılı biçimde incelendiğinden, ilgili bölüme atıf yapmakla yetiniyoruz⁴¹³.

Tohum ve liflerinden uyuşturucu dışında yararlanılabilen kenevirin yasal çeşitleri de mevcuttur. Bu izin verilen üretim devletlerin sınırlamasına tabidir. Bu sınırlamaya

⁴⁰⁶ Güngör ve Kınacı, s. 57.

⁴⁰⁷ Öner, s. 83.

⁴⁰⁸ Uzuntok, s. 33. ; Erman ve Özek, s. 327.

⁴⁰⁹ Ulutürk, s. 97.

⁴¹⁰ Öner, s. 83.

⁴¹¹ Sınar, s. 12.

⁴¹² T. Tellioğlu ve Z. Tellioğlu, s. 99.

⁴¹³ Ayrıntılı açıklamalar için Bkz. : s. 26 vd.

göre üretilen kenevir bitkileri Avrupa ülkelerinde % 0,2'den az (Kanada için bu oran % 0,3'ür) THC maddesi içermelidir. Türkiye de kendir, elyaf, çuval gibi endüstri ürünlerinin yapımında kullanılmak üzere kenevir ekilmektedir. Bu ekimler, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı izni ile yapılabilir⁴¹⁴. Ekilecek yerlerin tespit, ilan ve denetimi Bakanlıkça yapılmaktadır. Ülkemizde kenevirin kanuni şekilde yetiştirildiği bölgeler şunlardır: Kastamonu-Taşköprü; Zonguldak; İzmir-Tire, Ödemiş; Samsun; Burdur; Ordu- Ünye, Fatsa; Amasya- Gümüşhacıköy, Merzifon; Çorum, Yozgat⁴¹⁵.Türkiye'de kenevir ekilmesine, kanun sadece sanayide kullanma amacıyla sınırlı olarak cevaz vermektedir. Kenevir yetiştirilmesi lisansı ve kontrolü Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı gözetim ve denetimindedir⁴¹⁶.

Esrar maddesi de tıpkı afyon maddesi gibi eski zamanlardan beri bilinmektedir. Esrar hammaddesi “Cannabis sativa L” adıyla da anılmakta olup; söz konusu maddenin “cannabis indica” ve “cannabis americana” olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Türkiye’de önceleri yalnızca hint keneviri bitkisinden elde edildiği sanılan esrarın, aynı zamanda sınavi kenevir bitkisinden de elde edilebileceği anlaşılmıştır. Birçok isim ile adlandırılan esrar maddesinin dünya çapında bilinen ismi “haşiş” yahut “chanvre” dir⁴¹⁷. Ana yurdu Orta Asya olan kenevir bitkisi, dünyadaki en eski nebati ham madde kaynağı olma özelliğine sahiptir. Lifli yapısı dokuma sanayiinde kullanılırken; hamurumsu kısmından da kağıt elde edilmektedir⁴¹⁸. Esrar maddesi, bitkinin çiçeklerinin dallarından ayrılması ve ufalanması ve elekten geçirilmesi suretiyle elde edilir. Elenen tozun altında kalan bölümü en kaliteli kısımdır ve bu kısma “kaynar” denir (Amerika’da “haşiş” denmektedir) . Elekte üst kısımda kalan toz tekrar ufalanarak yeniden eleme yapılır ve ikinci kalite bir esrar elde edilmiş olur ki bu da “kaba keyif” ismiyle anılır (Amerika’da bu kısma “marihuana” yahut “ganja” denmektedir⁴¹⁹.) . Son olarak elekte kalan kısma “paspal” denir ve bu da esrarın en düşük kalitede olanı olarak

⁴¹⁴ Arif Akgül, “Türkiye’de Yasadışı Kenevir Ekimi Ve Mücadele Politikaları”, **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 1, 2014, ss. 119- 140, s. 123.

⁴¹⁵ Coşar, s. 70.

⁴¹⁶ Eydemir, s. 114.

⁴¹⁷ Günel, s. 23.

⁴¹⁸ Sevdin, s. 46.

⁴¹⁹ Sınar, s. 11.

bilinir⁴²⁰. Esrar maddesinin suç kapsamından çıkarılması fikrini savunanlar da bulunmaktadır⁴²¹.

b. Marihuana

Marihuana maddesi, tıpkı esrar gibi hint kenevirinden elde edilmektedir. Özellikle ABD’de esrarın karşılığı olarak bilinir. Hint keneviri bitkisinin çiçek yahut yaprakları herhangi bir kimyevi işlemde geçirilmez, bitki natürel haliyle kullanılır. Çoğunlukla sigara, pipo ya da nargile olarak içilmektedir. Çayını yaparak veya yiyeceklere karıştırarak tüketildiği de görülmektedir. Marihuana içindeki en aktif kimyevi madde; delta-9tetrahydrocannabinol isimli maddedir. Bu madde bellekte bozukluklar oluşturmaktadır. Marihuananın içeriğindeki diğer madde de THC maddesidir ki bu madde de marihuana entoksikasyonuna neden olmaktadır. (THC maddesi aynı zamanda esrar içeriğindeki psikoaktif maddedir.). THC yoğunluğu uyuşturucu maddenin etki derecesini belirler. Marihuana bitkisi herhangi bir işleme maruz bırakılmadığından THC oranı düşüktür⁴²².

Hint keneviri hakkında Herodot ‘un kaydettiği bilgilere göre bitkinin Milattan önce beşinci yüzyılda Trakya’da insanlar tarafından bu bitkiden kıyafetler yapılmış ve eğlencelerde çekirdekleri kavrularak dumanı solunarak keyif verici olarak kullanılmıştır. Kenevir bitkisinin varlığı Hindistan’da iki bin yılı aşkın süredir devam etmektedir. Öyle ki, “cannabis indica (Hint keneviri)” adı buradan gelmektedir. Hindistan’dan yayılan Marihuana kullanımı Akdeniz’in doğusundan Orta Doğu bölgesine kadar ulaşmıştır⁴²³.

Kuru iken hafif bir kokuya sahip olan bitki, içildiğinde daha yoğun kokar⁴²⁴. Bu uyuşturucu madde zihne ve vücuda kuvvetle etki eder. Marihuananın içeriğindeki kimyasallar vücutta birçok organ tarafından emilir. Vücuttan atılması ise bir ayı bulur. Marihuana, kullanan kimselerde, solunum yollarında sıkıntılar, akciğer kanseri gibi etkilere sebep olmaktadır. Erkek kullanıcılarda sperm sayısında ve hareketliğinde azalma gözlemlenirken; kadın kullanıcıdaysa doğurganlığı olumsuz

⁴²⁰ Günal, s. 24.

⁴²¹ Günal, s. 26.

⁴²² Uzuntok, s. 33.

⁴²³ Sevdin, s. 48.

⁴²⁴ Sevdin, s. 48.

etkilediği görülür⁴²⁵. Marihuanna maddesinin sürekli kullanımında hafıza kayıpları, nesnelerin hareketlerini takip edememe, görmede bozukluklar, kalpte ritim bozukluğu, hipertansiyon, ruhsal problemler vuku bulmaya başlar⁴²⁶.

Kullananlarca bu madde masum görülmekte ve vücuda verdiği zararlar göz ardı edilmektedir. Zararsız olduğu yanılgısının yanında, sosyal ortamlarda kullanımının yaygın olması, geçici sorunlardan uzaklaşma hissi, kendini iyi hissetme etkisi insanlara çekici gelmektedir. Temini de kolay olduğundan kullanımı kolayca yaygınlaşmaktadır⁴²⁷.

c. Meskalin

Meskalin, bir tür kaktüsten imal edilen bir uyuşturucudur⁴²⁸. Mescaline'in ham maddesi; "peyote cactüs" adı verilen bir bitkidir⁴²⁹. Kişide duygusal ve düşünsel anlamda etkiler meydana getirir. Meskalin, hallüsinojenik etkili maddelerdendir. Hallüsinojenikler grubunun en bilinen diğer üyeleri ise LSD, Peyote, Psilobin'dir⁴³⁰. Meksika'nın kuzey bölgesinde yaygın olarak yetiştirilen bitkinin bilimsel adı "Lophophora William Siri" dir⁴³¹.

Meksika'da ve Amerika'nın güneybatı kesiminde yaşayan yerlilerce ve kabilelerce mistik törenlerde meskalin kullanıldığı bilinmektedir. Bu ilkel topluluklar meskalinin etkisiyle düşünce değişimi sağladıklarına ve doğaüstü varlıklarla iletişime geçtiklerine inanmışlardır. Hakkında ilk geniş çaplı araştırma 1886'da Ludwig Levin tarafından yapılmıştır. Etken maddesi aynı olmasa da meskalin maddesinin yine hallüsinojenler familyasından olan LSD'ye ve Psilosibin'e benzeyen bir etki meydana getirdiği görülür. Kullanımı çoğunlukla çiğnenmek suretiyle olurken; bazen de vücuda enjekte etme yöntemi kullanılır. Meyve suyu ile ,çayla yahut kahveyle alınabildiği görülmektedir. Kapsüller şeklinde ya da ampüllerde sıvı halde veya kristalize bir toz halindeki formları mevcuttur. Kullanımında kişide görme duyusu artar; renkler daha canlı hale gelir, boşvermişlik duygusu ve neşelilik hakim olur, yer

⁴²⁵ Özmen, s. 22.

⁴²⁶ Selbes, s. 14.

⁴²⁷ Öner, s. 83.

⁴²⁸ Öner, s. 87.

⁴²⁹ Selbes, s. 17.

⁴³⁰ Özdemir, s. 16.

⁴³¹ Sevdin, s. 51.

ve zaman algısı kopar, sesler kişi tarafından farklı algılanır. Her ne kadar LSD'ye benzeyen etkilere sahip ise de etki derecesi anlamında LSD ile kıyaslandığında çok düşük olduğu görülmektedir⁴³².

d. Psilosibin ve Psilosin

Hallisünojen etki uyandıran bitkiler grubuna ait mantar türlerinden elde edilen uyuşturuculardır. Bu tarz etkilere sahip mantarların yüze yakın çeşidinin tanımlandığı kaydedilmiştir. Bu mantarlarda etken madde çoğunlukla psilosin ve psilosibin olmaktadır⁴³³. Kurutulmuş yahut tazeyken tüketilebilen uyuşturucu içerikli mantarlar kişide rüyalanmalar ortaya çıkarır ki bu durum; “tribe girmek” ifadesi ile adlandırılır. Bu trans halinde kişinin zihninde bulanıklık olduğu için korkma ve tedirgin olma hissedilebilir. Kullanıcı bulunduğu an ve mekandan koparak kendini bambaşka bir dünyaya gitmiş gibi hisseder⁴³⁴. Bazı yazarlarca bu mantarların bağımlılık yapma ihtimalinin zayıf olduğu söylenmektedir⁴³⁵.

Dünyanın birçok yerinde, “psiko-aktif” etkiye sahip olan mantarların kötüye kullanımının yaygınlaştığı görülmektedir. Bu mantarları piyasaya süren kimseler, bu bitkileri “kültür mantarı” şeklinde “sihirli mantar” adıyla pazarlamaktadırlar⁴³⁶.

Yetiştirme alanı Orta Amerika ve Meksika olan bu tür mantarların adı “psilocybeo-mexicana” dır. Bu mantarların yenmesinden onbeş dakika kadar geçmesiyle etkiler ortaya çıkmakta ve iki saat gibi bir zaman diliminde maksimuma ulaşmaktadır⁴³⁷. Bu süre zarfında kişide duygular, düşünceler, ruh hali değişir⁴³⁸. Bu maddelerin etkisinde bulunan kişide coşkulu bir neşelilik hali görülür⁴³⁹. Bu maddenin hemen başlayan ve 1-2 saat gibi kısa süren bir etkisi olduğundan çalışan kesimde bulunan kullanıcılarca öğle arası bile tüketilebildiği görülmekte,

⁴³² Uzuntok, s. 42.

⁴³³ Faruk Aşçıoğlu, Mustafa Okudan, Nilay Derman ve Mahmut Koca, “Sihirli Mantar Büyütme Kitleri: Uyuşturucu Yasalarını İhlal Etmek İçin Yeni Bir Yöntem”, **Adli Tıp Dergisi/ Journal of Forensic Medicine**, C. 28, S. 3, 2014, ss. 307-316, s. 309.

⁴³⁴ Gündel, s. 19.

⁴³⁵ Tuncer, s. 16.

⁴³⁶ Aşçıoğlu, Okudan ve Koca, s. 307.

⁴³⁷ Uzuntok, s. 41.

⁴³⁸ Özdemir, s. 16.

⁴³⁹ Öner, s. 87.

kullanıcıların bu deneyim için “işadammının gezisi” tabirini kullandıkları bilinmektedir⁴⁴⁰.

Psilosibin veya psilosin maddelerinin verdiği hisler LSD’ye benzer ancak ona göre zayıf etkileri olan bir hallüsinojendir⁴⁴¹. Psilocybin maddesinin kristal görünümlü tozu yahut bileşim formu mevcuttur⁴⁴².

Sanal ortamdan satışı da yapılan bu mantarlar, ev koşullarında yetiştirilebilecek şekilde hazırlanarak alıcılarına gönderilmektedir. Bu haliyle uyuşturucu madde içermemekte, uygun ortam sağlanır ise 10 güne kadar “psilosin” ihtiva eder hale gelmektedir. Bu noktada, mantarı yetiştiren kişinin ceza sorumluluğu bakımından mevzuatta boşluk bulunduğu savunulmuştur. Şöyle ki, kişi mantarlar olgunlaşmadan evvel yakalanmış ise henüz ortada bir uyuşturucu madde olmadığından, kişiye atfedilecek bir suç bulunmamaktadır. Bu maddeyi yetiştirmek, afyon veya kenevir gibi izne de tabi olmadığından burada bir boşluk bulunduğu ifade edilmektedir⁴⁴³.

2.Sentetik Hallisünojenler

a. Lsd

LSD maddesi; “Ergot alkaloitlerinden elde edilen lijerzik asidin dietilamid türevi yarı sentetik uyuşturucu madde” şeklinde tanımlanabilir⁴⁴⁴. Uzun adı “Lysergic Acid Diethylamide” olan bu madde, hallusinojenik özellikte bir uyuşturucudur. Suda çözünebilen bu madde, beyaz, tatsız ve kokusuzdur⁴⁴⁵. LSD’ nin ilk sentezi 1938 yılında İsviçre’de Albert Hofmann tarafından gerçekleştirilmiştir. İlk üretildiğinde kristal toz halde iken sonraları “ blotter asit” olarak adlandırılan formda kağıt şeritlere nüfuz ettirilmiş şekilde üretimi ve bu formda kullanımı yaygınlaşmıştır.

⁴⁴⁰ Uzuntok, s. 42.

⁴⁴¹ Yokuş Sevik, s. 46.

⁴⁴² Selbes, s. 17.

⁴⁴³ Aşçıoğlu, Okudan ve Koca, s. 307.

⁴⁴⁴ Özmen, s. 22.

⁴⁴⁵ Uzuntok, s. 40.

Lsd maddesi halk arasında “asit”, “mavi”, “güneş ışığı”, “pembe”, “hayalet” isimleri ile de anılmaktadır. Eser miktarda LSD hammaddesinden bile bini aşkın dozda LSD üretilmektedir⁴⁴⁶. Lysergic asitten elde edilen yarı sentetik özellikteki bu maddenin kuvvet derecesi öylesine yüksektir ki; kokain maddesinin yüz misli bir etkisi olduğundan bahsedilmektedir. Kullanan kişiye etkileri esrar maddesine benzer fakat ondan da çok daha güçlü derecede zarar ve tehlikelere sahiptir. LSD etkisi süre olarak da daha uzundur. LSD maddesi genellikle oral yoldan alınır; bazen enjeksiyon şeklinde kullanıldığı da görülür. Bu madde tablet, kapsül yahut bazen de sıvı halde satışa sunulur. Ancak çoğunlukla; maddenin sıvı hali küp şekerlere, kağıda hatta bazen posta pulu, fotoğraf gibi çeşitli cisimlere emdirilmiş halde karşımıza çıkabilir⁴⁴⁷.

LSD maddesi mizacı değiştirme ve algılama bozukluğu yaratmada etkisi en şiddetli olan maddelerdendir. LSD’nin ham maddesi buğday, çavdar, arpa, mısır gibi tahıllar üzerinde yaşayan “claviceps purpurea” da denen zehirli bir mantardır⁴⁴⁸. Dış kısmı mor, iç kısmı ise açık mor ya da pembe tonlarında bir renge sahiptir. Bu mantarların, toprakta büyüyen beyaz ya da krem renkte olan cinsleri de vardır. LSD maddesi halüsinasyonlara neden olmaktadır. Kişilerin algıladığı renklerde yoğunlaşma, cisimlerin şeklini bozuk ve hareketli görme gibi tesirler ortaya çıkmaktadır. Yine bu maddenin etkisi ile seslerde bozulma, yer- zaman algısında değişimler, ani duygu geçişleri, gözlemlenir⁴⁴⁹. Bu maddeyi alan kişilerde duygular çok yoğun hissedilir. Metabolizma üzerinde de çeşitli etkileri vardır: lsd kullanan kişi vücudunda bir ağırlaşma hisseder, göz bebeklerinde küçülme, kanda basınç ve vücutta ısı artışı, terleme, iştah kaybı, uykusuz hissetme, ağızda kuruma, vücutta titreme görülür. Maddenin ilk kullanımında paranoya ve korku hissetme şeklinde ortaya çıkan “bad trips” durumu gözlemlenebilir. Bu durumun oluşumunu kalabalık ve tanıdık olmayan ortamlar daha da tetikler. LSD etkisinde çok sık yaşanan bir diğer durum ise “flashback” hallusinozudur⁴⁵⁰. LSD’ ye ait semptomlar oral yolla alımından sonra 30 ila 90 dakikada ortaya çıkar ve bu etkilerin sürmesi 12 saati bulur. Bu tehlikeli maddenin yüksek dozları ölümlere bile yol açabilmektedir. LSD

⁴⁴⁶ Sevdin, s. 53.

⁴⁴⁷ Selbes, s. 17.

⁴⁴⁸ Sınar, s. 9.

⁴⁴⁹ Karakaş Doğan, s.29.

⁴⁵⁰ Tuncer, s. 14.

maddesi kişiye bir yandan keyif verirken; aynı zamanda rahatsızlık veren etkiler de yaratabilmektedir. Öfori hali görülebileceği gibi; panikleme, aşırı sıkıntılı ruh hali, paranoya, delirme korkusu yaşanabilir. Başta gözler kapalıyken görülen birtakım hayaller, ilerleyen vakitlerde gözler açık olsa bile görülmeye devam eder. Bu hayaller genellikle geometrik desenler şeklindedir. Ayrıca, tıpkı görme duyusunda olduğu gibi işitme duyusu üzerinde de sanrılar, işitmede yoğunluk, zamanın durduğu algısı oluşur. Kişi madde etkisinde iken başkalarının telkinine daha müsait hale gelir. Bu maddenin devamlı kullanılması halinde algısal bozukluklarda süreklilik ile şizofrenik bir kişilik yapısı gelişir⁴⁵¹. Hallusinojenik özelliği bulunan bu maddenin kullanımında kişilerde olağanın dışında bir algı oluşur ve kişi hayalle gerçeği ayırt edemez. Bu durumda olan kimseler gördüğü hayallerle bütünleşir, olmayan varlıklarla konuşmaya, onları tutmaya çalışabilir. Kişiler bu maddeden dolayı hallusinasyon etkisindeyken kendini başka bir anın içinde hissetmektedir. Uçabileceğini zannederek yüksek yerlerden atlayanlar, aşırı duygu coşkunun verdiği hiddetle cinayet işleme gibi telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurabilmektedir. Kişinin yapısı yatkın ise bu maddenin bir sefer kullanımı bile kalıcı psikozlara sebep olabilmekte; belki senelerce tedavi almayı gerekli kılacak hasarlara sebebiyet verebilmektedir. Yapılan araştırmalara göre sürekli kullanımda genleri bile etkilemekte; hamilelikte kullanımı sakat doğulara yol açmaktadır⁴⁵².

LSD kullanıcısı sürekli bir doz artışı ihtiyacı hisseder. LSD' nin tesir derecesini, kullanılan doz ve kişinin o anki ruhsal durumu da etkiler. Hafızada kısmi kayıp, metabolizma düzensizlikleri, tükenmişlik, , bellekte bozukluklar, akli melekeler ve muhakeme yeteneğinde azalma yahut tamamıyla yok olma görülen etkilerdendir⁴⁵³.

Bu maddenin sinir sistemi üzerindeki etkisi nedeniyle şüpheli tavırlar, zihinsel dengesizlikler, cinsel sapma davranışları, etrafa ve kendine zarar vermeye meyil gibi davranışsal değişimler görülür; intihar eğilimine varan düzeyde depresif ruh hali oluşabilir⁴⁵⁴.

⁴⁵¹ Uzuntok, s. 41.

⁴⁵² Özmen, s. 22.

⁴⁵³ İ. Akbulut, s. 142.

⁴⁵⁴ Özdemir, s. 16.

b. Ketamin

Ketamin; sentetik uyuşturucular grubundan, uzun adı “Ketamine Hydrochloroide” olarak anılan ve tıpta kullanılan “dissosiyatif anestezik” bir maddedir. Ketamin maddesi anestezik etkileri sayesinde acı duygusunun hissedilmesine engel olur. Kişi çevresinde olanları dahi göremeyecek kadar kopukluk yaşar ve bu sırada bir hayal evreninde gezinir. Hatta aşırı doz kullanımı kişinin hareket edebilme yetisini kayba uğratar, bilinci kaybolur. Bu duruma “K-deliliği” adı verilmektedir. K deliliği yahut trans hallerinde kişi kendini yarayabilir, kaza yapabilir fakat bunu hissetmeyebilir. Uzun süre kullanılırsa bellek ve sinir sistemi üzerinde tahribata sebebiyet verir. Bu madde etkisiyle kişi tamamen hareketsiz kalmakta ve suistimale de açık hale gelmektedir. Bu nedenle ketaminin sokak dilinde “tecavüzcü uyuşturucusu” şeklinde de anıldığı görülmektedir⁴⁵⁵.

Kullanımı 1960’lı yıllara dayanan ketamin, Fenisilidin analogu bir maddedir. Diğer anesteziklerin olumsuz komplikasyonlarına neden olmayışı ketaminin kullanımını popüler hale getirmiştir. Ancak 1970’li yıllara gelindiğinde ketaminin farkedilen hallisünojenik etkileri sebebiyle ketamin kullanımı sınırlandırmalara uğramıştır⁴⁵⁶. Bu yıllarda ketamin maddesinin kötüye kullanımı da başlamıştır⁴⁵⁷. Bu madde çoğunlukla dans partileri ve “rave” ismiyle anılan çılgınca davranışlar sergilenen partilerde gençler tarafından kullanılmaktadır. sokak dilinde: “özel K”, “K”, “KitKat”, “jet”, “vitamin K”, “süper K”, “Süper Asit” şeklinde isimlerle anılmaktadır. Çoğunlukla alkol, kokain, ekstazi, LSD, Esrar ile veya amfetaminlerle birlikte alınmakta ve bu kombinasyonlar ölüme varan tehlikeler arz etmektedir.

c. Fensiklidin (Pcp, Melek Tozu)

Aslında 50’li yıllarda tıbbi amaçla anestezi alanında kullanılan fenisiklidin; yan etkileri sebebiyle bırakılmış fakat kötüye kullanımı sürmüştür. Sentezinin kolaylığı olduğundan tercih edilirliliğini arttırmıştır. Bu ilacın başlarda ağız yoluyla

⁴⁵⁵ Tuncer, s. 15.

⁴⁵⁶ Ahmet Saraçoğlu, “Ketamin: Popüler Bir Keyif Verici İlaç”, **Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 3, 2005, ss. 429-435, s. 429.

⁴⁵⁷ Saraçoğlu, s. 430.

kullanımı yayginken sonraları sigaraya sarılarak ya da burna çekilerek kullanımı popüler olmuştur. Bu madde kullanıcıları arasında “melek tozu”, “duba”, “barış hapi”, “roket”, “uçurucu”, “sihirli toz” gibi adlarla anılmaktadır⁴⁵⁸.

Fensiklidin maddesi hafif dozda alındığında kişinin konuşmasında alkol benzeri bir etki yaratır. Bu maddenin diğer muhtemel etkileri ise şöyledir: saldırganlık, suç işleme davranışları, hafıza kayıpları⁴⁵⁹.

d. Uçucu ve Çözücü Maddeler

Uçucu ve çözücü madde bağımlılığı; günlük hayatta kullanılan bazı ürünlerin ihtivasında bulunan uçucu özellikteki yahut solent denilen ve eritme özelliği bulunan kimyevi maddelerin kötüye kullanılmasıdır⁴⁶⁰. Son zamanlarda “psikotropik” maddelerin yasaklanması ve denetimlerin artması, bağımlıları farklı maddelere yöneltmiştir. Bu çerçevede, kolay şekilde temin edilebilen uçucu ve çözücü kimyasallar içeren bazı ürünlerin kötüye kullanımı artmıştır⁴⁶¹. Çok geniş bir yelpazesi olan uçucu ve çözücü maddelerin kullanıcı kitlesinin büyük bölümünü sokak çocukları ve ergenler oluşturmaktadır.

Uçucular ve çözücülerin vücuda alımı solunum yolu ile olmaktadır. Akciğerde emilimi gerçekleşen bu maddeler kısa zamanda kana karışmakta ve beyin hücrelerine ulaşmaktadır. İlk andaki etkisi alkolle gelen sarhoşluk hali gibi tarif edilmektedir. Neşelilik, insan ya da nesneleri çiftmiş gibi algılama, unutkanlık, iştahta dengesizlik gözlenmekte; sarhoşluğun geçmesi ardından ise midede ve başta ağrılar, nefes daralmaları ortaya çıkmaktadır⁴⁶².

Uyuşturucu etkisi dolayısıyla kullanılan uçucu-çözücü özellikteki maddeler; “zambak, uhu, bally gibi plastik yapıştırıcılar, oje, aseton, saç spreyi, deodorant gibi kozmetikler, lokal anestezikler, yağ temizleyicileri, kuru temizleyiciler, yangın söndürücüler, benzin ve çakmak gazı gibi sıvı yanıcılar, havagazı, akrilik boyalar, tiner gibi incelticiler, cilalar, daksil, kokulu kalem, silgi...” şeklinde birçok madde

⁴⁵⁸ Yaşar, s. 40.

⁴⁵⁹ Uzuntok, s. 43.

⁴⁶⁰ Karakaş Doğan, s. 30.

⁴⁶¹ Yokuş Sevik, s. 47.

⁴⁶² Özdemir, s. 18.

olabilir⁴⁶³. Bu tarz maddelerin vücuda alınmasıyla vücutta bir uyarılma etkisi, baş dönmeleri, hallüsinasyonlar, neşelilik ve zindelik gibi etkiler ortaya çıkar. Kullanımlarda aşırıya kaçılması sonucunda ise; başta ve midede ağrılar, kontrolü kaybetme, algı zayıflığı, uykululuk halleri görülebilmektedir. Maddelerin sürekli kullanımında doz artışına gereksinim oluşmakta, karaciğer, beyin gibi organlarda hasarlara yol açabilmekte; görme ve işitme kayıplarına rastlanabilmektedir. Daha da ötesi, bu maddelerin kullanımı sonucu koma ve ölüm hallerinin görülme riskinin de mevcut olduğu söylenmektedir⁴⁶⁴.

Uçucu maddelerin bir diğer adı da “inhalant” dır. Inhalantların zarar verici etkileri kullanım oranı ölçüsünde değişmektedir⁴⁶⁵. Yine kimyasal bazı maddeler de uyuşturucu etkisinden dolayı kullanılmaktadır. Uyuşturucu maddelerin imali için kullanılan bu kimyasallar içinde en bilineni “asetikanhidrit” maddesidir. Ayrıca; “sülfirik asit”, “hidroklit asit”, “formik asit”, “farmamide”, “BMK”, “PMK” maddeleri de bu grupta karşımıza çıkmaktadır⁴⁶⁶.

3. Hallüsinojen Özelliği Olan Diğer Maddeler

Halüsinojen maddeler kategorisinde anlattığımız nispeten daha yaygın kullanımlı natürel yahut sentetik maddeler olan; LSD, mescaline, psilocybine, DMT fensiklidin dışında ibogain, dekstrometorfan gibi bazı maddeler de bulunmaktadır⁴⁶⁷.

İbogain: Ekvator bölgesinde yetişen çok güçlü hallüsinojen etkiye sahip bir maddedir. Eroin ve kokain bağımlılığı yaşayanlarda tedavi amaçlı da kullanılmaktadır.

Morning Glory Seed: Akşam Sefası olarak bilinen bitkilerden 4000 civarında tohumun toplanıp öğütülmesi ve bu tozun su içinde bekletilmesiyle elde edilen madde yenerek tüketilir.

Dekstrometorfan: Öksürük şuruplarının içeriğinde bulunan ve öksürüğü kesme etkisi olan bu madde, genellikle öksürük şuruplarının kötüye kullanılmasıyla

⁴⁶³ Öner, s. 90.

⁴⁶⁴ Öner, s. 91.

⁴⁶⁵ Sevdin, s. 53.

⁴⁶⁶ Sevdin, s. 56.

⁴⁶⁷ Öner, s. 87.

vücuda alınır. Hafif uyarıcılıktan görmede algı yanılsamalarına alınan madde miktarıyla paralel etkileri de şiddetlenir⁴⁶⁸.



⁴⁶⁸ Uzuntok, s. 43.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA, KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN ALMAK, KABUL ETMEK VEYA BULUNDURMAK SUÇU

I. GENEL OLARAK

Suç, toplum düzeninin sürekliliğinin sağlanması için korunması şart olan hukuki değerlerin, bilme ve isteme iradeleriyle yahut bu değerleri korumadaki özensizlikten kaynaklanan bazı davranışlar ile ihlali olarak tanımlanabilir⁴⁶⁹. Hukuki değer normları haklara dayanan toplum yapısının temelidir ve davranışsal kurallar içerir⁴⁷⁰. Bir eylemin “suç” olarak atfedilebilmesi için kanuni tanımına uygun olması gerekmektedir⁴⁷¹. Ancak, suç genel teorisi denildiğinde akla yalnızca suç tanımı gelmemelidir. Çünkü suç genel teorisi kapsamında hangi eylemlerin hukuka uygun hangilerinin hukuka aykırı olduğunun saptanması için belirlenmiş birtakım kriterlerin olması gerekmektedir. Hukuka aykırı olan fakat suç sayılamayacak eylemlerin varlığı bu durumu zorunlu kılmaktadır⁴⁷².

Hukuk devletlerinde, bireylere “ceza kanunlarının açık, seçik ve belirli olması” garanti edilir⁴⁷³. Bu garantinin sonucu “suçta kanunilik” veya “kanunsuz suç olmaz (Nullum Crimen Sine lege)” ve “cezada kanunilik”⁴⁷⁴ veya “kanunsuz ceza olmaz.(Nulla Poena Sine lege)” ilkelere⁴⁷⁵. Bu ilkelere göre kişi, özgürlüğünün çerçevesini önceden bilmekte ve hareketlerini buna göre şekillendirmektedir. Böylece bireyin özgürlüğü garantilenmektedir⁴⁷⁶. Düzenlemelerinin temelini suç ve cezaların kanuniliği⁴⁷⁷ ilkesine dayandıran toplumlarda yaşayanlar “belirlilik”, “kıyas yasağı” ve “aleyhe kanunun geçmişe yürümesi yasağı” şeklindeki üç önemli

⁴⁶⁹ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Özel Hükümler, s. 7.

⁴⁷⁰ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Özel Hükümler, s. 7.

⁴⁷¹ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve Ahmet Caner Yenidünya, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, 2011, (Uygulamalı), s. 5.

⁴⁷² Uğur Alacakaptan, **Suçun Unsurları**, Sevinç Matbaası, Ankara 1975, s. 11.

⁴⁷³ Özen, s. 27.

⁴⁷⁴ Türkan Yalçın Sancar ve Timuçin Köprülü, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Uygulamalı Çalışmaları**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2014, s.35.

⁴⁷⁵ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017, s.47. (Muhakeme)

⁴⁷⁶ N. Toroslu ve H. Toroslu, s. 40.

⁴⁷⁷ Centel ve Zafer, s. 50.

hukuksal güvenceye sahip olabilmektedir⁴⁷⁸. Fail, tipik suçun düzenlediği tüm unsurları bilmelidir⁴⁷⁹. Failin cezalandırılabilmesinin objektif temel şartlarındandır⁴⁸⁰. Bu ilke gereği bir fiilin suç olabilmesi, bu fiilin kanunda tanımlı olmasına bağlıdır⁴⁸¹.

Hukuk devletinde temel ilke olarak kabul edilen “kanunilik ilkesi”⁴⁸², uluslararası alanda geçerlilik arz eden bir ilke olarak karşımıza çıkar⁴⁸³. Birçok uluslararası düzenleme temelinde bu ilke vardır⁴⁸⁴. Öyle ki olağanüstü haller bile bu ilkenin uygulanmasına engel olamayacaktır⁴⁸⁵.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Topluma Karşı Suçlar” başlığının alt başlığı olan “Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar” başlığı altında; “Zehirli Madde Katma (TCK m. 185)”, “Bozulmuş Veya Değiştirilmiş Gıda Veya İlaçların Ticareti (TCK m. 186)”, “Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbiri Uygulanması (TCK m. 189)”, “Kişilerin Hayatını Ve Sağlığını Tehlikeye Sokacak Şekilde İlaç Yapma veya Satma (TCK m. 187)”⁴⁸⁶, “Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti (TCK m. 188)”, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma (TCK m. 190)”⁴⁸⁷, “Kullanmak için Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak (TCK m. 191)”, “Etkin Pişmanlık (TCK m. 192) Zehirli Madde İmal Ve Ticareti (TCK m. 193)”, “Sağlık İçin Tehlikeli Madde Temini(TCK m. 194)”⁴⁸⁸, “Bulaşıcı Hastalıklara İlişkin Tedbirlere Aykırı Davranma (TCK m. 195)”, “Usulsüz Ölü Gömülmesi (TCK m. 196)” suçları düzenlenmiştir⁴⁸⁹.

⁴⁷⁸ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 9.

⁴⁷⁹ Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler*, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 180.

⁴⁸⁰ Elif Bekar, *Objektif Cezalandırılabilme Koşulları ve Bu koşullar Bağlamında Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Suçlar*, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi, İstanbul, 2017, s. 3.

⁴⁸¹ Bayraktar, Evik ve Kurt, s. 2.

⁴⁸² Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, *Kast ve Taksir Temel İlkeler Tanımlar Uygulama Alanı*, Tümüyle Yenilenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 28. (Kast ve Taksir)

⁴⁸³ Özgenç, Genel Hükümler, s. 107.

⁴⁸⁴ Özen, s. 31.

⁴⁸⁵ Berrin Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 4.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 73.

⁴⁸⁶ Aysun Altunkaş, “Kişilerin Hayatını Ve Sağlığını Tehlikeye Sokacak Biçimde İlaç Yapma veya Satma Suçu (Tck M. 187)”; *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C: 19, S: 2, 2013, ss.829- 870, s. 834.

⁴⁸⁷ Ünver ve Hakeri, s. 91.

⁴⁸⁸ Özbek Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, *Temel Ceza Kanunları İlgili Mevzuat*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 94. (Temel Ceza Kanunları)

⁴⁸⁹ Erdener Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları (Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar)*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012 s. 9.

2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun alkol, uyuşturucu ve uyarıcı madde etkisinde iken araç kullanma yasağını düzenleyen m. 48'de uyuşturucu veya uyarıcı madde almış olan sürücülere İdari para cezası ve sürücü belgesine el konulması yaptırımları uygulanmaktadır. Yine aynı madde hükmünde; kolluk tarafından teknik cihazlar kullanılmak suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yahut alkolün kandaki miktarını tespitinin yapılacağı öngörülmüştür. Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisinde iken araç kullanan kimse yaralamalı veya maddi hasarlı trafik kazasına karışılması halindeyse teknik ölçümün yapılması zorunludur. Teknik ölçüme itiraz edilmesi durumunda ise en yakın adli tıp kurumu, adli tabiplik ya da Sağlık Bakanlığına bağlı Salık kuruluşlarına götürülmek suretiyle madde kullanımının olup olmadığına dair gerekli tetkikleri yaptırılır⁴⁹⁰. Bu işlemin

⁴⁹⁰”Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile alkollü olan sürücülerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılıp kullanılmadığı ya da alkolün kandaki miktarını tespit amacıyla, kollukça teknik cihazlar kullanılır.

Kişinin yaralanmalı veya ölümlü ya da kollukça müdahil olunan maddi hasarlı trafik kazasına karışması hâlinde, ikinci fıkrada belirtilen muayeneye tabi tutulması zorunludur. Teknik cihaz ile yapılan ölçüme itiraz eden veya bu cihaz ile ölçüm yapılmasına müsaade etmeyen bu sürücüler, en yakın adli tıp kurumuna veya adli tabipliğe veya Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kuruluşlarına götürülerek uyuşturucu veya uyarıcı madde ya da alkol tespitinde kullanılmak üzere vücutlarından kan, tükürük veya idrar gibi örnekler alınır. Bu işlem bakımından 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 75 inci maddesi hükümleri, beşinci fıkrası hariç olmak üzere uygulanır.

Trafik kazası sonucunda kişinin ölmesi veya teknik cihaza üfleyemeyecek kadar yaralanmış olması hâlinde, üçüncü fıkra hükümlerine göre bu kişilerden kan, tükürük veya idrar gibi örnekler alınır.

Yapılan tespit sonucunda, 0.50 promilin üzerinde alkollü olarak araç kullandığı tespit edilen sürücüler hakkında, fiili bir suç oluştursa bile, 700 Türk Lirası idari para cezası verilir ve sürücü belgesi altı ay süreyle geri alınır. Hususi otomobil dışındaki araçları alkollü olarak kullanan sürücüler bakımından promil alt sınırı 0.21 olarak uygulanır. Alkollü olarak araç kullanma nedeniyle sürücü belgesi geri alınan kişiye, son ihlalin gerçekleştiği tarihten itibaren geriye doğru beş yıl içinde; ikinci defasında 877 Türk Lirası idari para cezası verilir ve sürücü belgeleri iki yıl süreyle, üç veya üçten fazlasında ise, 1.407 Türk Lirası idari para cezası verilir ve sürücü belgeleri her seferinde beşer yıl süreyle geri alınır. Sürücü belgelerinin herhangi bir nedenle geçici olarak geri alınmış olması hâlinde belirtilen süreler, geçici alma süresinin bitiminde başlar.

Yapılan tespit sonucunda, 1.00 promilin üzerinde alkollü olduğu tespit edilen sürücüler hakkında ayrıca Türk Ceza Kanununun 179 uncu maddesinin üçüncü fıkrası hükümleri uygulanır.

Hususi otomobil sürücüleri bakımından 0.50 promilin, diğer araç sürücüleri bakımından 0.20 promilin üzerinde alkollü olan sürücülerin trafik kazasına sebebiyet vermesi hâlinde, ayrıca Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde aldığı tespit edilen sürücülere 3.600 Türk Lirası idari para cezası verilir ve sürücü belgesi beş yıl süreyle geri alınır. Bu kişiler hakkında ayrıca Türk Ceza Kanunu hükümleri uygulanır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılıp kullanılmadığı ya da alkolün kandaki miktarını tespit amacıyla, kollukça teknik cihazlar kullanılmasını kabul etmeyen sürücülere 2000 Türk Lirası idari para cezası verilir ve sürücü belgesi iki yıl süreyle geri alınır.

Sürücünün uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığından şüphe edilmesi hâlinde 5271 sayılı Kanunun adli kolluğa ilişkin hükümleri uygulanır.

uygulanması usulüne ilişkin olarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 75 hükmüne atıf yapıldığı görülmektedir⁴⁹¹.

Suçun, birkaç farklı unsura bölünerek incelenmesinin, hem bir sınıflandırma metodu olduğu; hem de bu konudaki bilimsel gelişme sürecini ortaya koyduğu ifade edilmektedir⁴⁹².

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı meselesi; kriminoloji, psikoloji, psikiyatri, ceza sosyolojisi, adalet psikolojisi, adli tıp ve hatta; tarım, ekonomi, idare, uluslararası hukuk gibi birçok alanın kapsamına giren bir konudur⁴⁹³. Çalışmamız açısından konu, ceza hukuku perspektifinden ele alınmaya çalışılacaktır.

II. KORUNAN HUKUKİ YARAR

Hukuk devletinde geçerli birtakım davranışsal normlar hukuki yarar kavramını ifade etmektedir⁴⁹⁴. Toplumsal yaşamın varlığının sebebi olduğu ifade edilerek önemi vurgulanan hukuk kurallarının toplum yaşamı ile bir bütün oluşturduğu yadsınamaz⁴⁹⁵. Bu kuralların oluşturulmasındaki nihai amaç; toplum üyelerinin mutluluğu ve bu mutluluğun sürekliliğidir. Öyle ki, Anayasanın 5.maddesinde devletin amaç ve görevlerinin temelinde kişilerin ve toplumun “refah,

Alkollü olarak araç kullanması nedeniyle son ihlalin gerçekleştiği tarihten itibaren geriye doğru beş yıl içinde sürücü belgeleri ikinci defa geri alınan sürücüler Sağlık Bakanlığınca, usul ve esasları İçişleri, Millî Eğitim ve Sağlık bakanlıklarınca çıkarılacak yönetmelikte gösterilen sürücü davranışlarını geliştirme eğitimine; üç veya üçten fazla geri alınan sürücüler ise psiko-teknik değerlendirmeye ve psikiyatri uzmanının muayenesine tabi tutulurlar.

Sürücü belgelerinin geçici geri alma işlemleri bu Kanunun 6 ncı maddesinde sayılan görevliler tarafından yapılır.

Bu madde hükümlerine göre geri alınan sürücü belgesinin iade edilebilmesi için; ilgili kişi hakkında trafik kurallarına aykırılık dolayısıyla bu Kanun hükümlerine göre verilmiş olan idari para cezalarının tamamının tahsil edilmiş olması; uyuşturucu veya uyarıcı madde alması nedeniyle sürücü belgesi geri alınanların ayrıca sürücü olmasında sakınca bulunmadığına dair resmi sağlık kurumlarından alınmış sağlık kurulu raporunun ibraz edilmesi şarttır.

Alkol, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tespiti için kullanılacak teknik cihazların sahip olacağı asgari koşullar ile diğer usul ve esaslar yönetmelikte gösterilir.”
<https://www.google.com/search?q=KTK+m+48&oq=KTK+m+48&aqs=chrome..69i57j0l3.5298j1j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8> (14.12.2019)

⁴⁹¹ Bahri Öztürk, Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer Güleş. **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 163.

⁴⁹² Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş (5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş)**, 5. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 205.

⁴⁹³ Günel, s. 2.

⁴⁹⁴ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Özel Hükümler, s. 7.

⁴⁹⁵ Ünver, s. 451.

huzur ve mutluluğunu sağlamak” ve “insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak” olduğu vurgulanmıştır. Her suçun tanımı, mutlak surette temelinde bir hukuki değer koruması içerir⁴⁹⁶. Kanun koyucu, bir konu hakkında suç yaratırken bir taraftan toplum hayatının sürekliliği açısından gerekli olan ortak değerleri korumak, diğer taraftan ise toplumsal ilerlemeyi sağlamak hedefindedir⁴⁹⁷.

Bireylerin toplum içinde özgürce hareket edebilmesi anayasal bir güvencedir. Bu güvencenin sağlanabilmesi için topluluk halinde yaşamının getirdiği birtakım kuralların uygulanması gerekmektedir. bu tür kurallar içinde en ağır yaptırımları öngören ceza hukuku, ancak hukuksal bir değer korumasının mecburi olduğu anda devreye girer⁴⁹⁸. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmanın yahut kullanma amacıyla bazı hareketleri yapmanın cezalandırılması gereken eylemler olarak kabul edilmesinin nedeninin kanun koyucu tarafından “tehlike” ya da “mefruz (varsayılan) tehlike” bulunması ve bunun da genel sağlık ve kamu esenliği karşısında bir tehdit oluşturması olabileceği ifade edilmektedir⁴⁹⁹. Bu suçla korunan hukuksal fayda toplumun bütünü ve hatta tüm insanlığı kapsamaktadır⁵⁰⁰. Mevzuatımızda “Kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak ya da kullanmak” eylemlerini yaptırıma bağlayan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 191. maddesi, “kamunun sağlığına karşı suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir⁵⁰¹. Ceza Kanunu’nuzun sistematığında başlıklar suçların korumakta oldukları hukuki değere göre düzenlenmiştir. Buna göre 191. maddenin koruduğu hukuki yararın “kamu sağlığı” olduğu anlaşılmaktadır. Ancak madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere⁵⁰² 191. maddenin düzenleniş amacı sadece uyuşturucu madde

⁴⁹⁶ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Uygulamalı, s. 2.

⁴⁹⁷ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Güncelleştirilmiş 12. Baskı, Ankara, 2018, s. 75. (Özel Hükümler)

⁴⁹⁸ Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015, s. 13.

⁴⁹⁹ Günel, s. 55. ; Güngör ve Kınacı, s. 130.

⁵⁰⁰ Birsan Elmas, **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara-2017 s. 395.

⁵⁰¹ Köksal Bayraktar, Vesile Sonay Evik ve Gülşah Kurt, **Özel Ceza Hukuku Cilt I Uluslararası Suçlar**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s. 4.

⁵⁰² “**MADDE 191.**— Madde metninde, izlenen suç politikası gereği olarak, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, aslında tedavi ve terapiye ihtiyaç duyan bir kişidir. Bu nedenle, maddenin ikinci fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulması gerektiği kabul edilmiştir.

bağımlısı kimseleri cezalandırma değildir. Bağımlıların tedavi görmesi ve sağlıklı bireyler olarak toplum hayatında yerlerini almaları hedeflenmektedir. Yani kanun koyucu temelde kamu sağlığını muhafaza etmek amacı ile hareket etmekte; bunun da ancak kamunun bir parçası olan bağımlı bireylerin tedavisinin sağlanması ve topluma adapte edilmeleri ile oluşabileceğini vurgulamaktadır⁵⁰³.

Mevzuatımızda “Kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak ya da kullanmak” eylemlerini yaptırıma bağlayan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 191. maddesi, “kamunun sağlığına karşı suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir⁵⁰⁴. Ceza Kanunu’nuzun sistematığında başlıklar suçların korumakta oldukları hukuki değere göre düzenlenmiştir. Buna göre 191. maddenin koruduğu hukuki yararın “kamu sağlığı” olduğu anlaşılmaktadır. Ancak madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere⁵⁰⁵ 191. maddenin düzenleniş amacı

Üçüncü fıkra, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında uygulanacak tedavi ve denetimli serbesti tedbirine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme yeterli açıklıkta yapıldığı için, ayrıca izaha gerek görülmemiştir. Dördüncü fıkra, bu denetimli serbestlik tedbirinin süresi belirlenmiştir.

Maddenin beşinci fıkrasına göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak dolayısıyla değil ve fakat kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak dolayısıyla cezaya hükmedilecektir. Ancak, bu nedenle hükmolunan cezanın infazına sınırlama getirilmiştir. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması hâlinde, hükmolunan ceza infaz edilmez. Buna karşılık, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmayan kişi ile ilgili olarak hükmolunan ceza infaz edilecektir. Aşağıda etkin pişmanlık maddesinde düzenlendiği gibi, etkin pişmanlıktan yararlanan kullanıcı hakkında belli koşulların varlığı hâlinde cezaya hükmedilmeyecektir. Ancak, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine aykırı davranan kişi hakkında, etkin pişmanlıktan yararlanmış olsa bile, davaya devam olunarak cezaya hükmedilecek ve bu ceza infaz edilecektir.”, .http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc (04.07.2019)

⁵⁰³ Erokta, s. 32

⁵⁰⁴ Köksal Bayraktar, Vesile Sonay Evik ve Gülşah Kurt, **Özel Ceza Hukuku Cilt I Uluslararası Suçlar**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s. 4.

⁵⁰⁵ “**MADDE 191.**— Madde metninde, izlenen suç politikası gereği olarak, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, aslında tedavi ve terapiye ihtiyaç duyan bir kişidir. Bu nedenle, maddenin ikinci fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulması gerektiği kabul edilmiştir.

Üçüncü fıkra, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında uygulanacak tedavi ve denetimli serbesti tedbirine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme yeterli açıklıkta yapıldığı için, ayrıca izaha gerek görülmemiştir. Dördüncü fıkra, bu denetimli serbestlik tedbirinin süresi belirlenmiştir.

Maddenin beşinci fıkrasına göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak dolayısıyla değil ve fakat kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak dolayısıyla cezaya hükmedilecektir. Ancak, bu nedenle hükmolunan cezanın infazına sınırlama getirilmiştir. Buna göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması hâlinde, hükmolunan ceza infaz edilmez. Buna karşılık, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin

sadece uyuşturucu madde bağımlısı kimseleri cezalandırma değildir. Bağımlıların tedavi görmesi ve sağlıklı bireyler olarak toplum hayatında yerlerini almaları hedeflenmektedir. Yani kanun koyucu temelde kamu sağlığını muhafaza etmek amacı ile hareket etmekte; bunun da ancak kamunun bir parçası olan bağımlı bireylerin tedavisinin sağlanması ve topluma adapte edilmeleri ile oluşabileceğini vurgulamaktadır“Kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak ya da kullanmak” suçunun düzenlenmesinde temel gaye kamu sağlığının korunmasıdır. Bu sebeple özellikle gençler açısından tehdit unsuru olan bu zararlı maddeler ile mücadele, bağımlı bireylerin tedavisinin sağlanması ve rehabilite edilerek topluma kazandırılmaları büyük önem arz etmektedir⁵⁰⁶.

Türkiye suç piyasasında yasaklı mal ve hizmetler dolayısıyla elde edilen milli gelir oranının yüzde otuzları bulduğu tahmin edilmektedir. Bu faaliyetler içinde uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, üçte ikilik bir oran ile başı çekmektedir. Suç örgütlerinin, özellikle uyuşturucu maddelerin ticaretinden sağlanan paraları bir şekilde aklamaları gerekmektedir.⁵⁰⁷ Hukuk dışı yollardan elde edilerek sağlanan para ve benzeri menfaatler meşru yollardan kazanılmış süsü verilerek ekonomik döngüye sokulmakta ve bu da ekonomideki dengelerin bozulmasına yol açmaktadır.⁵⁰⁸

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılmasıyla bireyler fiziken ve ruhen tahrip olmaktadır. Bu durum gelecek kuşakları dahi etkileyebilmekte; bağımlılar maddeye erişim sağlamak için ya da madde etkisi altında iken suç işleyebilmektedirler. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma, satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemlerinin suç olarak düzenlenmesinde, bireyi ve genel sağlığı koruma amacı vardır⁵⁰⁹.

gereklere uygun davranmayan kişi ile ilgili olarak hükmolunan ceza infaz edilecektir. Aşağıda etkin pişmanlık maddesinde düzenlendiği gibi, etkin pişmanlıktan yararlanan kullanıcı hakkında belli koşulların varlığı hâlinde cezaya hükmedilmeyecektir. Ancak, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklere aykırı davranan kişi hakkında, etkin pişmanlıktan yararlanmış olsa bile, davaya devam olunarak cezaya hükmedilecek ve bu ceza infaz edilecektir.”, .http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc (04.07.2019)

⁵⁰⁶ Eroktay, ss. 32-33.

⁵⁰⁷ Yücel, ss. 86-87.

⁵⁰⁸ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 130.

⁵⁰⁹ Özdemir, s. 80.

Suç ortaya çıkarken işlenen fiil bazen bir zarara sebebiyet verirken bazen de bu fiille bir zarar tehlikesi ortaya çıkarılır⁵¹⁰. Bir suç zarara sebep olmuşsa “zarar suçu”, zarar tehlikesi oluşturduysa “tehlike suçu” olarak adlandırılmaktadır⁵¹¹. Zarar suçlarının işlenmesiyle o suçla korunan hukuki yarar üzerinde bir zarar ortaya çıkarılır. Tehlike suçlarının öngördüğü fiilin işlenmesiyle ise ortaya bir “zarar tehlikesi” çıkmakta ve suçun koruduğu hukuki yarara yönelen bir zarar tehlikesi oluşmaktadır⁵¹². 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun sisteminden de anlaşılacağı üzere, “uyuşturucu ve uyarıcı madde” kullanımına ilişkin fiillerin cezalandırılmasında korunan hukuki değer; toplum ve onu oluşturan bireyler açısından “genel sağlık” ve “kamu esenliği” dir⁵¹³. Tedavide kullanılma amacının dışında kullanılan uyuşturucu özellikteki maddeler insan sağlığına ve bundan dolayı da toplumun genel sağlığına karşı bir zarar tehlikesi taşımaktadır. Ayrıca bu maddeler etkisindeyken suç işleme ihtimalinin de toplum açısından ikincil bir tehlike oluşturduğu ifade edilmektedir⁵¹⁴.

III. SUÇUN MADDİ UNSURLARI

A. Genel Olarak

Failin kullanma amacıyla bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı madde kendisi tarafından imal ya da ithal edilmiş olabilir. Kişi söz konusu maddeyi karşılığında bir bedel ödeyerek satın almış ya da herhangi bir bedel ödemedi kabul etmiş olabilir. Fakat dikkat edilmesi gereken nokta failin tedarik ettiği maddeyi kişisel kullanımına yetecek miktarı aşmaması gerekir⁵¹⁵. Kişi tarafından tedarik edilmiş bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişisel kullanımına yetecek

⁵¹⁰ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 13. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 809. (Özel Hükümler)

⁵¹¹ Ünver, s.943.

⁵¹² Centel, Zafer ve Çakmut, s. 264.

⁵¹³ H. Polat, TCK’da Suçlar, s. 720.

⁵¹⁴ Günal, s. 145.

⁵¹⁵ Erdinç Hakan Özdebakoglu, **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s. 46.

miktarı aşması durumunda bu kimsenin TCK madde 188'den sorumluluğu gündeme gelecektir⁵¹⁶.

Türk Ceza Hukukunda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımı, cezalandırılmaktansa ziyade tedavisi gereken eylemler olarak kabul edilse de genel eğilim, cezalandırmadan da vazgeçilemeyeceği yönündedir. Türkiye'nin taraf olduğu uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin uluslararası sözleşmeler de bu fiillerin, ülkelerin ceza yasalarında yaptırım olarak düzenlemelerini öngörmektedir⁵¹⁷.

Suçun maddi unsuru, bir hareketten doğan neticenin ceza hukukunu ilgilendirmesidir⁵¹⁸. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma veya uyuşturucu yahut uyarıcı maddeyi kullanma amaçlı satın alma, kabul etme, bulundurma suçunda seçimlik hareketlerin biri ya da birden fazlası gerçekleştirildiğinde bu suç ortaya çıkar⁵¹⁹.

Madde 191' de seçimlik olarak sayılan “ Kullanmak için bulundurma, kabul etme veya satın alma” eylemlerinin suç teşkil edebilmesi için kabul edilen, kullanmak için bulundurulan yahut satın alınan maddenin, uyuşturucu yahut uyarıcı özelliğinin bulunması gerekmektedir. Ancak 5237 s. Kanun “uyuşturucu ve uyarıcı madde” tabirini kullanmakla yetinmiş; bu maddeleri tek tek saymamış, genişletici yoruma açık tutmuştur⁵²⁰. Bundan dolayı hangi maddelerin Türk Ceza Kanunu kapsamında olduğunu belirlemek önem arz etmektedir. Kanun koyucunun her geçen gün yenileri ortaya çıkan sentetik yapıdaki uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin de kapsam dışında kalmaması için bu şekilde bir ifade kullandığı tahmin edilmektedir⁵²¹. Kanun koyucunun iradesi, 765 sayılı TCK döneminde de bu yönde olmuştur. Şöyle ki; 765 sayılı Kanun'un uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını düzenleyen 403. Maddesinde değişiklik yapan 02.06.1941 tarihli ve 4055 sayılı Kanun gerekçesi; bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden olduğunun “*herkesçe bilinmesi lüzumlu ve faydalı görülebilirse de yasaklanmak istenen husus mutlak olarak uyuşturucu madde olduğundan bunu alan, satan ve kullananlar tesirlerini bilerek yaptıklarına göre...*” ifadesini kullanarak, yeni ortaya çıkan ve bu

⁵¹⁶Suat Çalışkan, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, Ağustos 2013, s. 46. ; Parlar ve Demirel, s. 397.

⁵¹⁷ Sevimli, s. 65.

⁵¹⁸ Soyaslan, s. 84.

⁵¹⁹ Yokuş Sevik, s. 132. ; Erman ve Özek, s. 335.

⁵²⁰ Özdebakoglu, s. 24.

⁵²¹ Soyaslan, Özel Hükümler, s. 490.

kanun hükmü kapsamına giren her uyuşturucu maddenin ilan edilmesinin gerekli olmadığını vurgulanmıştır⁵²².

Günümüzde uygulamada, ele geçirilen maddenin uyuşturucu ve uyarıcı madde kapsamına girip girmediğinin belirlenmesinde, “1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” ek listeleri kapsamında sayılı uyuşturucu ve uyarıcı maddeler esas alınmaktadır⁵²³.

Ayrıca üretim ve satımı şartlara tabi olan bazı ilaçlar da bu kapsamdadır. Türk hukuku açısından da sistem aynıdır. Bu konuda Tezcan- Erdem- Önok görüşüne göre; TCK madde 188/6’da düzenlenen “üretimi resmi makamların iznine ve/veya satışı reçeteye bağlı uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddeler” hükmü ile madde 191’in birlikte değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁵²⁴. Her iki madde için de korunan hukuksal değer “kamu sağlığı” olduğundan ve TCK’nın 188. Maddesinde öngördüğü suçların 191. maddede sayılmaması nedeniyle kötüye kullanıma açık olan 191. madde için de uygulanabileceği ifade edilmektedir. Tuncer ise görüşü yerinde bulmakta; fakat “kanunilik” ve “kıyas yasağı” ilkelerine atıf yapmaktadır⁵²⁵. Modern yasa tekniği açısından metinlerin ve kanunların uygulanabilmesi için, yorum yapmanın bir zorunluluk olduğu vurgulanmaktadır⁵²⁶. Hakkında kovuşturma yürütülen bir kimsenin aleyhine olan hükümlerin dar yorumlanmasının engellenmesinin söz konusu olamayacağı ifade edilmektedir⁵²⁷. Daraltıcı yorumda amaç, yasa ifadesindeki sözel anlatımdan çıkan anlamın düzenlemenin amacını aşmasıyla ortaya çıkan karmaşayı önlemektir⁵²⁸. Daraltıcı yorum, düzenlemedeki lafzi anlatımın kanun koyucunun gerçekte ifade etmek istediği anlama indirgenmesi suretiyle yapılır⁵²⁹. Biz de Tezcan- Erdem- Önok görüşüne katılmakla birlikte, şu anki haliyle 191. madde uygulanırken kanun lafzını

⁵²² Ateş, s. 10.

⁵²³ **Yargıtay 10. CD. 06.11.2000, 2000/16471 E., 2000/1470 K** ; “...Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulu’nun bally maddesinin bileşiminde bulunan tolueen maddesinin 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin ekindeki 1 ve 2 numaralı tablolarında tolueen maddesinin bulunmadığına ilişkin raporun dikkate alınması gerektiği...”; Tuncer, s. 140.

⁵²⁴ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 13. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 801.

⁵²⁵ Tuncer, s. 140.

⁵²⁶ Özgenç, Genel Hükümler, s. 117.

⁵²⁷ Dönmezer ve Erman, s. 224.

⁵²⁸ Özen, s. 18.

⁵²⁹ Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 9. Baskı, 2013, s. 123.

yorumlamanın hukuka aykırılık teşkil edeceği kanaatindeyiz. Kanımızca uygulamada bu iki maddenin birlikte değerlendirilebilmesi ancak kanun koyucunun 191. maddeye yapacağı bir ekleme ile mümkün olabilir.

B. Suçun Konusu

Suç kabul edilen her eylemin bir konusu vardır⁵³⁰. Suçun konusu deyiminden anlaşılması gereken, suça ait tipe uygun hareketin icrasının üzerinde gerçekleştiği canlı veya şeydir⁵³¹. Bu şey, hareketin konusudur⁵³².

Suçun hukuki konusu; öze ilişkin, nesnel ve genellik özellikleri ölçüt alınarak belirlenir⁵³³. Türk Ceza Kanununda özel hükümler, suçun hukuki konusuna verilen “zarar” veya “zarar tehlikesi” esas alınarak düzenlenmiştir⁵³⁴.

“Kullanmak için Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Kullanmak” suçunun maddi konusunu, “uyuşturucu veya uyarıcı maddeler oluşturur⁵³⁵. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin en belli başlı olanları Afyon, Esrar, Eroin, kokain, crack, morfin, marihuana olarak sayılabilir⁵³⁶.

C. Fail

Fail; bir suç için kanuni tanımı ile belirlenmiş bir eylemi ya da sonucu ortaya çıkaracak fiili işleyen⁵³⁷ kişi olarak ifade edilebilir⁵³⁸.

Kullanmak amacıyla uyuşturucu madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da kullanmak suçunun faili olunabilmesi için TCK özel bir koşul öngörmemiştir⁵³⁹. Bu anlamda, suçun failinin özel bir nitelik gerektirdiği özgü

⁵³⁰ Özen, s. 256.

⁵³¹ Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, s. 108.

⁵³² Erem, s. 243.

⁵³³ Toroslu, s.17.

⁵³⁴ Soyaslan, Genel Hükümler, s. 80.

⁵³⁵ Parlar ve Demirel, Ceza Sorumluluğu, s.396. ; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 5720.

⁵³⁶ Halil Polat, **TCK’da Yer Alıp Uygulamada En Çok Karşılaşılan Suçlar (Açıklamalı-İçtihatlı)**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 720. (TCK’da Suçlar)

⁵³⁷ Yalçın Sancar ve Köprülü, s. 491.

⁵³⁸ Yalçın Sancar, s.491.

⁵³⁹ Sevimli, s. 95.

suçlardan olmadığı söylenebilir⁵⁴⁰. Genel suçların faili olabilmenin şartı; “insan olmak” ve “yaşıyor olmak” olarak ifade edilmektedir⁵⁴¹. Kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma fiillerini gerçekleştiren kimse bu suçun failidir⁵⁴². Yaş, cinsiyet, konum fark etmeksizin herkes bu suçun faili olabilir⁵⁴³. Kanun koyucu, 765 sayılı Kanun döneminde uyuşturucu madde kullanımı suçunda failin “iptila” derecesinde bağımlılığının olması şartını aramakta iken 5237 sayılı Kanun’da böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir⁵⁴⁴. Yani 5237 s. Kanun düzenlemesine göre uyuşturucu maddeyi kullanan failin bu maddeyle ilk kez temasa geçmiş olmasıyla sürekli kullanan olması yahut bağımlılık derecesinde olması suç tanımı açısından farklılık arz etmemektedir⁵⁴⁵.

Fail olan kimsenin, bir suçu işlemiş olabilmesi için mutlaka o fiili kendisinin yapması şart değildir. Başka biri aracılığı ile de tipe uygun kusurlu hareketi gerçekleştirebilir⁵⁴⁶. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılması hakkındaki TCK 191. maddesi, bizzat işlenebilir bir suç olduğu ve bu nedenle bu suçta birlikte failliğin mümkün olmadığını savunan görüşler mevcuttur⁵⁴⁷.

D. Mağdur

Bir suçun mağduru, o suçta ait konunun sahibi olan kişidir⁵⁴⁸. Mağdur; işlenmiş olduğu iddia edilen suç tarafından bir hak, hukuki bir menfaat ya da hukuken korunan bir faydanın⁵⁴⁹ ihlaline uğrayan süje olarak ifade edilebilir⁵⁵⁰.

Dar anlamı ile mağdurun sadece gerçek kişiler olabileceği savunulmaktadır. Mağdurun belli olmaması durumunda, toplumu meydana getiren her bir bireyin

⁵⁴⁰ Yokuş Sevük, s. 375.

⁵⁴¹ Ekmekçi, s. 98.

⁵⁴² Tezcan, Erdem ve Önok, Özel Hükümler, s. 827.;

⁵⁴³ Elmas, s. 396.

⁵⁴⁴ Sevimli, s. 95.

⁵⁴⁵ Günal, s. 150.

⁵⁴⁶ S. Çetin, s. 1369. ; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Özel Hükümler, s. 791. ; Karakaş Doğan, s. 281.

⁵⁴⁷ Özmen, s. 56.

⁵⁴⁸ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Özel Hükümler, s. 22.

⁵⁴⁹ Dönmezer, Ceza Genel, s. 254.

⁵⁵⁰ Nurullah Kunter, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhuğlu, **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Onaltıncı Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, s.463.

mağduriyete uğradığı kabul edilir. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun mağduru “toplum” dur⁵⁵¹. Toplum içinde sağlıklı ve güvenli bir şekilde hayatını idame ettiren her birey bu suçun tehdidinde uğrayabilir⁵⁵². 5237 sayılı Kanun’un 185. Maddesi ve devamında düzenlenen “Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar” da bu tür suçlardandır⁵⁵³. Ceza muhakemesinde mağdurun rolü ve katılımını mercek altına alan Claes Lernesstedt, Ceza hukuku teorisine göre, cezalandırılması gereken fiil belirlenirken; “failin hepimizi koruyan normları ihlali” ölçütüyle hareket edilmektedir⁵⁵⁴. Ceza Kanunumuzun sistematığının de esas olarak insan ihtiyaçlarından hareketle oluşturulduğu ifade edilmektedir⁵⁵⁵. Bunun anlamı; insanın varlığının ceza hukukunca korunmakta olan tüm varlıklara ait yararların merkezinde yahut kaynağında olduğudur⁵⁵⁶.

Belirtilmelidir ki; uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma ve buna bağlı hareketleri yaptırıma bağlayan TCK 191. Maddesi bir soyut tehlike suçudur. Yani; faile ceza verilmesi, somut bir tehlikeye yahut zarara neden olunmasına bağlanmamıştır⁵⁵⁷.

Suçun maddi konusunda tanımlanan hareket mağdura yönelir⁵⁵⁸. Bu noktada “Mağdursuz Suç” kavramına da değinmekte fayda vardır. Bu terim ülkemizde yenidir ve “kurbanı olmayan” suçu ifade eder. Kanunumuzun sisteminde yer almayan bu kavram, doktrinde mevcuttur. Bazı yazarların görüşleri her suçun mutlaka bir mağdurunun olması gerektiği⁵⁵⁹ yönünde olmasına karşın; kimi yazarlar birtakım suçların mağdursuz olabileceğini, uyuşturucu madde kullanımı suçunun da bu kapsamda değerlendirilebileceğini savunmaktadırlar⁵⁶⁰. Uyuşturucu madde bağımlılığının mağduru “toplum” olarak belirlenmiş olsa bile; diğer bir yandan da bu

⁵⁵¹ Özgenç, Genel Hükümler, s. 204.

⁵⁵² Günal, s. 59. ; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Özel Hükümler, s. 791.

⁵⁵³ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Özel Hükümler, s. 23. ; Ünlü, s. 76.

⁵⁵⁴ Nina Pursak, Çev: Eylem Baş, “Ceza Hukuku Mağdur ve Toplum: Çağdaş Ceza Hukuku Teorisinde “Biz” Gölgesi ve Toplumun Kavramsal Dahli”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı: 27, Nisan 2015, Seçkin Yay, ss. 181-191.

⁵⁵⁵ Bayraktar, Evik ve Kurt, s. 6.

⁵⁵⁶ Toroslu, s. 19.

⁵⁵⁷ Ali Parlar ve Güleç Demirel, **Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2015, s. 396.

⁵⁵⁸ Hakeri, Genel Hükümler, s. 119.

⁵⁵⁹ Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, s. 105.

⁵⁶⁰ Çalı, s. 40.

kimselerin aslında “kendi kendilerini mağdur ettikleri” ifade edilmekte, bu durumun da göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmaktadır⁵⁶¹.

E. Eylem

Suç, toplum güveninin korunması amacıyla devlet tarafından ilan edilip ceza sınırlandırması içeren bir kuralın, kişice “yapma” yahut “yapmama” biçiminde belirli bir davranışın kişinin bir hakka ya da görevine dayanmadan ihlalidir. suç tanımında belirlenmiş bulunan bu “yapma” veya “yapmama” şeklindeki davranışlar, suçun “eylem” unsurunu oluşturmaktadır⁵⁶². Kişinin, icraen ya da ihmalen gerçekleştirdiği hareketleri ile dış dünyada yarattığı etki ile “netice” gerçekleşir⁵⁶³. Ceza hukuku anlamında eylem, hareket ile hareketin etkisiyle meydana gelen netice ve bu ikisi arasındaki “nedensellik bağı” olarak⁵⁶⁴ tanımlanmakta iken; bazı suçlarda ise yapı itibariyle yalnızca suç tipinde hareketin yapılması ile netice gerçekleşmiş sayılmaktadır⁵⁶⁵.

Uyuşturucu yahut uyarıcı maddenin irade dışı alınmasıyla bilincini tamamiyle yitiren bir kimse tarafından yapılan hareketler “fiil” olma özelliği taşımaz. Ancak bilinci tamamen kapanmayan ancak iradesi dışında aldığı maddenin etkisi ile “hareketlerini yönlendirme yeteneği önemli ölçüde azalan” birinin davranışları fiil olarak nitelendirilecektir. Tabi her ne kadar fiil olarak atfedilse de kişinin kusurunun olmaması nedeniyle ceza hukuku anlamında sorumlu olmayacaktır. Fakat kişinin kendi iradesi ile kullandığı maddelerin etkisi altında işlenen bir suç var ise elbette ki bu durumda “sebebinde serbest hareketler(actiones libarate in causa)” prensibi ile de temellendirilebileceği üzere cezalandırılacaktır⁵⁶⁶.

Suçun maddi unsuru, bir hareketten doğan neticenin ceza hukukunu ilgilendirmesidir⁵⁶⁷. Suç tanımında seçimlik olarak belirtilen “satın alma” “kabul etme”, “bulundurma” ve “kullanma” hareketleri, bu suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. Bu seçimlik hareketlerden “satın alma”, “kabul etme” ve

⁵⁶¹ Yücel, s. 38.

⁵⁶² Koca ve Üzülmüş, s.88.

⁵⁶³ N. Toroslu ve H. Toroslu, s. 140.

⁵⁶⁴ Hakeri, Genel Hükümler, s. 162.

⁵⁶⁵ Sevimli, s. 97.

⁵⁶⁶ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Özel Hükümler, s. 16.

⁵⁶⁷ Soyaslan, s. 84.

“bulundurma” eylemlerinin kullanma saikiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir⁵⁶⁸. Bir hareketin ceza sorumluluğu açısından fiil olup olmadığı noktasında iradenin rolü belirleyicidir. Kişinin bir fiili kendisi dışında bir güç tarafından iradesinin tamamen etkisiz hale gelmesi durumunda gerçekleştirilen fiiller ister ihmali ister icrai olsun kabul edilemez. İnsan iradesi üzerinde yapılan zorlamalar neticesinde işlenen fiillerde(vis compulsiva) ise zorlanmış olsa da ortada var olan bir irade söz konusudur ve bu durumun fiil olma vasfı taşıdığı kabul edilmelidir⁵⁶⁹.

Satın almak; bir şeyin devrinin bedeli karşılığında satın alana geçmesidir⁵⁷⁰. Diğer bir ifadeyle bir şeye bedel ödemek koşuluyla o şey üzerinde hak sahibi olunması demektir⁵⁷¹. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alınması; bu maddelerin kanuna aykırı şekilde malik ya da zilyetten kullanmak amacıyla bedelinin ödenerek alınmasıdır⁵⁷². Suça ait birden fazla hareketin varlığı ve bunlardan birinin tercih edilmesiyle suçun işlenebilmesi nedeniyle bu suç “seçimlik suç” olarak nitelendirilmektedir. Tipe uygun hareketlerin suç oluşturabilmesi için kanunda öngörüldüğü şekli ile yapılması gereklidir. Bu durum da söz konusu suça, “bağlı hareketli suç” olma özelliği kazandırmaktadır. Ayrıca, bu suçun oluşumu için zararın meydana gelmiş olması şart olmadığından, “soyut tehlike suçu” olarak değerlendirilmektedir⁵⁷³. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak üzere satın alma, kabul etme, bulundurma ya da kullanımında bu eylemler çoğu zaman icrai olmakla birlikte, bazen ihmalen de işlenebilir. Suç konusu olan uyuşturucu yahut uyarıcı maddenin türünün bir önemi bulunmamaktadır. “satın alma”, “kabul etme” ve “bulundurma” seçimlik hareketlerinden bir veya birkaçının gerçekleşmiş olması önemlidir.

Kabul etmek; bir şeye razı olmak, bir şey üzerinde hak iddia etme olanağının elde edilmesi demektir. Bir şeyin kabulü için rıza gerekmekte olduğundan cebirle

⁵⁶⁸ Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar**, US-A Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 110. (Topluma Karşı Suçlar); Özmen, s. 56. ; Karakaş Doğan, s. 284.

⁵⁶⁹ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, **Özel Hükümler**, s. 14.

⁵⁷⁰ Güngör ve Kınacı, s. 271.

⁵⁷¹ Yokuş Sevik, s. 132.

⁵⁷² Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5872.

⁵⁷³ Sevimli, ss. 99- 100.

gerçekleşen bir eylem “kabul etmek” olarak tanımlanamaz⁵⁷⁴. Kabul etme fiilinde en önemli özellik, bu fiilin karşılık vermeden yapılmasıdır⁵⁷⁵.

Bulundurmak; bir şey üzerinde fiili veya hukuki olarak devam eden bir hakimiyetin bulunması demektir⁵⁷⁶. Kesintisizlik arz eden “bulundurma” eylemi, uzun ya da kısa sürebilir. Sürenin önemi yoktur; kişinin suç konusu eşya üzerindeki tasarruf yetkisinin varlığıdır⁵⁷⁷. Failin kullanma amacıyla bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı madde kendisi tarafından imal ya da ithal edilmiş olabilir⁵⁷⁸. Kişi söz konusu maddeyi karşılığında bir bedel ödeyerek satın almış ya da herhangi bir bedel ödmeden kabul etmiş olabilir. Fakat dikkat edilmesi gereken nokta failin tedarik ettiği maddeyi kişisel kullanımına yetecek miktarı aşmaması gerekir. Kişi tarafından tedarik edilmiş bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişisel kullanımına yetecek miktarı aşması durumunda bu kimsenin TCK madde 188’den sorumluluğu gündeme gelecektir⁵⁷⁹. Ele geçirilen madde miktarı kişisel kullanım sınırında kalsa da diğer delillerden kişinin uyuşturucu madde imal ve ticareti suçunu işlediği anlaşılmakta ise; kişi hakkında yine 188. madde hükümleri uygulanacaktır⁵⁸⁰. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulundurulma süresinin bir önemi yoktur⁵⁸¹.

Gerçekleşen neticenin yapılan hareket nedeni ile ortaya çıkmış olması halinde, nedensellik bağının varlığından söz edilebilir⁵⁸². Bazı suçlarda, hareketin yapılması ile netice gerçekleşmiş sayılır ve ceza hukuku anlamında suç tamamlanmış kabul edilir. TCK m. 191 ‘de sayılı hareketlerden “bulundurma” eylemi bu türdedir⁵⁸³.

TCK m. 191’e ait hareketlerden “kullanma” fiili, 6545 sayılı kanun değişikliği ile getirilmiştir. Öncesinde uygulamada bu fiil suç oluşturmaya da kullanma fiilini gerçekleştirebilmek için zorunlu olarak “satın alma” “kabul etme”

⁵⁷⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 829.

⁵⁷⁵ S. Çetin, 1382.

⁵⁷⁶ Erman ve Özek, s. 264. ; Mustafa Kaya, "Uyuşturucu Madde Suçları", **Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli**, Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Paneli, Ankara 2011, s. 39-81. S. 55.

⁵⁷⁷ Elmas, s. 403. ; Güngör ve Kınacı, s. 354.

⁵⁷⁸ Erman ve Özek, s. 329.

⁵⁷⁹ Parlar ve Demirel, s. 397. ; Erman ve Özek, s. 268.

⁵⁸⁰ Güngör ve Kınacı, s. 272.

⁵⁸¹ Erman ve Özek, s. 335.

⁵⁸² Hafizoğulları ve Özen, Topluma Karşı Suçlar, s.176.

⁵⁸³ Zeki Hafizoğulları ve Muharrem özen, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. Baskı, Ankara 2016, s. 168. (Genel Hükümler)

veya “bulundurma” fiillerinden geçileceği öne sürülerek yine bu yönde hüküm kurulmakta idi⁵⁸⁴. Bu nedenle, bu fiilin de suç kapsamındaki seçimlik hareketlere dahil edilmesinin pratikte bir farklılığa yol açmadığı ifade edilmektedir⁵⁸⁵.

Seçimlik davranışlar öngören suçlarda kanunen belirlenmiş olan davranış normlarının bir kısmı olumlu bir kısmı ise olumsuz davranışlar şeklinde karşımıza çıkabilmektedir⁵⁸⁶. Ceza hukuku anlamında fiil, bir kimsenin dış dünya üzerinde icraen yahut ihmalen birtakım etkiler ortaya çıkarması hareketleridir⁵⁸⁷. Fiil unsurunun, bir suçun vücut bulmasında en önemli öge olduğu ifade edilmektedir⁵⁸⁸. Modern ceza hukukuna göre; cezalandırılan fail değil fiildir⁵⁸⁹.

Bir suçta, seçimlik hareketler öngörülmekte ise neticenin gerçekleşebilmesi için bu hareketler içinden yalnızca birinin yapılması dahi kafidir. Seçimlik hareketlerin hepsi yahut birkaçının gerçekleşmesi durumunda da yine tek bir suç vuku bulmuş kabul edilmesi gerekmektedir. Bu hallerde tek suç işlendiğinin kabul edilebilmesinin şartı, söz konusu hareketlerin aynı konu ya yönelik olmasıdır. Eğer her bir seçimlik hareket farklı konuya yönelmiş durumda ise artık tek bir suçtan söz edebilmek mümkün olmamaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken, seçimlik hareketlerin aynı konuya yönelmesinde “nesnel” bir aynılık içermesi gerektiğidir. Nesnel bir farklılığın olmaması söz konusu ise; tür olarak aynılık olsa dahi artık seçimlik hareketten söz edilemeyeceği ifade edilmektedir. Konu aynı olmak kaydıyla bir seçimlik hareketin tekrarlanmasıyla ya da seçimlik hareketlerden birini kesintisiz biçimde sürdürülmesinde de suçun bir defa işlenmiş olarak kabul edileceği ifade edilmiştir⁵⁹⁰. Yargıtay’ın içtihatları da bu yöndedir⁵⁹¹.

Seçimlik hareketlerin biden fazlasının ihlal edilmiş olması halinde hangi hareketin cezalandırılıp hangilerinin cezalandırılmayacağı konusu doktrinde tartışılmıştır. Bir görüş, bu tür suçlarda cezalandırılanın son hareket olduğu yönündedir. Karşıt görüşe göre ise seçimlik hareket öngören suçlarda bu hareketlerin

⁵⁸⁴ Elmas, s. 401.

⁵⁸⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 735.

⁵⁸⁶ Yusuf Aktaş, **Tahrik, Teşebbüs ve Cezanın Kurulması**, Fon Matbaası, Ankara, 1976, s. 14.

⁵⁸⁷ Hafizoğulları ve Özen, Topluma Karşı Suçlar, s. 168.

⁵⁸⁸ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Özel Hükümler, s. 11-17.

⁵⁸⁹ Öztürk ve Erdem s. 148.

⁵⁹⁰ B. Akbulut, s. 239.

⁵⁹¹ Yargıtay 20. Ceza Dairesi 2018/1668 E. , 2019/2588 K. sayılı ve 24.04.2019 Tarihli Kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>, (15.12.2019) ; Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2018/1339 E. , 2018/3817 K. sayılı ve 26.04.2018 Tarihli Kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>, (15.12.2019)

yalnızca birinin yapılması suçu oluşturmakta ise ilk fiil cezalandırılıyor olmalıdır. Yine bu görüşe göre, ilk hareket yapıldığı anda fiil işlenmiş olmakta, fakat sonraki hareketlere başkalarının katılması durumunda iştirak hükümlerinin gündeme gelmesi gerekmektedir⁵⁹². Kanımızca da alternatif hareketli suçlarda seçenek olarak sayılmış olan hareketlerden hangisi yolu ile bu suçun işlendiği önemli olmadığından, aslında cezalandırılan “ilk hareket” olarak kabul edilmelidir. TCK 191. Maddede tanımlı suç için öngörülen seçimlik hareketlerin hepsi, aynı hukuki değeri korumaktadır. Kanaatimize göre, fail yaptığı hareket ya da hareketler ile düzenlemeye korunan hukuksal değerin ihlalini gerçekleştirdiği anda suçu işlenmiş olmalıdır. Bununla beraber, alt ve üst sınırlar arasındaki ceza belirlenirken, ihlal edilen seçimlik hareketlerin sayısı yapılan fiilin ağırlığı kapsamında değerlendirilebilir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılması, söz konusu maddeleri; koklama, damara enjekte etme, buruna çekme gibi yöntemlerle vücuda almak biçiminde gerçekleşebilir⁵⁹³. Uyuşturucu maddenin kullanımının kaç defa gerçekleştiği seçimlik hareketli suçun oluşumu bakımından önem arz etmez. Kullanma fiilinin kesintisiz bir fiil olduğu ve hukuki kesinti gerçekleşinceye kadar tek suç işlenmiş olacağı ifade edilmektedir⁵⁹⁴. bu suç bir “soyut tehlike suçu” olduğundan, kullanılan madde miktarının kullanıcıda yarattığı etkilere bakılmayacak, uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğinde olan ve kullanıma elverişli olan maddelerin kullanımı 191. Madde anlamında suç oluşturmaktadır⁵⁹⁵.

F. Suça Etki Eden Nedenler

Suça etki eden haller; ceza normu içeren bir suç tipinde hükümde öngörülen şartlar gerçekleştiği takdirde failin temel cezasında artış yapılması ya da bu cezanın azaltılması sonucunu doğuran durumlardır⁵⁹⁶.

TCK’nın 191.maddesi 1.fıkrasında öngörülen suça ait fiillerin anılı maddenin 10.fıkrasında sayılan yerlerde işlenmesi halinde ceza attırılacaktır. Bu nitelikli hal

⁵⁹² Centel, Zafer ve Çakmut, s. 252.

⁵⁹³ Kaya, s. 51.

⁵⁹⁴ Erman ve Özek, s. 338.

⁵⁹⁵ Güngör ve Kınacı, s. 350.

⁵⁹⁶ Hakeri, Genel Hükümler, s. 119.

27.03.2015 tarih ve 6638 sayılı kanunun 12.maddesi ile eklenmiştir⁵⁹⁷. Fıkraya göre; TCK 191. madde 1. fıkra da tanımlanan suçun “okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi eğitim, askeri ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarları, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına 200 metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde” işlenmesi faile verilecek cezada ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir⁵⁹⁸. Fıkra da örnekleyici bir sayım yapılmıştır⁵⁹⁹. Burada önemli olan suçun işlendiği yerlerin “tedavi, eğitim, askeri ve sosyal amaçla toplu olarak bulunulan” bir yer olması gerektiğidir⁶⁰⁰.

Kanun koyucu, 191. maddede, madde 188’de sayılan “baz, kokain, eroin, sentetik kannabinoid ve türevleri, morfin, baz morfin” maddelerinin kullanılmış, bulundurulmuş yahut satın alınmış olması madde 191’de öngörülen ceza açısından diğer madde türleri ile bir farkı bulunmamaktadır. Yani, söz konusu maddeye göre bir kimsenin uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak için satın alma, kabul etme yahut bulundurma suçunu işlerken suça konu uyuşturucu maddenin esrar ya da eroin olması kişinin alacağı cezaya etki eden bir neden olmayacaktır⁶⁰¹.

Kanımızca madde 191’in nitelikli hal düzenlemesi öngörmemesi noktasında bir anti parantez açmamız gerekmektedir. Şöyle ki; 5271 s TCK’nın gerekçesinde: “Maddenin beşinci fıkrasına göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak dolayısıyla değil ve fakat, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak dolayısıyla cezaya hükmedilecektir.” Denilerek bu fiiller suç kapsamına alınmıştır. Eroin, kokain gibi daha yüksek tehlike içeren maddelerin kamu sağlığı anlamında vereceği zararlar da daha fazla olacaktır. Bahse konu iki kanun maddesi de suçla korunan hukuki değer açısından “kamu sağlığı” gözetilerek “kamu sağlığına karşı suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir. O halde kanun maddelerinden birinde düzenlenen nitelikli hal düzenlenmesinin aynı hukuki yararı korumaya yönelik diğer kanun maddesinde de düzenlenmesi gerekirdi. Her iki kanun

⁵⁹⁷ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Özel Hükümler, s. 814.

⁵⁹⁸ Zeki Hafızoğulları ve Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar**, US-A Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 114. (Topluma Karşı Suçlar)

⁵⁹⁹ O. Polat, s. 114.

⁶⁰⁰ Elmas, ss. 415-416.

⁶⁰¹ Özdemir, s. 103.

maddesinde de paralel bir düzenleme olursa, bu çelişkilerin ortadan kalkacağı görüşündeyiz.

IV. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Hukuka aykırı fiil, yapılan eylem ile hukuk düzeninin çelişmesidir⁶⁰². Yapılan hareketin, bulunulan toplumda geçerli normları ihlali durumunda, hukuka aykırılıktan söz edilir⁶⁰³. Yani, hukuka aykırı olan bir ceza hukuku normu, ceza hukuku ile çatışma içinde olmasının yanında tüm hukuk düzeni ile de çatışma durumundadır⁶⁰⁴. Bir fiilin haksızlık niteliğine ilişkin değerlendirme, yalnızca ceza kanunuyla sınırlandırılmamaktadır⁶⁰⁵. Hukuk dallarının tümü, deyim yerinde ise tıpkı bir ağacın kolları gibi anayasa gövdesinde bir bütün oluştururlar⁶⁰⁶. Erem, bu konudaki görüşünü; hukuka aykırılığın suçun dışında olduğunu ve bu nedenle hukuk nizamının bölünemez olduğu şeklinde ifade etmiştir.⁶⁰⁷ Bu nedenle, hukuka aykırılık kavramı bir bütündür⁶⁰⁸.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddenin hukuka aykırı bir şekilde bulundurulması, kullanılması, satın alınması halinde TCK 191. madde anlamında suç oluşacaktır. Tedavi amacıyla kullanılan doktor iznine tabi maddelerin belirlenen dozlarda kullanılması; kullanmak için alınması, bulundurulması veya kabul edilmesi halleri suç oluşturmaz⁶⁰⁹. Hukuka aykırılığın olmadığı yerde suçtan da söz edilemez. Fakat, doktor izni ile alınabilen ve kullanılabilen bu tür maddelere erişip izinsiz kullanma ya da suç teşkil eden diğer hareketlerde bulunma halinde hukuka aykırılık söz konusudur⁶¹⁰. Peki bir kimse acil bir durumda, yoksunluk krizi gibi hallerde bu yasaklı maddeleri kullanırsa kişinin sorumluluğu açısından nasıl bir değerlendirme yapılacaktır? Bu noktada devreye Türk Ceza Kanununun genel hükümlerinde

⁶⁰² Tuğrul Katoğlu, **Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 19.

⁶⁰³ Hafizoğulları ve Özen, *Topluma Karşı Suçlar*, s. 12.

⁶⁰⁴ Centel, Zafer ve Çakmut, s. 280.

⁶⁰⁵ Hakeri, *Genel Hükümler*, s. 240.

⁶⁰⁶ Soyaslan, *Genel Hükümler*, s. 66.

⁶⁰⁷ Faruk Erem, s. 32.

⁶⁰⁸ Sulhi Dönmezer ve Erman Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku- Genel Kısım Cilt:II**, Der Yayınları, 14. Bası, İstanbul- 2016,s. 10.

⁶⁰⁹ Özdemir, s. 100.

⁶¹⁰ Katoğlu, s. 20.

düzenlenen “hukuka uygunluk sebepleri” girecektir⁶¹¹. Hukuka uygunluk sebepleri, çatışma halinde olan menfaatleri sosyal hayatın gerçeklerine uygun hale getirir⁶¹².

Bu konu ile ilgili olarak dikkati çeken en önemli hukuka uygunluk sebebi, TCK madde 25/2’de düzenmiş bulunan “zorunluluk hali” dir⁶¹³. Doktrinde bazı yazarlarca bu durumda olan kimselerin zorunluluk halinden yararlanması gerektiği savunulmuştur⁶¹⁴. Bu düşünceye göre kişinin bağımlı olması ve yakınlarının kriz anlarında kullanması için bu maddeleri bulundurması halinde zorunluluk hali vardır. Bir diğer görüş ise, kişinin doktora başvurabilme olanağı var iken bu yola gidiyor ise bulundurduğu veya temin ettiği uyuşturucudan dolayı cezai anlamda sorumlu olması gerektiğini savunmaktadır⁶¹⁵. Fakat uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan kimseler için güvenlik tedbiri imkanı da olduğu için bu gibi hallerde kişi hakkında güvenlik tedbirine başvurulma imkanı vardır⁶¹⁶. Doktrinde TCK 191. madde kapsamında uygulanacak hukuka uygunluk sebepleri açısından dar yorum yapılması gerektiğinden bahsedilmiştir⁶¹⁷.

Ceza hukuku özelinde hukuka aykırılık kavramı, suç tipine uygun hareketin “kanuna” aykırılık oluşturduğu gibi “hukuk düzenine” de aykırılık oluşturması olarak ifade edilmektedir⁶¹⁸. Hukukun yasakladığı eylemleri gerçekleştirerek kural ihlali yapmış olan bir kimsenin bu suçun faili olabilmesi için; aykırı fiilin gerçekleştirilme nedeninin “hukuka uygunluk sebebi” olarak addedilen durumlarla da açıklanamaması gerekir⁶¹⁹.

TCK 191. maddesinde yer alan “Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak” eylemlerinin hukuka aykırılık unsuruna maddede ayrıca yer verilmemiştir. Bu eylemlerin yapılmış olması suçun gerçekleşmesi için yeterlidir⁶²⁰, failde bir hukuka aykırılık bilincinin varlığı sorgulanmayacaktır⁶²¹.

⁶¹¹ N. Toroslu ve H. Toroslu, s. 154.

⁶¹² Elvan Keçelioğlu, “Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK’nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları”, **TBB Dergisi**, S: 87, 2010, ss.299- 321, s. 302.

⁶¹³ Hafızoğulları ve Özen, Topluma Karşı Suçlar, s. 222.

⁶¹⁴ Erman ve Özek, s. 335; Karakaş Doğan, s. 291.

⁶¹⁵ Uzuntok, s. 216.

⁶¹⁶ Özmen, s. 58.

⁶¹⁷ Elmas, s. 414.

⁶¹⁸ Demirbaş, s. 254.

⁶¹⁹ S. Çetin, s. 1407.

⁶²⁰ İçel, s. 297.

Hukuka aykırı olan fiiller bazen kişinin özelliği yahut suçun işlenme anındaki bir sebepten ötürü hukuka uygun kabul edilebilir. Bu sebeplere hukuka uygunluk sebepleri denmektedir. Hukuka uygunluk sebebi, istisnai bazı şartların varlığı halinde bir ceza normu ile yasaklanan eylemin yapılmasına verilen cevaz verilerek bu eylemin hukuka aykırılığının engellenmesidir⁶²². Başka bir deyişle, hukuk düzeninin koruduğu çıkarlara karşı olan ve yapılması halinde ceza ile karşılaşılacak eylemlerin hukuka aykırılığının istisnasını oluşturan hukuka uygunluk nedenleri, fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaktadır⁶²³. Hukuka uygunluk nedenlerinin medeni hukuk, idare hukuku gibi hukukun diğer dallarının hepsi için anlam ifade ettiğinden söz edilmektedir⁶²⁴. TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen kuralların ihlaliyle işlenen suçlarla ilgili olarak oluşabilecek "hukuka uygunluk sebepleri" tek tek incelenecek olursa:

Failin birileri tarafından zor kullanılması ya da hileye başvurulması suretiyle bu suçta öngörülen fiilleri yapması halinde kişi rıza ile hareket etmediğinden ya da iradesi sakatlandığından, 191. maddeden sorumlu tutulamayacaktır⁶²⁵. Keza Yargıtay da bir kimsenin uyuşturucu yahut uyarıcı madde kullanımının rıza dışı veya hile ile gerçekleşmesi halleri hariç olmak üzere; failin bizzat rızasına dayalı şekilde maddeleri fiilen veya hukuki hakimiyetinin bulunduğu alana geçirmesi ve burada tutması ile bu suçun oluştuğunu ifade etmiştir⁶²⁶. Yargıtay'a ait bu karara binaen, uyuşturucu madde kullanma ve kullanmak için yapılan 191. maddedeki hareketlerin cebren veya hile sonucu gerçekleşmesinde irade dışı işlenmesinin dikkate alınmış olmasından yapılan çıkarım ile, diğer hukuka uygunluk nedenlerinin de aynı mantıkla değerlendirilebileceği ifade edilmektedir. Yani, Türk Ceza Kanunu'nun 24. Maddesinde düzenlenmiş bulunan "görevin ifası", 25. Maddesinde düzenlenen "meşru savunma ve zorunluluk hali"⁶²⁷ ve 26. Maddede düzenlenen "hakkın kullanılması ve mağdurun rızası" halleri de uyuşturucu veya uyarıcı madde

⁶²¹ Çetin Akkaya, **Örgüt Suçu Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 338.

⁶²² Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve Ahmet Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, Ankara 2007, s. 51.

⁶²³ Centel, Zafer ve Çakmut, s.279.

⁶²⁴ Katoğlu, s. 23.

⁶²⁵ Özen, s. 427.

⁶²⁶ S. Çetin, s. 1408.

⁶²⁷ M. Reşat Koparan, "Tck Genel Hükümler Ceza Sorumluluğunu Kaldıran Ve Azaltan Sebepler", **TBB Dergisi**, S: 64, 2006, ss. 337- 367, s. 342.

kullanımına ilişkin 191. maddenin ihlalden kaynaklanan olaylarda hukuka uygunluk sebebi teşkil edeceği söylenmektedir⁶²⁸. Bu durumda hukuka uygunluk nedenlerinin varlığından dolayı kişinin eylemleri suç sayılmayacaktır⁶²⁹. Aksi yönde bir görüşler de mevcuttur⁶³⁰.

Hukuka uygunluk sebeplerinden “Mağdurun rızası” açısından düşünüldüğünde; uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak amacıyla satın alma, bulundurma, kabul etme ya da kullanma suçunun mağdurunun rızasının mümkün olup olamayacağı noktası önem arz eder⁶³¹. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçunun mağduru toplum olduğundan, görüşümüzce “mağdurun rızası” hukuka uygunluk sebebi, Türk Ceza Kanunu 191. madde açısından bir anlam ifade etmemektedir.

Hukuka uygunluk sebeplerinden “hakkın kullanılması” na dayanılması, Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu için mümkündür⁶³². Örneğin kişinin tedavisi için reçetelenen ilacı almasının temelinde “yaşam hakkı” bulunduğu için, kişi bu hak çerçevesinde uyuşturucu yahut uyarıcı madde ihtiva eden bir ilacı kullandığında TCK madde 191 anlamında suç işlemiş olmayacaktır⁶³³. Kişiler uluslar arası sözleşmelerden ve Anayasa’dan kaynaklanan yaşam hakları çerçevesinde tıbbi tedavi görmek için bu maddeleri hekim kontrolünde kullanabilirler⁶³⁴.

Hukuka uygunluk sebeplerinden bir başkası olan “zorunluluk hali” de şartlar mevcut ise Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu için göz önünde bulundurulabilecektir. Yapılan eylemlerin haksızlığı yönünden şüphe olmasa da zorlayıcı birtakım nedenlerden ötürü çiğnenen bir kural söz konusudur⁶³⁵. Bu

⁶²⁸ Serkan Meraklı, **Ceza Hukukunda Kusur**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017s. 35.

⁶²⁹ Özen s. 407.

⁶³⁰ Güngör ve Kınacı, s. 135.

⁶³¹ S. Çetin, s. 1409.

⁶³² Özdebakoglu, s. 136. ; Sevimli, s.141.

⁶³³ Elmas, s. 449. ; Güngör ve Kınacı, s. 367, Hafizoğulları ve Özen, Topluma Karşı Suçlar, s. 109.

⁶³⁴ Özbek, Kanbur, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 795.

⁶³⁵ Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **Gerekçeli- Açıklamalı- İctihatlı- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler**, Tümüyle Yenilenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010, 26. (Ceza Sorumluluğu)

nedenle de böyle bir durumda suç işleyen kimse haksız olsa da kusuru olmadığı kabul olunmakta ve “hukuka uygunluk sebebinin varlığı” gerekçesiyle bu kimseye suç atfedilememektedir. Bu duruma örnek olarak, madde bağımlılığından kurtulmaya çalışan bir kişi verilebilir. Kişinin bu süreçte metabolizma alıştığı için bir anda bırakamadığından az dozlarla da olsa bu maddeleri alması gerekiyor ise doktor kontrolünde bu ilacı alan kimsede zaten suç oluşmayacaktır; ancak reçetelenmemiş iken yine aynı amaçla alınan uyuşturucu madde için zorunluluk hali gündeme gelecektir. Zorunluluk halinin madde 191’e uygulanıp uygulanamayacağının doktrinde tartışmalı olduğu görülmektedir⁶³⁶. Tezcan-Erdem-Önok ve Erman-Özek, kriz anlarında kullanılması için bile olsa temin ettiği maddeler nedeniyle TCK 188. Madde hükümlerince suç işlemiş oldukları yönünde görüş beyan etmektedirler. Farklı olarak konuda mehzaz kanun olan Alman uygulamasının bu gibi durumlarda zorunluluk halini kabul etmekte olduğu görülmektedir⁶³⁷.

V. SUÇUN MANEVİ UNSURU

Bir eylemin suç oluşturduğundan söz edilebilmesi için; kusurlu bir iradenin varlığı aranır⁶³⁸. Yani, kusurlu bir irade tarafından yaratılmış olmayan eylemler suç sayılmazlar⁶³⁹. Bu kural, “Kusursuz Suç ve Ceza Olmaz” ilkesi olarak anılır⁶⁴⁰. Kusur ilkesinin anayasal dayanağını; hukuk devleti, insan onurunun dokunulmazlığı ve ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkeleri oluşturmaktadır⁶⁴¹.

İradenin kusurluluğu, suç için kurucu unsurdur⁶⁴². Buna paralel olarak, uyuşturucu yahut uyarıcı maddeyi kullanmak için bulunduran, satın alan, kabul eden ve söz konusu maddeleri kullanan kimse bu hareketlerinin suç teşkil etmesi için; kasıtlı hareket etmelidir⁶⁴³. Bu maddeleri kullanan kişi kullanmayı, bulundurmayı, satın almayı istemek ve söz konusu maddelerin uyuşturucu yahut uyarıcı maddeler

⁶³⁶ Tuncer, s. 158.

⁶³⁷ Meraklı, s. 31.

⁶³⁸ Özen, s. 28.

⁶³⁹ Alacakaptan, s. 117.

⁶⁴⁰ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Seçkin Yayınları, İzmir, 2018, s. 77.

⁶⁴¹ Öztürk ve Erdem, s. 44.

⁶⁴² Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, s. 138.

⁶⁴³ Yokuş Sevük, s. 142.

olduğunu bilmek durumundadır⁶⁴⁴. Madde 191 anlamında suç teşkilinin sağlanmasında failin saiki önem arz etmemektedir⁶⁴⁵. Bu noktada, suçun öngördüğü seçimlik hareketlerin olası kastla da işlenip işlenemeyeceği konusu irdelenmelidir⁶⁴⁶. Bu konuda, söz konusu suça ait eylemlerin olası kastla da işlenebileceği yönünde görüşler mevcuttur. Bu görüşe göre bir kimse uyuşturucu olup olmadığını tam bilmediği bir maddeyi satın almış ve “olursa olsun” iradesi ile hareket etmiş ise olası kastla sorumlu olacaktır⁶⁴⁷. Kanımızca da böyle bir çıkarıma gidilmesinde bir engel bulunmamaktadır. Diğer taraftan ise 191. madde özelinde düşünüldüğünde failin “olursa olsun” yönündeki iradesinin belirlenmesinin her zaman mümkün olamayacağı da göz ardı edilmemelidir.

Kullanmak amacıyla uyuşturucu ya da uyarıcı madde satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullana kimse, bu suça ait hareketleri taksir ile gerçekleştirememektedir. Kişi bu hareketi gerçekleştirdiğinde ancak bu maddeleri satın alma, kabul etme, bulundurma ve kullanma eylemlerini iradi olarak ifa eder ise 191. madde anlamında bir suç gündeme gelecektir. O halde, bir kimse taksirle bu suçu işleyememektedir. Örneğin kişi normal sigara sandığı fakat esrar ihtiva eden sigaradan yanlışlıkla içmiş ise, bu hareketi manevi unsur yokluğu sebebiyle taksirli yahut kasti bir suça vücut vermeyecektir⁶⁴⁸. Ayrıca ceza hukukunun genel hükümlerine göre de bir suçun taksirli halinin cezalandırılabilmesi için kanunda söz konusu suçun taksirli halinin ayrıca düzenlenmesi ve bu haline ceza öngörülmesi gerekmektedir⁶⁴⁹. Kullanmak İçin Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak veya Kullanmak suçunda da böyle bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir. Bu açıdan da söz konusu suçun cezalandırılabilirliği ancak kast unsurunun gerçekleşmesiyle olabilmektedir⁶⁵⁰. Suçun maddi unsuru olan kast, zorunlu bir unsurdur⁶⁵¹.

Manevi unsur, Türk Ceza Kanunu’nun 191. maddesi ile uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri konu alan ve toplum sağlığına karşı suçlardan bir diğeri olan 188. madde

⁶⁴⁴ Öztürk, Erdem, Sırma, Saygılar ve Alan, s. 21.

⁶⁴⁵ Elmas, s. 405. ; Güngör ve Kınacı, s. 347.

⁶⁴⁶ Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **Kast ve Taksir Temel İlkeler Tanımlar Uygulama Alanı**, Tümüyle Yenilenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010, 279. (Kast ve Taksir)

⁶⁴⁷ S. Çetin, s. 1396.

⁶⁴⁸ Yokuş Sevik, s. 142.

⁶⁴⁹ N. Toroslu ve H. Toroslu, s. 228.

⁶⁵⁰ Özen, s. 256.

⁶⁵¹ Erem, s. 264.

arasında önem arz eden farklardan biridir⁶⁵². Kullanmak İçin Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak veya Kullanmak suçunda aranan kast unsuru, suç için öngörülen seçimlik hareketlerden “satın alma”, “kabul etme” ve “bulundurma” eylemlerinin ancak kişinin bunları kullanmak saikiyle hareket etmesiyle gerçekleşmiş olacaktır⁶⁵³. Bundan dolayı, bu suça ilişkin manevi unsur belirlenirken kastı oluşturan “bilmek” ve “istemek” şeklindeki unsurların ihtivasında; “kullanmak amacı”nın da zikredilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁶⁵⁴. Bu suça ait manevi unsuru gerçekleştiren iradi eylem veya eylemler gerçekleşmiş fakat kullanılan madde “Uyuşturucu veya Uyuşturucu Madde” değil ise; “işlenemez suç” gündeme gelecektir⁶⁵⁵.

Modern bakış açısı ile kusurluluk kavramının; fiilin işlenmesi sırasında, yani hareket ile netice arasındaki zaman diliminde var olan kusur olarak anlaşılması gerekir⁶⁵⁶. Failde bulunması gerekli kullanma; kullanmak için satın alma, bulundurma, kabul etme iradesinin bulunup bulunmadığının tespitinde hangi kıstasların baz alınacağı düzenlenmemiştir. Bunun belirlenmesinde, “yakalanan uyuşturucu maddenin miktarı”, “ele geçirilme şekli”, “ihtiyaç sınırı”, maddenin bulundurulduğu yerin özellikleri”, “failin madde bağımlılığıyla ilgili geçmişi” ve “failin sosyo-ekonomik durumu” dikkate alınmalıdır⁶⁵⁷. Mahkemelerin her vakada o vakaya özgü bir değerlendirme yapacağı ifade edilmektedir⁶⁵⁸. Bu kriterler ile suçun işlenme amacı araştırılırken Yargıtay kararları ışığında hareket edilmesi gerekir⁶⁵⁹.

⁶⁵² S. Çetin S. , s. 1398.

⁶⁵³ H. Polat, TCK’da Suçlar, s. 721.

⁶⁵⁴ N. Toroslu ve H. Toroslu, s. 212.

⁶⁵⁵ Soyaslan, Genel Hükümler, s. 87.

⁶⁵⁶ Özen, s. 386.

⁶⁵⁷ Kaya, s. 64.

⁶⁵⁸ Karakaş Doğan, s. 287. ; Güngör ve Kınacı, s. 362.

⁶⁵⁹ “Olay tutanağı içeriği, suç konusu uyuşturucu maddenin ele geçiriliş şekli ile miktarına, iletişimin tespiti tutanakları ile tüm dosya kapsamına göre, sanıkların savunmasının aksine atılı suçu işlediklerine ilişkin, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı, sabit olan fiillerinin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmaktan ibaret olduğu gözetilmeden, sanıklar hakkında “kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma” yerine “uyuşturucu madde ticareti yapma” suçundan hüküm kurulması, Yasaya aykırı, sanıklar müdafileri ile sanık ...’nin temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan, hükümlerin BOZULMASINA...”, **10. Ceza Dairesi 2014/5286 E. , 2019/5637 K.ve** 18/09/2019 Tarihli Kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Yargıtay Bilgi Bankası İstemci Web/pf/sorgula.xhtml (10.12.2019), “Sanık ... hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan verilen istinaf başvurusunun esastan reddine yönelik hükmün incelenmesinde: Olay tutanakları içeriği, dosya kapsamı ve 14/07/2017 tarihli laboratuvar tetkik sonucuna göre uyuşturucu madde kullandığı tespit edilerek uyuşturucu madde kullanma suçundan kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verildiği anlaşılan sanığın, diğer sanıklar ... ve ...’ın ikamet, bahçe ve işyerinde ele geçirilen uyuşturucu maddeler ile ilgisi olduğuna veya diğer sanıkların

Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinde suçun "maddi unsuru" olan "uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın almak, kabul etmek veya bulundurmak" şeklindeki eylemler m. 188/3 için de maddi unsur teşkil etmektedir⁶⁶⁰. İşte bu iki suç tipini ayırt ederken "özel kast" devreye girmekte ve failin kullanma mı yoksa başkalarına satış özel kastıyla mı hareket ettiği tespit edilmelidir⁶⁶¹. Kişi maddeyi kendi kişisel kullanımı için almış ise, mahkeme bu maddenin miktar olarak failin bireysel gereksinimi için yeterli düzeyi aşmadığı kanaatine varırsa, faildeki "kullanma kastı"nın tespit edilmiş olacağı ifade edilmektedir⁶⁶². Suçun işlenmiş olması için failin bizzat bu maddelerden kullanmış olması kast açısından yeterlidir. Kullanma amacı dışındaki amaçların suçun oluşmasına bir etkisi yoktur⁶⁶³. Söz gelimi bir kimsenin arkadaş ortamında gruba uyumlu olma amacı dolayısıyla madde kullanması ya da üzüntülerinden uzaklaşmak gibi sebeplerle madde kullanma eylemlerini gerçekleştirmesi 191. madde anlamında farklılık arz etmeyecektir⁶⁶⁴. Ayrıca uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin bir kez denemek için kullanılması ya da bulundurulmasıyla, devamlı kullanmak amacıyla hareket edilmesi de farklılık oluşturmaz⁶⁶⁵. Her ihtimalde fail, bile isteye uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmış ya da kullanmak amacıyla satın almış, kabul etmiş, bulundurmuş ise TCK madde 191'deki düzenlemeye göre cezalandırılacaktır⁶⁶⁶.

Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi haz almak, sıkıntılarını unutmak, acılarını dindirmek yahut kendisine zarar vermek gibi nedenlerle kullanmış olması TCK madde 191 açısından önemli değildir⁶⁶⁷. Öğretide failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi kullanımı amacıyla imal etmiş olmasının da kişisel kullanım

eylemlerine iştirak ettiğine ilişkin kuşkuyu aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden, sanığın beraati yerine, "uyuşturucu madde ticareti yapma" suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması, Yasaya aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA..." 10. Ceza Dairesi 2019/166 E. , 2019/2389 K. ve 29/04/2019 Tarihli Kararı.

⁶⁶⁰ H. Polat, TCK'da Suçlar, s. 721.

⁶⁶¹ Hafızogulları ve Özen, Genel Hükümler, s. 260. ; Öner, s. 210.

⁶⁶² Yokuş Sevük, s. 142.

⁶⁶³ Erman ve Özek, s. 263.

⁶⁶⁴ Şahin Kurt ve Ela Kurt, **Uygulamada Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Adalet Yayınları, Ankara, 2007, s.190.

⁶⁶⁵ Özdebakoglu, s. 169.

⁶⁶⁶ Sedat Bakıcı, "Uyuşturucu Madde Suçları", **Adalet Dergisi**, Yıl 75, S.6, 1984, s.1587.

⁶⁶⁷ Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **Gerekçeli- Açıklamalı- İctihatlı- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler**, Kazancı Yayınları, İstanbul, 2005, s. 397. (Ceza Sorumluluğu)

sınırını aşmamak ve başka kimselere vermemek kaydıyla bu fiilin “kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma” olarak değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur⁶⁶⁸.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin aneljezik ya da sedatif özelliklerinden yararlanmak amacıyla kullanımı da izin alınmadan yapıldığı takdirde yine suç teşkil edecektir⁶⁶⁹. Toplu ortamlarda madde kullanımı halinde örneğin beraber içecekleri esrarı bir kimse hazırlarken diğerleri de yardım etmiş ise esrar maddesi içeren sigaranın kendi aralarındaki bu hareket açısından temin kastı bulunmaz. Bu nedenle madde 188’den değil madde 191’den sorumlu tutulurlar. Çünkü, failin madde 188’de öngörülen “Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti” suçundan sorumlu tutulabilmesi için; maddenin “mülkiyeti ve yararlanması” özel olarak devredilmelidir⁶⁷⁰. Failin, söz konusu maddeleri bizzat kullanmak için almış olması şarttır. Aksi takdirde, örneğin bir yakını için almış ya da bulundurmuş olması gibi hallerde TCK madde 188/3’e göre cezalandırılması gerekir⁶⁷¹.

Dikkat edilmelidir ki; her olayda madde miktarı olağan ise failin kişisel kullanım kastı taşıdığı; olağandan fazla ise de imal yahut ticaret suçuna ait saikiyle hareket ettiği anlamına gelmemektedir. Faile ait kastın belirlenmesi tespit edilirken elbette ki bulundurulan madde miktarı konuyu açıklığa kavuşturmaya yardımcı olacaktır. Fakat yalnızca miktara bakılarak bir sonuca varılması yanıltıcı olabileceğinden, diğer bazı koşullarla birlikte değerlendirilmelidir⁶⁷². Benzer olarak sadece kişide yakalanan maddeyi alabilecek ekonomik düzeyinin olmaması durumundan yola çıkılarak bu kimsenin kullanma değil satma amacı taşıdığı çıkarımının yapılması doğru olmayacaktır. Yargıtay, failin uyuşturucu madde ticareti yaptığına dair dosyadaki delillerden kesin kanaate ulaşamadığı durumlarda bu suçun oluşamayacağını; uyuşturucu madde kullanımına yönelik fiillere ilişkin hüküm kurulması gerektiğini kararlarında sıkça vurgulamaktadır⁶⁷³.

⁶⁶⁸ Gündel, s. 36.; Güngör ve Kınacı, s. 357.; Ateş, s. 78. ;Akkaya, s. 342.

⁶⁶⁹ Bakıcı, s. 1587.

⁶⁷⁰ Günal, s.120.

⁶⁷¹ Ş. Kurt ve E. Kurt, s.217

⁶⁷² Yokuş Sevük, s. 143.

⁶⁷³ Yargıtay CGK, 2012/10-294 E. , 2012/253 K. ve 26.06.2012 Tarihli Kararı: “Eylemin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu-Yerel mahkemece sanığın uyuşturucu madde ticareti suçundan Cezalandırılmasına karar verilmesi suretiyle suç niteliğinin hatalı belirlendiği” ; Yargıtay CGK, 2012/10-1253 E. , 2012/1769 K. ve 18.09.2012 Tarihli Kararı: “Sanığın sübuta eren eyleminin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu-Uyuşturucu madde ticareti suçundan cezalandırılmasına karar verilmesi-Özel daire bozma kararının yerinde olduğu”;; Yargıtay CGK, 2012/10-325 E. , 2012/1817 K. ve 16.10.2012 Tarihli Kararı: “Eylemin kullanmak

Bu ölçütlerle yapılan incelemelere göre bir sonuca varılamaz ve madde ele geçirilen faile ait irade tespit edilemez ise ceza muhakemesinin temel ilkelerinden olan “şüpheden sanık yararlanır” ilkesi gereği cezalandırılmayacaktır⁶⁷⁴. Zira kanunilik ilkesinin doğal bir sonucu olarak şüpheli lehine yorum ilkesi ceza hukukunun temel ilkelerinin de bir gereğidir⁶⁷⁵. Failin, kullanmak amacıyla bu maddeyi bulundurduğu, satın aldığı yahut kabul ettiği varsayılacaktır⁶⁷⁶. Uygulama da bu yöndedir⁶⁷⁷.

Yargıtay’ın birçok kararında altını çizdiği üzere; kullanmak için bulundurulmuş uyuşturucu ve uyarıcı maddeden dolayı oluşan suçta aranan “kullanmak amacı” özel kasttır⁶⁷⁸. Bu özellik 191. maddeyi 188. maddede yer alan benzer suçlardan ayırmaktadır⁶⁷⁹. Bu nedenle de, fail eğer bir uyuşturucu ya da uyarıcı maddeyi kullanma amacı dışında bir amaca hizmet etmek için satın alma, bulundurma veya kabul etme hareketlerini yapmış ise artık madde 191 anlamında bir suçtan söz edilemeyecektir. Fail bu hareketleri “başkalarına tedarik” amacıyla yaptığında; özel kast ve dolayısıyla manevi unsur farklılaşmaktadır⁶⁸⁰. Türk Ceza Kanunu 188.

için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden sanıkların uyuşturucu madde ticareti suçundan cezalandırılmasına karar verilerek suçniteliğinin hatalı belirlenmesinin isabetsizliği”; Yargıtay CGK, 2012/10-1501E. , 2013/52 K. ve 12.02.2013 Tarihli Kararı: “*Uyuşturucu madde ticareti suçu-Sanığın bir suçtan cezalandırılmasının temel şartının Suçun şüpheye yer vermeyen bir kesinlikle ispat edilmesi olduğu*”

⁶⁷⁴ Özbek, Bacaksız, Doğan ve Tepe, Muhakeme, s.65.

⁶⁷⁵ Özen, s. 49.

⁶⁷⁶ Günel, 161.

⁶⁷⁷ “Bir yıllık kişisel ihtiyacı aşan miktar” (Y.10.CD.08.12.2003, 6373/22092); “ Sanığın ikametinde yakalanan suça konu maddelerin... uyuşturucu madde içerip içermediği hususunda uzman bilir kişi incelemesi yaptırılmadan eksik soruşturma ile yazılı şekilde hüküm kurulması.” (10.CD.05.04.2004, 2025/3900); “Kullanma delillere dayanmalı” (10.CD.15.12.2003, 6362/22379); “Kesin ve inandırıcı delil olmalı” (10.CD.23.12.2003, 6607/22838); Elmas, s. 387.

⁶⁷⁸ İçel, s. 401.

⁶⁷⁹ “Sanığın suça konu hapları diğer sanık ...’e sattığı sabit ise de yapılan tahlil sonucunda kanında MDMA ve MDA, idrarında MDMA, MDA ve sentetik kannabinoid tespit edilmesi nedeniyle, aynı zamanda uyuşturucu madde kullandığı anlaşılan sanığın ayrıca üzerinden çıkan bir sarımlık 0,08 gram sentetik kannabinoidi kullanma amacı dışında ticaret amacıyla bulundurduğuna dair her türlü şüpheden uzak delil bulunmadığı gözetilmeden, sanık hakkında TCK’nın 188/4-a maddesinin uygulanması suretiyle fazla ceza tayini,Yasaya aykırı, sanığın temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA...”, **10. Ceza Dairesi 2019/1408 E. , 2019/6328 K. ve 14/10/2019 tarihli kararı**, <https://karararama.yargitay.gov.tr /Yargitay Bilgi BankasıIstemci Web/pf/sorgula.xhtml> (10.12.2019)

⁶⁸⁰ “... suçun manevi unsurunun oluşmadığına, gerekçenin dosya içeriği ile uyumsuz olduğuna, eksik inceleme sonucu karar verildiğine, mahkûmiyete yeterli delil bulunmadığına; sanık ... müdafinin temyiz dilekçesinde belirttiği, mahkûmiyete yeterli delil bulunmadığına, delillerin değerlendirilmesinde hataya düşüldüğüne, eylemin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğuna, şüpheden sanık yararlanır ilkesine aykırı olarak karar verildiğine ilişkin temyiz sebeplerinin hükmün hukuki yönüne ilişkin olduğu belirlenerek anılan sebeplere bağlı olarak yapılan incelemede;

Maddesinde düzenlenen “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti” suçunun kapsamına girecek; cezası bu suça göre belirlenecektir⁶⁸¹. Aksi bir görüş olarak Günay; söz konusu suçun manevi unsurunu oluşturan kastın “genel kast” olduğunu söylemektedir⁶⁸².

Faildeki “kullanma kastı” belirlenirken; bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı birçok olaya ışık tutabilmektedir. Yargıtay da bu konuyla ilgili bir kararında; *“Olayda sanık İ. Uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu inkar ettiği ve ele geçen madde miktarının kullanma sınırı içinde kaldığı anlaşıldığından; savunmanın aksine, uyuşturucu maddeyi başkası için temin ve ticaret için bulundurma kastının varlığına ilişkin, kuşku sınırlarını aşan, yeterli ve kesin delil bulunmadığı, bu durumda sanığın fiilinin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu ve mahkemesince sanık hakkında suç nedeniyle “tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına” karar verildiği gözetilerek; sanığın uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan mahkumiyetine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.”* Şeklinde hüküm kurmuştur⁶⁸³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisinde iken suç işlenmesi halinde, failin hem işlenen suç hem de madde kullanımından dolayı sorumluluğu doğacaktır⁶⁸⁴. Kişinin bu maddelere bağımlılığının bulunması durumunda, TCK madde 57/7 uyarınca⁶⁸⁵ akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır⁶⁸⁶. Eğer kişi suçu işlediği sırada madde etkisinden dolayı algı zayıflığı halindeyse ve fakat şuurunu tamamen yitirmediyse, TCK madde 32 uyarınca kişi hakkında bir miktar cezaya

Sanıklar hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan kurulan hükme ilişkin yapılan düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine dair Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesinin kararı hukuka uygun bulunduğundan, sanıklar müdafileri ve sanık ...'ın temyiz istemleri ile sanık ... müdafinin duruşmadaki sözlü savunmaları yerinde görülmediğinden CMK'nın 302/1. maddesi uyarınca temyiz istemlerinin ESASTAN REDDİNE..., **20. Ceza Dairesi 2018/3804 E. , 2019/3683 K. ve 27.06.2019 Tarihli Kararı**, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Yargıtay Bilgi Bankası İstemciWeb/pf/sorgula.xhtml (10.12.2019).

⁶⁸¹ Özmen, ss. 57-58.

⁶⁸² E. Günay, s. 132.

⁶⁸³ Yargıtay 20. CD. 2015/739 E., 2015/4671 K., 12.11.2015.tarihli kararı; <https://www.sinerji-mevzuat.com.tr>

⁶⁸⁴ E. Günay, s. 141.

⁶⁸⁵ “Suç işleyen alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin, güvenlik tedbiri olarak, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınmasına karar verilir. Bu kişilerin tedavisi, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmalarına kadar devam eder. Bu kişiler, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca bu yönde düzenlenecek rapor üzerine mahkeme veya hakim kararıyla serbest bırakılabilir.” Demirel, Balcıoğlu, s. 59.

⁶⁸⁶ Türkan Yalçın Sancar ve Timuçin Köprülü, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Uygulamalı Çalışmaları**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2014, s. 496.

hükmedilecektir. Algı kabiliyeti tamamen ortadan kalkan ya da önemli ölçüde azalan kimselere ise ceza verilmeyecektir. Bu kimseler de tedavi edilmek üzere hastaneye yatırılacaktır⁶⁸⁷.

Türk Ceza Kanununun 22. Madde 1. Fıkrasında da düzenlendiği üzere, suçlar kural olarak kasten işlenebilir. Bir fiilin taksirle işlenebilmesi için kanunda düzenlenmesi gerekmektedir⁶⁸⁸.

Bir kimsenin işlediği fiil dolayısıyla hangi durumlarda sorumluluk atfedileceği noktasında, “kusur” kavramı karşımıza çıkar⁶⁸⁹. Kusurlu olma hali; bir fiilin en azından taksir ile işlenmesi ile oluşur. Bir fiilin suç olabilmesi için hareket ve neticenin varlığının yanında; bu iki unsur arasında nedensel bir ilgi bulunmalıdır. Doktrinde failin hareket ve netice arasında oluşturduğu bu bağ; “manevi unsur”, “sübjektif unsur”, “kusur”, “kusurluluk” isimleriyle anılmaktadır. Kusurlulukla, tipe uygun kanuna aykırı hareketler faille ilişkilendirilmektedir. Bu da kişinin taksirle dahi olsa sorumlu tutulabilmesi için failde irade varlığının zorunluluğunu gerekli kılar. Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçunun kullanılması yahut kullanma amacıyla bazı fiillerde bulunması için bilme, isteme ve kullanma amacı öğelerinin failin zihninde oluşması gerekir⁶⁹⁰.

Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hangi amaçla satın aldığı, kabul ettiği ya da bulundurduğu tespit edilir iken birtakım kıstaslardan yararlanılmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir⁶⁹¹. Faile ait amaç belirlenirken ilk olarak failin

⁶⁸⁷ Soyaslan, Özel Hükümler, s. 498.

⁶⁸⁸ Artuk, Gökçen, Yenidünya, Özel Hükümler, s. 35.

⁶⁸⁹ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Özel Hükümler, s. 49.

⁶⁹⁰ Centel, Zafer ve Çakmut, s. 242. ; Erman ve Özek, s. 275.

⁶⁹¹ “1-) Sanığın savunmasının aksine, olay tarihinde sanığın üzerinde yapılan aramada ele geçen ve kullanım sınırları içerisinde kalan uyuşturucu madde dışında, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunan diğer sanık ...'ın üzerinde ele geçen 3 paket ve ... 'nin gösterdiği yerde ele geçen 34 paket uyuşturucu maddenin, sanık ...'a ait olduğuna ve kullanma amacı dışında satmak veya başkasına vermek amacıyla bulundurduğuna ilişkin, diğer sanık ...'ın aşamalarda değişen soyut beyanı haricinde, sanık ... aleyhine kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı anlaşıldığından ve ele geçirilen maddenin ele geçiriliş biçimi ile miktarı da dikkate alınarak sanığın eyleminin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden "uyuşturucu madde ticareti yapma" suçundan hüküm kurulması,

Kabule

göre;

2-) Suça konu uyuşturucu maddelerin TCK'nın 54/4. maddesi uyarınca müsaderesine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden fıkrası belirtilmeden TCK'nın 54. maddesi gereğince müsaderesine karar verilmesi,

3-) Sanıkta ele geçirilen ve müsaderesine karar verilen 30,00 TL paranın uyuşturucu satışından elde edildiğine ilişkin kuşku sınırlarını aşan kesin delil bulunmadığı gözetilmeden, sanığa iadesi yerine müsaderesine karar verilmesi,

hareketleri incelenmelidir. Örneğin; müşteri araması, internetten ya da sosyal medya gibi mecralardan reklam yapması, numune göstermesi ve pazarlık yapması, müşteriymiş gibi davranarak faille iletişime geçen görevliye uyuşturucu veya uyarıcı madde teklifinde bulunması gibi fiiller kullanma dışındaki bir amacın olduğunu gösterir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin hangi amaçla kullanıldığını belirlerken söz konusu maddelerin ne şekilde ele geçirilmiş olduğu da ipucu verebilir. Örneğin; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin fazla sayıda ve paketli halde bulunması uyuşturucu veya uyarıcı madde ile birlikte üzerinde maddenin kalıntıları bulunan terazi tartı gibi aletlerin bulunması gibi haller de kullanım amacı dışında bir nedenle bulundurulduğuna karine oluşturacaktır⁶⁹². Yine, failin daha önceki dönemlerde uyuşturucu kullanıp kullanmadığı, madde kullanımı nedeniyle kişi hakkında ceza veya güvenlik tedbiri uygulanmış olup olmadığı gibi haller de irdelenmelidir. Bu hususlar, somut olayın diğer özellikleri ile birlikte değerlendirilerek çıkarım yapılacaktır. Örneğin failin maddeyi daha önce hiç kullanmamış ise ve olayda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış olduğuna dair başka emare de yok ise artık bu kimsenin söz konusu maddeyi “kullanım dışında bir amaç” ile bulundurduğu kabul edilecektir ⁶⁹³. Öğretide, kişinin malvarlığında meydana gelen artma-azalma gibi ani dalgalanmalar da kişideki kastın ortaya çıkarılmasında yol gösterici olabileceğinden bahsedilmektedir. Failin malvarlığındaki ani azalma kullanma kastına; ani artış ise kullanma dışında bir amaca karine oluşturabilir⁶⁹⁴.

Unutulmamalıdır ki, fail, ancak ona atfedilebilir ise eyleminden sorumlu tutulabilir. Kanunsuz ceza olmayacağı gibi, faili yalnızca önceden belirlenmiş kuralları kusurlu şekilde ihlal ederse sorumluluk yüklenebilir. Bu durum, kusursuz ceza olmayacağı prensibine dayanır. Sadece sonuca bakılarak, işlenen fiillere suç

Kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA...”, **20. Ceza Dairesi** **2017/929 E. , 2019/2955 K. ve** 14/05/2019 Tarihli Kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (10.12.2019), Aksi yönde bir Yargıtay Kararında ise şu şekilde hüküm kurulmuştur; “*Yargılama sürecindeki işlemlerin yasaya uygun olarak yapıldığı, delillerin gerekçeli kararda gösterilip tartışıldığı, vicdanî kanının dosya içindeki belge ve bilgilerle uyumlu olarak kesin verilere dayandırıldığı, eylemin sanıklar tarafından gerçekleştirildiğinin saptandığı, eyleme uyan suç tipi ile yaptırımların doğru biçimde belirlendiği anlaşıldığından; sanıklar müdafilerinin yerinde görülme-yen temyiz itirazlarının reddiyle, hükümlerin ONANMASINA...*”, **10. Ceza Dairesi** **2015/2907 E. , 2019/3440 K. ve** , 28/05/2019 Tarihli Kararı, [https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay Bilgi Bankasi IstemciWeb/pf/sorgula.xhtml](https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml) (10.12.2019)

⁶⁹² Elmas, s. 406.

⁶⁹³ Sevdin, s. 137.

⁶⁹⁴ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Özel Hükümler, s. 797.

vasfı verilirse buna objektif sorumluluk denmektedir ki; bu durumun da kabul edilemeyeceği ifade edilmektedir⁶⁹⁵. Bu nedenle, dikkat edilmesi gereken önemli nokta failin bulundurma kastının tespitinde ele geçirilmiş olan madde miktarının tek kriter olarak kabul edilmemesi gerektiğidir⁶⁹⁶. Nitekim Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin yeni tarihli bir kararında da “sanık hakkında eksik araştırmayla hüküm kurulması” gerekçesi ile yerel mahkeme tarafından verilmiş olan hükmü bozmuştur⁶⁹⁷.

Uyuşturucu maddelerin irade ile alınması halinde suç işlenirse, TCK 34. Madde gereği failin ceza sorumluluğunu etkilemeyecektir. İşlenen suçtan dolayı, iradi hareket etmiş gibi sorumlu olacaktır. Fakat bu maddeler irade dışı alınır ve madde etkisi ile bilinç zayıflar veya kapanırsa; failin cezasında indirim uygulanması veya cezalandırılmaması gündeme gelecektir⁶⁹⁸. Uyuşturucu maddenin gerek cebren gerekse hata ile alınması halleri irade dışı madde kullanımı kapsamında değerlendirilir⁶⁹⁹. Hata ile uyuşturucu madde kullanımında bu fiili işleyeninin durumu değerlendirilirken, hatanın “kaçınılmaz hata” olup olmadığına bakılması gerektiği ifade edilmektedir. Şayet hata kaçınılabılır bir hata ise bu durumda kişinin kusurlu olduğu kabul edilecektir⁷⁰⁰.

Kullanılan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tespiti açısından bu maddelerin hangi yollarla vücuda alındığına yahut kullanan kimsedeki etkisine bakılmaz⁷⁰¹. Hatta söz konusu maddelerin vücuda girip girmediği de önem taşımaz. Bu amaçla bulundurulması, suçun tamamlanması ve madde 191 ile sorumlu olunması için yeterlidir. Bir kimsenin uyuşturucu maddeyi kullanmadan önce satın alması, kabul etmesi ya da bulundurması gerekir. Bu nedenle bazı görüşler, kullanmak için yapılan “satın alma, kabul etme, bulundurma” eylemleri fiilen ele geçirilmiş ve fakat yakalanmamış ise suçun teşebbüs aşamasında kaldığının kabul edilmesinin doğru olacağını savunmaktadır. bu görüşte olanlara göre, suç siyaseti ve düzenlemenin tutarlılığı perspektifinden bakıldığında, kullanmak eylemi cezalandırılırken bir de bu

⁶⁹⁵ Hakeri, Genel Hükümler, s. 180.

⁶⁹⁶ Elmas, s. 411.

⁶⁹⁷ Yargıtay 10.Ceza Dairesi, 2018/ 2055 E. , 2019 / 4466 K. ve 27.06.2019 Tarihli Kararı, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-9498#>, (E. T. : 21/11/2019) ; Yargıtay 10.CD:2010/30978 E., 2012/2008 K., 29.02.2012 Tarihli Kararı, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-9498#>(E. T. : 21/11/2019).

⁶⁹⁸ Hakeri, Genel Hükümler, s. 247.

⁶⁹⁹Parlar ve Hatipoğlu, Ceza Sorumluluğu, s.372.

⁷⁰⁰ Zafer, s. 377.

⁷⁰¹ Güngör ve Kınacı, s. 348. ; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Özel Hükümler, s. 811. ; S. Kurt ve E. Kurt, s. 216.

eyleme giden yoldaki hareketlere ceza verilmesi düzenlemenin tutarlılığını zedelemektedir. Biz de bu yöndeki görüşe katılmaktayız. Şöyle ki, uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi kullanmak fiilini gerçekleştiren kimse her ihtimalde diğer seçimlik hareketler olan “kabul etme, satın alma, bulundurma” eylemlerinden mecburen geçecektir. Bu durumda seçimlik hareketlerden herhangi birinin yapılması ile suç tamamlanmış sayılacak ve henüz kullanma safhasına gelmeden kişi madde 191’den sorumlu tutulacaktır⁷⁰². Bu durumun yol açtığı bir diğer çelişki ise farklı ağırlığa sahip fiillerin aynı kefeye konmuş olmasıdır. Bu nedenle uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri kullanmak dışındaki hareketleri hazırlık hareketi olarak kabul edip bu aşamada kalan suçlar için teşebbüs hükümleri kapsamında değerlendirme yapılmasının yanlış olmayacağı görüşündeyiz.

Seçimlik hareketler öngören kullanmak amacıyla uyuşturucu madde veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunda, öngörülen hareketlerin “herhangi” birinin yapılmasıyla suç tamamlanır. Örneğin kullanmak için uyuşturucu madde satın alma saikiyle hareket eden bir kimse, satıcı ile sözleşmiş fakat mal eline geçmeden bir engel sebebiyle suç tamamlanamamış ise, söz konusu suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır. Yalnız şu noktaya dikkat çekilmelidir ki uygulamada bu madde açısından, satın alınan maddenin zilyetliğinin satın alana geçmesi için teslim şartı aranmamakta, alıcının istemi ile bir yere bırakılması suretiyle de zilyetlik geçişi yapılmış kabul edilmektedir⁷⁰³.

Satın alma fiili için gerçekleşmesi muhtemel bir diğer senaryo da uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin teslimi anında satıcıya para verilirken suçüstü yapılması halidir. Satın alma eylemine giden yola girmiş olan kimsenin iradesi dışında hedefine ulaşamaması teşebbüs aşamasında kalması anlamına gelecektir⁷⁰⁴. Teslim edilmesi kararlaştırılan fakat getirilmeyen madde için ise bu maddenin uyuşturucu madde olup olmadığının tespiti yapılamayacağı için suç oluşmayacaktır⁷⁰⁵.

Öngörülen seçimlik hareketlerin bazıları tamamlanıp bazıları yarım kalmış olabilir. Bu gibi durumlarda tamamlanan hareket baz alınacak ve bundan dolayı da fail tamamlanmış bir suçtan dolayı ceza alacaktır. Bir suçun tamamlanması, “ihmal”

⁷⁰² Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Özel Hükümler, s. 811.

⁷⁰³ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 827.

⁷⁰⁴ Erman ve Özek, s. 273.

⁷⁰⁵ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5885.

veya “icra” suretiyle ortaya çıkan insani hareketlere ait dış dünyaca algılanabilen ve hukuk düzenince önem arz eden etkiler oluşması anlamına gelir⁷⁰⁶.

Temin edilmiş olan uyuşturucu maddenin “kullanmak için satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması” eylemlerinden sorumlu olunması ile; bir diğer seçimlik hareket olan “kullanmak” eylemi ile sorumlu tutulmanın farkı bunlara uygulanacak ceza noktasında farklılık göstermez. Ancak “kullanma” fiili için öngörülen “güvenlik tedbiri” noktasında bir farklılıktan söz edilebilir⁷⁰⁷.

VI. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. Teşebbüs

Teşebbüs, bir suça ait objektif unsurların fail tarafından tamamlanamaması halidir⁷⁰⁸. Bir suçun teşebbüs aşamasında kaldığının kabulü için, failin suçu işleme yönündeki kastının varlığı aranır⁷⁰⁹. Bununla birlikte, suçun icrasına yönelik hareketlere doğrudan doğruya başlaması gerekmektedir⁷¹⁰. Teşebbüs halinde kalan suçlarda fail hakkında⁷¹¹ suçun normal cezasına oranla daha az cezaya hükümlenir⁷¹².

Suç işleme amacıyla yapılan hareketler ile inşa edilen yolu ifade eden “iter criminis” sürecinde failin işlediği suçun yapısı önem taşır⁷¹³. Failin işleme sürecinde olduğu suçun tanımında “netice” unsuruna ayrıca yer verilmiş olması halinde, suçun tamamlanmış olması için eylemin icrası yanında öngörülen netice de gerçekleşmelidir. Suç işleme iradesi ile çıkılan yolda bir engel ile kesinti gerçekleşene kadarki hareketlerin niteliği cezalandırılabilirlik anlamında önem taşır. Burada kriter, bu ana kadar gerçekleştirilen hareketlerin hazırlık hareketi mi yoksa

⁷⁰⁶ Alacakaptan, s. 48.

⁷⁰⁷ Özmen, s. 59.

⁷⁰⁸ Özgenç, Genel Hükümler, s. 441.

⁷⁰⁹ Özen, s. 498.

⁷¹⁰ Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, s. 396. ; Hafızoğulları ve Özen, Genel Hükümler, s. 305.

⁷¹¹ Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **Gerekçeli- Açıklamalı- İctihatlı- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Suça Teşebbüs – İştirak – İctima ve Yaptırımlar**, Tümüyle Yenilenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 4. (Teşebbüs- İştirak- İctima)

⁷¹² Türkan Yalçın Sancar ve Timuçin Köprülü, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Uygulamalı Çalışmaları**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2014, s.347.

⁷¹³ Ali Hacıhafızoğlu, **Teori ve Uygulamada Suça İştirak**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014, s.19.

icra hareketi mi olduğunun tespiti. Eğer suçun henüz icra hareketlerine başlanmamış ve hazırlık hareketleri aşamasında engellenmiş ise; bu ana kadarki hazırlık hareketlerinin suç oluşturup oluşturmadığına bakılacaktır. Suç oluşturmayan hazırlık hareketlerine herhangi bir yaptırım uygulanmayacaktır. Ancak icra hareketlerine girişilmesinden sonra ve fakat suçun tamamlanmasından önce suç failin iradesi dışında bir sebeple gerçekleşmezse bu durumda fiiller teşebbüs hükümleri ile yaptırıma tabi olur⁷¹⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi “kullanmak için satın alma” fiiline teşebbüs mümkündür. Satın alma fiilinin oluşabilmesi için; alıcı ve satıcının “satım” ve “bedel” konusunda anlaşmalarından sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde zilyedliğinin satın alana geçmesi gerekmektedir⁷¹⁵. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alıcının fiili olarak eline geçmesi şart değildir⁷¹⁶. Uyuşturucu veya uyarıcı madde teslim alındığında ya da söz konusu maddelerin alıcının istediği bir yere teslim edilmesi anında suç tamamlanır. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde “satın alma” eyleminin teşebbüs aşamasında kalması için icrai hareketlere başlanılmış fakat bir engelden dolayı maddenin teslim alınamamış olması gerekir⁷¹⁷. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde “kabul etme” fiilinin 191. madde anlamında tamamlanmış bir suça vücut vermesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin faile ait hakimiyet alanına girmiş olması gerekmektedir⁷¹⁸. Uyuşturucu veya uyarıcı madde alma iradesi ile kabul etme gerçekleşmiş fakat meydana gelen bir engel sebebiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde kişinin hakimiyet alanına girememiş ise teşebbüs aşamasında kalan bir suçtan söz edilebilir⁷¹⁹. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde “bulundurma” suçu ve “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma” suçlarında teşebbüs bu suçların tamamlanma anına kadar mümkün olabilir. Çünkü bu suçlar “kesintisiz suç” türündedir⁷²⁰. Kesintisiz suçların tamamlanmasından sonra icrasına devam olunurken failin rızası dışında bu icranın

⁷¹⁴ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Genel Hükümler, s. 54.

⁷¹⁵ Yurtcan, s.71.

⁷¹⁶ Erman ve Özek, s. 273.

⁷¹⁷ İçel, s.501.

⁷¹⁸ Karakaş Doğan, s. 207.; Güngör ve Kınacı, s. 169.; Sevdin, s. 176.

⁷¹⁹ Hafızoğulları ve Özen, Toplum Karşı Suçlar, s. 307.

⁷²⁰ Neslihan Göktürk, **Fikri İctima (Suçların İctimai)**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 136.

sona ermesi durumunda suç teşebbüs aşamasında kalmış olmaz, suç tamamlanmış bir suçtur⁷²¹.

Türk Ceza Kanununun 191. maddesindeki düzenleme, teşebbüse elverişli bir suçtur⁷²². TCK'nın 35. Maddesinde düzenlenen teşebbüs, genel hükümdür ve şartları oluşur ise tüm suç tiplerinde uygulanabilir. Maddenin ilk fıkrasında tanımlanan teşebbüs; suç işleme isteğiyle icra hareketlerine başlanması fakat bu hareketi gerçekleştiren kimsenin isteği dışında bir nedenle kesinti oluşması ve neticenin meydana gelmemesidir. Yani fail neticeyi ister ve icraya başlar ancak iradesi dışında bir neden bu neticenin gerçekleşmesine engel olur⁷²³. Uyuşturucu madde kullanma suçunda teşebbüs “satın alma” ve “kabul etme” eylemlerinde kendini göstermektedir⁷²⁴. Bunun nedeni, bu fiillerin bölünebilirliğidir. Maddede sayılan hareketlerden satın almak veya kabul etmek fiilleri iki tarafın bu konuda yaptığı anlaşmanın neticesinde zilyetlik geçişinin de sağlanması ile tamamlanmaktadır. Bu nedenle kullanmak amacıyla satın alınan yahut kabul edilen uyuşturucu veya uyarıcı madde hususunda anlaşılması fakat zilyetlik geçişi olmaması halinde suç tamamlanmamış sayılacaktır⁷²⁵.

Suç uyuşturucu yolda bir davranış normu “psikolojik aşama”, “hazırlık davranışları aşaması”, “yapımsal davranışlar aşaması” evrelerinden oluşmaktadır⁷²⁶. TCK'nın 191. maddesinde öngörülen diğer bir eylem de uyuşturucu maddenin kullanmak amacıyla “bulundurulması”dır. Bu fiilde bir devamlılık, bölünmezlik vardır. Kişi uyuşturucu maddeyi satın alıp bulundurma aşamasına geldiğinde suç tamamlanacak, Teşebbüs konusu gündeme gelmeyecektir⁷²⁷.

Suç siyaseti, ceza hukukunca korunan toplum düzeninin en iyi şekilde oluşturulması adına içerisinde düzenleneceği temel esasların ne olduğunu araştıran politikadır. Suç siyasetinin suçluluğun kontrolünü gizleyen bir mekanizma olduğu ifade edilmektedir⁷²⁸.

⁷²¹ Elmas, s. 420; Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, s. 118.

⁷²² Soyaslan, Özel Hükümler, s. 497.

⁷²³ Demirbaş, s. 433.

⁷²⁴ H. Polat, TCK'da Suçlar, s. 722.

⁷²⁵ Ş. Kurt ve E. Kurt, s. 243.

⁷²⁶ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Genel Hükümler, s. 22.

⁷²⁷ Elmas, s. 451.

⁷²⁸ Demirbaş, s. 62.

Teşebbüs ile yakından ilgili olan bir konu da işlenemez suçun mevcut olma halidir⁷²⁹. Suç konusunun nitelik olarak ancak gerçek bir uyuşturucu yahut uyarıcı madde olması ile Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak veya Kullanmak Suçu işlenebilir⁷³⁰. Yargıtay da failin üzerinde yakalanan maddeleri uyuşturucu madde sanması fakat incelemelerde uyuşturucu yahut uyarıcı madde özelliğinde olmadığıнын ortaya çıkması nedeniyle bu gibi olaylarda işlenemez suçun söz konusu olduğundan bahisle beraate hükmetmektedir⁷³¹.

Yakalanan ya da kişinin kullanmış olduğu tespit edilen maddelerin uyuşturucu yahut uyarıcı madde olduğundan şüphelenilmesi halinde Kriminal laboratuvarında, emniyette veya ATK ihtisas dairesinde araştırmalar yapılır ve sonuç hakkında rapor düzenlenir. Yakalaması yapılan maddenin miktar bakımından bir önemi yoktur. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden olması, suçun varlığı için yeterlidir. Teşebbüsle ilgisi bulunan bir diğer nokta ise “gönüllü vazgeçme” konusudur. Türk Ceza Kanununun 36. Maddesinin 1. Fıkrası gereği, failin icra hareketlerini yapmaktan kendi rızası ile vazgeçmesi halinde teşebbüs nedeniyle de ceza almayacaktır. Gönüllü vazgeçmede kişinin icra hareketleri sırasında vazgeçebileceği gibi, icra hareketleri tamamlanmış olup da neticenin henüz gerçekleşmediği evrede de kendi isteği ile suçu tamamen erdirmeyip vazgeçebilme şansı vardır⁷³². bu durumda hakkında cezaya hükmolunmaz⁷³³.

Kişi başladığı suç işleme kararına yönelik eylemler ile neticeye ulaşabilecek iken, kendi rızası ile neticeye giden yoldaki nedensel bağlantıyı “frenlemiş” ise gönüllü vazgeçmenin olduğu kabul edilecektir. Yargıtay’ın da görüşü bu yöndedir⁷³⁴. (Fakat eğer ki bir kimse fiili hareketler ile icraya başladıktan sonra rızai sebepler dışında bir sebepten ötürü neticenin gerçekleşmeyeceğini öngörür ve kendi rızasıyla vazgeçmiş gibi davranarak suçu neticelendirmez ise artık gönüllü vazgeçmeden söz edilemeyecektir⁷³⁵. Bu durumda teşebbüsün uygulanması

⁷²⁹ Özen, s. 526.

⁷³⁰ Yokuş Sevik, s. 156.

⁷³¹ S. Çetin, s. 1413.

⁷³² Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Genel Hükümler, s. 64.

⁷³³ Hüseyin Acar, **Türk Ceza Hukukunda Gönüllü Vazgeçme Kurumu**, Adalet Yayınevi, 2013, Ankara, ss. 61-62.

⁷³⁴ YCGK.27.6.2000,e.6/113-k.138. ; Acar, s., 65.

⁷³⁵ N. Toroslu ve H. Toroslu, s. 308.

gerektiğinin aşikar olduğu vurgulanmaktadır⁷³⁶. Bir hareketin icra hareketi mi hazırlık hareketi mi olduğunun tespitinde, “fiille ulaşılabacak sonucun suçu tamamlamaya elverişliliği” belirleyici olmaktadır⁷³⁷. Bir suçu işlemek amacıyla ortaya çıkan fiil neticeyi gerçekleştirmeye elverişli ise icra hareketi; elverişli değil ise hazırlık hareketi olarak nitelendirilecektir. Yalnız, yapılan hareketin suçun tanımında ele alınmış olması bu harekete resen hazırlık hareketi olma özelliği verir. Ancak; bu fiile başlanmasının icrai niteliğinin net olmadığı hallerde; fiili gerçekleştiren kimsenin genel hayat deneyimi, hayatın olağan akışına ve neticeyi meydana getirmedeki elverişliliğe bakılmaktadır⁷³⁸.

Gönüllülükle ilgili kavramsal değerlendirme günümüz bakış açısıyla “içsel (otonom)” ve “dışsal (heteronom)” olarak gerçekleşen kararlar ile failin davranışlarına yön verdiği şeklindedir. Buna göre fail, herhangi bir cebri sebep olmadan, sırf kendi otonom iradesi ile suç işlemekten vazgeçmeyi seçmiş ise gönüllülüğün var olduğundan söz edilebilir⁷³⁹.

Öngörülen seçimlik hareketlerden “kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma” eylemine teşebbüs imkanı yoktur. Netice itibariyle harekete bitişik olan suç tipinde olması nedeniyle “bulundurma” fiili için icrai hareketlerin başlama anında suç tamamlanmış olur. Bu nedenle suçun “bulundurma” hareketinin gerçekleştirilmesi suretiyle işlenmesi bakımından teşebbüse elverişsiz olduğu görülmektedir⁷⁴⁰.

Türk Ceza Kanunu’nun 191. maddesinin öngördüğü suç, “tehlike suçu” olup seçimlik hareketlerden oluşmaktadır⁷⁴¹. Bu seçimlik hareketlerin herhangi birinin yapılması ile suç oluşacaktır⁷⁴². Bu suçun tamamlanmış bir suç olması için illa ki uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin kullanılması gerekmez; kullanmak için yapılan diğer seçimlik hareketlerden birinin yapılmış olması ile suç tamamlanmış olur⁷⁴³. O halde bu maddenin seçimlik hareketlerinden “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma” eyleminin gerçekleştirilmesiyle oluşan suçta teşebbüs mümkün

⁷³⁶ Acar, s. 7.

⁷³⁷ Ersin Şare, “Türk Ceza Hukukunda Teşebbüs”, **TBB Dergisi**, S: 130, 2017, ss. 119- 156, s. 129.

⁷³⁸ Centel, Zafer ve Çakmut, s. 454.

⁷³⁹ Acar, s. 70.

⁷⁴⁰ Tuncer, s. 161.

⁷⁴¹ Günel, s. 157

⁷⁴² Yaşar, Artuç ve Gökcan, s. 5886.

⁷⁴³ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 827.

olmamaktadır. Bu suç için teşebbüs yalnızca “Satın alma” ve “kabul etme” seçimlik hareketleri ile mümkün olmaktadır⁷⁴⁴. Bir fiile teşebbüsten bahsedilebilmesi için “icra hareketi” niteliği olan bir eylem gerçekleştirilmelidir. İnsan vücudu tarafından, irade aracılığı ile kasların uyarılması sonucu bu iradenin direktifi doğrultusunda gerçekleşen ve dış dünyaya yansıyan davranışlara icra hareketi denmektedir⁷⁴⁵. İcra hareketi niteliği taşımayan hareketler, teşebbüse konu edilemez. Başka bir ifade ile, bir kimse “hazırlık hareketi” niteliğindeki eylemlerinden dolayı sorumlu tutulamaz; bu aşamada kalan hareketler teşebbüse vücut vermez⁷⁴⁶. Bu eylemlere yönelen icra hareketlerinin kesilmesiyle suça teşebbüs oluşacaktır.⁷⁴⁷

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul etme suçunu işleme iradesi ile suça ait icra hareketleri yapılmaya başlanmış ve fakat failin iradesi dışındaki bir engelden dolayı uyuşturucu veya uyarıcı madde kişinin tasarrufunda bulunan alana girememiş ise suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır. Burada “tasarruf alanına girme” ayrım noktasıdır. Deyim yerindeyse bu suçların teşebbüs aşamasında kalması ile tamamlanması arasındaki çizgi “tasarruf alanına girme” olarak düşünülebilir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak amacıyla “bulundurulması” seçimlik hareketinde öngörülen suç, mütemadi suç türündedir. Kesintisiz suçlarda teşebbüs mümkün olmayacağından “Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak amacıyla bulundurulması” suçuna teşebbüs mümkün olamamaktadır⁷⁴⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanımı amacıyla elde edilmiş olan uyuşturucu veya uyarıcı madde miktarı “etki yaratmayacak kadar az” ise 191.madde anlamında suç oluşacak mıdır? Yargıtay Ceza Genel Kurulu bu konuda bir kararında; ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eser miktarda olması halinde suç oluşmayacağı ve faile ceza verilemeyeceği yönünde hüküm kurmuştur⁷⁴⁹. Bu konuda öğretide bir fikir birliği yoktur. Bazı görüşlerce “elverişlilik” kıstasından yola çıkılarak, temini sağlanmış uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanma fiili için

⁷⁴⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 827.

⁷⁴⁵ Alacakaptan, s. 41.

⁷⁴⁶ Yokuş Sevik, s. 154.

⁷⁴⁷ Soyaslan, Özel Hükümler, s. 393.

⁷⁴⁸ Özmen, s. 59.

⁷⁴⁹ YCGK, 25.06.1984, 5-128/40<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (10.12.2019)

elverişsiz olması durumunda; işlenemez suçun oluşacağı ve bu nedenle de kişiye ceza verilmemesi gerektiği ifade edilmiştir⁷⁵⁰. Aksi yöndeki görüşe göre ise miktar azlığından ötürü faile ceza verilmemesinin kabul edilmemektedir⁷⁵¹. Madde miktarı kişide uyuşturucu veya uyarıcı etki yapmamış olsa bile suç tamamlanmıştır⁷⁵². Kanımızca da sırf madde miktarının azlığı nedeniyle kişi madde etkisine girmemesi sebebinden ceza verilmemesi, bu miktarın ne olduğunun göreceliliği sebebiyle düzenlemenin keyfiyete yol açmasına neden olabilir. Yapısı itibarıyla “soyut tehlike suçu” olan 191. madde tanımındaki suçun tamamlanmış olması için, bu özellikteki diğer suçlarda da olduğu gibi suçla ortaya çıkması önlenmek istenen zararın ortaya çıkması şart değildir. Zarar tehlikesinin oluşması yeterlidir. Bu bakımdan bir kimsenin kullandığı maddenin miktarı ne olursa olsun cezaya hükmedilmesinin gerektiği kanaatindeyiz. Halihazırda zaten hakimın ceza alt ve üst sınırı içinde, fiilin ağırlığına uygun bir cezaya hükmedilmesi amacına hizmet etmektedir. Bu nedenle miktar azlığının ancak cezada indirim sebebi olabileceği; failin cezasızlığına sebep olması şeklindeki yorumlamaların “kıyasa varacak derecede geniş yorum” ile karşı karşıya kalması tehlikesi ihtimalinin de gözden uzak tutulmaması gerektiği kanısındayız.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma eylemi açısından suçun oluşabilmesi için, bulundurulana maddenin uyuşturucu ve uyarıcı madde olma özelliğini haiz olması gerekir. Aksi takdirde “işlenemez suç”tan söz edilir ve bu durumda kişiye ceza verilemez⁷⁵³. Bunun dışındaki hallerde ise kişiye ceza verilecektir⁷⁵⁴.

B. Gönüllü Vazgeçme

Kişi başladığı suç işleme kararına yönelik eylemler ile neticeye ulaşabilecek iken, kendi rızası ile neticeye giden yoldaki nedensel bağlantıyı “frenlemiş” ise gönüllü vazgeçmenin oluştuğu kabul edilecektir. Yargıtay’ın da görüşü bu

⁷⁵⁰ Özdemir, s. 112. ; S. Kurt ve E. Kurt, s. 213. ; Akkaya, s. 342. ; Ateş, s. 86.

⁷⁵¹ Günal, s. 154. ; E. Günay, s. 140.; Yokuş Sevik, s. 159. ; Güngör ve Kınacı, ss 422-424. ; Öner, s. 124.

⁷⁵² Özdemir, s. 112.

⁷⁵³ Günal, Kitap, s. 165.

⁷⁵⁴ Hafizoğulları ve Özen, Toplum Karşı Suçlar, s. 319.

yöndedir⁷⁵⁵. Fakat eğer ki bir kimse fiili hareketler ile icraya başladıktan sonra rızai sebepler dışında bir sebepten ötürü neticenin gerçekleşmeyeceğini öngörür ve kendi rızasıyla vazgeçmiş gibi davranarak suçu neticelendirmez ise artık gönüllü vazgeçmeden söz edilemeyecektir⁷⁵⁶. Bu durumda teşebbüsün uygulanması gerektiğinin aşikar olduğu vurgulanmaktadır⁷⁵⁷. Bir hareketin icra hareketi mi hazırlık hareketi mi olduğunun tespitinde, “fiille ulaşılacak sonucun suçu tamamlamaya elverişliliği” belirleyici olmaktadır. Bir suçu işlemek amacıyla ortaya çıkan fiil neticeyi gerçekleştirmeye elverişli ise icra hareketi; elverişli değil ise hazırlık hareketi olarak nitelendirilecektir. Yalnız, yapılan hareketin suçun tanımında ele alınmış olması bu harekete resen hazırlık hareketi olma özelliği verir. Ve fakat; bu fiile başlanmasının icrai niteliğinin net olmadığı hallerde; fiili gerçekleştiren kimsenin genel hayat deneyimi, hayatın olağan akışına ve neticeyi meydana getirmedeki elverişliliğe bakılmaktadır⁷⁵⁸.

Gönüllülükle ilgili kavramsal değerlendirme günümüz bakış açısıyla “içsel (otonom)” ve “dışsal (heteronom)” olarak gerçekleşen kararlar ile failin davranışlarına yön verdiği şeklindedir. Buna göre fail, herhangi bir cebri sebep olmadan, sırf kendi otonom iradesi ile suç işlemekten vazgeçmeyi seçmiş ise gönüllülüğün var olduğundan söz edilebilir⁷⁵⁹. 5237 sayılı TCK’da suç politikası gereği gönüllü vazgeçme halinde faile ceza verilmez. Gönüllü vazgeçme, TCK m. 191 açısından bir şahsi cezasızlık sebebidir⁷⁶⁰.

Failin 191. madde açısından suç teşkil eden seçimlik hareketlerin her biri için gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanabilir. Kişinin bedel ödemesine rağmen uyuşturucu maddeyi teslim almaması ya da kabul etme iradesi gösterdiği maddeyi teslim almaması, gibi haller de gönüllü vazgeçme uygulanacak ve faile ceza verilmeyecektir⁷⁶¹. Gönüllü vazgeçmede kişi gönüllülük esası ile hareket etmesi gerektiğinden dolayı, hareketlerinden böyle bir kastın varlığı anlaşılmalıdır. Söz gelimi kolluk tarafından yakalanacağını anlayan failin uyuşturucu veya uyarıcı

⁷⁵⁵ YCGK, 27.06.2000 E.6/113, K.138, Tarihli Kararı.

⁷⁵⁶ Özen, s. 524.

⁷⁵⁷ Acar, ss. 6-7.

⁷⁵⁸ Centel, Zafer ve Çakmut, s. 454.

⁷⁵⁹ Acar, s. 70.

⁷⁶⁰ Özgenç, Genel Hükümler, s. 503.

⁷⁶¹ Sevimli, s. 161.

maddeyi imha etmeye çalışması halinde fail, suç delillerini yok etmeye çalışmak şeklinde bir kastla hareket etmiş ise gönüllü vazgeçmeden yararlanamayacaktır⁷⁶².

Bir kimsenin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi kullanımı için yetiştirmesi halinde hakkında 191. madde hükmü uygulanmaz. Bu tür fiillerin suç teşkil ettiğine dair özel kanunlarda düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin 2313 sayılı Kanun'un 23. Maddesinin 5. Fıkrası gereği esrarın hammaddesi olan kenevir bitkisinin ekimi izne tabidir⁷⁶³.

C. İştirak

Suçta İştirak; kanun maddesinde tanımlı olan ve bir kişi tarafından işlenebilir bir suçun birden fazla failce işlenmesi halinde ortaya çıkar⁷⁶⁴. Bir kimsenin fiiline katılarak iştirak edilebileceği gibi, birden fazla kişinin bir araya gelerek suç işlemesi de iştirak olarak nitelendirilebilmektedir⁷⁶⁵. Bu sırada aralarında bir işbirliğinde bulunma iradesi var olur ise iştiraktan söz edilir⁷⁶⁶. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu gereği aralarında iştirak iradesi bulunmasa dahi üç ya da daha fazla kimse tarafından işlenen suçlar toplu suç olarak kabul edilmektedir⁷⁶⁷. Bir kimsenin bir suçun ortağı sayılabilesinin koşulu, mutlaka başka bir kimsenin bu suçun unsurlarına uygun hareketi gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu nedenle iştirake ilişkin kurallar ikincil ve tamamlayıcıdır⁷⁶⁸.

Doktrinde ağır basan görüş; kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu için "iştirak" imkanının mümkün olduğu yönündedir⁷⁶⁹. Bu görüşün aksinin savunulduğu görüşler de mevcuttur⁷⁷⁰. TCK m. 191'e ait seçimlik hareketler yönünden öğretide yoğunlukla uyuşturucu veya uyarıcı maddenin "kullanılması" fiiline iştiraktan söz edilemeyeceği, bu suçun ancak bizzat işlenebildiğinden; tek

⁷⁶² Centel, Zafer ve Çakmut, s. 458.

⁷⁶³ Soyaslan, Özel Hükümler, s. 497.

⁷⁶⁴ Hacıhafızoğlu, s. 11.

⁷⁶⁵ Devrim Aydın, **Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009s. 50.

⁷⁶⁶ Yalçın Sancar ve Köprülü, s.417.

⁷⁶⁷ Ünlü, s. 76.

⁷⁶⁸ Dönmezer, Ceza Genel, s. 258. ; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 746. ; Özmen, s. 60.

⁷⁶⁹ Erman ve Özek, s. 339. ; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Özel Hükümler, s. 802. ; Güngör ve Kınacı, s. 366. ; Elmas, s. 425. ; Yokuş Sevik, s. 160. ; Karakaş Doğan, s. 294.

⁷⁷⁰ Özdebakoglu s. 182. ; S. Çetin, s. 1414. ; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 746.

başınayken yahut toplu ortamda kullanılsın; her bir kullanımın diğer kimsenin kullanımından bağımsız bir “kullanma” suçunu oluşturacağı yönünde görüşler mevcuttur⁷⁷¹. Bununla birlikte, kullanma fiilinin birden fazla kişi ile işlenmesi halinde iştirake ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği yönünde görüşler de bulunmaktadır⁷⁷².

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacıyla satın alma ya da kabul etme fiillerini birden fazla kimsenin ortak kullanmak için gerçekleştirmesi halinde m.191’e iştiraktan söz edilecektir. Ancak, bu kimselere maddeyi satan yahut temin eden bakımından 188. madde hükümleri uygulanacaktır⁷⁷³. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma suçuna yardım etme şeklinde iştirak de mümkündür. Bu suça, “yardım etmek” suretiyle iştirakte Türk Ceza Kanunu’nun 188. ve 190. Madde kapsamında olmayan eylemler için 191. madde hükmü uygulanacaktır⁷⁷⁴. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanmak için bulundurulması, satın alınması, kabul edilmesi ve kullanılması hakkındaki suça, “yardım etme” şeklinde bir iştirake örnek olarak; satın alınan bir uyuşturucu maddenin evinde saklanmasına göz yummak, uyuşturucu maddenin temini konusunda yol göstermek gibi davranışlar verilebilir. Şeriklerden uyuşturucu madde kullanan varsa bunlar hakkında da güvenlik tedbirine karar verilecektir⁷⁷⁵. Burada “bulundurma” fiili için dikkat edilmesi gereken nokta; şeriklerin “kullanmak için bulundurma” iradelerinin başından beri var olmasıdır. Örneğin faillerden biri maddeyi kullanım amacı ile değil diğer faillere satma ya da verme amacı ile bulunduruyor ise bu kimse açısından m. 191’e iştirak değil diğerlerinden bağımsız olarak uyuşturucu m. 188’deki uyuşturucu madde imal ve ticaretine ilişkin suç işlemiş olacaktır⁷⁷⁶.

Türk Ceza Kanunu’nun 191. maddesine iştirakin mümkün olabilmesi için “kullanmak için satın alma kabul etme ya da bulundurma” hareketlerine yönelik bir iştirak iradesi olması gerekmektedir⁷⁷⁷. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan kimseye bu maddeleri temin eden kimse 191.madde anlamında kişinin fiiline iştirak

⁷⁷¹ Özmen, s. 60.

⁷⁷² Günal, s. 158. ; Güngör ve Kınacı, s. 366.

⁷⁷³ Yokuş Sevik, s. 160.

⁷⁷⁴ Özdemir, s. 113.

⁷⁷⁵ Yokuş Sevik, s. 162.

⁷⁷⁶ Sevimli, s. 167.

⁷⁷⁷ Özgenç, Genel Hükümler, s. 558.

etmiş olmayacaktır. Bu fiiller TCK 188. maddesine konu teşkil eder. Fail uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak için bir başka kimsenin bu maddeyi temin etmesine azmettirmesi halinde temini gerçekleştiren kimse TCK m. 188/3 gereği, fail ise TCK m. 191 gereği sorumlu olacaktır. Kullanmak amacı ile uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi birlikte “satın alan veya kabul eden” kimseler suçu iştirak halinde işlemiş kabul edilirler. Kullandıkları uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kişilerden birinin evinde bulundurmaları da iştirak halinde 191. madde gereği sorumlu tutulmalarını gerektirecektir⁷⁷⁸. Bu suça iştirakin “azmettirme” veya “yardım etme” şeklinde gerçekleşmesi de mümkündür⁷⁷⁹. Yaygın görüşe ve Yargıtay uygulamalarına göre; bu suça yardım etme şeklinde iştirak mümkün olsa da uyuşturucu yahut uyarıcı maddenin kullanılma aşamasından önceki “ tedarik” aşamasıyla ilgili eylemleri gerçekleştirenlerin madde 188 kapsamına girmesi gerektiği vurgulanmıştır⁷⁸⁰. Azmettirme ya da yardım etme fiillerini gerçekleştiren kimsenin sorumluluğuna gidilebilmesi için azmettirilen yahut yardım edilen failin kullanmak için uyuşturucu madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak ya da kullanmak suretiyle suça ait seçimlik hareketlerini yapmasıyla ya da teşebbüsüyle oluşur⁷⁸¹. Türk Ceza Kanunu Genel Hükümleri gereği suça katılanlardan “azmettiren” TCK m. 38/1 gereği o suçun cezası ile cezalandılır. Suça “yardım eden” şeklinde katılan ise TCK 39/1 gereği suça ait cezanın yansı ile cezalandırılacak ve bu ceza her halde 8 yılı geçemeyecektir⁷⁸². Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tedarikinin sağlanmasını faile gösteren, ya da bu konuda yardımda bulunan kişi, bu fiilleri ile sorumlu olacaktır. Yine azmettirme fiilleri için de aynı şekilde sorumluluğu doğacaktır. Ancak, bahse konu “azmettirme” fiili “alenen” gerçekleştirilmiş ise Türk Ceza Kanunu 190. Madde 1. Fıkrası gereği suç işlemiş olacaktır⁷⁸³. Böyle bir ayrıma gidilmesi, bu fiiller arasında ne gibi bir fark bulunduğunun tespitinin zorluğu nedeniyle eleştirilmiştir. Bahsi geçen iki fiilin esasen aynı olduğu ve bu fiiller sonucu meydana gelen neticenin aynı olması dolayısıyla esasen bahsi geçen iki fiilin aynı olduğu savunulmaktadır. Gerçekten de

⁷⁷⁸ Elmas, s. 423.

⁷⁷⁹ Karakaş Doğan, s.294.

⁷⁸⁰ Parlar ve Demirel, s. 398.

⁷⁸¹ Tuncer, s. 161.

⁷⁸² Hacıhafızoğlu, s. 406.

⁷⁸³ E.Günay, s. 140.

öğretide "özendirme" ve "alenen özendirme" arasındaki fark açıklanırken zorluk çekilmiş olduğu gözlemlenmektedir.

Kullanmak İçin uyuşturucu ve uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak veya kullanmak fiillerine iştirakin mümkün olup olmadığı konusunda bir netlik olmadığından, uygulamada lehe kanun ilkesi gereği faillerin lehine olan hükümlerin uygulanması hakkaniyetli olacağı görüşündeyiz.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımıyla ilgili birtakım hareketlere yaptırım öngören TCK'nın 191. maddesi açısından iştirake ilişkin değinilecek bir husus da "tahrikçi ajan" meselesidir⁷⁸⁴. Güvenlik güçlerince, delil toplamak ya da suçun önlenmesi gibi amaçlarla gerçek kimliklerini gizleyerek uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları işleme amaçlı oluşturulmuş suç örgütlerine girilmekte, bilgi toplanarak bu örgütler çökertilmeye çalışılmaktadır⁷⁸⁵. Uygulamada, "ajan", "kışkırtıcı ajan", tabirleri ile de anılan bu kimselerin faaliyetleri, ceza kanunumuzda yer alan dayanak bir düzenleme olmadığı gerekçesiyle öğretide eleştiri almaktadır⁷⁸⁶. Zira CMK'da bu uygulamaya en yakın kavram "Gizli Soruşturmacı"⁷⁸⁷ olsa da iki kavram birbirinden ayrı anlamlara gelmektedir⁷⁸⁸. Gizli ajanın fiili suç işleme niyetinde değilken bu yönde azmettirmesi dolayısıyla sorumlu olması gerektiği yönünde görüşler mevcuttur. Bu görüşe göre ajan, suç işleme kararında olup da icra hareketleri girişiminde bulunmayan faili bu suça teşvik edici hareketlerde bulunduyorsa bundan dolayı da sorumlu tutulması gerekmektedir⁷⁸⁹.

Erman, Özek ve Demirbaş'a göre Bu fiillerinden dolayı kışkırtıcı ajanın ceza sorumluluğunun doğmaması için, TCK 41'deki hükme başvurmalı ve iştirak halinde işlenen bu suçtan dolayı gönüllü vazgeçmenin şartlarını yerine getirmelidir⁷⁹⁰. Bu

⁷⁸⁴ İbrahim Akar, "Tahrikçi Ajan", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 1, 2018, ss. 132-148, s. 132.

⁷⁸⁵ Öztürk, Erdem, Sırma, Saygılar ve Alan, s.239.

⁷⁸⁶ Karakaş Doğan, s. 217.

⁷⁸⁷ Erdem, Mustafa Ruhan. **Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001.

⁷⁸⁸ "Ajan Provakatör, devlet organlarının himayesiyle ve/veya kontrolü altında bulundurduğu kişileri bir suç işlemeye teşvik eden/ yönlendiren kişidir. Bu kişiler gizli soruşturmacıdan farklı olarak suçu aydınlatmak için soruşturma yapmazlar. Suçu işletip yakalatmak üzere bir kimsede suç kararı oluşturan, onu suça azmettiren kişilerdir.", Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, s. 241.

⁷⁸⁹ Ersan Şen, **Türk Hukukunda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, Sorular ve Cevaplarla Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2011, s. 239; Tuncer, s. 162.

⁷⁹⁰ Erman ve Özek, s. 317; Demirbaş, s. 435.

anlamda, gönüllü vazgeçmeden yararlanılabilmesi için ajanın azmettirme veya teşvik eylemleri ile iştirak etmiş bulunduğu bu olgunun kendisi açısından suç oluşturmaması için suçun tamamlanmasını yahut neticeyi engellemeli ya da suça ait icrai hareketlerden rızai olarak vazgeçmiş olmalıdır⁷⁹¹. Sarf edilen tüm çabaya rağmen işlenmesine engel olunamayan suça ilişkin olarak ajanın ceza almamasının gerektiği ifade edilmektedir⁷⁹². Başka bir görüşe göre ise; “kışkırtıcı ajan” vasıtasıyla suç işleyen kimsenin bu fiili, ajanın teşvikiyle işlediği ve dolayısıyla cezalandırılan fiilin aslında ajanın fiili olduğundan mütevellit; faile ceza verilemeyeceği, fail için “işlenemez suç” olarak kabul edilmesi gerektiği öne sürülmektedir⁷⁹³. Yargıtay’ın da bu yönde verdiği kararlar mevcuttur⁷⁹⁴. Ancak kanımızca böyle bir durumda suçun “işlenemez suç” olarak değerlendirilebilmesi pek mümkün görünmemektedir. Eğer

⁷⁹¹ D. Aydın, s. 106

⁷⁹² Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Genel Hükümler, s. 813; Hakeri, Genel Hükümler, s. 435; E. Günay, s. 140;

⁷⁹³ Tuncer, ss. 163-166.

⁷⁹⁴ **Yargıtay 9.CD, 2015/2206 E. , 2016/2500 K. ve 17.03.2016 Tarihli Kararı:** “...1- Sanıklar MBK ve AÖ hakkındaki beraat hükümlerinin incelenmesinde: Kendilerinde herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde ele geçirilmeyen ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandıkları da teknik bir yöntemle tespit edilmeyen sanıkların, diğer sanık Y.T. ile kararlaştırdıkları buluşma yerine gelmeden önce suça konu uyuşturucu maddenin güvenlik görevlilerince ele geçirilmiş olması nedeniyle sanıkların söz konusu maddeyi almalarına olanak bulunmadığı, bu hali ile **işlenemez suçun söz konusu olduğu** ve buna bağlı olarak sanıkların üzerlerine atılı suçun yasal unsurlarının oluşmadığı dikkate alınarak tebliğnamedeki bozma düşüncesi benimsenmemiştir...Onanmasına...” ; **Yargıtay 10.CD, 2009/15018 E. , 2010/10017 K. ve 29.04.2010 Tarihli Kararı:** “... B- Sanık D.K. hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak suçundan kurulan hükmün incelenmesi: 1- 20.09.2008 tarihli yakalama ve zapt etme tutanağına ve sanık savunmasına göre; sanığın olay günü uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan mahkûm olan diğer sanık SÜ’den kullanmak amacıyla uyuşturucu temin etmek için, cep telefonu numarasından aradığında, bu sırada S.Ü.’ü yakalamış bulunan görevliler tarafından telefona cevap verildiği, sanığın S.Ü. ile görüştüğü düşüncesi ile uyuşturucu alımı ve randevu yerinin tespitine ilişkin konuşmayı gerçekte görevliyle yapmasının ardından, kararlaştırılan yere geldiğinde, güvenlik görevlilerince yakalandığı; suç konusu uyuşturucu maddeye daha önce görevliler tarafından elkonulmuş olduğundan, **sanığın zaten almasına olanak bulunmadığı, bu nedenle işlenemez suçun söz konusu olduğu ve buna bağlı olarak sanığın üzerine atılı suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden**, sanık hakkında beraat yerine mahkûmiyet hükmü kurulması,...BOZULMASINA, 29.04.2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi...” ; **Yargıtay 10.CD, 2009/2548 E., 2010/3279 K. , 15.02.2010 Tarihli Kararı:** “...B) Sanık S.A. hakkındaki hükmün incelenmesi: 1- Olay ve yakalama tutanağına, tutanak düzenleyici tanıkların anlatımlarına ve savunmalara göre; sanığın olay günü uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan mahkûm olan diğer sanık H.A.’dan kullanmak amacıyla uyuşturucu temin etmek için, önceden bildiği cep telefonu numarasından aradığında, bu sırada H.A.’ı yakalamış bulunan görevliler tarafından durumdan şüphelenilerek telefona cevap verildiği, sanığın H.A. ile görüştüğü düşüncesi ile uyuşturucu alımı ve randevu yerinin tespitine ilişkin konuşmayı gerçekte görevliyle yapmasının ardından, kararlaştırılan yere geldiğinde, güvenlik görevlilerince yakalandığı; suç konusu uyuşturucu maddeye daha önce görevliler tarafından elkonulmuş olduğundan, sanığın zaten almasına olanak bulunmadığı, bu nedenle işlenemez suçun söz konusu olduğu ve buna bağlı olarak sanığın üzerine atılı suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, sanık hakkında beraat yerine mahkûmiyet hükmü kurulması,...15.02.2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi...”<https://www.hukukihaber.net/uyusturucu-veya-uyarica-madde-suclarinin-islenemez-suc-kavrami-isiginda-degerlendirilmesi-makale,5957.html> (17.11.2019)

ortada bir işlenemez suçun olduğu kabul ediliyor ise bu tek taraflı olarak yalnızca azmettiren konumundaki tahrikçi ajan açısından değil; aynı zamanda fail olan kimse açısından da söz konusu olmalıdır⁷⁹⁵. Böyle bir durumda da suça azmettirilen kimseyi fail olarak cezalandırmak mümkün olmayacaktır. Çünkü işlenemez suç olduğundan mütevellit hakkında cezaya hükmedilemeyecektir⁷⁹⁶. Kanımızca da aynı fiilin bir taraf için işlenemez suç kabul edilip diğer taraf için işlenebilir kabul edilmesinin hakkaniyete ve hukukun genel ilkelerine uygun düşmeyecektir. Ayrıca kanuni düzenlemesi bulunmayan “kışkırtıcı ajan uygulamasının, CMK m 206/2-a uyarınca kanuni şekilde elde edilmeyen delilin hükme esas alınamaması⁷⁹⁷ kuralı gereği “hukuki delil” statüsünde değerlendirilebilmesinin mümkün olamayacağı kanaatindeyiz.

D. İctima

1. Genel Olarak

İctima, bir kimsenin, ceza kanununda düzenlenmiş bulunan kurallardan birden fazlasını ihlal ettiği durumlarda gündeme gelen bir kurumdur⁷⁹⁸. Kişi bu ihlalleri yaparken bazen tek harekette bulunur; bazense birden çok fiil ile düzenlenmiş bulunan hukuk normlarına aykırı hareket eder⁷⁹⁹. Bu durumdaki kimsenin her ihlal ettiği suç için öngörülen cezayı ayrı ayrı alırken bazı durumlarda işlediği fiillerin en ağır cezayı gerektiren ihlalden ceza aldığı görülür. Buradaki ayırım; Türk Ceza Kanununun içtimayı düzenleyen hükümleri ile oluşmaktadır. Bu noktada “gerçek içtima” ve “fikri içtima” şeklindeki iki kavram karşımıza çıkar. Gerçek içtima, kural olarak bir suç hükme bağlanırken ayrı ayrı değerlendirmeye alınarak ayrı suçlar için ayrı birer cezanın verilmesini ifade eder. Ancak, TCK’nın 44. Maddesi uyarınca, bazı durumlarda işlenen birden fazla suç için sadece en ağır cezayı gerektiren suç ihlali için ceza verilir ki bu da fikri içtimayı oluşturur⁸⁰⁰.

⁷⁹⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s.543.

⁷⁹⁶ Akar, s. 141.

⁷⁹⁷ Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, s. 1079.

⁷⁹⁸ Yalçın Sancar, s. 385.

⁷⁹⁹ Göktürk, s.5.

⁸⁰⁰ S. Çetin, 1418.

Bazı suçların başka suçlarla birlikte işlenmesi halinde bu suçlara ait kanuni tanımlarda fikri içtimanın uygulanmayacağı öngörülmüştür. Dolayısıyla bu suçlar hakkında iki ayrı cezaya hükmedilecektir. Örneğin TCK m.212 (Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması) bu şekildedir⁸⁰¹. TCK 191. Madde için böyle bir özellik bulunmadığından, genel hükümlere göre hareket edileceği çıkarımı yapılabilir.

2. TCK m. 191/1 ‘de Düzenlenen Suçların İçtiması

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme ve bulundurma” eylemleri ile meydana gelen suçta, ikinci fıkrada öngörülmüş olan güvenlik tedbirine sadece bir kez hükmedilebilmektedir. Fakat dava düşer yahut infaz edilir ve fail tekrar bu suçu işlerse bu suç için fail hakkında yeniden güvenlik tedbiri hükmü verilebilecektir⁸⁰². Belirtilmelidir ki alternatif hareketli suçlardan olan “Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme ve bulundurma” suçunda alternatif hareketlerden hangisinin kaç defa yapıldığına bakılmaksızın tek suç işlendiği kabul edilir⁸⁰³.

Uyuşturucu maddenin kullanılması suçu için zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasının mümkün olduğu yönünde Yargıtay kararları mevcuttur⁸⁰⁴. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme ve bulundurma suçunun “aynı suç işleme kararı” neticesinde birden fazla sefer içilmesi durumunda “zincirleme suç” öngören hükümler devreye girecektir⁸⁰⁵. Burada dikkat edilmesi gereken; “bu suçların her birinin cezalandırılabilir nitelikte olması” ve “suçlar arasında hukuki kesinti bulunmaması” hususlarıdır⁸⁰⁶. Failin aynı suçu işleme

⁸⁰¹ Yokuş Sevük, s. 166.

⁸⁰² Tezcan, Erdem ve Önok, s.828.

⁸⁰³ Yokuş Sevük, s. 163.

⁸⁰⁴ Yargıtay 10. CD. , 2019/1419 E. , 2019/ 2508 K. ve 06.05.2019 tarihli kararı; “*Uyuşturucu madde bulundurma suçu - zincirleme suç çatısı altında işlenip işlenmediklerinin tartışılarak sanığın hukukî durumunun belirlenmesinde dikkate alınması gerektiği...*”
<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-9498#> (21.11.2019)

Yargıtay 10. CD.2007/21117 E. , 2008/2310 K. ve 17/042008 Tarihli Kararı; “*Uyuşturucu Madde Ticareti Yapmak Ve Kullanmak Amacıyla Uyuşturucu Madde Bulundurmak Suçları - Zincirleme Suç İle İlgili Hükmün Uygulanabilmesi İçin Gerekli Koşullar - Orantılılık - Hak Yoksunluğunun Sürehttps://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-9498#*”, (24.11.2019)

⁸⁰⁵ Elmas, s. 426.

⁸⁰⁶ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 561.

kararına varmasıyla ortaya çıkan tüm hareketlerin aynı olması gerekmez. Aynı madde hükmünü yani 191. maddeyi ihlal eden hareketlerden her birinin yapılması tek suç işleme kararına dayalıdır; zincirleme suç kurallarının uygulanmasına engel olmaz⁸⁰⁷.

Bir kimsenin farklı zamanlarda uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanım amaçlı temin etmesi halinde, zincirleme suç oluşup oluşmayacağı noktasında tartışmalar mevcuttur. Bu konudaki bir Yargıtay kararı da sanığın evinde ele geçirilen esrarı kullanma amacı ile bulundurduğu beyanı dışında delil olmayan sanığa zincirleme suç hükümlerine göre fazla ceza tayin edilmiş olmasını yasaya aykırı bulmuştur.⁸⁰⁸ Doktrinde bu durumun zincirleme suça elverişlilik noktasında; 191. maddede sayılı fiillerin hepsinin bir araya gelerek tek bir kesintisiz suça yol açacağı ve bu durumun failin daha lehine olduğundan bu suçun zincirleme suça uygun olmadığını savunan görüşler yer almaktadır⁸⁰⁹. Doktrindeki görüşler ve gerekçeleri incelendiğinde, kanaatimizce bahse konu suçun zincirleme suç şeklinde işlenemeyeceği yönündeki görüşler daha yerinde görünmektedir. Yine bir kimsenin hem başka bir kimseye ait maddenin evinde saklamasına izin vermesi, hem de kendi kullanım ihtiyacını sağlaması durumunda 191. maddeden sorumlu olmasının yanında, “Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanımını Kolaylaştırmak” suçunu düzenleyen 190. Maddeden de sorumluluğu doğacaktır⁸¹⁰. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için bulundurma eyleminin bir özelliği de “kesintisiz suç” olmasıdır. Bu özelliği sebebiyle “bulundurma” eylemi bir süreklilik arz ettiğinden fiilin tekliği söz konusudur⁸¹¹.

⁸⁰⁷ Özdemir, s. 114.

⁸⁰⁸ “Zincirleme suça ilişkin TCK’nın 43. maddesiyle uygulama yapılabilmesi için aynı suç tipine ilişkin her biri cezalandırılabilir nitelikte birden fazla eylemin bulunması gerektiği, sanığın 25.01.2017 tarihli “uyuşturucu madde ticareti yapma suçu” sabit ise de; hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan ayrıca soruşturma yapılan sanığın 12.07.2016 tarihli eylemde ikametinde yapılan aramada ele geçirilen esrarı kullanma amacıyla bulundurduğunu beyan ettiği ve savunmasının aksine kullanma amacı dışında bulundurduğuna ilişkin kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilmeden sanık hakkında TCK’nın 43. maddesi uygulanmak suretiyle fazla ceza tayin edilmesi..., **10. Ceza Dairesi 2018/2971 E. , 2019/5195 K.** 08/10/2019 Tarihli Kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (10.12.2019)

⁸⁰⁹ Cengiz Ergen, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları**, Ankara, 1988, s. 89. ; Karakaş Doğan, s. 296. ; Ateş, s. 131.

⁸¹⁰ Yokuş Sevük, s. 167.

⁸¹¹ Özmen, s. 60. ; Erman ve Özek, s. 335.

3.TCK m. 191 ile TCK m. 188'in İçtimalı

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmak üzere bulundurulması, satın alınması veya kabul edilmesi yahut kullanılması suçu için fikri içtimalın uygulanma durumu, “satın alma” ve “kabul etme” eylemleri açısından yapıları gereği mümkün görünmemektedir⁸¹². Diğer seçimlik hareketler olan “kullanma” ve “kullanmak için bulundurma” fiillerindeyse, mümkün olabilir. örneğin, uyuşturucu ya da uyarıcı maddeyi “bulunduran” kimse söz konusu maddeleri hem kullanma, hem de satma saiki taşıyabilir. Bu durumda tek bir eylem ile hem 191. Madde hem de 188. Madde ile korunan hukuki normların ihlali vardır. Nitekim, karşılaşılan vakaların büyük bir kısmında da bu durumla karşılaşılmaktadır. Maddenin satıcısı olan kimselerin, çoğu zaman bu maddelerin kullanıcısı da olduğu ortaya çıkmaktadır. Böylesi durumlarda birden fazla hukuki yarar ihlali var olduğundan her biri için tek tek suç verilmesi gerekirken; failin bu ihlalleri yaparken tek bir hareket icra etmiş olması ve suç konusu maddenin aynı olması şartlarının mevcut olması hali fikri içtimalın uygulanmasını gerekli kılacaktır. Bu durumda kişiye tek suçtan fakat en ağır cezayı gerektiren “uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti” suçu için ceza verilmesi gerekmektedir. Bu konuda ölçüt, failin hareketinin sayıdır denilebilir. Bir kimse bir hareket ile iki suçu birden işledi ise fikri içtima oluşur fakat örneğin uyuşturucu madde kullanan ve yanındaki arkadaşına da veren kimse açısından iki farklı hareket sonucu iki farklı netice oluşmuştur. Dolayısıyla böyle bir durumda fikri içtima oluşmayacak ve fail hem kullanma hem de tedarik etme dolayısıyla iki ayrı suçtan cezai sorumluluğu doğacaktır⁸¹³.

Günal; kullanma amacıyla uyuşturucu madde bulundurma eylemini gerçekleştiren kimse “kendisini acındırarak ya da rahatsız ederek” bulundurulan maddeden isteyen birine bedelsiz şekilde bu malı vermiş ise, bu koşullar altında faile yüklenebilecek kusurun 191. madde kapsamında olması gerektiğini ifade etmektedir⁸¹⁴.

⁸¹² H. Polat, TCK'da Suçlar, s. 722.

⁸¹³ S. Çetin, s. 1420.

⁸¹⁴ Günal, s. 108.

TCK'nin 188.maddeyle 191.madde içtimai uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacının haricinde imal, ithal, ihraç sevk, nakil, satın alma, kabul, etme, bulundurma durumlarında TCK madde 188 hükmünde 1. ve 3. Fıkralarda düzenlenmiş bulunan suçlar meydana gelecektir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma amacıyla imal ve ithal eden kimse de “kişisel kullanım” sınırlarını aşmamak ve “başkasına devredilmemiş” olmak şartıyla söz konusu fiiller 191. madde kapsamına girecektir⁸¹⁵. Yine uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılması amacıyla sevk, nakil, satın alınma, kabul edilme veya bulundurulması durumunda madde kişisel kullanım sınırlarını aşmıyor ise fiil 191. madde kapsamında suç teşkil edecektir. Failin kişisel kullanım miktarı, özel ve teknik yöntemler kullanılarak bilir kişi tarafından belirlenecektir⁸¹⁶.

Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hem kullanmak hem de kullanma dışındaki bir amacı için satın almış, kabul etmiş, veya, bulundurmuş olması halinde; failde ele geçirilen miktarın kişisel kullanım sınırı içinde kalıp kalmadığına göre hangi madde kapsamında değerlendirileceği belirlenecektir. Failin kişisel kullanım sınırını aşmayan miktardaki maddeyi satın almış, kabul etmiş, yahut bulundurmuş olması halinde 191. madde ile sorumlu olacaktır. uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hem kullanmak hem de kullanma dışındaki bir amacı için ithal edildiği, sevk edildiği, nakledildiği, satın alındığı, kabul edildiği, veya bulundurulduğu fail tarafından beyan edilir ise ve aynı zamanda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin fiziken de

⁸¹⁵Yargıtay 20. C.D., 24.10.2017 T., 2017/ 5100 E., 2017 / 5366K.; “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu - Sanıktan Ele Geçirilen Esrarın Kişisel Kullanım Sınırları İçinde Kaldığı - Sanık Hakkında Mahkumiyetine Yeter Delil Bulunmadığı - Sanığın Kullanmak İçin Uyuşturucu Madde Bulundurma Suçundan Mahkumiyeti Gereği”; Yargıtay C.G.K., 18.09.2012 T., 2012/ 10-1253 E., 2012 / 1769 K., “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu - Sanığın Sübuta Eren Eyleminin Kullanmak İçin Uyuşturucu Madde Bulundurma Suçunu Oluşturduğu - Uyuşturucu Madde Ticareti Suçundan Cezalandırılmasına Karar Verilmesi - Özel Daire Bozma Kararının Yerinde Olduğu”;

Yargıtay C.G.K., 26.06.2012 T., 2012/ 10-294 E., 2012 / 253 K. ; “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu - Eylemin Kullanmak İçin Uyuşturucu Madde Bulundurma Suçunu Oluşturduğu - Yerel Mahkemece Sanığın Uyuşturucu Madde Ticareti Suçundan Cezalandırılmasına Karar Verilmesi Suretiyle Suç Niteliğinin Hatalı Belirlendiği”;

Yargıtay 10 C.D., 29.01.2007 T., 2006/ 3894 E., 2007 / 573 K. “Satmak Amacıyla Uyuşturucu Madde Bulundurmak Suçu - Dişi Hint Keneviri Bitkisinin Ele Geçirilmesi - Ele Geçen Madde Miktarının Bir Yıllık Kişisel Kullanım İhtiyacının Çok Üzerinde Olması”; Yargıtay 10 C.D., 15.06.2006 T., 2006/ 222 E., 2006 / 8111 K., “Satmak Amacıyla Uyuşturucu Madde Bulundurmak Suçu - Hapların Sayısının Kişisel Kullanım Sınırları İçerisinde Sayılabilecek Miktarda Olması - Kullanma Amacıyla Bulundurulduğunun Kabulü Gereği” Yargıtay 10 C.D., 05.10.2005 T., 2005/ 7417 E.2005 / 11646 K., “Uyuşturucu Madde Ticareti Yapmak Suçu - Kişisel Kullanım Miktarını Aşmayan Miktarda Uyuşturucu - Ticaret Yaptığına Dair Yeterli Delil Bulunmaması”

⁸¹⁶ Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku- II**, Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 6. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017, s.71. ; Güngör ve Kınacı, s. 116.

birbirlerinden ayrı halde bulunması durumunda her iki suç birden oluşacaktır. Yani “gerçek içtima” hükümleri uygulanacaktır. Fakat bu halde faile ceza verilirken hem madde 191 hem de madde 188 yönünden “etkin pişmanlık” hallerini düzenleyen TCK madde 192’de gözden uzak tutulmamalıdır.

Failin hem kullanım hem de diğer amaçlarla ithal ettiği, sevkini gerçekleştirdiği, naklettiği satın aldığı veya bulundurduğu yahut kabul ettiği maddeleri fiziken ayrı bir şekilde tutmamış ise fail hakkındaki kovuşturmada teknik bir metodla tespit edilir ise yine gerçek içtima hükümlerine gidilecektir. Diğer ihtimal de failin söz konusu maddeyi kullandığının tespitinin yapılamaması durumudur. Bu durumda fail sadece 188. Madde ilgili fıkralarda düzenlenmiş suçtan sorumlu olacaktır. Ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yalnızca kullanmak amacı ile ithalinin, sevkinin ya da naklinin gerçekleştirildiği yahut satın alma, kabul etme ya da bulundurma fiillerini işlediğini iddia eden fail bu durum belirlenir ise yalnızca 191. madde ile sorumlu olacaktır. Söz konusu maddelerin kullanmak dışında bir amaç ile ithal edildiği, sevk edildiği, nakledildiği, satın alındığı, kabul edildiği veya bulundurulduğu tespit edilir ise ve ayrıca teknik yöntemlerle de ispatlanır ise bu durumda her iki suç oluşacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak dışı bir amaç ile ithal edildiği, sevk edildiği, nakledildiği, satın alındığı, kabul edildiği veya bulundurulduğunun tespit edilmiş olması ve fakat teknik bir metodla tespitinin yapılamaması durumunda failin maddeyi kullanım amacı ile bulundurduğu beyanı, hakkında daha ağır yaptırım uygulanmasını bertaraf etmek amacıyla verdiği kabul edilecek ve işlenen fiil TCK m. 188/3 de düzenlenen suçu oluşturacaktır⁸¹⁷. Kanımızca failin beyanını veriş amacına sonuç bağlanarak varsayımsal bir veriden yola çıkmak anlamına gelmektedir ki ceza muhakemesinin amacı olan maddi gerçeğe, duraksamaya yer vermeyecek şekilde ulaşmak⁸¹⁸ olduğu hatırlanacak olur ise bu noktada bir çelişkinin varlığından söz edebiliriz. Ayrıca “şüpheden sanık yararlanır” ilkesi gereği de bu yönde verilen kararın ceza hukukunun genel ilkeleri ile çelişeceği kanısındayız.

⁸¹⁷ Elmas, ss. 142-143.

⁸¹⁸ Öztürk, Erdem, Sırma, Saygılar ve Alan, Ankara, 2010, s.109.

4.TCK m. 191 İle 2313 sayılı Kanun m. 23'ün İçtimalı

2313 sayılı Kanun'un 23. Maddesi kenevir ekme suçunu düzenlemiştir. Söz konusu maddeye göre esrar yapma amacı ile kenevir ekmek yasaklanmıştır⁸¹⁹. Maddenin 4.fikrasında "3.maddedeki yasak hilafına kenevir ekenler 1 yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır." hükmü yer almaktaydı. 5728 sayılı Kanun'un 08.02.2008 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmesi ile 2313 sayılı Kanun'un 23.maddesinde değişiklik yapılmıştır. Maddeye eklenene 5.fikra ile "Münhasıran" esrar elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi 1 yıldan 7 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır hükmü getirilmiştir⁸²⁰. Fakat 28.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun'un 1.maddesi uyarınca 2313 sayılı Kanun'un 23.maddesinin 5.fikrasında yeniden değişikliğe gidilmiştir. Yeni hali: *"esrar elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi 4 yıldan 12 yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır. Münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyduğu esrarı elde etmek amacıyla kenevir ekimi yapan kişi 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."* şeklinde düzenlenmiş olan maddenin son hali bu şekildedir⁸²¹. Söz konusu Kanun'da yapılmış olan değişiklikler sonrasında kenevir ekme suçlarından hüküm verilirken TCK'nın 7.maddesinin de göz ardı edilmemesi ifade edilmiştir. 2313 sayılı Kanun'un 23.maddesinde belirttiği üzere kenevir maddesinin ekiminin yapılması ifadesinin tohumun ekilmesi ile ürün hasatı yapılması arasındaki zaman diliminin anlaşılacaktır. Yani kenevir bitkisi toprak ile irtibatı devam ettiği sürece 2313 sayılı Kanun kapsamında olacaktır. Fail tarlasına ekmiş olduğu kenevir bitkisi ile yakalanmış ise kenevir ekme suçundan sorumlu olacaktır⁸²². Olayla ilgili diğer delillerle birlikte yapılan değerlendirmede fail keneviri kendi kullanımı amacıyla ektiği anlaşılır ise 2313 sayılı Kanun'un 23.maddesi 2.cümle gereği sorumlu olacaktır. Kullanma dışındaki bir amaçla ekilen kenevir 23.maddeb 1.cümle gereği cezalandırılacaktır.

Keneviri özel olarak kullanım amacıyla ektiği tespit edilen fail uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı teknik bir metod ile tespit edilmedikçe ayrıca bir suç

⁸¹⁹ Yargıtay 10. C.D., 26.05.2008 T., 2006/10877 E., 2008/8489 K. ; *"Kullanmak İçin Uyuşturucu Ya Da Uyarıcı Madde Etkisi Doğuran Bitki Yetiştirmek Suçu - Kök Hint Keneviri Bitkisinden Elde Edilebilecek Olası Esrar Miktarının Belirlenmesi Gereği - Esrar Elde Etmek İçin İzinsiz Hint Keneviri Ekmek Suçunun Oluşup Oluşmadığı..."*

⁸²⁰ Ateş, s. 142.

⁸²¹ H. Polat, Özel Ceza Yasalarındaki Suçlar, s. 694.

⁸²² Akgül, s. 134.

oluşmayacak TCK 191.maddeden sorumlu tutulmayacaktır⁸²³. Kenevir bitkisi toprakla irtibatı kesilmiş olarak ele geçirilir ise örneğin; hasat edilmiş ve kurumaya bırakılmış ise olaydaki diğer veriler de değerlendirilerek failin amacı tespit edilir. Kişi eğer kullanım amacıyla hareket etmiş ise “münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyulan esrarı elde etmek amacıyla kenevir ekme” ve “kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma” suçları oluşur ve kişi hakkında her iki suçtan da cezaya hükmedilir.” Bu noktada önemli olan kenevir ekiminin yapıldığına dair somut delillerin mevcut olmasıdır⁸²⁴. Örneğin; kenevir ekimi ile ilgili net bir delil bulunmaması ancak failin suçu ikrarı kenevir ekme suçundan hüküm verilmesi için yeterli değildir. Bu durumda fail sadece 191. madde anlamında sorumlu olacaktır. Ele geçirilen kenevirin bir kısmı faile ait tarlada ekili halde, diğer bir tarafta ise hasatı gerçekleştirilmiş ve kurutulmak için bırakılmış durumda olması halinde kenevir bitkisinin sayısı bunlardan üretilecek esrar miktarı gibi olay hakkında bütün deliller değerlendirildiğinde amacın kullanma olduğu tespit edilir ise “münhasıran kendi kullanımı için ihtiyaç duyulan esrarı elde etmek için kenevir ekme” ve “kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçlarının her ikisinden de cezaya hükmedilecektir.

TCK 191. maddede sayılan hareketlerden bir ya da birden fazlasının gerçekleştirilmesi tek suça vücut verecektir. Örneğin; fail kullanmak amacıyla kabul etmiş olduğu esrar maddesini bulunduruyor ve kullanıyor ise tek suç işlemiş olacaktır⁸²⁵.

5. TCK m. 191 ile TCK m. 297 İçtimarı

Mahkumların temel haklarını korumanın da bir gereği olarak, cezaevlerinde hükümlü veya tutuklulara genel önleyici sağlık tedbirlerinin uygulanması gerekmektedir⁸²⁶. Türk Ceza Kanununun 297. Maddesinde; “İnfaz Kurumuna veya

⁸²³ Elmas, s. 428.

⁸²⁴Yargıtay 10.Ceza Dairesi, 29.01.2007, 2006/ 3894 E., 2007 / 573 K.;

“Satmak Amacıyla Uyuşturucu Madde Bulundurmak Suçu - Dişi Hint Keneviri Bitkisinin Ele Geçirilmesi - Ele Geçen Madde Miktarının Bir Yıllık Kişisel Kullanım İhtiyacının Çok Üzerinde Olması”

⁸²⁵ Elmas, s. 425.

⁸²⁶ Kayıhan İçel (Proje Yön.), Yener Ünver (Ed.), Wolfgang Eisenmenger, Markuz Parzeller, Reinhard Dettmeyer, Rolf Aderjan, Georg Schmitt, Katja SchulzCornelius Prittwitz, Frank Czerner,

Tutukevine Yasak Eşya Sokmak” suçu düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, infaz kurumu veya tutukevine “silah, uyuşturucu veya uyarıcı madde ya da elektronik haberleşme cihazı” sokan veya bulunduran kimse hakkında 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. Bu sayılanlardan temini veya bulundurulmasının ayrıca suç teşkil ettiği durumda, fikri içtima uygulanacağı ve buna göre verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı hükme bağlanmıştır⁸²⁷.

Türk Ceza Kanunu 191. maddeye göre fikri içtima uygulanabilmesi için; failde, kullanma kastının bulunması gerekir. Failin, cezaevine girdiği sırada yapılan arama sonucu bulunan bir uyuşturucu veya uyarıcı madde olması durumunda⁸²⁸; somut olayda failin kullanmak amacıyla söz konusu maddeleri bulundurduğu ya da yanında içeri sokmaya çalıştığı tespit edilirse, madde 297 yönünden teşebbüs aşamasında kalan ve madde 191 açısından da tamamlanmış olan suçlar oluşacaktır⁸²⁹. Hükümlü ya da tutuklu cezaevi içinde iken, hakkında yapılan arama ile ele geçirilmiş kullanma amaçlı bulundurduğu ya da içeri soktuğu tespit edilir ise artık iki suç açısından da tamamlanma söz konusu olacaktır⁸³⁰. Uygulamada da bu ölçüte göre hareket edilmektedir⁸³¹.

Adli Tıp ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 12, Seçkin Yayınları, Ankara, 2012, s.111.

⁸²⁷ Yargıtay 10.Ceza Dairesi, 09.01.2019 T. , 2017/ 4046 E., 2019 / 166 E., “Kullanmak İçin Uyuşturucu Madde Bulundurma Suçu - Kullanmak İçin Uyuşturucu Madde Bulundurma Ve İnfaz Kurumuna Yasak Eşya Sokma Suçu Olarak Yanlış Vasıflandırılması Sonucu Hüküm Kurulması - Hükümün Bozulması”

⁸²⁸ Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler ve Suç Ofisi Viyana, **Cezaevi Müdürleri ve Politika Yapıcılar İçin Kadınlar ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı**, Ceza Adalet Kitapları Serisi, New York, 2008, s. 15.

⁸²⁹ Ünver ve Öz, s. 88.

⁸³⁰ Elmas, s. 430.

⁸³¹ “Maddenin birinci fıkrasına göre, suçun oluşabilmesi için iki seçimlik hareket öngörülmüş olup bunlardan birincisi; “İnfaz kurumuna veya tutukevine silah, uyuşturucu veya uyarıcı madde veya elektronik haberleşme aracı sokma”, ikincisi ise; “İnfaz kurumunda veya tutukevinde silah, uyuşturucu veya uyarıcı madde veya elektronik haberleşme aracı bulundurma” dır. TCK’nın 297. maddesinin birinci fıkrasındaki suçun oluşabilmesi için bu iki seçimlik hareketten birisinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Fıkra da sayılan eşyanın, temin edilmesi veya bulundurulmasının ayrı bir suç oluşturması hâlinde ise, 5237 sayılı TCK’nın 44. maddesi gereğince fikri içtima hükümleri uyarınca belirlenecek cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmiştir.” **Ceza Genel Kurulu 2018/300 E. , 2019/313 K.** 11.04.2019 Tarihli Kararı, <https://karararama.yargita.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>

VII. CEZAYI AZALTAN VEYA KALDIRAN ŞAHSİ SEBEP OLARAK ETKİN PİŞMANLIK HALİ

Suç işlenmesi sırasında kişiye ceza verilmesine engel olan herhangi bir sebep yokken; suçun tamamlanmasından sonra gerçekleşen birtakım hallerde ceza azaltılabilir yahut kaldırılabilir⁸³². Cezayı kaldıran veya azaltan şahsi sebepler, suç tamamlandıktan sonra gerçekleşen hallerdir⁸³³. Cezanın ortadan kalmasını veya azaltılmasını sağlayan şahsi sebepler içinde “etkin pişmanlık” da zikredilir⁸³⁴. Etkin pişmanlık, suç işlendiği sırada failde olmayan vazgeçme iradesinin fiil gerçekleştikten sonra oluşmasıdır⁸³⁵. Şahsi cezasızlığı gerektiren sebepler, failin fiili işlediği anda var olan bazı belirli özel durumlar, failin kişiliğiyle ilgili bir özelliği gibi sebepler dolayısıyla faile verilecek ceza engellenir ya da azaltılır⁸³⁶. Etkin pişmanlık, failin suça ait tüm unsurları tamamladığı andan sonra duyduğu pişmanlık ile hareket ederek ortaya çıkardığı zararı gidermesi ya da pişmanlığını gösteren hareketlerde bulunmasıdır⁸³⁷. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun “etkin pişmanlık” kurumunu belirli bazı suçlar için öngörmüştür. Ayrıca, “etkin pişmanlık” değerlendirmesine gitmede ön şart olarak “suçun tamamlanmış olması” aranmaktadır. 5237 Sayılı Kanunun düzenlemesine göre etkin pişmanlık kurumunu “cezayı ortadan kaldıran” ve “cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep” olmak üzere iki fonksiyonu bulunmaktadır⁸³⁸.

Uyuşturucu madde suçlarıyla ilgili olarak Türk Ceza Kanunu 192. Maddede düzenlenen etkin pişmanlık halleri, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti (TCK m. 188)” suçu ile “Kullanmak İçin Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak ya da Kullanmak (TCK m. 191)” suçunu kapsayan ortak bir düzenlemedir⁸³⁹. Bu maddede düzenlenen etkin pişmanlık, uyuşturucu kullanan kimse bakımından kendine özgü bir etkin pişmanlık hali

⁸³² Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Genel Hükümler, s. 52.

⁸³³ Koparan, s. 338.

⁸³⁴ O. Polat, s. 120.

⁸³⁵ Özbek Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Temel Ceza Kanunları İlgili Mevzuat**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017, s.93. (Temel Ceza Kanunları)

⁸³⁶ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Özel Hükümler, s. 52.

⁸³⁷ Centel, Zafer ve Çakmut, s. 454.

⁸³⁸ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Özel Hükümler, s. 57.

⁸³⁹ Günay, s. 142.

düzenlemiştir⁸⁴⁰. Dolayısıyla TCK m. 36'daki genel etkin pişmanlık hükmü yerine 192. madde hükmü uygulanacaktır⁸⁴¹.

Kullanma amacı ile uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi bulunduran, kabul eden satın alan yahut bu maddeleri kullanan kimseler hakkında etkin pişmanlık uygulaması iki ayrı düzenlemede kendini göstermiştir. Bunlardan biri: "cezasızlık nedeni olan etkin pişmanlık" tır ve TCK m. 192/2 ve m. 192/4'te düzenlenmiştir Diğeri ise: "cezanın azaltılmasını gerektiren şahsi sebep" olarak karşımıza çıkar ki bu da TCK madde 192/3'te düzenlenmiştir⁸⁴².

TCK 192. Maddede düzenlenen etkin pişmanlık halleri açıklanmadan önce, bir noktaya dikkat çekilmesinde fayda vardır; bu madde yalnızca 191. ve 188. maddeleri kapsamaktadır. Yani, örneğin 190. maddede düzenlenen "Uyuşturucu Madde Kullanımını Kolaylaştırma" suçunu işleyen bir kimse hakkında madde 190 kapsamında bir etkin pişmanlıktan söz edilemeyecektir⁸⁴³.

Etkin pişmanlık kurumu ile suçlular yakalanmakta, suç ortaya çıkarılmakta ya da yasaklı maddeler ele geçirilmekte ya da bağımlı rızası ile tedaviyi kabul etmekte olduğundan; fail bir anlamda ödüllendirilmektedir⁸⁴⁴. Bu düzenleme ile amaçlanan, caydırıcılık ve suç işlenmesinin önlenmesidir⁸⁴⁵.

Türk Ceza Kanununun 192. maddesinin 2. Fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık haline göre, bir kimse 191. maddede tanımlı suç dolayısıyla hakkında soruşturma açılmasından önceki bir zamanda olmak koşulu ile resmi makamlara başvurup tedavisini isteyebilmektedir. Bu halde kişi hakkında uygulanan etkin pişmanlıktan ötürü kişiye ceza verilmeyecektir⁸⁴⁶. Bu düzenleme ile amaçlanan, failin bu zararlı alışkanlıktan kurtulabilmesidir. Daha önce de değinildiği üzere TCK'nın 191. maddesinin gerekçesinde de: "Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, aslında tedavi ve terapiye ihtiyaç duyan bir kişidir." Denilerek bu

⁸⁴⁰ Ramazan Keklik, **5237 s. Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 99.

⁸⁴¹ Parlar ve Hatipoğlu, Teşebbüs- İştirak- İçtima, s. 95.

⁸⁴² Sevimli, s. 226.

⁸⁴³ Keklik, s. 89.

⁸⁴⁴ Özdemir, s. 103.

⁸⁴⁵ Yokuş Sevik, s. 214.

⁸⁴⁶ Meryem Günay, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık", **TBBD**, Y. 2017, ss. 133-162. , s. 130.

durum vurgulanmıştır. Bu suçun faili, tedavi olmak istediğinde suçtan ceza almayacak ve böylece bağımlıların tedaviye teşviki de sağlanmış olacaktır⁸⁴⁷.

TCK m. 192/2 hükmünde vurgulanması gereken husus, pişmanlığın adli makamlarca suçun öğrenilmemiş olmasından önce gerçekleşmesi şartının arandığıdır⁸⁴⁸. Bu safhadaki kişi resmi mercilere ulaşarak uyuşturucu ya da uyarıcı maddeyi “kimden, nerede, ne zaman” temin ettiğini anlatmalıdır⁸⁴⁹. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için satın alan, kabul eden veya bulunduran bir kimse resmi makamlarca öğrenilmesinden önceki zaman dilimi içerisinde bu makamlar başvurarak kullandığı yahut diğer seçimlik hareketleri yaptığını; bunu yaparken de kimlerden yararlandığı, madde teminini nasıl ve nereden sağladığı gibi bilgileri⁸⁵⁰ vermesi gerekir. Bu bilgiler sayesinde uyuşturucu ya da uyarıcı madde yahut suçlulara ulaşmada kolaylık oluşur ise kişi hakkında cezaya hükmolunmayacaktır⁸⁵¹. Yargıtay, bu suça ilişkin etkin pişmanlık şartlarının oluşup oluşmadığını incelerken sanığın “etkili bilgi açıklamasında bulunması” gerektiğine dikkat çekmektedir⁸⁵².

Etkin pişmanlıktan yararlanan faile, hakkında yürütülen kovuşturmaya ilişkin olarak TCK 192/2 gereği “ceza verilmesine yer olmadığı” kararı verilecektir. 5237 sayılı kanun öncesinde yürürlükte bulunan 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu da 405. Maddesinin 1. Fıkrasında buna benzer bir etkin pişmanlık hali öngörmekteydi. 765 Sayılı Eski Türk Ceza Kanunu 403/3 gereği de : “uyuşturucu madde kullanan kimse hakkında herhangi bir tahkikata girişilmeden resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isteyecek olursa kullanma fiilinden dolayı hakkında kovuşturma yapılmaz” ifadesi ile bir etkin pişmanlık hali öngörülmekteydi. Fakat 5237 sayılı TCK düzenlemesinden farklı olarak bu kimseler hakkında tedavi tedbiri uygulanabilmesi için “iptila derecesinde bağımlılık” aranmaktaydı⁸⁵³.

⁸⁴⁷ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 830.

⁸⁴⁸ Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, s. 580. ; Çalışkan, s. 450.

⁸⁴⁹ E. Günay, s. 150.

⁸⁵⁰ E. Günay, s. 159. “Suçun etraflıca ortaya çıkmasını sağlamak”(10.CD.23.03.2004-2436/3634); “Diğer sanığın ismini açıklamak”(10.CD.15.06.2004-5210/7023); “İkrar ile yardım”(10.CD.14.06.2004-7332/6888). ; Hafizoğulları ve Özen, s 120.

⁸⁵¹ Erkan Canak, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık**, Kazancı Hukuk Yayınevi, İstanbul, 2012, ss. 18-19.

⁸⁵² Yargıtay CGK, 2012/10-670 E. , 2012/226 K. ve 12.06.2012 Tarihli Kararı.

⁸⁵³ Timur Demirbaş, Veli Özer Özbek ve Behiye Eker, **En Son Değişikliklerle İçtihatlı Ceza Kanunları**, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2002, s. 230.

Unutulmamalıdır ki, tedavi tedbiri yalnızca fiziki bağımlılıktan arındırmayı değil, aynı zamanda ruhsal olarak da kişinin sağlığına kavuşmasını da amaçlamaktadır⁸⁵⁴.

Failin TCK m. 192/2 anlamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için, uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ilişkin işlediği su hakkında resmi mercilere bilgi verme işlemi bizzat kendisi tarafından yapılmalıdır⁸⁵⁵. Yalnız fail hastalık yahut sakatlık gibi sebeplerle gidememiş ise resmi makamlara bir yakının göndererek açıkladığı bilgileri iletmesini sağlar ise, etkin pişmanlıktan yararlanması gerektiğinden söz edilmektedir⁸⁵⁶. Fıkra bahse konu resmi makamların haberdar olma durumu her şekilde olabilir. Yani resmi mercilerce suçun işlendiğinden haberdar olunması kendiliğinden olabileceği gibi, ihbara dayanabilir yahut yapılan aramada çıkan suç eşyası gibi her türlü yolla suç işlendiği bilgisi elde edilmiş olabilir⁸⁵⁷.

Madde 192/2 uyarınca etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen fail, resmi makamlara suçla ilgili bilgilerden hepsini verebilir ya da yalnızca birini vererek de bu kurumdan yararlanabilir denmektedir. Burada failin verdiği bilgi ya da bilgiler; failerin yakalanması veya suç eşyasının ele geçirilmesinde rol oynamasıyla anlam ifade eder. Failin suça dair verdiği bilgiler, kendisinin bizzat işlediği 191. madde anlamında suça ilişkin olmalıdır. Aksi takdirde farklı suçlardan başkaları hakkında anlattıkları dolayısıyla yalnızca “ihbar eden” olarak değerlendirilmesi söz konusu olacaktır⁸⁵⁸. Öğretide, etkin pişmanlık kapsamında kişinin verdiği bilgilerin, kendisine bu maddeyi tedarik edenler hakkında olması gerektiği görüşü yaygındır. Eğer ki fail kendisine bu maddenin teminini sağlayanın yakalanmasında olmasa da bu kimseyle bağlantısı olan birilerinin yakalanmasında rol oynamışsa etkin pişmanlıktan yararlanacaktır⁸⁵⁹. Bu nedenle, yeni düzenlemede kişi hakkında tedavi tedbirine hükmedilebilmesi madde kullanıcısının bağımlı olması şartının kaldırılması kanımızca yerinde olmuştur. Etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen ve bu amaçla kendi işlediği suç hakkında bilgi vermiş; fakat bu bilgiler sonucu kendisine madde

⁸⁵⁴ Ataç, Asiye Selen. **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku (Das Strafrecht im deutsch-türkischen Rechtsvergleich)**, Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Uygulanan Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri” İstanbul, 2010, s. 1041.

⁸⁵⁵ Yokuş Sevik, s.215.

⁸⁵⁶ Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5397. ; Yavuz Gündüz, s. 142. , Sevimli , s. 244.

⁸⁵⁷ Günel, s.132.

⁸⁵⁸ Özdemir, s. 105.

⁸⁵⁹ Canak , ss. 18-19. ; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5403. ; Elmas, s. 555. ; Yokuş Sevik, s. 217.

satanlar yerine aynı suçu işleyen başka kişilerin yakalanması sağlandı ise, bu durumun da failin etkin pişmanlık hükümlerince faydalanması gerektiği şeklinde görüşler de mevcuttur⁸⁶⁰. Hakkında bilgi verilen ve uyuşturucu veya uyarıcı madde teminiyle suçlanan kimse hakkında soruşturma ya da kovuşturmaya başlanması bilgi verenin etkin pişmanlıktan faydalanması için yeterli değildir, suçu sabit olmalıdır. Bildirilen kişi beraat eder ise etkin pişmanlık uygulanamayacaktır⁸⁶¹.

TCK madde 192/3'te öngörülen etkin pişmanlık durumunda; ortak hüküm olan fıkra, madde 188 ve madde 191'de tanımlı suçlar için uygulanacaktır. Söz konusu düzenleme; suçların gerçekleştiği bilgisi resmi makamlara ulaştıktan sonraki süreçte gerçekleşebilecek etkin pişmanlık halidir. Bu halde kişinin düzenlemeden yararlanmak için suçun ortaya çıkmasını ve failin yahut diğer şeriklerin yakalanmasına "hizmet ve yardım etmesi" halinde "yapılan yardımın niteliğine göre" faile ceza indirimi yapılması öngörülmekte, fail ödüllendirilmektedir⁸⁶². Failin yaptığı yardımın olaya etkisine göre değerlendirilecek olan bu ceza indirimi, suçun "dörtte birinden yarısına kadar" indirilme durumu söz konusu olacaktır⁸⁶³. Maddede etkin pişmanlığın süjesi olarak "fail" değil "hizmet ve yardımda bulunan kişi" gösterilmiştir⁸⁶⁴. Bu anlamda düzenlemeden fail dışında azmettiren ve yardım eden suç ortağı da yararlanabilecektir⁸⁶⁵.

TCK m.192/4 de düzenlenen etkin pişmanlık halinde; bu madde hükmüne göre etkin pişmanlıktan yararlanan fail hakkında kamu davası açılır ve fakat mahkumiyet hükmü kurulmaz. Cumhuriyet savcısının takdir yetkisine bağlı olarak şahsi cezasızlık nedeninin varlığı gerekçesi ile kovuşturmaya yer olmadığı kararı da verilebilir (CMK m. 171)⁸⁶⁶. Madde metninde bu durumun bir "kovuşturma engeli" olduğu belirtilmediğinden bu iki durumun da ortaya çıkması muhtemeldir. Failin hakkında mahkumiyet verilmeyeceği suçtan dolayı kovuşturma açılmasının maddenin gayesiyle çeliştiği için eleştirilmiştir⁸⁶⁷. Kanımızca da uygulamanın maddede korunan yararın önüne geçmesi doğru kabul edilemez. Ayrıca uygulamada

⁸⁶⁰ Yokuş Sevük, s.218.

⁸⁶¹ Özdemir, s. 106. ; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5404. ; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 921.

⁸⁶² Hafızoğulları ve Özen, Topluma Karşı Suçlar, s. 120. ; Canak, s. 15. ; Erman ve Özek, s. 377.

⁸⁶³ Özdemir, s. 110.

⁸⁶⁴ Yokuş Sevük, s.227.

⁸⁶⁵ Keklik, s. 90. ; M. Günay, s. 150.

⁸⁶⁶ Tezcan, Erdem ve Önok, s. 833.

⁸⁶⁷ Yokuş Sevük, s.221.

farklılıklara yol açması; zaten haklarında cezaya hükmedilmeyecek kimseler adına kamu davası açılmasının hem usul ekonomisi hem de mahkemelere ekstra iş yüklenmesi gibi sakıncaların önüne geçmek adına 192. Madde 4. Fıkranın kanun koyucu tarafından tekrar ele alınması faydalı olacaktır.

Madde 192/4 gereği cezayı engelleyen şahsi neden olarak etkin pişmanlıktan sadece uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılması hareketini bizzat gerçekleştiren kimse yararlanabilir⁸⁶⁸. Bu fıkra hükmü, 191. Maddedeki diğer seçimlik hareketler olan “kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma” fiillerini kapsamamaktadır⁸⁶⁹. Maddeyi kullanan kimsenin söz konusu başvuruyu şahsen yapması gerekmekte ise de bazı görüşlere göre hükmün dar yorumlanmasının kanun koyucunun amacı ile çelişeceği gerekçesiyle kişinin yakınlarının da bu başvuruyu yapabilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁸⁷⁰. Fıkraya göre kişinin pişmanlığı göstermesi için hakkında soruşturma açılınca kadar müddetinin olduğu söylenebilir. Kişi böyle bir durum oluşmadan, samimiyetle gerekli mercilere başvurup tedaviyi istemelidir⁸⁷¹. Etkin pişmanlık gösteren fail madde 192/4 çerçevesinde tedavi edilmek istediğini devlet veya araştırma hastanelerine bildirebileceği gibi; kolluk yahut savcılık gibi adli mercilere de bildirimde bulunabilir⁸⁷². Bu bağlamda, başvuru yapılabilecek makamların “resmi” olması öngörüldüğünden; özel sağlık kuruluşlarına yapılan başvuru bu kapsama girmeyecektir. Öğretide, bu tür kuruluşların da kapsama alınmasının gerektiği vurgulanmaktadır⁸⁷³.

Madde 192/4 hükmünde etkin pişmanlığın şartı olarak “tedaviye başvuru” yeterli görülmüştür. Tedavi akıbetinin failin etkin pişmanlıktan yararlandırılması noktasında bir etkisi bulunmamaktadır. Bu tedavi isteği ile ilgili öğretide bazı görüş farklılıkları göze çarpmaktadır. Bazı görüşlerce kişinin sadece tedavi istemesi tedavi ettirilmesi gerekmemektedir⁸⁷⁴. Bir diğer görüş etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için hiç değilse kişinin tedavisine başlanması gerektiği

⁸⁶⁸ Sevimli, s. 226.

⁸⁶⁹ Yokuş Sevik, s. 223.

⁸⁷⁰ Yokuş Sevik, s.224.

⁸⁷¹ Keklik, s. 92.

⁸⁷² Canak, s. 18.

⁸⁷³ Özdemir, s. 109. ; Ateş, s. 159.

⁸⁷⁴ Ş. Kurt ve E. Kurt, s.218.

şeklinde⁸⁷⁵. Başka bir görüşe göre ise tedavi isteğini yeterli bulmayarak mutlaka tedavinin de yapılması gerektiği savunulmaktadır⁸⁷⁶. Bir başka görüş ise, failin mutlaka iyileşmesinin şart olmadığı fakat tedavisine uyması gerektiği yönündedir⁸⁷⁷.

VIII. YAPTIRIM

Yaptırım, bir kuralın ihlali neticesinde bu ihlali gerçekleştiren kimseye ödetme, önleme ve ıslah amaçlarını sağlamak için uygulanan cezadır. Eski Yunandan günümüze cezanın “genel önleme” ve “ıslah” amaçlı bir fonksiyona sahip olduğu çoğu zaman kabul görmüştür. Ceza Hukukunun ilk kez bir bilim olarak ele alan Beccaria, 1764’te yayınladığı “Suçlar ve Cezalar” isimli kitabında; cezanın toplumu korumak adına bir yararı var ise verilmesi gerektiğini, cezanın amacının yeniden suç işlenmesinin önlenmesi olması gerektiğini söylemiştir⁸⁷⁸. Ceza hukukunun görevi sosyal disiplini sağlamaktır⁸⁷⁹. Güvenlik tedbirleri ise, olası bir tehlikeli duruma karşı toplumun korunması; failin eğitilmesi, koruma altına alınması ve tedavisinin sağlanması amaçlarıyla alınan tedbirler olarak ifade edilebilir⁸⁸⁰. Türk Ceza Kanunu 3. maddesi gereği; işlenen fiil ile ceza ya da güvenlik tedbirinin orantılı olması gerekmektedir⁸⁸¹.

Ceza hukukumuzda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına ilişkin suçlarla ilgili düzenlemeler, birçok yönden defalarca değişikliğe uğradığı gibi, yaptırım yönünden de çeşitli evrelerden geçmiştir⁸⁸². Maddenin geçirdiği önemli değişikliklere kısaca değinilmesinde yarar vardır:

TCK madde 191’in ilk hali 29.05.2005 tarihi öncesinde: “Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükümlenir” şeklinde kaleme alınmış bulunmaktaydı. Madde metninin ifadesi belirsiz idi. Uyuşturucu-uyarıcı madde kullanmayan ama satın alan ya da kabul eden kimseler için de cezanın yanında güvenlik tedbirine hükmedileceği gibi bir anlama

⁸⁷⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, s.835.

⁸⁷⁶ Yokuş Sevük, s.227.

⁸⁷⁷ Canak, s. 18.

⁸⁷⁸ Soyaslan, Genel Hükümler, s. 75.

⁸⁷⁹ Öztürk ve Erdem, s. 28.

⁸⁸⁰ Özdemir, s. 121.

⁸⁸¹ Yalçın Sancar, s. 503.

⁸⁸² İçel, s. 74.

gelebildiği gibi; güvenlik tedbiri uygulamasını sadece tedavi edilmesi ihtiyacı olan “kullanıcı” için verilmesi de akla yakın gelmekteydi. Bu durum uygulamada tereddütlere yol açmaktaydı. Bundan dolayı: 29.06.2005 Gün ve 5377 Sayılı Kanun ile söz konusu fıkra: “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur” olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklik ile, kanun koyucu ne demek istediğini daha net bir şekilde belli etmiş ve böylelikle uygulamadaki çelişki giderilmiştir⁸⁸³.

19.12.2006 tarihinde yürürlük tarihli 5560 sayılı Kanunun 7. Maddesi gereği TCK m. 191 hükmü tekrar düzenlenmiştir. Buna neden olan etken yine kanun lafzı ile gerekçenin çelişkili olmasıydı. Bu değişiklikten önce madde metni uyuşturucu madde kullanma fiiline de denetimli serbestlik öngörmekteydi. Bu da kanun gerekçesi ile çelişmekteydi⁸⁸⁴. Gerekçede uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı eyleminin suç değil, tedavi gerektiren bir durum olduğu anlaşılmakta iken kanunda bu eyleme denetim tedbiri öngörülmekteydi⁸⁸⁵. Bu durumda gerekçe aksinin amaçlandığını söylese de fiiliyatta sadece madde kullanımı eyleminde bulunan kimseler denetimli serbestlik tedbiriyle karşı karşıya kalmaktaydı. Ayrıca tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerinin hangi aşamada uygulanacağını net olmayışı da kafaları karıştırmaktaydı. Bu nedenlerle, kanun maddesinde: “Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” denilerek kullanma satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemleri kullanmak amacı ile gerçekleştirildiğinde bu fıkraya gidileceğine işaret edilmiştir⁸⁸⁶. Aynı maddenin ikinci fıkrası tedbir ve tedavilerin uygulanmasını düzenlemiştir. Mahkeme, birinci fıkrada sayılan suç nedeniyle yargılama yaparken hükmün öncesinde kullanma hariç diğer fiiller açısından sadece denetimli serbestliğe; diğer fiillerle beraber kullanma fiili de var ise hem denetimli serbestliğe hem de tedaviye hükmedileceği ifade edilmiştir⁸⁸⁷. Diğer fıkralarda da denetimli serbestlik ve tedavinin ne şekilde yapılacağı

⁸⁸³ S. Çetin, s. 1362.

⁸⁸⁴ Elmas, s. 385.

⁸⁸⁵ Yokuş Sevik, s.102.

⁸⁸⁶ S. Çetin, s. 1365.

⁸⁸⁷ Hafizoğulları ve Özen, Topluma Karşı Suçlar, s. 116.

ayrıntılıdır⁸⁸⁸. Somut uygulamalarla birlikte ortaya çıkan içtihatlarla da söz konusu tedbirlerin ne şekilde uygulanıp ne şekilde uygulanamayacağı da netleşmektedir⁸⁸⁹. Mahkeme, kişi hakkında tedavi tedbirine hükmetmekte ise bununla yetinmekte, söz konusu tedavinin nerede veya hangi hekimler tarafından yapılacağına dair ayrıntıya girmeyecek, infazın kısıtlanmasını engellemeyecektir.⁸⁹⁰

14.04.2011 yürürlük tarihli ve 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 20. maddesi ile TCK 191. maddenin 2.fıkrasına“ Bu karar, durma kararının hukuki sonuçlarını doğurur” ifadesinin eklenmiş olduğu görülmektedir. Bunun anlamı, hüküm verilmeden önce denetimli serbestlik ve tedaviye karar verilmesi halinde “durma” kararının sonuçlarını doğuracak olmasıdır ki bu da “itiraz kanun yolu”

⁸⁸⁸(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçtan dolayı açılan davada mahkeme, birinci fıkraya göre hüküm vermeden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine karar verebilir.

(3) Hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilen kişi, belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir. Bu uzman, güvenlik tedbirinin uygulama süresince, kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunur ve yol gösterir; kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

(4) Tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunur. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanma süresinin uzatılmasına karar verilebilir. Ancak, bu durumda süre üç yıldan fazla olamaz.

(5) Tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranan kişi hakkında açılmış olan davanın düşmesine karar verilir. Aksi takdirde, davaya devam olunarak hüküm verilir.

(6) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı cezaya hükmedildikten sonra da iki ilâ dördüncü fıkralar hükümlerine göre tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tâbi tutulabilir. Bu durumda, hükmolunan cezanın infazı ertelenir. Ancak, bunun için kişi hakkında bu suç nedeniyle önceden tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olması gerekir.

(7) Kişinin mahkûm olduğu ceza, tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, infaz edilmiş sayılır; aksi takdirde, derhal infaz edilir.”
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>, (21.05.2019).

⁸⁸⁹Yargıtay 10. C.D. , 2018/ 1876 E. , 2019 / 4487 K. ve 27.06.2019 Tarihli Kararı; “ Duruşma günü için sanığa gönderilen davetiyenin “tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine uymadığının iddia edilmesi nedeniyle, duruşmaya gelip bu konuda beyanda bulunması veya diyeceklerini duruşma gününe kadar yazılı olarak bildirmesi gerektiği, mazeretsiz olarak duruşmaya gelmediği ve diyeceklerini yazılı olarak bildirmediği takdirde tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine uymadığı kabul edilerek hakkında cezaya hükmolunabileceği” uyarısı ile birlikte duruşma tarihi ve saati yazılarak sanığa tebliğ edilmesi gerektiği gözetilmeden, belirtilen nitelikte uyarıyı içeren davetiyeye tebliğ edilmeden ya da sanık dinlenmeden mahkûmiyet hükmü kurulması, bozmayı gerektirmiştir. ”, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-9498#>, (E. T. : 21/11/2019)

⁸⁹⁰ Volkan Yalçınkaya, **TCK ve TMK Kapsamında Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlılarına Uygulanan Zorla Tedavi ve Etik Boyutu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s. 83.

kavramını karşımıza çıkarır. Bu durumda, 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri kanunu 223. Maddesinin 8. Fıkrası hükmü gündeme gelecektir⁸⁹¹.

18.06.2014 Gün ve 6545 Sayılı Kanun ile; sil baştan düzenlenen 191. madde soruşturma ve kovuşturma aşamalarında da öncekinden ayrılmaktadır. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, genel soruşturma sürecinden farklı olarak “kamu davasının açılmasının ertelenmesi” ve denetimli serbestlik” yetkileri tanınmıştır. Suçun soruşturma ve yargılama süreci farklı bir anlayışla düzenlenmiştir Düzenleme ile hem ceza artırılmış, hem de kullanan kimseye de ceza yaptırımını öngörülmüştür⁸⁹². Madde başlığı olan “Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak” ifadesi: “Kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak” olarak değiştirilmiştir. Bu durumda, kanunun eski ifadesinden anlaşıldığı üzere suç olmayan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak” fiili suç haline gelmiştir. Aslında kullanma fiilinin suç sayılması düşüncesi, Türk Ceza Kanunu’nun hazırlanma dönemine kadar dayanır. O zamanlarda derin tartışmalar yaşanmıştır⁸⁹³. İlerleyen dönemlerde 191. madde revize edilmek için birçok kez değişiklik geçirmiş fakat kullanma fiilinin de suç olarak nitelendirilmesi 2014 değişikliği ile olmuştur⁸⁹⁴. Madde gerekçesinin “madde kullanan kimsenin aslında tedavi ve terapiye muhtaç bir birey olması” nedeninden bahsetmesine karşın düzenlenen suçun ceza öngörmesi eleştirilmektedir⁸⁹⁵.

Madde kullanan fail hakkında gerek bu maddelerin kullanılıp kullanılmadığının tespiti sırasında hekim tarafından gerek muayene ve vücuttan örnek alınması sırasında gerekse tedavi tedbirine hükmedilmesi neticesinde birtakım tıbbi müdahaleler gerçekleştirilmektedir⁸⁹⁶. Bu noktada; “hekimin zorunlu tıbbi müdahalesi” meşruluğunu ceza kanunundan almaktadır⁸⁹⁷. Hekim, uyuşturucu

⁸⁹¹ “Türk Ceza Kanununda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir.”, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>, (02.07.2019).

⁸⁹² Tezcan, Erdem, Önok, Özel Hükümler s. 825.

⁸⁹³ Yılmaz, ss. 1002-1005.

⁸⁹⁴ S. Çetin, s. 1463. ; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 5319.

⁸⁹⁵ Karakaş Doğan, s. 280.

⁸⁹⁶ Hamide Zafer, **Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1- 75**, 3. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2013, s. 324.

⁸⁹⁷ Hakeri, Genel Hükümler, s. 558.

maddelerin kullanımının tespitini yaparken, gerekli tetkikleri mesleğinin gereğine uygun bir biçimde icra ettiği takdirde, davranışları suç teşkil etmeyecektir⁸⁹⁸. Ayrıca, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu m. 13/1-F bendinde, polisin madde bağımlısı kimseleri somut olayın niteliğine göre koruma altına alabileceği, uzaklaştırabileceği ya da yakalayarak haklarında gerekli kanuni işlemleri yapacağını düzenlemiştir. Kanunen polise bu yetkiler verilmiş olsa da 5271 sayılı CMK'nın koruma tedbirlerine ilişkin hükümleri gereği bu yetkilerin ancak bir suça ait soruşturmada ve yalnızca soruşturma ve kovuşturma çerçevesinde kullanılabileceği hükme bağlanmıştır. Bu nedenle söz konusu PVSK hükmünün gereksiz olduğu yönündeki eleştirilere katılmaktayız⁸⁹⁹.

Öğretide, ceza hukukunun zamanla diğer hukuk dallarına nazaran müdahale alanı açısından hızla genişlediğine dikkat çekilmektedir.⁹⁰⁰ Modern anlamda ceza hukukunda, yaptırımın amacı ceza verilen kişinin ıstırap çekmesine sebep olmak değildir. Ceza uygulanırken kişilerin hak yoksunluğuna uğratılması ancak yapıcı birtakım amaçları gerçekleştirmek için mümkün olabilir⁹⁰¹. Ceza hukukunun “son çare” olması ilkesi (ultima ratio) ceza hukukunun toplumsal düzeni koruma görevinin sınırıdır. Çünkü ceza hukuku birey özgürlüklerine ağır ve derin biçimde müdahale etmektedir. Ceza hukukunun son çare olması ilkesinin yansıması olarak “cezanın ikincilliği” kavramı ve “ceza normunun mutlaka bir hukuki değer korumasına yönelik olması” gerekliliğidir⁹⁰². Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde kullanımına ceza yaptırımı uygulanmasının kullanıcı ve bağımlılar üzerindeki caydırıcılığı hakkında Türkiye’de deneysel bir çalışmanın olmadığı eleştirilmiştir⁹⁰³. Adli kontrole ilişkin karar ile birlikte uygulanabilen tedbirler, CMK m. 109/3’te sayılmıştır. Bunlar içinde, tedaviyi öngören (e) bendinde, “özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arındırma” amacının

⁸⁹⁸ Hafizoğulları ve Özen, *Topluma Karşı Suçlar*, . 228.; Uyuşturucu madde bağımlılarına uygulanan tedavi tedbirine ilişkin eleştiriler için bkz. :Yalçınkaya, s. 16.

⁸⁹⁹ Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, s. 163.

⁹⁰⁰ Dönmezer ve Erman, s. 39.

⁹⁰¹ Dönmezer ve Erman, s. 6.

⁹⁰² Can Canpolat, **Kusur İlkesi Işığında Mazeret Nedeni Olarak Zorlayıcı Cebir**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 115.

⁹⁰³ Yavuz Özcan, Osman Dolu ve Serdar Kenan Gül, “Ceza Algısının Uyuşturucu Kullanımı Üzerindeki Caydırıcı Etkisi: Bursa İli Ortaöğretim Kurumlarında Yapılan Bir Alan Araştırması”, **Polis Bilimleri Dergisi** C.:13, S: 4, ss. 1- 26.

bulunduğu vurgulanmıştır⁹⁰⁴. Tüm kanun maddelerinde olması gerektiği gibi; TCK m. 191 düzenlemesi için de adli kontrol tedbiri yerine ceza yaptırımının getirilmesinden önce bilimsel veriler elde edilmesinin daha sağlıklı olacağı kanısındayız.

Kural olarak “adli kontrol” altında geçen zaman dilimi, muhakemeden sonra cezaya hükmedilir ise bu cezadan mahsup edilmemektedir. Ancak CMK m. 109/6 ikinci cümle gereği; “*özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçuşu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tabi olmaya ve bunları kabul etmeye*” karar verildiği hallerde burada geçen sürelerin mahsup edilmesine karar verilebilecektir⁹⁰⁵.

TCK uyuşturucu uyarıcı madde kullananlar hakkında tedavi kararı verilmesi için bağımlılık şartı yerine kullanmayı yeterli görmüştür⁹⁰⁶. Tedavi gören kimsenin bu süre boyunca denetimli serbestliği de devam eder. Hatta tedaviden sonraki bir yıl boyunca da devam eder. Denetimli serbestliğe ilişkin sürenin uzatılması üç yılı aşamaz. Görüldüğü üzere, “tedavi tedbiri” ve “denetimli serbestlik tedbiri” birbirinden farklı iki tedbirdir. Yargıtay da kararlarında bu ayrımın gözetilmesi hususuna dikkat etmektedir⁹⁰⁷. Denetimli serbestlik uygulaması, görevleri 03.07.2005 tarih ve 5402 s. Yasa ile düzenlenmiştir⁹⁰⁸. Bu noktada, savcıya tanınan denetimli serbestlik kararı verme yetkisi konusunda eleştirilen bir noktaya değinmekte fayda vardır; soruşturma aşamasında verilebilen denetimli serbestlik ve tedavi kararlarının yalnızca savcı yetkisinde olduğu ve bu sürecin de savcı kontrolünde olduğu, ceza hukukumuzun sisteminde soruşturma aşamasındaki işlemlerin hakim kararı ile verildiği ya da onaylandığı ifade edilmektedir⁹⁰⁹. Bu

⁹⁰⁴ Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, s. 163. s. 81.

⁹⁰⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Muhakeme, s.209.

⁹⁰⁶ Çöpür, s. 87.

⁹⁰⁷ “Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri, farklı nitelikte tedbirler olup; 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 191/3. maddesi uyarınca hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzmanın görevlendirileceği, bu uzmanın anılan maddede belirtilen ve denetimli serbestlik kapsamında olan görevleri yerine getireceği gözetilmeksizin, infazda karışıklığa yol açacak şekilde, “ tedavi altına alınan sanığa yönelik olarak” uzman rehber atanmasına ve anılan yasanın 191/4. maddesi uyarınca, denetimli serbestlik tedbirinin, tedavi süresince de uygulanacağı gözetilmeksizin, tedaviden sonra bir yıl süreyle uygulanmasına karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir.” Yarg. 10. CD., 15.01.2008, 8823/372; (Aktaran: Özmen, s. 56.)

⁹⁰⁸ Süheyl Donay, **Türk Ceza İnfaz Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2014, s. 205.

⁹⁰⁹ Gülsün Ayhan Aygörmüş Uğurlubay, "Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz", **DEÜHFD**, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, C: 16, İzmir 2015, ss. 3999-4044, s. 4038.

maddenin bağımsız bir usul kuralı getirmek yerine, savcının tedbir ve tedavi kararı verilmesini gerektiren durumlarda bunu hakimden talep etmesinin daha doğru olacağı savunulmaktadır. Yapılan bir diğer eleştiri de yaptırım hususundadır. 5237 sayılı TCK'nın 191. Maddede öngörülen 2yıldan beş yıla kadar olan hapis cezası yaptırımı çok ağır bulunarak eleştirilmektedir⁹¹⁰.

Uyuşturucu maddenin kullanılmak üzere satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması yahut uyuşturucu madde kullanılması suçunun yaptırımı TCK'nın 191. maddesinin 1. Fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre bu fiilleri işleyenler: “iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası” ile karşı karşıya kalacaklardır. 6545 sayılı Kanun ile değişikliğe uğrayan bu maddenin gerekçesinde; 1. fıkradaki hapis cezası yaptırımı ile uyuşturucu madde kullanımıyla etkili bir mücadelede bulunulması ve toplumun uyuşturucudan korunmasının amaçlandığı vurgulanmıştır⁹¹¹.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili olarak, bu maddeleri kullanan bir kimsenin, madde etkisindeyken suç işlemesi haline de değinilmesinde fayda vardır. TCK madde 34'te ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlerden biri olarak bu hal düzenlenmiştir. Bu durumun oluşması halinde ikili bir ayırım söz konusudur. Ayırım noktası, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi alan kimsenin iradesidir⁹¹². Failin ceza almaması ancak maddeyi iradesi dışında alması şarttır. Örneğin tıbbi bir gereklilik ya da yanlışlıkla alınan maddeler için fail 34. Madde kapsamına giren şahsi cezasızlık sebebinden yararlanacaktır⁹¹³. Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisinde suç işleyen kimsenin bağımlı olması durumunda, TCK'nın Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerini düzenleyen 57. madde 7. Fıkrası ile, uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına uygulanması öngörülen güvenlik tedbirlerine hükmedilmiştir⁹¹⁴.

Kendi rızası ile bilerek ve isteyerek aldığı alkol ve uyuşturucu madde etkisi ile suç işleyen fail, bu davranışından sorumlu tutulur⁹¹⁵. Öğretide “sebebinde serbest hareket kuramı” olarak da isimlendirilen bu gibi hallerde, kişi içinde bulunduğu sarhoşluktan başlangıçta var olan iradesi esas alınır ve işlediği suçtan ceza sorumlu

⁹¹⁰ Ünver ve Öz, ss. 90- 91.

⁹¹¹ Elmas, s. 387.

⁹¹² Özgenç, Genel Hükümler, s. 384.

⁹¹³ Özdemir, s. 117.

⁹¹⁴ Ş. Kurt ve E. Kurt, s. 140.

⁹¹⁵ Öztekin Tosun, “Uyuşturucu Madde Kullananların Araç Kullanması Suçu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: 32, S: 2- 4, 1967, ss. 487- 517, s.492.

doğar⁹¹⁶. Burada, alkol ya da madde alan kimse sarhoş olmayı istemiş ya da istememiş olabilir. Ya da sarhoş olmak istemiş ancak kusur yeteneğini kaybetmek istememiş olabilir. Fail suç işlemek istemiş ve cesaret toplamak amacıyla bu maddeleri kullanmış olabilir. tüm bu ihtimallerin hepsinde failin cezai sorumluluğu mevcuttur. Önemli olan failin alkol yahut uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi isteği ile almış olmasıdır⁹¹⁷. TCK m. 34/1’de ise alkol veya uyuşturucu maddenin istem dışı alınması ve bu maddeler etkisinde suç işlemesi durumu düzenlenmiştir. Söz konusu maddeler nedeniyle “hareketlerini yönlendirme yeteneği önemli ölçüde azalmış” olan fail hakkında cezaya hükmolunmayacaktır⁹¹⁸. Burada, madde kullanımının bir tehlike suçu olarak “Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma” fiilinde etkisine de değinilmelidir. Hangi dozda olursa olsun madde kullanmış olmanın trafikte genel güvenliğin tehlikeye sokulması için yeterli olup olmadığı hususu önemlidir. Bavyera Yüksek İdare Mahkemesi 11. Dairesinin; “*Düzenli Uyuşturucu Madde Alınması ve keza fırsat oldukça uyuşturucu madde alınmasından daha fazla koşullar olmadıkça 1,0 ng/ml TCH bileşimini sürüşe elverişli bulmadığı...*” yönünde bir kararı vardır⁹¹⁹.

TCK 57. Maddenin 7. Fıkrasına göre, “suç işleyen alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişiler” hakkında bir güvenlik tedbiri düzenlemiştir. Söz konusu tedbire göre bu kimseler, bağımlılar için kurulmuş sağlık kuruluşlarına tedavi edilmek üzere gönderileceklerdir⁹²⁰. Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin kişinin “bağımlılığından kurtulması ve topluma kazandırılmasına” fayda sağladığı Yargıtayca vurgulanmaktadır⁹²¹. Bu kimseler, iyileşinceye kadar tedavi edilir, bağımlılıklarından kurtulmaları durumunda bulundukları kurumun sağlık heyetinin raporu neticesinde verilen mahkeme kararı ile serbest bırakılmaktadırlar. Uyuşturucu yahut uyarıcı madde bağımlısı kimselerin bu maddeler etkisinde iken kusur yetenekleri ortadan kalkmakta, zamanla söz konusu maddelerin zehirleyici etkisi ruhsal ve zihinsel tahribatlar yapmaktadır⁹²². Kanun koyucu bağımlıların bu

⁹¹⁶ Ulutürk, s. 34.

⁹¹⁷ Centel, Zafer ve Çakmut, s.388.

⁹¹⁸ Ulutürk, s. 47.

⁹¹⁹ İçel, Ünver, Eisenmenger, Parzeller, Dettmeyer, Aderjan, Schmitt, Schulz, Prittwitz ve Czerner, s. 101.

⁹²⁰ Oğuz Polat, **Adli Psikolojiye Giriş**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2017, s. 318.

⁹²¹ Yargıtay CGK, 2013/10-280 E. , 2013/250 K. ve 21.05.2013 Tarihli Kararı.

⁹²² Ulutürk, s. 96.

durumunu, akıl hastalığı ile eş tutmakta, bu durumda olan bağımlılara “akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri” uygulamaktadır⁹²³.

Fail, hakkında verilen denetimli serbestlik kararına uymak durumundadır⁹²⁴. Söz konusu kararın gereklerine uymadığı takdirde hakkında yeni bir soruşturma açılmayacak, TCk m. 191 gereği ihlal nedeni sayılacaktır⁹²⁵. Failin, hakkındaki tedbirin gereklerine uymamakta ısrar etmesi durumunda; CGTİPK.105./A maddesi 6. Fıkra gereği koşullu salıverilme tarihine kadar cezaevine gönderilecektir⁹²⁶. Bu kararı infaz hakimii vermektedir. Bu madde hükmünde dikkat edilmesi gereken nokta, failin yapması istenen şeyi yapmamada ısrarcı olmasıdır⁹²⁷. Yargıtay bir kararında, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu isnadı ile açılmış davada “kovuşturma şartı” olan “ısrar” durumunun gerçekleşmesini beklemek üzere davanın durmasına ve denetimli serbestlik dosyasının itirazına devam edilmesi için Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi gerekirken yargılamaya devam edilerek sanığın mahkumiyetine karar verilmesini yasaya aykırı bulmuştur⁹²⁸. Yargıtay bir kararında da; sanığın denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uymadığının ve bunda ısrar ettiğinin kabulü için, sanığa usulüne uygun tebliğ yapılması gerektiğini vurgulamıştır⁹²⁹.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi ya da kovuşturmanın ertelenmesi halinde, kişiye verilen erteleme müddetince “dava zamanaşımı” ve “dava sürelerinin işlemesi” duracaktır⁹³⁰. Yine CGTİHK madde 16/1 gereği, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında koruma ve tedavisi sağlananların burada geçen süreleri hükümlülük ya da tutuklulukta geçmiş Gibi Sayılacaktır. ⁹³¹.

⁹²³ Centel, Zafer ve Çakmut, S.388.

⁹²⁴ Yargıtay 10.Ceza Dairesi 27.06.2019 T., 2018/ 1777 E., K. 2019 / 4486; *“Uyuşturucu Madde Bulundurma Suçu - Nedeniyle Doğrudan Tedavi Ve Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanmış Olan Sanığın Yükümlülüklerini İhlal Ettiğinin Sabit Görülmesi - Eksik Araştırma İle Hüküm Kurulması - Hükümün Bozulması”*

⁹²⁵ Hafızoğulları ve Özen, Topluma Karşı Suçlar, s. 116.

⁹²⁶ O. Polat, S. 319.

⁹²⁷ Ahmet Adil Kubat, **En Son Değişikliklerle, Sorular Ve Cevaplarla Denetimli Serbestlik Ve Cezaların İnfazı**, Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş 4.Baskı, 2014, s. 147.

⁹²⁸ Yargıtay 10. CD. , 2018/2582 E. , 2018/8097 K. ve 19.11.2018 Tarihli Kararı.

⁹²⁹ Yargıtay 10. CD. , 2018/1874 E. , 2019/4485 K. ve 27.06.2019 Tarihli Kararı, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-9498#>, (21.11.2019)

⁹³⁰ Hafızoğulları ve Özen, Topluma Karşı Suçlar, s. 115.

⁹³¹ Kubat, ss. 141-144.

Ceza hukukumuzda faile verilen yaptırımların nasıl uygulanacağı ile ilgili düzenlemeler İnfaz Kanunumuzda yer almaktadır⁹³².

Ülkemiz düzenlemesinde de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinin ikinci fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kimse hakkında ceza, tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararı verilebileceği hükme bağlanmıştır⁹³³. Anılan kanun maddesinin altıncı fıkrası, bu suçtan dolayı verilen cezaların infazı aşamasına gelindiğinde dahi “denetimli serbestlik ve tedavi” tedbirlerine hükmedilebilme seçeneğini sunmuştur⁹³⁴. Böylece, suç işlenmesinin önlenmesi ve belki de ilk kez bu maddeleri denemiş kimselerin cezaevi ortamı ile tanışmadan rehabilite edilmeleri amaçlanmaktadır⁹³⁵.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduran, satın alan, kabul eden ya da bu maddeleri kullanan kimseler hakkında ceza yaptırımı uygulandıktan sonra da 2. Veya 4. Fıkralarda düzenlenmiş hükümler çerçevesinde fail hakkında güvenlik tedbiri de uygulanabilir. Böyle bir durumda, cezanın infazı ertelenecek ve kişinin tedavi gereklerine uygun davranması sonucunda cezası infaz edilmiş” sayılacaktır. Fakat kişi bu gereklere uymaz ise, derhal cezasının infazı gerçekleştirilecektir⁹³⁶. Aynen infaza ilişkin kararlara karşı yapılacak itirazlar, 5275 s. CGTİHK m.101/3 ve CMK m. 267 ve devamı gereği uygulanır⁹³⁷.

Denetimli serbestliğe ilişkin uygulamalar, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu çerçevesinde yürütülmektedir⁹³⁸. Denetimli Serbestlik Kanununun 10. Maddesi gereği denetimli serbestlik müdürlükleri, ağır ceza merkezlerinde, Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde kurulmaktadır. Adalet komisyonunun bulunmadığı yerlerde ise gerek duyulması halinde Cezaevleri Genel Müdürlüğü ve Adalet Bakanlığının kabulü ile kurulmaktadır. Denetimli serbestlik uygulamaları sırasında bu işlemleri yürütmeye

⁹³² B. Akbulut., s. 753.

⁹³³ Günay, Erhan. **Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 141.

⁹³⁴ Özkan Özmen, “**Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, s. 56.

⁹³⁵ Mustafa Pınarcı, **Avrupa’da Uyuşturucu Kullanımının Suç Olmaktan Çıkarılması ve Türkiye Yaklaşımı**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik Anabilim Dalı, Ankara, , 2013, s. 104.

⁹³⁶ Kubat, s. 121.

⁹³⁷ Öztürk ve Erdem, s. 33.

⁹³⁸ Vehbi Kadri Kamer, “Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik”, **TBB Dergisi**, S. 79, 2008, s. 275-308, s. 294.

yetkili idare tarafından yapılan eylem ve işlemleri ile ilgili şikayetlerde İnfaz hakimliği görevlidir. (Denetimli Serbestlik Ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Kanunu 18. madde)⁹³⁹.

Denetimli serbestliğe ilişkin tedbir kararı; “Hükmün Verilmesinin Geri Bırakılması (HAGB)” ve “Verilen hükmün infazının geri bırakılması” halinde uygulanan denetimli serbestlik olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır⁹⁴⁰. Bu maddede düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması prosedürü, diğer maddelere göre nazaran özellik arz etmektedir⁹⁴¹. Türk Ceza Kanunu’nun 231. Maddesinde düzenlenen HAGB kurumunun genel kuralları çerçevesinde, kişinin denetim süresi içinde yeni bir suç işlemesi durumunda hakkında tekrar HAGB kararı verilememektedir⁹⁴². Ancak, daha önce işlenmiş ve hakkında HAGB’ye hükmolunmuş kimse denetim süresi içinde 191. maddede tanımlı suçu işler ise 6545 sayılı Kanun ile değişik 5237 sayılı TCK 191. maddesinin 8. Fıkrasında yer alan özel düzenleme gereği hakkında HAGB’ye hükmedilebilecektir⁹⁴³. Yargıtay içtihatları da bu yöndedir⁹⁴⁴. Burada, uygulamada da sıkça hataya düşülen bir noktaya dikkat

⁹³⁹ Karakaş Doğan, s. 379.

⁹⁴⁰ E. Günay, s. 137.

⁹⁴¹“TCK’nın 191. maddesi hükümleri çerçevesinde “hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına” karar verildiği için, bu durumda, uyuşturucu madde kullanma suçları için özel bir düzenleme olması nedeniyle, aynı Kanunun 4. fıkrasında belirtildiği üzere;Sanığın erteleme süresi zarfında; a) Kendisine yüklenen yükümlülükler veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi,b) Tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması,c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması,Hâllerinde hakkındaki hükmün açıklanabileceği gözetilmeden, denetim süresi içerisinde işlediği "Uyuşturucu madde ticareti yapma" suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği gerekçesiyle, şartları oluşmadan hükmün açıklanması,Yasaya aykırı, sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA...”Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2019/1833 E. , 2019/6451 K. 17.10.2019 tarihli kararı <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/BankasiIstemci/Web/pf/sorgula.xhtml> (10.12.2019)

⁹⁴² Toroslu ve Feyzioğlu, s. 314.

⁹⁴³ Hafizoğulları ve Özen, Topluma Karşı Suçlar, s. 116.

⁹⁴⁴“...Sanıklar hakkında aynı suçtan açılmış başka dava yoksa veya sanıklar bu suçu daha önce işlediği suçtan dolayı verilen tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlemiş değilse veya daha önce işlediği suçtan dolayı yapılan kovuşturma aşamasında hükmolunan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin infazı sırasında işlemiş ve önceki suçtan beraat kararı verilmiş ise, daha önceki tarihlerde işlediği aynı suçtan dolayı verilmiş olan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararları dikkate alınmaksızın, bu suç nedeniyle doğrudan tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmamış olan sanıklar hakkında, 6545 sayılı Kanunun 68. maddesi ile değişik TCK’nın 191. maddesi ve aynı Kanunun 85. maddesi ile eklenen 5320 sayılı Kanunun geçici 7. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, 191. madde hükümleri çerçevesinde “hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına”, karar verilmesinde zorunluluk bulunması,Bozmayı gerektirmiş, sanıkların temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmemiş olduğundan, hükümlerin BOZULMASINA...”, 10. Ceza Dairesi 2014/5286 E. , 2019/5637 K. ve 18/09/2019 Tarihli Kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/BankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (10.12.2019), Aynı Yönde diğer Kararlar için Bakınız;

çekilmelidir. TCK 191. Maddesinde yer alan özel HAGB kuralı uyarınca, bu suçtan HAGB alan kimse erteleme süresi zarfında bu suç dışında bir suçtan ceza alır ve bu cezası kesinleşir ise dahi önceki hükmü açıklanmayacaktır. Yargıtay, bu sebeple birçok dosyada bozma kararına hükmetmektedir⁹⁴⁵.

Hakkında denetimli serbestlik ve tedavi tedbiri uygulanan kimseye, hem tedavi sırasında hem de sonrasında görevli bir uzman iletişim halinde olacaktır⁹⁴⁶.

Kanaatimizce, zaman içinde birçok kez değişime uğrayan 191. madde; her ne kadar son haliyle mümkün olduğunca uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanan kimselerin tedavi ve rehabilitasyonunu amaçlasa da hala tam anlamıyla yerleşik bir uygulamaya kavuşamamıştır. Madde bağımlısı bireyler –ki çoğu zaman gençler- belki de daha önce hiç tanışmadıkları cezaevinde belli bir süre tutulacak fakat tedavi yahut ıslah anlamında bu sürenin hiçbir katkısı olmayacaktır. Ceza hukukunun “son çare” olması ilkesi (ultima ratio) ceza hukukunun toplumsal düzeni koruma görevinin sınırınıdır. Çünkü, ceza hukuku birey özgürlüklerine ağır ve derin biçimde müdahale etmektedir. Ceza hukukunun son çare olması ilkesinin yansıması olarak “cezanın ikincilliği” kavramı ve “ceza normunun mutlaka bir hukuki değer korumasına yönelik olması” gerekliliğidir⁹⁴⁷. Ceza yaptırımını yerine, ceza sonucu sağlanacak hukuki faydaya ulaştırabilecek “güvenlik tedbirleri” odaklı bir mekanizma oluşturulabilir. Ya da bu kimseleri cezaevlerinde tutmak yerine, diğer

Yargıtay 10. C. D. , 2018/1868 E., 2019/4493 K. ve 27.06.2019 Tarihli Kararı, <https://www.sinerji.mevzuat.com.tr/index.jsf?dsid=-9498#>, (E.T. : 21/11/2019)

⁹⁴⁵ “Dairemizin bozma kararı doğrultusunda, gerekçede açıkça belirtilmemiş olsa da yasal zorunluluktan dolayı, TCK’nın 191. maddesi hükümleri çerçevesinde “hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına” karar verildiğinin kabulü gerektiği için, bu durumda ,uyuşturucu madde kullanma suçları için özel bir düzenleme olması nedeniyle, aynı Kanunun 4. fıkrasında belirtildiği üzere;Sanığın erteleme süresi zarfında;a) Kendisine yüklenen yükümlülüklerle veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi, b) Tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması,c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması,Hâllerinde hakkındaki hükmün açıklanabileceği gözetilmeden, denetim süresi içerisinde işlediği "adam öldürmeye teşebbüs ve 6136 sayılı Yasaya aykırılık" suçlarından verilen mahkûmiyet hükümlerinin kesinleştiği gerekçesiyle, şartları oluşmadan hükmün açıklanması,Yasaya aykırı , sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan hükmün BOZULMASINA...”, **10. Ceza Dairesi 2018/3465 E. , 2019/6002 K.**, 01/10/2019 tarihli kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (10.12.2019); Aynı Yönde diğer Kararlar için Bakınız; **10. Ceza Dairesi 2018/5345 E. , 2019/5993 K.** 01/10/2019 tarihli Kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (10.12.2019); **10. Ceza Dairesi 2018/4177 E. , 2019/5818 K.** 24.09.2019 tarihli Kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (10.12.2019);

⁹⁴⁶ E. Günay, s. 138.

⁹⁴⁷ Canpolat, s. 115.

suçlardan dolayı mahkum olanlardan izole, bağımlılara özel bir ıslah evi yahut rehabilitasyon merkezi gibi uzmanlar tarafından hem gözetimlerinin hem de bağımlılıktan kurtulmalarının sağlanacağı sağlık ve ıslah kuruluşları oluşturulabilir, bağımlılık derecesinde olmayıp yalnızca madde kullandığı tespit edilenlerin bu kuruluşlarda zorunlu bir eğitime tabi tutulması gibi çözümler üretilebilir.

IX. MUHAKEME

A. Soruşturma Ve Kovuşturma

Suç şüphesinin öğrenilmesi⁹⁴⁸ ile başlayan soruşturma evresi ve şüpheli hakkındaki iddianamenin kabul edilmesiyle geçilen kovuşturma evresi sürecinde, kişi hakkındaki suç isnadı oluşturan fiil araştırılır⁹⁴⁹. İşlendiği iddia edilen fiil hakkında maddi gerçeğe ulaşılmaya çalışılır⁹⁵⁰. Suç şüphesinin öğrenilmesinin ardından Cumhuriyet savcısı “araştırma mecburiyeti ilkesi” gereğince “derhal” harekete geçerek şüphelinin lehine ve aleyhine tüm delilleri toplar⁹⁵¹. Suç isnad edilen kimse hakkında belirli düzeyde bir şüphe oluşur ise savcı, bu kimse hakkında kamu davasını açar⁹⁵².

Kolluk tarafından bulunan yahut yakalanan uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğundan şüphe edilen madde, incelenmek üzere ilde ya da ilçedeki polis laboratuvarlarına gönderilir. İnceleme sonucu bu maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı özellikte olduğu ortaya çıkarsa, dosya savcılığa yönlendirilir. Kişi hakkında açılan davada mahkeme tarafından nihai karar verilmeden önce, söz konusu madde Adli Tıp Kurumu incelemesinden de geçer. Adli tıp Kurumu’nun kararına göre maddenin “uyuşturucu madde” kapsamına girip girmediği tespit edilir⁹⁵³. Suç araştırılırken, kişinin uyuşturucu maddeyi kullanıp kullanmadığının tespiti için vücudundan örnek alınmasına hakim tarafından yahut gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda

⁹⁴⁸ Nur Centel ve Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 15. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2018, s.94.

⁹⁴⁹ Şahin, s.30.

⁹⁵⁰ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Muhakeme, s. 47.

⁹⁵¹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Muhakeme, s.119.

⁹⁵² Centel ve Zafer, s.19. ; TOROSLU, Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara 2017.

⁹⁵³ Soyaslan, Özel Hükümler, s. 490.

Cumhuriyet savcısı tarafından verilebilir⁹⁵⁴. CMK m. 75 /2 gereği şüpheliye ait vücuttan örnek alma işlemini yalnızca hekim ya da sağlık mesleği mensubu diğer kimseler yapabilmektedir⁹⁵⁵.

Ceza Muhakemesi tarafından Cumhuriyet savcısına getirilen “Kamu Davasını Açma Mecburiyeti” yükümlülüğünün istisnalarından biri CMK m. 171 hükmünde düzenlenmiş olan “kamu davasının açılmasının geri bırakılması” kurumudur⁹⁵⁶. Kanımızca yukarıda ilgili başlık altında da incelendiği üzere TCK m. 191/ düzenlemesi hakkında getirilen özel hükme de değinilmesinde fayda vardır. Cumhuriyet savcısının Türk Ceza Kanunu 191. Maddesi gereği “kamu davasının açılmasının geri bırakılması” nı uygulaması halinde de “Kamu Davası Açma Mecburiyeti” ilkesine aykırı hareket etmiş olmayacaktır⁹⁵⁷.

Kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu ile uyuşturucu madde imal ve ticareti suçlarının birlikte görülmesi halinde görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir⁹⁵⁸.

B. Yetkili Ve Görevli Mahkeme

Kullanmak için uyuşturucu madde satın alınmak, bulundurmak ve kullanmak suçu resen soruşturulan bir suçtur. Suç için kamu davasının yürütüleceği merci olan görevli mahkeme, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun m.1’de düzenlenmiştir⁹⁵⁹. Bahse konu kanun maddesi uyarınca: “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.” Hükmüne göre değerlendirme yapılacaktır. Aynı kanunun 12. Maddesinde sayma yolu ile işaret edilen suçlar için ağır ceza mahkemesine gidilecek; bunlar dışındaki suçlar için asliye ceza mahkemesi görevli olacaktır.

⁹⁵⁴ Öztürk, Erdem, Sırma, Saygılar ve Alan, s. 326.

⁹⁵⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Muhakeme, s.450.

⁹⁵⁶ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Muhakeme, s.127.

⁹⁵⁷ Ünver ve Hakeri, s. 38.

⁹⁵⁸ Özdemir, s. 140.

⁹⁵⁹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Muhakeme, s. 99.

Türk Ceza Kanununun 191. maddesinde düzenlenen suçun öngördüğü cezanın üst sınırının 10 yıldan fazla olması yahut müebbet hapsi gerektirmesi söz konusu değildir. Ayrıca, ağır ceza mahkemelerinin görev alanına girdiği ayrıca belirtilen suçlardan ya da sulh ceza hakimliğinin görevi olarak öngörülen işlemlerden biri de değildir. Bu nedenlerle TCK 191. madde ile ilgili olarak yapılan yargılamalarda görevli mahkeme “asliye ceza mahkemesi” olacaktır. Bu suçun yargılaması usulü genel hükümler çerçevesinde yapılır⁹⁶⁰.

Genel olarak, uyuşturucu ve uyarıcı madde bulundurma, satın alma ve kullanma suçu için yetkili mahkeme, CMK’ nın 12. Maddesine göre belirlenir. Bu madde gereği, yargılamayı gerçekleştirecek olan mahkeme “genel yetki” kuralı çerçevesinde “suçun işlendiği yer” mahkemesidir⁹⁶¹. Bu noktada, suçun işlendiği yerin neresi olduğunun tayini gündeme gelecektir⁹⁶². Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarında, uyuşturucu maddelerin “yakalandığı yer” suçun işlendiği yer olarak kabul edilir. Bu durumda örneğin yurt dışından gelen uyuşturucu madde Türkiye sınırları içinde ele geçirilir ise, o yerin mahkemesi yetkili mahkeme olarak belirlenecektir⁹⁶³. Suçun işlendiği yerin belli olmaması durumunda 5271 sayılı CMK 13. Maddesinde düzenlenen “Özel Yetki” kuralı devreye girecektir. Özel yetki kuralı gereği suçun işlendiği yer bilinmediği zaman şüpheli ya da sanığın yakalandığı yerdeki mahkeme yetkili olur. Şüpheli yahut sanığın yakalanmamış olması halinde yerleşim yeri mahkemesi; bu kişinin Türkiye’de yerleşim yerinin bulunmaması durumunda da Türkiye’ de son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Eğer yetkili mahkeme bu şekilde de tespit edilemezse, ilk usul işleminin yapıldığı yerdeki mahkeme yetkili olacaktır.

Yabancı mahkeme hükümleri açısından TCK 191. maddesi tekerrüre esas alınmaz. Çünkü Türk Ceza Kanunu 58. Madde düzenlemesi, yabancı ülkelerin mahkeme kararlarından hangilerinin tekerrüre esas alınacağını saymıştır. Bu maddeye göre tekerrür uygulaması; “Kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti ile para veya kıymetli damgada sahtecilik suçları” ile sınırlandırılmıştır. Yalnızca maddede sayılı suçlar

⁹⁶⁰ S. Çetin, s. 1464.

⁹⁶¹ Murat Aydın, “Ceza Muhakemesinde Yetki Ve Görev Meselesinde Bazı Sorunlara İlişkin Değerlendirmeler”, **S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S.1, 2013, ss. 29- 59, s. 58.

⁹⁶² Öztürk ve Erdem, s. 71.

⁹⁶³ N. Toroslu ve H. Toroslu, s.76.

tekerrüre esas alınacaktır. Görüldüğü üzere 191. madde bu kapsama alınmamıştır. Özetle; bir kimsenin daha önce yabancı bir ülkede uyuşturucu madde satın alınması, kullanması ve bulundurulması fiillerinden hakkında hüküm bulunsa dahi tekerrüre konu olamayacaktır⁹⁶⁴.

Türk Ceza Kanunu madde 191 açısından tekerrür hükümleri, bazı istisnalar haricindeki diğer suçlara uygulandığı gibi TCK m. 191'e de uygulanacaktır. TCK madde 58'e göre hakkında daha önce işlediği bir suç dolayısıyla kesin hüküm bulunan kimse tekrar bir suç işler ise "tekerrür" hükümleri gündeme gelir. Türk Ceza Kanunu 58. madde hükmünün uygulanabilmesi için önceki cezadan dolayı verilen hükmün kesinleşmiş olması yeterlidir. Cezanın infaz edilmiş olma zorunluluğu yoktur. Tekerrür; beş yıldan fazla süreli hapis cezası mahkumiyeti var ise bu cezanın infazından başlanarak beş yıl; beş yıl veya daha az süreli hapse ya da adli para cezasına hükmedilmiş ise ceza infazından itibaren üç yıl geçtikten sonra işlenen suçlara uygulanmamaktadır⁹⁶⁵.

5237 Sayılı TCK madde 191 hükmüne 27.03.2015 tarih ve 6638 sayılı Kanun düzenlemesinin 12.maddesiyle fıkra eklemesi yapılarak cezayı ağırlaştıran bir hal öngörülmüştür. Söz konusu maddenin 10. fıkrası⁹⁶⁶ olarak TCK' da düzenleme alanı bulan bu hüküm gereği, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanmak için bulundurma, satın alma, kabul etme ya da kullanma suçlarının işlendiği bazı yerler cezada artırım nedeni olmuştur⁹⁶⁷. Gönüllü vazgeçmede kişinin icra hareketleri sırasında vazgeçebileceği gibi, icra hareketleri tamamlanmış olup da neticenin henüz gerçekleşmediği evrede de kendi isteği ile suçu tamama erdirmeyip vazgeçebilme şansı vardır⁹⁶⁸.

Suç konusu eşya müsadere edilecektir. Müsaderenin yapılabilmesi için işlenen suçun kasten gerçekleşmesi gerekli ve yeterlidir. Suçun tamamlanmış olması

⁹⁶⁴ E. Günay, s. 29.

⁹⁶⁵ Özmen, s. 100.

⁹⁶⁶ "Birinci fıkradaki fiillerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askeri ve sosyal amaçla toplu bulunan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır", <https://www.mevzuat.gov.tr/AramaSonuc.aspx?searchText=5237>, (04.07 2019)

⁹⁶⁷ S. Çetin, s. 1421.

⁹⁶⁸ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, Genel Hükümler, s. 64.

şartı aranmamaktadır⁹⁶⁹. Ayrıca, bir eşya suçta kullanılmasa ya da suç işlenmeye tahsis edilmese bile, söz konusu eşyanın imalatı, kullanımı, bulundurulması, taşınma yahut alım-satımı suç ise; bu eşyanın TCK'nın 54. Maddesi uyarınca müsadere yapılacaktır⁹⁷⁰. Madde gerekçesinde de bahsedildiği üzere müsadere bir güvenlik tedbiri olması hasebiyle, müsadere yapılabilmesi için bir suç işlenmesi şarttır fakat bu suçtan dolayı cezaya mahkum edilip edilmeme önem arz etmemektedir. Müsadere bir güvenlik tedbiri olduğundan, bir suçun işlenmesi zorunlu olmakla birlikte, müsadereye hükmedilmesi için bir kimsenin her zaman için ceza mahkumiyeti gerekmemektedir⁹⁷¹.

C. Zamanaşımı

Zamanaşımının hesaplanması hakkında 72. Madde açıklayıcıdır. Söz konusu madde hükmüne göre zamanaşımı; gün, ay ve yıl hesabı ile belirlenmektedir. Maddeye göre bir gün yirmi dört saat, bir ay ise otuz gün olarak hesaplanacaktır. Sene hesabında ise resmi takvim esas alınacaktır⁹⁷². Bir kimse hakkında kamu davası açılmadan dava zamanaşımı süresi dolar ise artık bu dava açılmayacak; savcı bu kimse hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verecektir. Kamu davasının açılmış bulunması durumundaysa dosya hakkında düşme kararı verilecektir⁹⁷³. Ceza zamanaşımı, şartları gerçekleştiğinde kişi hakkında verilen cezanın infazını engelleyen müessesedir. Ceza zamanaşımında ise öngörülen sürelerin geçmesi ile birlikte, verilmiş olan ceza infaz edilemez. Dava zamanaşımı sürelerine nazaran daha uzun sürelerin öngörüldüğü ceza zamanaşımı süreleri, cezanın ağırlığının esas alınmasıyla belirlenmiştir. TCK'nın 68. Maddesinde düzenlenen bu süreler göre: 5 yıla kadar olan hapis cezaları için 10 yıllık bir sürenin geçmesi gerektiği öngörülmüştür. Fiil işlendiğinde henüz 12-15 yaş arasında olanlar için bu sürelerin

⁹⁶⁹ Doğan Gedik, **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere**, Ankara, 2007, s. 194. ; B. Akbulut., s. 826.

⁹⁷⁰ Yargıtay 20. C.D., 12.03.2019 T., 2015/ 15606 E., 2019 / 1504 K.; “*Uyuşturucu Maddeden Kaynaklanan Suç - Numunelerin Müsaderesine Karar Verilmesi Gerektiğinin Gözetilmemesi Ve İçeriğinde Uyuşturucu Madde Bulunmayan Haplardan Alınan Şahit Numunelerin Sanıklara İadesine Karar Verilmemesi - Hükümün Bozulması*” <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-9498#> (11.11.2019)

⁹⁷¹ Hakeri, Genel Hükümler, s. 569.

⁹⁷² B. Akbulut, s. 926.

⁹⁷³ Centel, Zafer ve Çakmut, s. 633.

yarısının dolmasıyla ceza zamanaşımının gerçekleşeceğine hükmedilmiştir. Ayrıca 15-18 yaş aralığındaki kimseler içinse bu sürelerin üçte ikisinin dolması şartı aranacaktır. Bu şartlar sağlandığı takdirde artık cezalar infaz edilemeyecektir. Kanun'un müsadereye ilişkin zamanaşımının düzenlendiği 70. Maddesi uyarınca "hükmün kesinleşmesinden itibaren 20 yıl geçmesiyle" artık infaz gerçekleşemeyecek; müsaderesi konu edilen eşyanın mülkiyeti devlete geçmeyecektir⁹⁷⁴.

Bir suçtan dolayı kanunda gösterilen süreler içinde dava açılmaması veya davanın sona erdirilmemesi (hükmün kesinleşmemesi) halinde ise dava zaman aşımı söz konusu olur. Kanunun açıkça ayırık tuttuğu suçlar dışındaki bütün suçlar dava zaman aşımına tabidir⁹⁷⁵. Lehe kanunun geçmişe etki edebilmesi ilkesi, zamanaşımı için de uygulanır⁹⁷⁶.

⁹⁷⁴ Centel, Zafer ve Çakmut, s. 634.

⁹⁷⁵ Hakeri, Genel Hükümler, s. 475.

⁹⁷⁶ Demirbaş, s. 139.

SONUÇ

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, insanlığı tehdit eden önemli meselelerden biridir. Geçmişten günümüze, insanlara verdiği zararları anlaşıldıkça kullanımının yasaklandığını gördüğümüz bu tür maddeler; ne yazık ki bütün yasaklara rağmen onlarca insanı ağına düşürmektedir. Bunun oluşmasında en önemli etkenlerden biri; suç örgütlerince bu maddelerin bir kazanç kapısı haline gelmiş olmasıdır. Bu tür örgütler, yasadışı yollarla imal yahut ticaretini yaptıkları uyuşturucu ve uyarıcı maddeler için pazarı genişletme amacıyla yeni maddeler üretmekte, müşteri portföylerine yeni bağımlı adayları eklemektedirler.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zararlarının ortaya çıkması ve bu maddelerin kullanımının engellenmesi için ülkelerin bir arada hareket etmesinin gerekli olduğu anlaşılmış ve bu konuda ilk adımlar 20. Yüzyıl başlarında atılmıştır⁹⁷⁷. Bu anlamda Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan anlaşma; “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi(Viyana Sözleşmesi)” olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine, Birleşmiş Milletler’in hazırladığı; “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi(Palermo Sözleşmesi)” önemli anlaşmalardan dır. Son olarak ise; ”10 Aralık 2003 BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi” düzenlenmiş ve 1961 yılında uygulama yeknesaklığı amacı ile bu alandaki tüm uluslararası düzenlemeler “1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi” adı altında birleştirilmiştir.

“1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, uyuşturucu ve uyarıcı özellikteki maddelerin neler olduğunu listeler halinde saymıştır. Burada sayılan maddelerin yetiştirilmesi, üretilmesi, kullanılması, ticaretinin yapılması gibi fiiller yasaklanmıştır. Bu yasakların sözleşmenin tarafı olan ülkelerin iç hukuklarında da kanunlaştırılmasını öngörmüştür. Kullanıcı olan kimseler için ceza yerine ya da ceza ile birlikte tedavi ve rehabilitasyon uygulanmasını, bu kimselerin topluma kazandırılmalarını öngörmüştür.

Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi uygulanırken oluşan birtakım sıkıntılar ve sözleşmenin kabulünden sonra ortaya çıkan yeni maddeler nedeniyle

⁹⁷⁷Flavio F., Marsiglia, David Becerra, and Jaime M. Booth, “Alcohol and Drug Problems: Prevention”, **Encyclopedia of Social Work**, USA, 2019, ss. 1- 14, s. 2.

sözleşmenin tadili gereksinimi doğmuştur. Bu nedenlerle yeniden ele alınan Tek Sözleşmesi'ne; "1972 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi'nin Tadiline İlişkin Protokol" ile eklenen hükümlerle "sentetik" yapıdaki uyuşturucu ve uyarıcı maddeler de eklenmiştir.

Türkiye uluslararası alanda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele amacıyla oluşturulmuş olan; "1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi", "1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi" ve "1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler sözleşmesi"nin tarafıdır.

Türkiye de uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımı ve bağımlıların oluşması ve artmasının önüne geçmek adına çeşitli düzenlemeler yapmıştır. . Doğal veya sentetik yapıda olabilen bu maddelerin hepsi bilinmemektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere bu alanda yapılmış uluslararası düzenlemeler olan "1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi" ve "1961 Tek Sözleşmesi"nde de uyuşturucu maddenin kapsamlı bir tanım yapılmamış, madde isimleri eklerinde liste halinde belirtilmiştir.

Bağımlılık etkisi olan ilaçları ilk defa tasnif eden Lewin'in sınıflandırmasına göre; keyif vericiler(Eughorica), hayal uyandırıcılar(phantastica), sarhoşluk verenler(Nebriantia), uyku verenler(hypnotica), uyarıcılar(Excitantia) olmak üzere beş tür bulunmaktadır.

WHO (Dünya Sağlık Örgütü), uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri sınıflandırırken "bağımlılık" kelimesini kullanırken; 2015 tarihli "Amerikan Psikiyatri Birliği (DSM)'nin Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı" nda ise; "madde ile ilişkili bağımlılık bozuklukları" ismi ile bir hastalık türü olarak tanımlanmıştır. Bu kitaba göre bağımlılık bozukluklarına sebebiyet veren maddeler on kategoriye ayrılmıştır. Bu maddeler; "alkol, kafein, esrar, halüsinojenler, inhalandlar, opiyatlar, sedatif- hipnotikler, stimulanlar, nikotin ve diğer yeni üretilcekler için ayrılan son grup" şeklindedir. Bu maddelerden uyarıcı özellikte olanlar; kafein, nikotin, stimulanlar ve halüsinojenlerdir. Bunlar dışında sayılmış olanlar ise uyuşturucu özellik gösterenlerdir.

Suç eğilim ile madde kullanımı arasında bir bağlantının olduğu iddiaları mevcuttur⁹⁷⁸. Türkiye’de yapılan bir çalışmada yatarak tedavi edilen 1679 madde kullanıcısından % 59.7’sinin en az bir kez cezaevi yaşantısı olduğu tespit edilmiştir. Yine bir başka çalışmada madde bağımlıları arasında suç işleme oranının % 77 olduğu; uçucu madde bağımlısı 81 kişinin incelendiği bir çalışmada ise deneklerin % 61.7’sinin yasal bir sorunla karşılaştıkları kaydedilmiştir⁹⁷⁹. Yine ABD ve Avrupa’da yapılan araştırmalarda da madde bağımlılığı ile suç işleme arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir⁹⁸⁰.

Madde kullanan kimse, hem kendi sağlığını hem de toplumsal sağlığı tehlikeye atmaktadır. Bu nedenle Türk Ceza Kanunu uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili suçları, topluma karşı soyut bir tehlike oluşturması nedeniyle, “topluma karşı suçlar” bölümünde düzenlemiştir. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurulması, satın alınması, kabul edilmesi ya da kullanılması fiillerini düzenleyen TCK 191. maddesi ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili diğer suçlar, “Kamu Sağlığına Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir. Faile hem ceza hem de güvenlik tedbiri öngören düzenlemede ayrıca tedavi tedbiri de yer almaktadır. Kanun koyucu, toplum yararını sağlamak adına söz konusu zararlı maddeleri kullananlara karşı toplumu korurken bir yandan da toplumu oluşturan bireyleri kendilerine verdikleri zarardan korumaktadır⁹⁸¹. TCK 191. maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere; bu suçun faili aslında tedavi edilmesi gereken, yardıma muhtaç biridir. Madde düzenlemesi bu nedenle cezanın yanında veya cezaya ek alternatif tedbirler de içermektedir.

765 sayılı eski TCK’nın 404. Maddesine karşılık gelmektedir⁹⁸². 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde yeniden düzenlenen ve bunun üzerine de birçok kez değişikliğe uğrayan uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri kullanma fiillerine ait kanun hükmü, yeni TCK’nın 29/06/2005’te yürürlüğe girmesinden sonra ilk önemli değişikliğe 5560 sayılı kanun ile 19/12/2006 tarihinde uğramıştır. 5560 sayılı Kanunun 7. Maddesi gereği TCK m. 191 kanun lafzı ile gerekçenin çelişkili olması

⁹⁷⁸Bekchoro Alhaskarov, Erlan Bakıyev ve İsmet Kaplan, “Suç ve Farklı Türlerde Uyuşturucu ve Alkol Kullanımı İlişkisi: ABD Örneği”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C: 12, S: 4, ss. 51- 74, 54.

⁹⁷⁹Çöpür, Eryılmaz ve Çakmak, s. 85.

⁹⁸⁰Asan, Tıkır Okay ve Göka, s. 6.

⁹⁸¹Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Özel Hükümler, s.808.

⁹⁸²Demirbaş, Özbek ve Eker, s. 230.

nedeni ile tekrar düzenlenmiştir. Kanun maddesinde: “Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” denilerek kullanma satın alma, kabul etme ve bulundurma eylemleri kullanmak amacı ile gerçekleştirildiğinde bu fıkraya gidileceğine işaret edilmiştir Aynı maddenin ikinci fıkrası tedbir ve tedavilerin uygulanmasını düzenlemiştir⁹⁸³. Mahkeme, birinci fıkrada sayılan suç nedeniyle yargılama yaparken hükmün öncesinde kullanma hariç diğer fiiller açısından sadece denetimli serbestliğe; diğer fiillerle beraber kullanma fiili de var ise hem denetimli serbestliğe hem de tedaviye hükmedileceği ifade edilmiştir. Diğer fıkralarda da denetimli serbestlik ve tedavinin ne şekilde yapılacağı açıklanmış idi.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zararları ve bu kapsamda getirilen yasakların tam karşısında, bu maddelerin kullanımının serbest olması yönündeki görüşlerde mevcuttur. Bu maddelerin alınmasının, kullanılmasının alkol ve sigara gibi devlet kontrolünde olmasının bu konuda kayıt dışı faaliyetleri engelleyeceği, bu alanda yapılan mücadeleye olumlu katkılar sağlayacağı gibi gerekçelerle uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının suç olmaktan çıkarılması gerektiğini düşünen görüşlerin de son yıllarda artış gösterdiği bilinmektedir. Yine, bir kimsenin madde kullanıp kullanmamasına ait kararın kendi özel alanıyla ilgili olduğu ve bu meselenin ceza hukuku düzenlemesi konusu olmaması gerektiği, aksi halde bireysel özgürlüğe müdahale edilmiş olacağı şeklindeki ifadeler de ortaya atılmaktadır⁹⁸⁴. Dünya üzerinde Avusturya, Hollanda gibi bazı ülkelerin bu maddelerin kullanımına belli çerçevede özgürlük tanıdığı görülmekte, bu uygulamanın ne gibi sonuçlara ulaşacağı kanımızca zaman içinde ortaya çıkacaktır. Ancak, esrar gibi diğer uyuşturucu ve uyarıcı maddelere nazaran daha hafif olan maddelerin suç olmaktan çıkarılması furyasına ilerleyen zamanlarda yeni ülkelerin de ekleneceği konusunda teoriler ileri sürülmeye devam etmektedir.

14.04.2011 yürürlük tarihli ve 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 20. maddesi ile TCK 191. maddenin 2.fıkrasına“ Bu karar, durma kararının hukuki sonuçlarını doğurur” ifadesinin eklendi.18.06.2014 Gün ve 6545 Sayılı Kanun ile;

⁹⁸³ Hakan Hakeri, **Tıp Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 319.

⁹⁸⁴ Doğan Karakaş, s. 271.

baştan sona değiştirilen 191. madde soruşturma ve kovuşturma aşamalarında da öncekinden farklı düzenlemeler getirilmiştir. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, genel soruşturma sürecinden farklı olarak “kamu davasının açılmasının ertelenmesi” ve denetimli serbestlik” tedbirlerine karar verebilme yetkileri tanınmıştır⁹⁸⁵. Suçun soruşturma ve yargılama süreci farklı bir anlayışla düzenlenmiştir Düzenleme ile hem ceza artırılmış, hem de kullanan kimseye de ceza yaptırımı öngörülmüştür. Madde başlığı olan “Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak” ifadesi: “Kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak” olarak değiştirilmiştir. Bu durumda, kanunun eski ifadesinden anlaşıldığı üzere suç olmayan “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak” fiili suç haline gelmiştir. Aslında kullanma fiilinin suç sayılması düşüncesi, Türk Ceza Kanunu’nun hazırlanma dönemine kadar dayanır. O zamanlarda derin tartışmalar yaşanmıştır. İlerleyen dönemlerde 191. madde revize edilmek için birçok kez değişiklik geçirmiş fakat kullanma fiilinin de suç olarak nitelendirilmesi 2014 yılında gelmiştir. Son olarak, 27/03/2015 tarihinde, Söz konusu maddeye 10. Fıkra olarak bir nitelikli hal eklenmiştir. Bu düzenleme ile, suçun fıkra da sayılan yerlerde işlenmesi halinde cezada artırımı gidileceği öngörülmüştür.

Kullanmak amacıyla uyuşturucu ve uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma ya da kullanma suçunu işleyen kimse, TCK 191. madde uyarınca, “iki yıldan beş yıla kadar” hapis cezası ile karşılaşacaktır. Ancak henüz soruşturma aşamasında iken şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilecek, bu süre içinde de denetime ve gerekli hallerde tedaviye tabi tutulacaktır⁹⁸⁶. Bu fıkra düzenlemesinin, şüpheliyi kovuşturmanın kötü etkisinden koruma ve madde kullanımından vazgeçirme sağlayacağı düşünülse de “yargı teminatından yoksun olması” ve “yargılamasız ceza tedbiri olmaz ilkesine ters düşmesi”⁹⁸⁷ gerekçeleriyle eleştirilmektedir.⁹⁸⁸ Ayrıca bu hükmün uygulanmasında

⁹⁸⁵ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 278.

⁹⁸⁶ Melik Kartal, **Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Kamu Davasının Açılmasında Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi**, İstanbul Arşivi, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2015, s. 139.

⁹⁸⁷ Aygörmez Uğurlubay, s. 4034.

⁹⁸⁸ Hafizoğulları ve Özen, Topluma Karşı Suçlar, s. 114.

da karışıklıkların ortaya çıktığı görülmektedir⁹⁸⁹. Şüphelinin bu gereklere uymamakta “ısrar etmesi” ya da yeniden 1. Fıkradaki fiilleri işlemesi halinde hakkında açılması ertelenen kamu davası açılacaktır. Kanun koyucu bu madde ile hem kovuşturma hem de soruşturma aşamasında kişiye şans tanımakta, onu bağımlılığından kurtarmak için gerekli tedaviyi sağlayacağını garantisini vermektedir. Yine bu madde ve 188. Madde hükmü için ortak hüküm olan 192. Maddeye göre “etkin pişmanlık” halinde sağlanacak ceza indirimleri ya da şahsi cezasızlık halleri düzenlenmektedir.

Özellikle son yıllarda bu suçla mücadele için ülkemizde yapılan faaliyetler gerek sağlık kurum ve kuruluşları gerekse kolluk ve adli makamlar önemli çalışmalar yürütmektedir. Kanımızca, insanlık yararına sorunları çözmek adına adımlar atılırken; insan hakları ve evrensel ilkeler çerçevesinde, toplumsal gereklilikler ve bireyin alanına müdahale arasında hassas bir sınırın olduğu göz önünde tutulmalıdır. Öğretide, ceza hukukunun zamanla diğer hukuk dallarına nazaran müdahale alanı açısından hızla genişlediğine dikkat çekilmektedir. Modern anlamda ceza hukukunda, yaptırımın amacı ceza verilen kişinin ıstırap çekmesine sebep olmak değildir. Ceza uygulanırken kişilerin hak yoksunluğuna uğratılması ancak yapıcı birtakım amaçları gerçekleştirmek için mümkün olabilir. Ceza hukukunun “son çare” olması ilkesi (ultima ratio) ceza hukukunun toplumsal düzeni koruma görevinin sınırındır⁹⁹⁰. Çünkü ceza hukuku birey özgürlüklerine ağır ve derin biçimde müdahale etmektedir. Ceza hukukunun son çare olması ilkesinin yansıması olarak “cezanın

⁹⁸⁹“ ...hakkında daha önce başka bir suçtan kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilen ve erteleme süresi zarfında tekrar uyuşturucu madde kullanması nedeniyle erteleme kararı kaldırılarak dava açılan sanık hakkında, kanun yararına bozma talebine konu olan 29/04/2018 tarihli suç bakımından TCK'nın 191/6. maddesi uyarınca doğrudan dava açılması yasaya uygun olduğundan, yargılamaya devam edilerek davanın esası hakkında bir hüküm verilmesi gerekirken; Kamu davasının düşmesine karar verilerek davanın esasını çözen bir kararla yargılama sonlandırıldıktan sonra, sanki durma kararı verilmişcesine “sanık hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilerek sanığa yöntemince tebliği ve kesinleşmesi halinde yöntemince infaz edilmesi, sonucuna göre dava açılıp açılmayacağının tayin ve tespit edilmesi için dosyanın...Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine” karar verilerek hükmünde çelişkiye neden olunması ve hükmün karıştırılması yasaya aykırı olduğundan, hükmün karıştırılması halinde Mahkemenin iradesi açık şekilde ortaya çıkmadığı için kazanılmış haktan da söz edilemeyeceğinden, kanun yararına bozma talebi bu yönüyle ve değişik gerekçeyle yerindedir.D) Karar :Açıklanan nedenlere göre; kamu davasının düşürülmesine ilişkin...2. Asliye Ceza Mahkemesinin 29/11/2018 tarihli ve 2018/795 esas, 2018/1622 sayılı kararının 5271 sayılı CMK'nın 309. maddesinin 3. fıkrası gereğince kanun yararına BOZULMASINA, aynı Kanunun 309. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendi uyarınca gerekli işlemin yapılması için, dosyanın Adalet Bakanlığına iletilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine, 23.09.2019 tarihinde oybirliğiyle karar verildi”, **10. Ceza Dairesi 2019/2215 E. , 2019/5767 K.** ve 23.09.2019 tarihli Kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml> (10.12.2019)

⁹⁹⁰ N. Toroslu ve H. Toroslu, s. 34.

ikincilliği” kavramı ve “ceza normunun mutlaka bir hukuki değeri korumasına yönelik olması” gerekliliğidir.



KAYNAKÇA

Acar, Hüseyin. **Türk Ceza Hukukunda Gönüllü Vazgeçme Kurumu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

Akar, İbrahim. ” Tahrikçi Ajan”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 1, 2018, ss. 132-148.

Akbulut, Berrin. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Akbulut, İlhan. “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu, **İHFM**, Cilt: LV, Sayı: 3, 1997, ss.111-142.

Akçasu, Alaaddin. **Uyuşturucu Madde Sorunları, 2. Ulusal Adli Tıp Günleri - Panel 3**, İstanbul, 1986.

Akgül, Arif. “Türkiye’de Yasadışı Kenevir Ekimi Ve Mücadele Politikaları”, **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 1, 2014, ss. 119- 140.

Akgül, Arif ve Kürşad Şahinli. “Türkiye’nin Taraf Olduğu Birleşmiş Milletler Anlaşmalarının Meclis Onay Süreci: 1961, 1971 ve 1988 Uyuşturucu Konvansiyonlarının İncelenmesi”, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt: 10, Sayı: 38, 2014, ss.1-31.

Akkaya, Çetin. **Örgüt Suçu Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Akman, Mehmet. **Osmanlı Devletinde Ceza Yargılaması**, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2004.

Alacakaptan, Uğur. **Suçun Unsurları**, Sevinç Matbaası, Ankara 1975.

Alhaskarov, Bekchoro, Erlan Bakiev ve İsmet Kaplan. “Suç ve Farklı Türlerde Uyuşturucu ve Alkol Kullanımı İlişkisi: ABD Örneği”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 4, ss. 51- 74.

Altunkaş, Aysun. “Kişilerin Hayatını Ve Sağlığını Tehlikeye Sokacak Biçimde İlaç Yapma Veya Satma Suçu (TCK m. 187)”; **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 19, Sayı: 2, 2013, ss.829- 870.

Arslan, Yusuf, Duran Katar, Fatma Kayaçetin ve İlhan Subaşı. “Afyon (Opium) Alkaloidleri ve Önemi”, **Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 1-2, 2008, ss. 63-73, <https://oxfordre.com/socialwork>. (E.T. : 05/05/2018)

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve Ahmet Caner Yenidünya. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, Ankara 2007. (Genel Hükümler).

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve Ahmet Caner Yenidünya. **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 15.Baskı, Adalet Yayınevi, 2015, Ankara. (Özel Hükümler).

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve Ahmet Caner Yenidünya. **Uygulamalı Ceza Hukuku**, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, 2011. (Uygulamalı).

Asan, Ömer, Baise Tıkır, İhsan Tuncer Okay ve Erol Göka. “Bir AMATEM Birimine Başvuran Alkol ve Madde Kullanım Bozukluğu olan Hastaların Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri”, **Bağımlılık Dergisi**, 2015, Cilt:16, Sayı:1, ss. 1-8.

Aslan, Mehmet Muhsin. “*Uyuşturucu Madde Kullanımı Olan Ergen ve Gençlerde Tedavi Yaklaşımı ve Bir Model Önerisi*”, **Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı “Uluslararası Yaklaşımlar”**, 8-10 Aralık 2015,İstanbul, ss. 425-431.

Aşçıoğlu, Faruk, Mustafa Okudan, Nilay Derman ve Mahmut Koca. “Sihirli Mantar Büyütme Kitleri: Uyuşturucu Yasalarını İhlal Etmek İçin Yeni Bir Yöntem”, **Adli Tıp Dergisi**, Cilt: 28, Sayı: 3, 2014, ss. 307-316.

Ataç, Asiye Selcen. **Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku (Das Strafrecht im deutsch-türkischen Rechtsvergleich)**, Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Uygulanan Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri” İstanbul, 2010.

Ateş, Neslihan. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK m. 191)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, İstanbul, 2016.

Avcı, Mustafa. **Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler**, İlaveli ve Tashihli 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Aydın, Devrim. **Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.

Aydın, Murat. Ceza Muhakemesinde Yetki Ve Görev Meselesinde Bazı Sorunlara İlişkin Değerlendirmeler, **S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, 2013, ss. 29- 59.

Aygörmez Uğurlubay, Gülsün Ayhan. "Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz", **DEÜHFD**, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, C: 16, İzmir 2015, ss. 3999-4044.

Bakıcı, Sedat. “Uyuşturucu Madde Suçları”, **Adalet Dergisi**, Yıl: 75, Sayı:6, 1984, s.1587.

Balcı, Murat. **Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları (TCK.m.188)**, Adalet Yayınları, İstanbul, 2009.

Bedel, Cihan. Toplumda Artan Tehlike: Sentetik Kannabinoidler, **Eurasian Journal Of Health Sciences**, Cilt: 1, Sayı: 1., ss. 13-17.

Bayraktar, Köksal. “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti(Uyuşturucu Maddeler)”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 51, Sayı: 1-4, 1985, ss. 45-64.

Bayraktar, Köksal. “Suç Olmaktan Çıkarma Akımı (Suç Olmaktan Çıkarma)”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 50, Sayı: 1-4, 1985, ss. 197- 212.

Bayraktar, Köksal, Vesile Sonay Evik ve Gülşah Kurt. **Özel Ceza Hukuku Cilt I Uluslararası Suçlar**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2016.

Bilgen, Rasim İsa. **Uyuşturucu Maddelerin Arzı İle Mücadele**, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, İstanbul,1998.

Bozkurt, Durmuş. **Gençler Arasında Uyuşturucu Madde Kullanımının Nedenlerinin Suç Sosyolojisi Kapsamında İncelenmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2016.

Bekar, Elif. **Objektif Cezalandırılabilme Koşulları ve Bu koşullar Bağlamında Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Suçlar**, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi, İstanbul, 2017.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler ve Suç Ofisi Viyana, **Cezaevi Müdürleri ve Politika Yapıcılar İçin Kadımlar ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı**, Ceza Adalet Kitapları Serisi, New York, 2008.

Canak, Erkan. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık**, Kazancı Hukuk Yayınevi, İstanbul, 2012, ss. 18-19.

Canpolat, Can. **Kusur İlkesi Işığında Mazeret Nedeni Olarak Zorlayıcı Cebir**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Centel, Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut. **Türk Ceza Hukukuna Giriş (5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş)**, 5. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008.

Centel, Nur ve Hamide Zafer. **Ceza Muhakemesi Hukuku, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 15. Bası**, Beta Yayınları, İstanbul, 2018.

Chekhadine, Brahim Mahamat Saleh. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2016.

Coşar, Ahmet. **Uyuşturucu Madde Suçları, Madde Bağımlılığının Suç ilişkisi ve Eroin Analizi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2011.

Çalı, Hasan Hüseyin. “Türkiye’de Kentsel Mekânda Mağdursuz Suç Örneğİ Olarak “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanma””, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2012 16 (1), ss. 37-56.

Çalışkan, Suat. **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, Ağustos 2013.

Çetin, Cem (Der.), Ahmet Çelik ve Erkan Sezgin. **Uyuşturucuyla Mücadele Politikaları ve Yeni Trendler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Çetin, Soner Hamza. “Kullanmak İçin Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu (TCK m. 191)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 65 (4), 2016, ss. 1353- 1480.

Çıtır, Burak. “Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu”, **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2015, ss. 17-49.

Çiyiltepe, Fulya. **Alkol Dışı Madde Bağımlılığı Olan Kişilerde Solunum Sisteminin Değerlendirilmesi**, (Uzmanlık Tezi), Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Antalya, 2014.

Çöpür, Mazlum, Ahmet Eryılmaz ve Duran Çakmak. “Alkol, Madde Kullanımı ve Yasal Sorunlar”, **Okmeydanı Tıp Dergisi**, Cilt: 30, Sayı: Ek sayı 2, 2014, ss: 84-88.

Demirbaş, Timur. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 9. Baskı, 2013.

Demirbaş, Timur, Veli Özer Özbek ve Behiye Eker. **En Son Değişikliklerle İçtihatlı Ceza Kanunları**, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2002.

Demirel, Ömer Faruk ve İbrahim Balcıoğlu. “Alkol ve Madde Bağımlılığında Ceza Sorumluluğu ve Fiil Ehliyeti”, **Yeni Symposium Dergisi**, Cilt 53, Sayı: 1, 2015, ss. 27- 32.

Demirkıran, Sümeyra, Cem Zeren, Adnan Çelikel ve Muhammet Mustafa Arslan. “Hatay İlinde 2011-2012 Yıllarında Ele Geçirilen Captagon Tabletleri”, **Adli Tıp Dergisi**, Cilt: 28, Sayı: 1, 2014, ss. 17-23.

Derdiman, Ramazan Cengiz. "Uyuşturucu Maddeler Hakkında Genel Bilgi ve Uyuşturucu Maddelerle Mücadele Esasları", **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 28, 2006, ss. 103-122.

Dilixiati, Sufeıya. **Çin Ve Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2016.

Donay, Süheyl. **Türk Ceza İnfaz Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2014.

Dökmeci, Gülbin, Ahmet Saltık ve İsmet Dökmeci, "Edirne Merkezinde Halkın Uyuşturucu ve Non- Medikal İlaç Kullanımı Epidemiyolojisi", **Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, Sayı: 5- 6- 7, 1988- 1990, ss. 93- 103.

Dönmez, Mustafa. "Türkiye’de Uyuşturucu Satıcılarının Genel Profili", **Güvenlik ve Toplum Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, 2016, ss. 72-87.

Dönmezer, Sulhi. **Genel Ceza Hukuku Dersleri**, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003. (Ceza Genel)

Dönmezer, Sulhi. "Uyuşturucu maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri (Kriminoloji)", **Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 36, Sayı: 1-4, 1970.

Dönmezer, Sulhi. "Hukuk Ve Uyuşturucu, Alışkanlık Yaratıcı Maddeler (Kriminolojik Yaklaşım)", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 43, Prof. Dr. S. F. Ülgener'e Armağan, İstanbul, 1987, ss.457- 474.

Dönmezer, Sulhi, Köksal Bayraktar, Serap Keskin Kızıroğlu, Hamide Zafer, Hasan Sınar, R. Murat Önok ve R. Barış Erman. **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt 1**, 14. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2016.

Dönmezer Sulhi ve Sahir Erman. **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku- Genel Kısım Cilt:II**, Der Yayınları, 14. Bası, İstanbul, 2016.

Dönmezer, Sulhi. ‘Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Konusuna Sosyo-Politik Yaklaşım” (Sosyopolitik Yaklaşım), **İÜHFİM**, Atatürk’e Armağan, Cilt: XLV-XLVII, İstanbul 1979-80-81, 1015-1043.

Duman, Esra Nihan. **Deri Benlik Kavramı Ve Uyuşturucu Madde Kullanan Bireylerin Deri Benlik Yapılanmasının Rorschach Testi İle İncelenmesi**, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

Efeoğlu Özşeker, Pınar, Aybike Dip, Nebile Dağlıoğlu ve Mete Korkut Gülmen. “Sentetik Kannabinoidler: Yeni Nesil Esrar”, **Türk Aile Hekimliği Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 1, 2017, ss. 34- 40.

Eker, Fatma, Dilek Akkuş ve Özge Kapisız. “Ergenler İçin Madde Bağımlılığından Korunma Öz-Yeterlik Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Değerlendirilmesi”, **Psikiyatri Hemşireliği Dergisi**, Cilt:4, Sayı: 1, 2013, ss. 7-128.

Ekmekçi, İdil Su. **Suç Ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Hukuk’unda Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2015.

Elmas, Birsen. **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara-2017.

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Müdürlüğü, **2014 Faaliyet Raporu**, EGM Yayınları, Ankara, 2015.

Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı, **Sentetik Sentetik Kannabinoidler Kitapçığı**, EGM Yayınları, Ankara, 2016.

Erdem, Mustafa Ruhan. **Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001.

Erem, Faruk. **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Cilt: I Genel Hükümler**, Onuncu Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1973.

Ergen, Cengiz. **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları**, Ankara, 1988.

Ergül, Ergin. **Uyuşturucu Maddeler ve Suçları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997.

Erman Sahir ve Çetin Özek. **Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selametine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369- 413)**, Globus Dünya Basımevi, İstanbul, 1995.

Eydemir, Hacı Uğur. **Uluslararası Ve Bölgesel Yasa Dışı Uyuşturucu Ticareti İle Mücadele Anlaşmalarının Türkiye'deki Mücadeleye Etkileri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.

Gedik, Doğan. **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere**, Ankara, 2007.

Göktürk, Neslihan. **Fikri İhtima (Suçların İhtimai)**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

Gönen, Serkan. **Cannabis Sativa L Bitkisinin morfolojisi ve Anatomisi Üzerine Bir Araştırma**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2009.

Günel, Yılmaz. **Uyuşturucu Madde Suçları**, Kazancı Yayınları, Ankara, 1976.

Günay, Erhan. **Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.

Gündel, Ahmet. **5237 s. TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Seçkin Yayınları, Ankara,2009.

Güngör Şener ve Ali Kınacı. **(Öğreti ve Uygulama Boyutu İle) Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Suçlar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.

Hacıhafızoğlu Ali. **Teori ve Uygulamada Suça İştirak**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014.

Hafızoğulları, Zeki ve Muharrem Özen. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar**, US-A Yayıncılık, Ankara,2016. (Topluma Karşı Suçlar)

Hafızoğulları, Zeki ve Muharrem Özen. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2016. (Genel Hükümler)

Hakeri, Hakan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012. (Genel Hükümler).

Hakeri, Hakan. **Tıp Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015. (Tıp Hukuku)

İbn-i Sina. **El- Kanun Fi’t-Tıbb**, T.C. Başbakanlık Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, (Çev.Esin Kahya), Ankara, 2015.

İçel, Kayıhan. **İçel Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yenilenmiş Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2016.

İçel, Kayıhan (Proje Yön.), Yener Ünver (Ed.), Wolfgang Eisenmenger, Markuz Parzeller, Reinhard Dettmeyer, Rolf Aderjan, Georg Schmitt, Katja SchulzCornelius Prittwitz ve Frank Czerner. **Adli Tıp ve Ceza Hukuku**, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 12, Seçkin Yayınları, Ankara, 2012.

Katoğlu, Tuğrul. **Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003.

Karakaş Doğan, Fatma. **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Kartal, Melik. **Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Kamu Davasının Açılmasında Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi**, İstanbul Arşivi, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2015.

Kaya, Mustafa. "Uyuşturucu Madde Suçları", **Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli**, Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Paneli, Ankara 2011, s. 39-81.

Keçelioğlu, Elvan. "Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK'nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları", **TBB Dergisi**, Sayı: 87, 2010, ss.299- 321.

Keklik, Ramazan. **5237 s. Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmez. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, İstanbul, 2015. (Genel Hükümler).

Koparan, M. Reşat. "TCK Genel Hükümler Ceza Sorumluluğunu Kaldıran Ve Azaltan Sebepler", **TBB Dergisi**, Sayı: 64, 2006, ss. 337- 367.

Koptagel, Günsel. “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal-Psikolojik Dinamizması”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 45, Sayı:1-4, ss. 1045- 1059.

Köknel Özcan. **İnsanlık Tarihi Boyunca Dünyada ve Türkiye’de Uyuşturucu Madde Sorunları**, Çelikeilt Matbaası, İstanbul, 1976.

Kubat, Ahmet Adil. **En Son Değişikliklerle, Sorular Ve Cevaplarla Denetimli Serbestlik Ve Cezaların İnfazı**, Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş 7. Baskı, 2016, s. 147.

Kunter, Nurullah, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu. **Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Onaltıncı Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2008.

Kurt, Şahin ve Ela Kurt. **Uygulamada Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Adalet Yayınları, Ankara, 2007.

Küçükuysal, Bahadır. “Uyuşturucuların Yasallaştırılması Tartışması”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:24, 2011 ss.215-224.

Marsiglia, Flavio F., David Becerra, and Jaime M. Booth. “Alcohol and Drug Problems: Prevention”, **Encyclopedia of Social Work**, National Association of Social Workers and Oxford University Press USA, 2019.

Meraklı, Serkan. **Ceza Hukukunda Kusur**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017.

Öner, Mehmet Zülfü. **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçları**, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara, 2010, ss. 26-28.

Özakar Akça Selen, Filiz Selen, Emre Demir ve Tahir Demir. “ Cinsiyet ve Yaş Farklılıklarının Ergenlerin Depresyon, Anksiyete Bozukluğu, Kendine Zarar Verme, Psikoz, Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Alkol- Uyuşturucu Bağımlılığı ve Dikkat

Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ile İlişkili Sorunlara Etkisi”, **Dicle Tıp Dergisi**, Sayı: 45, 2018, ss. 255-264, s. 259.

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. **Temel Ceza Kanunları İlgili Mevzuat**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017. (Temel Ceza Kanunları).

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Seçkin Yayınları, İzmir, 2018. (Genel Hükümler)

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016. (Muhakeme Temel Bilgiler)

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 13. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018. (Özel Hükümler)

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017. (Muhakeme)

Özcan, Yavuz, Osman Dolu ve Serdar Kenan Gül. “Ceza Algısının Uyuşturucu Kullanımı Üzerindeki Caydırıcı Etkisi: Bursa İli Ortaöğretim Kurumlarında Yapılan Bir Alan Araştırması”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt:13, Sayı: 4, ss. 1- 26.

Özdabakoğlu, Erdinç Hakan. **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.

Özdemir, Niza. **Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2009, s. 20.

Özden, Salih Yaşar. **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı**, Nobel Akademik Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul, 2019.

Özen, Mustafa. **Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Özgen, Yasin, Neşet Arslan ve Nilgün Bayraktar. “Türkiye Açısından Önemli Bir Bitki Haşhaşın Önemi ve Tarımı”, **Ziraat Mühendisliği Dergisi**, Sayı: 364, 2017, ss. 4-8.

Özgenç, İzzet. **Suç Örgütleri**, 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019. (Suç Örgütleri)

Özgenç, İzzet. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 8. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013. (Genel Hükümler)

Özmen, Özkan. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.

Öztürk, Bahri, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma, Yasemin F. Saygılar ve Esra Alan. **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010.

Öztürk, Bahri, Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer Güleç. **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013.

Öztürk, Bahri ve Mustafa Ruhan Erdem. **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, TCK Değişikliklerine Göre Yenilenmiş 14. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014.

Parlar, Ali ve Güleç Demirel. **Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2015, s. 396.

Parlar, Ali ve Muzaffer Hatipoğlu. **Kast ve Taksir Temel İlkeler Tanımlar Uygulama Alanı**, Tümüyle Yenilenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010. (Kast ve Taksir)

Parlar, Ali ve Muzaffer Hatipoğlu. **Gerekçeli- Açıklamalı- İctihatlı- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler**, Tümüyle Yenilenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010.(Ceza Sorumluluğu)

Parlar, Ali ve Muzaffer Hatipoğlu. **Gerekçeli- Açıklamalı- İctihatlı- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Suça Teşebbüs – İştirak – İctima ve Yaptırımlar**, Tümüyle Yenilenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010. (Teşebbüs- İştirak- İctima)

Pınarcı Mustafa. **Avrupa'da Uyuşturucu Kullanımının Suç Olmaktan Çıkarılması ve Türkiye Yaklaşımı**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik Anabilim Dalı, Ankara, 2013.

Polat, Halil. **Uygulamadan Örnek Evraklarla, Soruşturma ve Kovuşturma Aşamasında Özel Ceza Yasalarındaki Suçlar**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2016. (Özel Ceza Yasalarındaki Suçlar)

Polat, Halil. **TCK'da Yer Alıp Uygulamada En Çok Karşılaşılan Suçlar (Açıklamalı-İctihatlı)**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010. (TCK'da Suçlar)

Polat, Oğuz. **Adli Psikolojiye Giriş**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.

Pursak, Nina. (Çev: Eylem Baş), “Ceza Hukuku Mağdur ve Toplum: Çağdaş Ceza Hukuku Teorisinde “Biz” Gölgesi ve Toplumun Kavramsal Dahli”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı: 27, 2015, ss. 181-191.

Ruhi, Ahmet Cemal. **Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, ss. 8–9.

Sanal Adil ve Edip Şimşek. **Uyuşturucu Maddeler Kaçakçılığı Mevzuatı ve Tatbikatı**, Ajans- Türk Matbaası, Ankara, 1966.

Saraçoğlu, Ahmet. “Ketamin: Popüler Bir Keyif Verici İlaç”, **Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 3, 2005, ss. 429-435.

Savaşan, Ayşegül, Esra Engin ve Dilek Ayakdaş. “Bir Amatemi Kliniğinden Taburcu Olan Bağımlı Hastaların Yaşam Tarzı Değişiklikleri ve Nüks Durumları”, **Psikiyatri Hemşireliği Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2013, ss. 75-79.

Sosyal Ekonomik Ve Kültürel Araştırmalar Merkezi, **Türkiye’de Gençlik Ve Uyuşturucu Madde Sorunu**, Sekam Yayınları: 11, İstanbul, 2015.

Selbes, Ece. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Sevdim, Ali Erdem. **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014.

Sınar, Hasan (Ed.). **Disiplinler Arası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele**, Lale Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Soyaslan, Doğan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016. (Genel Hükümler)

Soyaslan, Doğan. **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Güncelleştirilmiş 12. Baskı, Ankara, 2018. (Özel Hükümler)

Sözen, Hayri. **Analitik Toksikoloji**, İstanbul, 1966.

Siyez, Diğdem ve Ayşem Palabıyık. “Günebakan Madde Bağımlılığını Önleme Eğitim Programının Lise Öğrencilerinin Madde Kullanım Sıklığı, Uyuşturucu Maddeler Hakkındaki Bilgi Düzeyleri Ve Yanlış İnanışları İle Madde Reddetme Becerileri Üzerindeki Etkisi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı: 28, 2009, ss. 56- 67, www.esosder.org, (E.T. : 14/12/2018)

Süzer, Öner. **Türk Farmakoloji Derneği 23. Ulusal Farmakoloji Kongresi 6 Klinik Toksikoloji Sempozyumu 7. Klinik Farmakoloji Sempozyumu Kongre Programı ve Bildiri Özet Kitabı**, 7-10 Eylül 2015 Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi, Sıhhiye, Ankara.

Şahin. Cumhur. **Ceza Muhakemesi Hukuku- I**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.

Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk. **Ceza Muhakemesi Hukuku- II**, Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 6. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017, s.71.

Şare, Ersin. “Türk Ceza Hukukunda Teşebbüs”, **TBB Dergisi**, Sayı: 130, 2017, ss. 119- 156.

Şen, Ersan. **Türk Hukukunda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, Sorular ve Cevaplarla Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2011.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, ve Murat Önok. **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 13. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.

Tezcan Durmuş, “Türk Ceza Kanunu’ndaki Değişiklikler Açısından Uyuşturucu Madde Tedariki Suçları”, **AÜSBFD**, Prof. Dr. H. Yılmaz Günel’a Armağan, C. XLIX, S. 3, 1994, ss. 429-437.

Tellioğlu, Tahir ve Zuhale Tellioğlu. “Tıbbi Esrar Psikiyatrik Bozuklukların Tedavisinde Kullanılabilir mi?”, **Klinik Psikofarmakoloji Bülteni**, Cilt: 22, Sayı: 1, 2012, ss. 106-107.

Toprak, Sadık, Ahmet Özgür Doğru ve Burak Gümüş. “Türkiye’de Uyuşturucu Madde Suçları ve Sosyodemografik Özellikleri”, **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, Sayı: 32, 2010, ss. 19-25.

Toroslul, Nevzat ve Haluk Toroslul. **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016.

Toroslul, Nevzat. **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015.

Tosun, Öztekin. “Uyuşturucu Madde Kullananların Araç Kullanması Suçu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt : 32, Sayı: 2- 4, 1967, ss. 487- 517.

Tuncer, Arzu. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011.

Ulutürk, Hande. **Türk Ceza Hukukunda Akıl Hastalığı ve Akıl Hastalığının Kusur Yeteneğine Etkisi**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014.

Uzuntok, Mesut. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.

Ünlü, Abdurrahman. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2019.

Ünver, Yener. **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 451.

Ünver, Yener ve Kerem Öz. **Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.

Ünver, Yener ve Hakan Hakeri. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Ünlü, Ali ve Uğur Evcin. “2008 ve 2010 Yılları Arasında İstanbul Bağcılar İlçesinde Gençler Arasında Madde Kullanım Yaygınlığı, Risk ve Koruma Faktörlerinin Değerlendirilmesi”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 3, ss. 127- 140.

Yalçın Sancar, Türkan ve Timuçin Köprülü. **Ceza Hukuku Genel Hükümler Uygulamalı Çalışmaları**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015.

Yalçinkaya, Volkan. **TCK ve TMK Kapsamında Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlılarına Uygulanan Zorla Tedavi ve Etik Boyutu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018.

Yaşar, Yusuf. **En Son Değişikliklerle Öğreti ve Yargıtay Uygulamalarına Göre Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK m. 188)**, Digesta Yayınevi, İstanbul, 2015.

Yavuz Gündüz, Tuğçe. **Türk Ceza Kanununda Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK 188)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018.

Yenisey, Feridun. “Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü, , “Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 1983, ss. 171- 191.

Yılmaz, Niyazi. **Ceza Hukuku Açısından Uyuşturucu Madde Sorunları**, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, 1998.

Yokuş Sevik, Handan. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.

Yolcu, Ferit. **Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçu (TCK m.188)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, 2015.

Yurtcan, Erdener. **Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları (Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar)**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

Yücel, Mustafa Tören. **Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi**, 4. Baskı, TBB Yayınları, Ankara, 2007.

Zafer, Hamide. **Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1- 75**, 3. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2013.

<https://izmirataturkeah.saglik.gov.tr/TR,270689/amatem.html>

<https://alo191uyusturucu.saglik.gov.tr/TR,21212/izmir.html>

<https://alo191uyusturucu.saglik.gov.tr/TR,21183/bagimlilik-nedir.html>
TBMM,

Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, s. 59.

T.C. Başbakanlık Ulusal Uyuşturucu Politika Ve Strateji Belgesi (2013-2018),
Ankara-2013

